

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА (УКРАЇНА)
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
НАПН УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)
ФЕДЕРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (НІМЕЧЧИНА)
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ АКАДЕМІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ІМЕНІ МАРІЇ ГЖЕГОЖЕВСЬКОЇ У ВАРШАВІ (ПОЛЬЩА)
ВИЩА ШКОЛА ТЕХНІЧНА В КАТОВИЦАХ (ПОЛЬЩА)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ (СЛОВАЧЧИНА)
ВИЩА ШКОЛА В РЕЗЕКНІ (ЛАТВІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА)
УНІВЕРСИТЕТ АФІОНА КОДЖАТЕПЕ (ТУРЕЧЧИНА)**

ТЕХНОЛОГІЧНА І ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали
III Міжнародної науково-практичної конференції

21 жовтня 2022 р.

Глухів – 2022

УДК 377/378:37.014.5](477.52–21 Глухів)(082)
Т 38

Друкується за рішенням ученої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
(протокол № 4 від 26 жовтня 2022 року)

Відповідальні за випуск:

Курок Віра Панасівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Тітова Олена Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії професійної кар'єри Інституту професійної освіти НАПН України;

Білевич Світлана Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Холявко Ірина Вікторівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Василенко Ольга Олексіївна – аспірантка кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 21 жовтня 2022 р. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2022. 455 с.

У збірнику вміщено матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи». Тексти тез подано в авторській редакції.

Для учителів трудового навчання, технологій, викладачів професійного навчання, майстрів виробничого навчання, студентів, аспірантів, науковців та всіх тих, хто цікавиться проблемами сучасної технологічної і професійної освіти в Україні.

УДК 377/378:37.014.5](477.52–21 Глухів)(082)
ISBN 978-966-376-083-4

©Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2022

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ.....	17
--------------------------------	-----------

Едуард Вільчківський, Володимир Пасічник ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПОЛЬЩІ.....	17
--	-----------

Віра Курок СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ДО РОБОТИ В НУШ.....	21
---	-----------

Валентина Попова ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	24
---	-----------

Олена Тітова, Ні Веньюнь РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ	29
---	-----------

Марія Теловата СУЧАСНИЙ СТАН ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРИНЦИПИ, МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ	34
---	-----------

Nataliia Shiadzhiuvene, Svitlana Bilevych, Tetiana Kosa CREATIVELY DEVELOPED PERSONALITY AS A FACTOR OF SUCCESSFUL PROFESSIONAL ACTIVITY OF A MODERN SPECIALIST	41
--	-----------

Секція № 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ Й ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	45
--	-----------

Микола Близнюк ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	45
--	-----------

Леонід Оршанський, Назар Оршанський ПОЗИТИВНІ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	50
--	-----------

Віталій Глуханюк, Андрій Глухота, Оксана Самсонюк УПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ..	54
Олександр Ігнатенко, Ганна Ігнатенко ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	59
Оксана Лапа АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ.....	62
Оксана Марущак, Юлія Недзеленко ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ РЕМЕСЕЛ	66
Галина Мельник МОЖЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ.....	71
Олена Нагайчук ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ..	74
Юрій Павловський, Олександр Лузгінов АРТПЕДАГОГІКА ТА АРТТЕРАПІЯ ЯК ІНТЕГРАТИВНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ.....	79
Валентина Співачук МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СФЕРІ ІКТ У МАЙБУТНІХ ПРОГРАМІСТІВ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	82
Борис Шевель ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ	87

Артем Андросенко

УПРОВАДЖЕННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ 89

Дмитро Білай

ПРОЄКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ПЕРСПЕКТИВА ПРОФЕСІЙНОГО
РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ
СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ 933

Анна Бевз, Олексій Калюжний

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ЯК МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ
ТА ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ 96

Олена Бобирєва

ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР ЯК
ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ 97

Юлія Туманова

ЗМІСТ ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ 102

Галина Хіман

АРТТЕРАПІЯ ЯК НАПРЯМ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ 104

Володимир Ясеницький

РЕПРОДУКТИВНИЙ ТА ТВОРЧИЙ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ
НАРОДНОГО ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА 109

Секція № 2. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ..... 113

Роман Горбатюк, Наталія Волкова

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ
ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ З ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ 113

Ольга Єжова, Пашкевич Калина, Анна Хайлова, Хуамей Лю, Чуанцзін Чжоу ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГАЛУЗІ ТЕХНОЛОГІЙ І ДИЗАЙНУ ЗАСОБАМИ САПР JULIVІ	118
Станіслав Бурчак МЕТОДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	121
Наталія Поліщук, Алла Білковська МОДЕЛЬ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ: ОБҐРУНТУВАННЯ СТРУКТУРИ ТА СУТНОСТІ КОМПОНЕНТІВ	125
Олена Драшко ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	131
Тетяна Кондратенко ЕКОНОМІЧНА ІНФОРМАТИКА У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ З КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК.....	134
Halina Korchova CLIP THINKING: THEORETICAL ASPECT	137
Юрій Красильник ГІБРИДНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ.....	141
Ольга Литвин ПРОГРАМИ ПРАКТИК ЯК ОСНОВА НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ	146
Оксана Марущак, Наталія Слободянюк ЕТАПИ ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА	149

Оксана Марущак, Ніколь Ткачук РОЗВИТОК У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ОБРАЗНОГО ПРОЄКТНОГО ТА ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ДИЗАЙНУ	154
Станіслав Марченко ВИКОРИСТАННЯ ВЕРСТАТИВ ІЗ ЧИСЛОВИМ ПРОГРАМНИМ УПРАВЛІННЯМ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ	158
Ярослав Матвісів, Юрій Яськів ТЕНДЕНЦІЇ Й УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНСТРУКТОРСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	160
Галина Мельник, Іван Кузьмук ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ДИЗАЙНЕРА.....	164
Ірина Мося КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КОМПЕТЕНТНІСНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ У КОЛЕДЖАХ	168
Мирослав Пагута, Богдан Мишківський ЯКІСТЬ ВОЛОДІННЯ СУЧАСНИМИ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ-МАРКЕТОЛОГІВ	172
Оксана Процишин, Остап Левицький СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ.....	176
Володимир Толмачов МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ПРОГРАМУВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ЗАСОБАМИ МОВИ PROCESSING.....	180

Світлана Цвілик, Тетяна Нікітчина ЗАЛУЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ МАСИВІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДО НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПЕРЕРОБКИ МАТЕРІАЛІВ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	183
Ірина Шимкова, Тетяна Дзись АПСАЙКЛІНГ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	190
Тетяна Бикова КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА.....	196
Людмила Буц ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЩОДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ У СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ	199
Іван Гаврилов ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ	202
Неля Геращенко ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН.....	205
Світлана Дехтярьова ПРИНЦИПИ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ	208
Марина Залюбівець ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	210
Людмила Капелько ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ	213

Ольга Ковальова

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ З МАТЕМАТИКИ У
ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ..... 217

Олександр Максимович

ЗАСТОСУВАННЯ ВЕБСЕРВІСУ GOOGLE CLASSROOM У ПРОЦЕСІ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО
НАВЧАННЯ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ В КОЛЕДЖАХ..... 220

Ігор Москаленко

ЗАНЯТТЯ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ..... 222

Оксана Сидоренко

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ НА
ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 226

Оксана Сорока

УЖИВАННЯ ТЕРМІНІВ І ПРОФЕСІОНАЛІЗМІВ У МОВЛЕННІ
МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА 229

Олена Усок

ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ НАПИСАННЯ РЕЗЮМЕ НА ЗАНЯТТЯХ З
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) 233

Людмила Федотенко

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 236

Олена Шевченко

РОЗВИТОК ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ
НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ..... 239

Тетяна Ювченко

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ
ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ 245

Денис Михайловський

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ОСНОВ РОБОТОТЕХНІКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ЗАСОБАМИ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ

TINKERCAD 248

Віталій Рудинський

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

(СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ) У ВВНЗ..... 255

Дарина Тарарук

СПІЛЬНА РОБОТА ВЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНИХ ПРЕДМЕТІВ ТА СІМ'Ї
З ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ..... 258

Богдан Тропак

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

У ЗВО..... 260

Тарас Чернявський, Богдан Чернявський

РОЛЬ ЗАСОБІВ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ
ТА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

ВИКЛАДАЧА ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ..... 264

У Юеюань

МЕТОДИЧНІ ПЛОЩИНИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ
МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ-ЖУРНАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ

ПІДГОТОВКИ 267

Секція № 3. ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ

ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ 271

Іван Нищак, Михайло Юрків

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ
ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТУ

ЯК НЕОБХІДНІСТЬ СЬОГОДЕННЯ..... 271

Богдан Вовк

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО
САМОРОЗВИТКУ 273

Тетяна Газука

ВИКОРИСТАННЯ ІМІТАЦІЙНО-МОДЕЛЮВАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ У
НАВЧАННІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОСЛУГ ХАРЧУВАННЯ 276

Леся Кравченко

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ
ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 279

Євгеній Маринченко

ЗАЛУЧЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ
ДО ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗВО 282

Віталій Опанасенко, Тетяна Самусь

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПЕДАГОГІВ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕЛЕКТРОПРИВОД ТА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В
СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ» 286

Юрій Павловський, Михайло Юрків

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ
ТЕХНІКІВ-ТЕХНОЛОГІВ 291

Олена Скібіна

КОУЧИНГ ЯК СУЧАСНИЙ ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ОРГАНІЗАЦІЇ
ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ 295

Світлана Стрижак

МЕТОД ПРОЄКТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ 298

Дмитро Филипюк МОЖЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСІВ GOOGLE У ФОРМУВАННІ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ У ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН З АКУШЕРСТВА І ГІНЕКОЛОГІЇ В МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖАХ	302
Сергій Базурін ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ	306
Тетяна Дворянова ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ СУЧАСНОГО МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	311
Милана Колтакова ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	314
Людмила Корзюкова ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ В МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	317
Неля Малишева ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	320
Наталія Приходько ФОРМУВАННЯ КАРТОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ГЕОГРАФІЇ	322
Валентина Сєврюкова ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	326

Дмитро Синиця

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС
ПІДГОТОВКИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ 330

Зоя Турияниця

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ 333

Сергій Шилко

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ 336

Лідія Бойко

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
БАКАЛАВРІВ З ЕЛЕКТРОНІКИ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ 338

Людмила Вовк

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ 341

Сергій Колодяжний

ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
ПОЗНАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ В КОЛЕДЖАХ..... 344

Роман Кузнецов

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» У ПРАЦЯХ
СУЧАСНИКІВ 347

Тетяна Личова

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІСТУ І СТРУКТУРИ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ..... 353

**Секція № 4. РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В КОНТЕКСТІ НУШ 356**

Олександр Зоря, Валентина Цина,
ЗМІСТ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЄВОГО КОНСТРУКТУ
«ТЕАТРАЛЬНА ПЕДАГОГІКА В ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО
НАВЧАННЯ»..... 356

Тетяна Куратнік
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ
ГАЛУЗІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ НУШ..... 360

Галина Гром
ПРО ВАЖЛИВІСТЬ ОВОЛОДІННЯ ТРАДИЦІЙНИМ ХУДОЖНІМ
ТКАЦТВОМ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ..... 364

Тетяна Єрмак
СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ
ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ 367

Давид Кузьмич
ЩОДО ВАЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ
НАВЧАЛЬНО-ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НУШ 371

**Секція № 5. ПРОБЛЕМИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ
ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ 375**

Тетяна Герлянд
МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ 375

Микола Садовий, Олена Трифонова
ПРОБЛЕМИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯМИ) 378

Maryna Zahorulko

PROBLEMS OF DUAL EDUCATION: RESULTS OF THE FIRST YEAR OF
IMPLEMENTATION OF THE PILOT PROJECT 383

Андрій Бородін, Руслан Калениченко

ПРОБЛЕМИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ 386

Олександр Луценко, Руслан Калениченко

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ... 389

Анна Шандар

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ..... 394

Олександр Ямковий

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ 397

Ірина Булах

ДУАЛЬНА ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО ПОЄДНАННЯ ТЕОРІЇ ТА
ПРАКТИКИ 401

Вячеслав Чалий, Євгеній Авраменко

ОСОБЛИВОСТІ ТА СПЕЦИФІКА ВПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ..... 406

Антон Гребеник

ДУАЛЬНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ЯК УМОВА ЯКІСНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ 411

Олена Жданова-Неділько, Олена Промська

EDSAMР ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА
РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ..... 413

**Секція № 6. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ
ВДОСКОНАЛЕННЯ..... 418**

Іван Нищак, Василь Звоздяк

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРОЄКТНО-КОНСТРУКТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..... 418

Іван Нищак, Дмитро Нищак АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	420
Борис Грудинін ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НЕПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ	423
Віктор Бурдун СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ	426
Наталія Ваніна ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ У ВОЄННИЙ І ПОВОЄННИЙ ЧАСИ	430
Анастасія Вільчківська, Юрій Курач СУЧАСНІ ВИМОГИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПОЛЬЩІ	435
Олександр Гуменний РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	439
Роман Курок ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЕКОНОМІЧНИХ КОЛЕДЖІВ	443
Тетяна Хоруженко ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	446
Артем Заїка СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ПЕДАГОГІКИ	449
Анастасія Попелишкіна ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА	45252

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Едуард Вільчківський,
*член-кореспондент НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(м. Луцьк, Україна)*
Володимир Пасічник,
*доктор педагогічних наук, професор
Університету Яна Кохановського в Кельцях
(Польща)*

ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПОЛЬЩІ

Нова парадигма освіти переважної більшості європейських країн скерована на всебічний розвиток, формування комплексу стійких гуманістично-демократичних цінностей, життєво важливих знань, умінь та навичок особистості, її підготовку до саморозвитку та неперервної самоосвіти. Реалізація цих завдань тісно пов'язана з якістю підготовки вчителя ХХІ століття, його здатністю вдосконалюватися та розвивати самоосвіту.

Серед основних напрямів підвищення якості освіти в різних країнах світу виділяють такі: методологічна і теоретична переорієнтація школи на особистість учня; визначення базового рівня змісту загальної освіти обов'язкової для всіх; створення сприятливих педагогічних умов для досягнення визначеного рівня знань, умінь та навичок; модернізація технології навчання, підвищення рівня професіоналізму вчителя [1].

Вихід вітчизняної освіти на загальноєвропейський рівень, гуманізація й демократизація навчально-виховного процесу в загальноосвітніх школах України, застосування нових педагогічних технологій, пошук оптимальних концептуальних підходів до розвитку національної освіти зумовлюють зростання наукового і практичного інтересу до зарубіжного досвіду підготовки вчителів у вищих навчальних закладах. Слід зауважити, що близькою нам за географічним розташуванням, культурою, багатовіковими

історичними зв'язками та слов'янським менталітетом є Польща. Ця країна має цікаві традиції та великий досвід у розвитку системи фізичного виховання дітей і молоді. Однією з основних навчальних дисциплін польських та українських загальноосвітніх шкіл, яка вивчається з першого класу, є фізична культура. Потужний потенціал цієї навчальної дисципліни полягає в тому, що він не лише сприяє зміцненню здоров'я учнів та покращенню фізичного розвитку та рухової підготовленості, але й позитивно впливає на їхні духовні, моральні, вольові та соціальні якості.

Вступ Польщі до Європейського Союзу (2004 р.) поставив нові, вищі вимоги до фахової підготовки вчителів фізичної культури у ВНЗ. Зокрема, її організація та зміст повинні бути спрямовані на оволодіння студентами знаннями, які віддзеркалюють найважливіші тенденції і явища, у яких функціонує сучасне європейське суспільство, розширення співпраці в освіті між країнами Євросоюзу, можливість широкого обміну викладачами та студентами між ВНЗ [2].

Швидке зростання кількості ВНЗ за останнє десятиріччя, переважно за рахунок недержавних навчальних закладів, де готують фахівців фізичного виховання, спричинило ситуацію, коли потреби шкіл у спеціалістах цієї галузі не тільки були задоволені, але в наш час виникла проблема працевлаштування випускників факультетів фізичного виховання ВНЗ та академій фізичного виховання в навчальних закладах різних освітніх структур. Можливість їх працевлаштування диктувалась в основному попитом на кадри цієї галузі, вирішальне значення мала ситуація на регіональному ринку праці.

За результатами власних досліджень, теоретико-методологічного аналізу сучасної педагогічної та спеціальної літератури розроблена модель професійних компетенцій випускників фізкультурних ВНЗ Польщі, яка віддзеркалює вимоги до професійної підготовленості майбутнього вчителя фізичного виховання, його основні фахові компетенції, наявність яких дозволяє успішно виконувати педагогічні функції, спрямовані на комплексне вирішення оздоровчих, освітніх та виховних завдань у школі. Випускник

фізкультурного ВНЗ, який володіє цими компетенціями, має відповідні загальнонаукові, психолого-педагогічні та спеціальні знання, які стосуються організації та методики проведення уроків фізичного виховання, позакласних рекреаційних занять; перспективного та оперативного планування навчально-виховної роботи, розроблення авторських програм для кожного класу; використання інформаційних технологій та інтернету для отримання необхідних знань і вмінь застосовувати відповідні методи і прийоми виховання в школярів позитивних моральних і волевих якостей засобами фізичної культури [4].

Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання спрямована на реалізацію в школі таких завдань (з урахуванням віку учнів): надання учням знань, формування вмінь та навичок, які дають можливість брати участь у тих формах рухової активності, що сприяють зміцненню здоров'я та вдосконаленню фізичної підготовленості; створення сприятливих умов для гармонійного фізичного і психомоторного розвитку учнів, а також для стійкого інтересу до участі в різних формах фізичного виховання школярів; організація, за необхідності, занять з лікувальної фізкультури та коригувальної гімнастики для дітей та молоді з відхиленнями у стані здоров'я та вадами опорно-рухового апарату; ознайомлення учнів з основними формами рухової рекреації, туризму, а також вибраними ними спортивними дисциплінами; створення в школі сприятливих умов для вдосконалення фізичної підготовленості, покращення стану здоров'я та фізичного розвитку учнів; стимулювання інтересу учнів до уроків фізичного виховання та різних форм рухової активності в позаурочний час (ігри, фізичні вправи, рекреаційний спорт, танці та ін.) [3].

Узагальнюючи особливості організації та зміст системи підготовки польських фахівців цієї галузі, можна стверджувати, що окремі концептуальні засади щодо модернізації системи підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у ВНЗ Польщі можуть бути застосовані у практиці українських освітніх структур, зокрема цес тосується питань розроблення стандартів

шкільної та вищої педагогічної освіти; законодавчого забезпечення діяльності закладів освіти різного типу; посилення автономії ВНЗ та введення двоступеневої підготовки (ліцензіат і магістр) у вищій освіті; диференційованого підходу до оплати педагогічної праці залежно від рівня кваліфікації вчителя; обов'язкового проведення зі студентами стаціонарного та заочного відділів літніх, зимових та туристичних табірних зборів; створення загальнопольської комп'ютерної бази бібліотек і широке застосування мультимедійних засобів у навчальному процесі; належне забезпечення студентів необхідним спортивним обладнанням та інвентарем під час проведення практичних занять зі спортивної підготовки; створення умов викладачам ВНЗ для публікування авторських підручників, методичних посібників, наукових та методичних праць, збірників конференцій (майже всі польські ВНЗ мають видавничі відділи та власні друкарні); досить широкі можливості для реалізації міжнародних освітніх проєктів (грантів), обміну науково-викладацькими кадрами та студентами між навчальними закладами західноєвропейських країн та Польщі; проведення регулярних ротацій керівних кадрів (деканів, проректорів, ректорів) ВНЗ, які можуть бути обрані максимум на два строки (каденції), що обумовлено Законом про вищу освіту Польщі.

Список використаних джерел

1. Wilczkowski E., Pasicznik W., Małolepszy E. Wilczkowska A. Systemy wychowania fizycznego w edukacji szkolnej w wybranych krajach (przegląd zagadnień)/ monografia. Piotrków Trybunalski: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, 2019. 292 с.
2. Wilczkowski E., Pasicznik W. Wychowanie fizyczne w klasach 1–3 szkoły podstawowej w wybranych krajach Europy. [w:] *Globalne i regionalne konteksty w edukacji wczesnoszkolnej*. Piotrków Trybunalski 2019. S. 55–68.
3. Вільчковський Е., Вольчинський А., Пасічник В. Фізичне виховання студентів як чинник їх підготовки до майбутньої професійної діяльності. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2021. № 3 (55). С. 10–14.
4. Вільчковський Е. С., Пасічник В. Р. Теоретичні передумови вдосконалення педагогічної діяльності вчителя фізичного виховання в школах Польщі. *Вісник Чернігівського НПУ. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів, 2016. Вип. 137. С. 317–322.

Віра Курок,
*доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач кафедри технологічної
і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ДО РОБОТИ В НУШ

Соціально-економічний поступ української держави залежить насамперед від рівня освіченості фахівців. Здобуття технологічної освіти молодим поколінням упродовж навчання в закладах загальної середньої освіти має важливе значення для становлення особистості, визначення її місця в соціумі, зокрема сфери майбутньої професійної діяльності. Провідна роль у здобутті якісної освіти молоді належить учителям, що спонукає сьогодні до перегляду та модернізації змісту і організаційно-методичних засад підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у закладах вищої педагогічної освіти.

Основні напрями державної політики щодо підготовки фахівців, зокрема майбутніх учителів, на основі ідей компетентнісного підходу в ЗВО відображено в законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про фахову передвищу освіту» (2019), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепції «Нова українська школа» (2016), Концепції розвитку неперервної освіти України на період 2015–2025 років тощо.

Проблему фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у закладах вищої педагогічної освіти на теренах України студіювали такі вчені: І. Андрощук, Р. Гуревич, Д. Кільдеров, О. Коберник, М. Корець, Л. Оршанський, В. Стешенко, С. Ткачук, В. Титаренко, О. Торубара, С. Яшук та ін.

Незаперечним є факт, що підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій у ЗВО спрямована на забезпечення технологічної освіти учнів, вимоги до якої задекларовані в Державному стандарті базової середньої освіти. Останній окреслив одинадцять ключових компетентностей, які має сформувати в учнів заклад загальної середньої освіти **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]**. Уроки трудового навчання (або технологій), гуртки технологічного профілю, курси за вибором тощо можуть забезпечити результативне формування й розвиток усіх перелічених у стандарті компетентностей. Метою технологічної освітньої галузі, як зазначено в документі, є розкриття творчого потенціалу учнів; формування критичного та технічного мислення, спроможності до зміни навколишнього середовища засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до партнерської взаємодії, підприємливості та інноваційної діяльності, а також до використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]**.

Досягти зазначеної мети та реалізувати завдання технологічної освіти молодого покоління покликаний учитель з високим рівнем професійної компетентності, яку розуміємо як здатність особистості ефективно здійснювати професійну діяльність у закладах загальної середньої освіти на основі динамічної комбінації знань, умінь, досвіду в галузі технологічної освіти та ціннісного ставлення до цієї діяльності, що відповідає вимогам соціуму та чинних законодавчих актів України до неї.

Наразі сьогодні у своїй професійній діяльності вчитель трудового навчання та технологій стикається з певними труднощами, серед яких:

- шкільні навчальні програми з трудового навчання (технологій) піддаються частим змінам на відміну від інших предметів, таких як математика, фізика, українська мова тощо;

- відсутнє фінансування на придбання сучасного обладнання, інструментів, матеріалів, без яких не можна ефективно організовувати проєктно-технологічну діяльність учнів на уроках;

- недостатня кількість годин для повноцінної організації роботи учнів з розроблення проєкту та виготовлення виробу як його результату, що виділяється Типовим навчальним планом на проведення уроків трудового навчання (технологій);

- учитель трудового навчання та технологій для результативної організації проєктно-технологічної діяльності учнів на уроках має бути різнобічно освіченим: володіти великою кількістю технік і технологій обробки, виготовлення та оздоблення виробів, щоб розвивати індивідуальні нахили і здібності здобувачів освіти й забезпечити варіативність навчальних програм, мати достатні знання з математики, хімії, фізики, біології, економіки, мови, літератури, історії та інших предметів і вміти їх інтегрувати в процесі розроблення проєктів, досконало володіти практичними навичками роботи з деревиною, металом та іншим конструкційним матеріалом.

Сьогодення потребує нових концептуальних підходів до організації технологічної освіти учнів в умовах Нової української школи, які знайшли свій відбиток у модельних програмах з технологій. На сьогодні розроблено чотири такі програми для учнів 5–6 класів, і кожен заклад загальної середньої освіти має право обирати ту, що до вподоби. Відрадно зазначити, що всі вони у своїй основі залишили проєктно-технологічну діяльність учнів і проповідують варіативність як у виборі проєктованих виробів, так і технік їх виготовлення. Проте це створює додаткові труднощі в підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій, пов'язані з опануванням під час вивчення дисципліни «Методика навчання технологій» усіх чотирьох програм. Звідси витікає необхідність посилити фундаменталізацію підготовки здобувачів вищої освіти, спрямовану на формування в них здатності до самостійного набуття знань, освоєння сучасної техніки і технологій.

Потребує розроблення й затвердження Державний стандарт вищої освіти України, зокрема за спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології), на основі якого вибудовуються освітньо-професійна програма та навчальний план підготовки означених фахівців у ЗВО. Це дало б можливість наблизити їх до вимог професійної педагогічної діяльності в Новій українській школі, зокрема зорієнтувати їх на реалізацію модельних навчальних програм.

Заклади вищої педагогічної освіти вже сьогодні спрямовані на підготовку конкурентоздатного вчителя трудового навчання та технологій до роботи в НУШ, що потребує створення сучасної матеріально-технічної бази, здатної забезпечити ефективну підготовку фахівців у ЗВО, широкого впровадження інноваційних методів та технологій навчання.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti/vidpovid-na-poshireni-zapitannya-shodo-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti>.

Валентина Попова,
*доктор економічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
Інституту професійної освіти НАПН України,
(м. Київ, Україна)*

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Матеріали Міністерства освіти і науки з нагоди 30-річчя незалежності України містять настанову: «Сьогодні настав час використати науково-освітній потенціал країни для створення якісного зрушення в напрямі системного підходу до розвитку сфери освіти, науки та інновацій. Країна потребує нових рішень для досягнення амбітних цілей. Сьогодні ми маємо

шанс перетворити наш потенціал на результат, зокрема сформувати та розвинути людський капітал» [1, с. 1]. У цьому документі професійна освіта визначена одним із пріоритетних напрямів.

У сфері професійної освіти України, окрім зазначених загальноосвітніх, накопичилось чимало внутрішніх викликів і проблем. Навіть у довоєнні часи відсувались системні втрати і брак фінансування. Кількість закладів професійної освіти у 2002–2020 рр. скоротилась у 1,35 рази, а учнів – у 2,03 рази, видатки зведеного бюджету в порівняних цінах на цю галузь освіти зросли на 6,7 % [2]. Наслідком цього стало падіння її престижності як джерела фахівців робітничих професій.

Незважаючи на такий стан речей, було оновлено зміст навчальних програм професійної освіти з орієнтацією на компетентнісному підході. У 2018–2021 рр. освітянами було створено 156 нових навчально-практичних центрів; запроваджено програми навчання за дуальною формою здобуття професійної освіти; децентралізовано мережу закладів професійної освіти; спрощено ліцензування; запроваджено е-ліцензування тощо.

Сьогодні розгортається широка полеміка відносно того, якою має бути післявоєнна Україна, який матиме тип економічного розвитку, які галузі промисловості та експортні позиції стануть домінантними. При цьому важливу роль у процесі відновлення України відіграватимуть науковці всіх галузей знань, система освіти в цілому та професійно-технічна зокрема. Повоєнна відбудова передбачає структурну трансформацію національної економіки зі змінами попиту ринку праці на користь нових кваліфікаційних навичок.

Наслідками війни буде безпрецедентне падіння ВВП України, катастрофічне зростання бюджетного дефіциту, боргових зобов'язань та безробіття. Організаційним джерелом повоєнного відновлення української економіки може стати державно-приватне партнерство (ДПП). Закон України «Про державно-приватне партнерство» визначає ті базові принципи, на яких може бути започаткована реалізація такого потенціалу [3].

Питання відповідної модернізації ДПП у сфері професійної освіти розглядається в стратегічному проєкті, який став результатом активної співпраці між Європейським фондом освіти та Міністерством освіти і науки України [4, с. 65]. У цьому документі й законі України фінансова підтримка системи ПТО розглядається як відправна. Спільним для них є те, що аспекти міжнародної участі й приклади міжнародної практики тут не враховували повоєнні умови функціонування української економіки.

Економічна доцільність запровадження ДПП у сфері професійної освіти полягає в тому, що держава залучає приватні інвестиції, але залишається активним гравцем у процесі управління цією соціально значущою сферою. При цьому держава відіграє вагомий роль як інституційний суб'єкт із забезпечення структурної функціональності в різних сферах суспільства шляхом активного впливу на всі дотичні складові системи професійної освіти – освітні заклади, регіональні органи влади та місцевий бізнес. За умов мирного часу загальнодержавні й приватні інтереси узгоджуються на паритетних засадах. Держава створює і підтримує умови для приватного бізнесу, розвиток якого є рушієм нарощування суспільного добробуту.

Перебіг воєнних дій дає підстави стверджувати, що першочерговим орієнтиром модернізації професійної освіти є підготовка фахівців для відновлення національної економіки. Умови запровадження ДПП у даному випадку зміняться. Нестача фінансових ресурсів у держави і приватних партнерів стає катастрофічною. На інвестування в зруйновану війною економіку підуть лише ті міжнародні інвестори, які керуються більш далекоглядними інтересами, ніж отримання швидкого прибутку. Відтак, проблемою законодавців є пошук таких науково обґрунтованих механізмів запровадження ДПП, які спрямують приватний сектор України на самовідновлення в системі відбудови державної економіки. Виховна роль системи освіти полягає у доведенні суспільству відповідних мотивів працевлаштування. Освітня роль системи професійної освіти – у поширенні

відповідних знань і навичок. Система професійної освіти замикає коло вирішення зазначеної проблематики.

Аналогічний міжнародний досвід вирішення подібного питання демонструють Німеччина та Ірландія. У Німеччині післявоєнні руйнування є наслідком дій колишнього її «союзника» – СРСР, а в Україні – «братнього народу» Російської Федерації – спадкоємця СРСР. У повоєнній відбудові Німеччини заохочувалось соціальне партнерство, яке стало основою розвитку і стійкості їхньої системи професійної освіти та навчання [5]. Досвід Ірландії полягає в подоланні різкого економічного спаду, високої інфляції, великих державних запозичень, бюджетного дефіциту та втрат виробничої бази наприкінці ХХ століття. Для запуску комплексної програми економічних та соціальних реформ було розроблено п'ять угод про «соціальне партнерство» [6]. У цих країнах міжнародні фінансові кредитори розглядали соціальне партнерство як важливу стратегію для створення соціального капіталу – стосунків, мереж і зв'язків, які формують довіру, толерантність, покращують навчання, що може дозволити індивідам і спільнотам упроваджувати інновації та процвітати в часи високої невизначеності [7].

Україні після війни потрібно буде відбудувати зруйновану економіку, як це було в Німеччині, та подолати тривалий економічний занепад, як це було у Ірландії. Тобто як соціальне партнерство в цих країнах, так і ДПП у повоєнному відновленні економіки України, запроваджене у системі професійної освіти, сприятиме створенню особливих відносин між міжнародними організаціями, місцевим бізнесом та владою в широкому спектрі взаємодії – від проектування та фінансування до реалізації соціально важливого узгодженого проекту заради загального суспільного блага.

При цьому важливо усвідомлювати та розуміти основні тенденції відбудови, пріоритетні напрями та найбільші проекти, на які в першу чергу будуть спрямовані ресурси. Над ними вже дискутують у Верховній Раді та у Кабінеті Міністрів. За словами першого віцепрем'єр-міністра – міністра економіки України Ю. Свириденка, «післявоєнне відновлення України буде

одним із наймасштабніших проєктів із часів усім відомого плану Маршалла. Його реалізація стане справою всього цивілізованого світу, адже ми сьогодні боремося не лише за себе, а й за глобальну безпеку» [8].

Список використаних джерел

1. Пріоритети діяльності МОН України 2021–2030 / Міністерство освіти і науки України. URL: <http://barna-consult.com/wp-content/uploads/2021/08/Priorytety-diyalnosti-Ministerstva-osvity-i-nauky-Ukrayiny-2021-2030.pdf>
2. Попова В. Економічні передумови запровадження державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в Україні. *Professional Pedagogics*. 2022. № 1 (24). С. 101–110. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.101-110>
3. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
4. Децентралізація професійно-технічної освіти в Україні – поштовх до дій (січень 2017 року) / European Training Foundation, Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/materialy/06/1-zelena-knigaukr.pdf>
5. Koch R., Reuling J. The Responsiveness and Regulation of Training Capacity and Quality in Vocational Training in Germany: modernisation and responsiveness. Paris: Organisation for Economic Cooperation and Development, 1994.
6. World Bank (2002) Ireland: participation in macroeconomic policy making and reform. Available at: www.worldbank.org/participation/web/webfiles/ireland.htm
7. Kosky L. (2000) Speech made by The Hon. Lynne Kosky, MP at the Education Foundation Forum, Monday, 23 October 2000. Available at: www.det.vic.gov.au/det/postcomp/kspeech.htm
8. У Комітеті з питань економічного розвитку підтримують план економічного відновлення України. Верховна Рада України. Інформаційне управління. Опубліковано 02 травня 2022, о 12:45: веб-сайт. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/222325.html>

Олена Тітова,
*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

Ні Веньюнь,
*кандидат наук з соціології,
керівник Громадської організації
сприяння розвитку студентства Китаю в Україні
(Китай)*

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ

Інтеграція цифрових технологій у соціально-економічний простір визначила появу нових підходів до організації і ведення бізнесу, появу та широке застосування поняття «цифрова економіка». З позицій концепції Індустрія 4.0 (Четвертої індустріальної революції) цифровізація економіки передбачає організацію виробництва із застосуванням автоматизованих та роботизованих систем у взаємодії із зовнішнім середовищем, об'єднання фізичного та цифрового світу за допомогою кіберфізичних систем, перехід від центральної промислової системи управління до такої, де розумні продукти визначають етапи виробництва, застосовуються замкнуті моделі даних і системи керування, персоналізація / налаштування продуктів [6]. В означених умовах логічним є поширення поняття «інноваційне підприємництво», яке передбачає інновації продукції, технологій та соціальні інновації.

На основі ґрунтовного аналізу трактувань поняття «підприємницька компетентність» [3] можна зробити висновок про те, що більшість дослідників пов'язує феномен з творчим пошуком, проєктною компетентністю, соціальною відповідальністю, а також готовністю аналізувати ринки та потреби споживача, оцінювати виробничі спроможності підприємства, реалізовувати підприємницькі проєкти [4].

Від майбутнього інженера очікується готовність до того, що при здійсненні професійної діяльності він матиме справу з проблемами, які можуть не мати єдиного вирішення, а на певних етапах не мати рішення взагалі, що технічні задачі в реальності можуть не мати повної умови або інформації щодо оптимального вирішення. Як результат науково-технічного прогресу та зміни підходів до сталого розвитку суспільства об'єкт інженерної діяльності постійно трансформується та ускладнюється: нині інженер має справу не з окремим пристроєм, а з технічною або технологічною системою, яка також не існує окремо, а є частиною надсистеми, яка включає соціум і довкілля. Таким чином, інженер має опікуватися не тільки технічними аспектами, а й економічними, організаційними, соціальними.

На основі результатів попередніх досліджень [1; 2; 4; 5] одним з ефективних підходів вважаємо розвиток підприємницької компетентності майбутніх інженерів у процесі проєктної діяльності. На сучасному етапі економічного, технічного та технологічного розвитку суспільства інженер має бути здатним передбачати можливість удосконалення технічного об'єкта ще на стадії проєктування, ураховуючи, що технології стрімко змінюються і техніка швидко застаріває. З іншого боку, розробник має супроводжувати, налаштовувати та коригувати роботу технічної системи. Не менш важливим питанням для розробника є проблема утилізації або повторного використання продуктів виробництва. Це також вимагає врахування вимог щодо застосування матеріалів, придатних до утилізації, на стадії розроблення технічного об'єкта. Отже, з огляду на особливості діяльності інженера в сучасних умовах, а також визначення сутності та структури «підприємницької компетентності», запропоновані дослідниками [3], визначимо основні якості, які мають бути сформованими та розвиненими в здобувачів вищої та фахової передвищої освіти інженерного напрямку: уміння аналізувати, виявляти та формулювати потреби споживача як проблему, яка потребує технічного рішення, уміння генерувати нові ідеї, винаходити, раціоналізувати, уміння приймати аргументовані рішення, навички планування, організації і контролю

виконання проєкту, уміння добирати команду фахівців та організувати комунікацію всередині команди, уміння представити проєкт інвесторові або споживачеві.

Проектування і конструювання передбачають діяльність, пов'язану з нематеріальними продуктами (ідеями і концепціями), а виробництво й експлуатація стосуються матеріальних продуктів. Основою означених сфер діяльності майбутнього інженера є дослідження, спрямовані на розвиток ідей і перетворення матеріальних об'єктів. У цьому аспекті проєкт виступає результатом дослідницької діяльності інженера, експериментів, розрахунків, моделювання.

Проектування зазвичай починається за наявності проблеми, яка відбиває потреби суспільства на отримання того чи іншого продукту або технології. Результатом проектування, як правило, є повний комплект документації, яка містить інформацію, необхідну для виготовлення об'єкта в заданих умовах. Ця документація є кінцевим описом конструкції (інженерного рішення).

Соціальний обов'язок інженера зводиться до ретельного виявлення і визначення потреби споживача в технічному рішенні. Проектування, орієнтоване на споживача (згідно зі стандартами ISO) стосується розроблення та управління проєктом із залученням фахівців для прийняття рішень на основі результатів вивчення потреби споживача у контексті, мозкового штурму, концептуалізації, розробленні та реалізації технічного рішення. Орієнтація майбутніх інженерів на такий напрям проектування дозволяє здобувачам освіти набути досвід аналізу потреб і вимог споживача, врахування в майбутніх технічних рішеннях аспектів ергономіки, розуміння того, як формується додаткова цінність для споживача та як обґрунтувати конкурентні переваги продукту.

Реалізація майбутнім інженером концепції проектування, орієнтованого на споживача, дозволяє вийти здобувачам освіти за межі вирішення проблем у лабораторії та розвивати підприємницьку компетентність та таких груп

індивідуально-особистісних якостей, як лідерство, підприємницьке мислення, взаємодія і відносини, економічна грамотність.

На початкових етапах виконання проєкту майбутній інженер здійснює спостереження та контекстне дослідження потреб споживача з метою заглиблення у проблему та умови її виникнення. Далі відбувається концептуалізація проєктних ідей та винайдення. Цей етап передбачає застосування технік генерування ідей, що дозволяє винайти кілька вдалих ідей, які майбутні інженери представляють клієнтам, розроблюючи для цього ескізи або «грубі» прототипи для отримання перших відгуків та подальшого ітераційного коригування рішення, після чого будується функціональний прототип, який можна протестувати та підготувати продукт до виведення на ринок.

Розроблення конструкції в співпраці зі споживачем, з одного боку, сприяє розвитку навичок інтеграції підходів, методів, технологій і засобів, з іншого – навички організувати зворотний зв'язок із громадою, оцінювати успішність рішення тощо. Збір і аналіз відгуків має відбуватися на різних етапах розроблення конструкції. На цьому етапі майбутні інженери опановують різні способи комунікації з потенційним клієнтом, оцінювання популярних продуктів, щоб визначити, що цінують споживачі, аналізу відгуків, які надали клієнти щодо інших товарів.

На етапі розроблення рішення майбутній інженер буде постійно керуватися специфічними потребами клієнта, які матимуть вплив на результат, також, щоб уявляти окремі деталі, фахівець шукає відповіді на питання про те, як буде працювати і виглядати продукт, про матеріали, які застосовуватимуться для його виготовлення, про те, яким може бути досвід користувача, тощо.

Коли розробляється конструкція майбутнього виробу, інженер усвідомлює, що кожна особливість має відповідати певній потребі замовника. Таким чином, відпрацьовується вміння скласти перелік потреб замовника у вигляді контрольного списку, якого інженер буде притримуватися з метою

розроблення оптимальної конструкції для вирішення проблеми споживача. Водночас у сфері відповідальності інженера є також вартість продукту, тому, з одного боку, здобувачі освіти мають можливість здобути досвід пошуку обґрунтованого балансу між певними технічними особливостями конструкції та потребами і бажаннями клієнта, а з іншого – підвищувати рівень власної фінансово-економічної грамотності.

Отже, інтеграція та реалізація у навчальній проєктній діяльності таких понять, як «потреба споживача», «додана цінність», «конкурентна перевага», «собівартість продукту» тощо, дозволяють здобувачам освіти розвивати підприємницьку компетентність під час навчання у закладі освіти через здобуття досвіду аналізу ринку певних продуктів, спілкування та взаємодії із замовником, збір та вивчення відгуків, пошук оптимального рішення з урахуванням цільової аудиторії, вартості та функціональності кінцевого продукту.

Список використаних джерел

1. Від бізнес-ідеї – до підприємницького успіху: метод. рекомендації / автори-упоряд.: І. А. Гриценко, В. Б. Байдулін, М. О. Савченко. Житомир: Полісся, 2021. 116 с
2. Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посіб. / С. В. Алексеєва, Л. О. Базиль, В. Б. Байдулін, І. А. Гриценко, Л. М. Єршова, Д. О. Закатнов, В. Ф. Орлов, Г. В. Сохацька. Житомир: Полісся, 2021. 248 с.
3. Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія. Житомир: Полісся, 2020. 237 с.
4. Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: метод. посіб. / С. В. Алексеєва, Л. О. Базиль, В. Б. Байдулін, І. А. Гриценко, Д. О. Закатнов, Л. М. Єршова, В. Ф. Орлов, Г. М. Сохацька / за наук. ред. М. Т. Теловатої. Київ: Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2021. 215 с.
5. Тітова О. А. Педагогічна система розвитку творчого потенціалу майбутніх інженерів у аграрних університетах: теоретичне обґрунтування та методичне забезпечення: монографія. Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2019. 324 с.
6. Longo, F., Nicoletti, L., & Padovano, A. (2017) 'Smart operators in industry 4.0: A human-centered approach to enhance operator's capabilities and competencies within the new smart factory context', Computers & Industrial Engineering, Vol. 113, pp. 144-159.

Марія Теловата,
*доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРИНЦИПИ, МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ

Прийняття Закону України «Про фахову передвищу освіту» сприяло створенню нової самостійної ланки, єдиної системи професійної неуніверситетської освіти з метою підвищення якості освітніх послуг, задоволення потреб ринку праці, підготовки фахівців різних спеціальностей, зокрема для нових професій. Такий крок відкриває нові можливості та перспективи розвитку закладів фахової передвищої освіти, самостійного вирішення питань організації освітнього процесу відповідно до законодавства, пошуку доцільних шляхів для приваблення й задоволення потреб здобувачів професійної освіти. Фахова передвища освіта – освіта, розроблена для формування та розвитку певної освітньої кваліфікації, яка буде підтверджувати здатність особи виконувати спеціалізовані завдання в певній галузі професійної діяльності. У сучасних умовах коледжі мають змогу обирати власну траєкторію розвитку, творчо застосовувати інноваційні технології для забезпечення якості професійної освіти, модернізувати спеціальності й відкривати нові відповідно до ринкових вимог, вдало поєднувати багаті традиції, сформовані впродовж десятиліть, із новими тенденціями розвитку фахової передвищої та вищої освіти.

Сьогодні заклади фахової передвищої освіти займаються підвищенням рівня професійної підготовки майбутніх фахівців різних спеціальностей, збагаченням змісту освіти на базі передових навчальних технологій, активною інформатизацією та інновацією освітнього процесу. Цільовим позиціонуванням ЗФПО у сфері освіти є підготовка фахівців рівня фахової

передвищої освіти «фаховий молодший бакалавр», яка відповідає основним принципам і обумовлює діяльність будь-якого коледжу:

- *Професіоналізм*: усе реалізується за стандартами найвищої якості та відповідальності.

- *Порядність*: висока професійна гідність, моральність, толерантність, уміння дотримуватись обіцянок і визнавати помилки.

- *Прозорість*: забезпечення доступу працівників, здобувачів освіти та громадськості до повної та достовірної інформації про діяльність Коледжу, до активної участі у заходах, які відбуваються в закладі освіти. Поєднання колегіальних та єдиноначальних засад прийняття рішень.

- *Патріотизм*: спрямованість на розвиток благополуччя закладу освіти України.

- *Прогресивність*: направленість ідей, настроїв, поглядів на вдосконалення, поліпшення сьогодення та майбутнього.

- *Партнерство*: об'єднання й координація зусиль, ресурсів, рівність участі кожного та спільна відповідальність за результати діяльності.

- *Демократичність*: захист основоположних прав людини, зокрема громадської думки та моральної автономії, свободи слова та віросповідання, соціального порядку та невтручання в особисте життя, рівного права на законодавчий захист; можливість кожного брати активну участь у житті закладу освіти. Відповідальність кожного працівника та колективу в цілому за результати своєї діяльності.

- *Студентоцентризм*: турбота про здобувача освіти, повага до його самобутності, плекання фахівця на основі педагогіки співробітництва, максимальне сприяння розвитку студентського самоврядування.

Згідно з проведеним статистичним аналізом в Україні станом на 2022 рік нараховується 498 закладів фахової передвищої освіти державної, комунальної власності (де навчається 264706 здобувачів) та 58 приватної власності. На рисунку 1 відображено статистичну інформацію ЗФПО за

регіонами України: Вінницька область – 29, Волинська область – 20, Дніпропетровська – 64, Житомирська – 19, Івано-Франківська область – 21, Запорізька область (м. Запоріжжя) – 24, Київська – 25, Кіровоградська область – 21, Львівська область – 36, Миколаївська – 17, Одеська область – 40, Полтавська – 32, Рівненська – 19, Сумська – 21, Тернопільська – 21, Харківська – 26, Хмельницька – 16, Черкаська область – 14, Чернівецька – 18, Чернігівська – 18, м. Київ – 39 ЗФПО.

Рис. 1. Статистична інформація щодо ЗФПО за регіонами України

У місті Києві налічується – 39 ЗФПО, з них 5 приватних у таблиці 1 подана інформація за період 1996–2022рр. кількість коледжів та здобувачів, що в них навчаються.

Як бачимо з аналізу, за 26 років кількість ЗФПО зменшилася на 9, а кількість здобувачів (студентів) – на 20000 осіб.

Таблиця 1

Показники	1996 р.	2006 р.	2016 р.	2022 р.	Відхилення +;- 1996/2022рр.
Кількість коледжів	48	50	30	39	- 9
Кількість здобувачів (тис.)	44,2	43,5	20,8	24,2	-20

У зв'язку з тривалою збройною агресією російської федерації проти України і з метою збереження життя, здоров'я громадян України та створення безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану для учасників освітнього процесу заклади фахової передвищої освіти тимчасово переміщуються до інших регіонів нашої держави.

З Донецької, Луганської, Херсонської, Запорізької та Харківської областей, де тривають активні бойові дії, переміщено 94 заклади фахової передвищої освіти державної, комунальної та приватної форм власності.

З них – 20 закладів фахової передвищої освіти, що мають статус окремих юридичних осіб та 41 – відокремлений структурний підрозділ закладів вищої та фахової передвищої освіти, що перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України; 24 заклади фахової передвищої освіти, що мають статус окремих юридичних осіб та 9 коледжів відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти, що перебувають у сфері управління обласних державних адміністрацій, Міністерства охорони здоров'я України, інших засновників. До Дніпропетровської області переміщено найбільше закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО) – 16, що перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України. Також заклади фахової передвищої освіти та відокремлені структурні підрозділи закладів вищої освіти, що перебувають у сфері управління Міністерства освіти

і науки України, переміщено, вони продовжують працювати й в інших, безпечних регіонах, зокрема: Запорізькій області (м. Запоріжжя) – 10, Полтавській – 6, Одеській – 6, Кіровоградській – 3, Івано-Франківській – 4, Волинській – 2, Вінницькій – 3, Черкаській – 3, Хмельницькій – 2, Чернівецькій – 2, Тернопільській – 2, Львівській – 1, м. Києві – 1, м. Харкові – 2.

Варто сьогодні згадати про заклади ФПО, які створюють сприятливі умови щодо організації безоплатного навчання для осіб із тимчасово окупованих територій (ТОТ). Це Львівський медичний фаховий коледж «Монада» (м. Львів), Київський хореографічний коледж (м. Київ), Львівський медичний фаховий коледж «Медик». Відповідальність стосовно організації освітнього процесу в умовах воєнного стану закладів ФПО, які були тимчасово переміщені, несе керівник закладу освіти, який зобов'язаний ужити всіх заходів щодо організації захисту та безпеки учасників освітнього процесу, працівників, збереження майна, у разі необхідності здійснити евакуацію учасників освітнього процесу та працівників до безпечного місця, ініціювати та здійснити тимчасове переміщення закладу освіти, налагодити його діяльність в умовах переміщення. Незважаючи на воєнний стан, освітній процес у ЗФПО слід проводити, але з урахуванням особливостей стану території та перебігу військових дій керівникам закладів освіти необхідно відновити та здійснювати освітній процес за можливістю в очній або змішаній (очно-дистанційній) формах, в інших випадках – дистанційній формі. У разі проведення навчальних занять у закладі освіти необхідно суворо дотримуватися безпекових вимог. Необхідно пам'ятати, що є здобувачі, які зараз перебувають у ЗСУ, ТРО або займаються волонтерською діяльністю, тому важливо забезпечити максимально сприятливі умови для їх навчання (встановлення індивідуального графіка навчання, надання академічної відпустки тощо), бо це ті здобувачі освіти, які зі зброєю в руках встали на захист України або займаються волонтерською діяльністю.

Під час проведення наукового дослідження були визначені сильні сторони та можливості закладів фахової передвищої освіти України, а саме:

- Функціонування системи управління якістю.
- Позитивна репутація та прагнення до постійного розвитку.
- Людський капітал, висококваліфіковані науково-педагогічні, педагогічні працівники.
- Широкий спектр конкурентоспроможних спеціальностей та освітньо-професійних програм.
- Активне, креативне, дієве студентство; розвиток студентського самоврядування відповідно до європейських стандартів.
- Участь у всеукраїнських, міжнародних конкурсах та програмах підтримки освітньої, наукової, інноваційної діяльності, академічних обмінах.
- Фінансова стабільність.
- Сучасна, комфортна матеріально-технічна база.
- Плідна співпраця з підприємствами та бізнесом, установами, органами державної влади.
- Просвітницько-профорієнтаційна робота з метою популяризації ЗФПО серед випускників шкіл / училищ, інших закладів освіти України.
- Лідерство в освіті, високі рейтингові та іміджеві позиції.
- Системний підхід.
- Динамічність.
- Випереджальний розвиток.
- Очевидними і найбільш негативними викликами та загрозами сьогодення в діяльності закладів фахової передвищої освіти є:
 - Воєнна ситуація в Україні.
 - Поширення коронавірусної хвороби (COVID-19).
 - Глобальна нестабільність, поглиблення демографічної кризи та посилення міграційних процесів.
 - Нестабільна політико-економічна ситуація в державі.

- Зростання конкуренції в освітньому середовищі за рахунок активності вітчизняних та експансії закордонних закладів освіти, активізації провайдерів низькоякісних освітніх послуг у зв'язку з уніфікацією форм та методів передавання знань.

- Зниження рівня довіри до державних закладів освіти та упередження щодо рівня якості на міжнародному рівні.

- Зниження попиту на державні освітні послуги та зростання попиту на позааудиторне навчання через поширення медіатехнологій, онлайн-освіту.

- Зниження рівня знань абітурієнтів.

- Скорочення державних видатків на освіту.

- Зростання витрат закладу освіти на забезпечення функціонування матеріально-технічної бази.

- Недостатньо ефективна система взаємозв'язків з роботодавцями.

- Цифровізація (діджиталізація) економіки, соціальної сфери.

Отже, стратегічний розвиток закладів фахової передвищої освіти України відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства та економіки відбувається послідовно через виконання та впровадження навчальних планів, програм діяльності, максимального використання позитивного потенціалу сучасних глобальних тенденцій ЗФПО з метою впливу на забезпечення високого рівня якості конкурентоспроможної освіти.

Nataliia Shiadzhiuvene,
Doctor of Sociological Sciences,
Director of Siauliai Regional Television
(Siauliai, Lithuania);

Svitlana Bilevych,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department
of Technological and Professional Education,
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv
National Pedagogical University
(Hlukhiv, Ukraine);

Tetiana Kosa,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Deputy Director for Academic Affairs
of Kyiv Vocational College of Architecture,
Construction and Management
(Kyiv, Ukraine).

CREATIVELY DEVELOPED PERSONALITY AS A FACTOR OF SUCCESSFUL PROFESSIONAL ACTIVITY OF A MODERN SPECIALIST

One of the most important indicators of the country's development today is the global innovation index. Among the post-Soviet states, the highest places in the innovation ranking [1] are occupied by the Baltic countries: Estonia (23rd place), Lithuania (40th place) and Latvia (43rd place), but Ukraine in 2019 took the 63rd place in the ranking. Numerous socio-economic studies prove that innovations today determine the level of economic development of the country and the welfare of its citizens. On the other hand, there is a close connection between the quality of education and the number of effective innovations. This becomes a vicious circle because quality education in turn requires significant investments, and in poor countries, it is quite difficult to solve this problem without outside help.

What should be a modern specialist, a graduate of a higher education institution act as an active subject of the innovative economy? The level of awareness of a person in a certain field does not always correlate with his/her productivity in

generating new ideas, but some well-known collective methods of creative search, on the contrary, involve team members who are “newcomers” in a certain field of knowledge. Often it is they who find non-standard solutions because they do not need to overcome the stereotypes of thinking that have developed among professionals over the years of study and work in this field. The whole world of business today is busy searching for the most valuable resource for the development of their companies and increasing their wealth — creative personalities who can change the world.

Today, the term “creative” has become widespread in all spheres of activity: creative class, creative industries, creative management, creative education, creative economy, creative methods, and creative environment — this is an incomplete list of terms that indirectly testify to the importance of creative development of the XXI century.

According to many psychologists, every person has innate creativity, because they are born to transform the world around them. However, external factors can both contribute to the development of an individual’s creativity and inhibit it. The first thing a child faces is the family environment. It is the positive attitude of parents to the creativity of the child and their support that helps to develop a specific combination of individual characteristics of the personality, which in the future will be expressed in its creativity.

In school years, further creative development of a student’s personality depends on the educational environment, the psychological climate in the classroom, and the relationships between teachers and students. Openness, tolerance to different styles of thinking and activity, and mutual respect are factors that contribute to the development of creativity.

The educational environment of a higher education institution, in which a student acquires important competencies for the future profession, can also be both supportive and negative towards the expressions of non-standard thinking and ways of acting. According to our research, non-formal education, which students are involved in during their study at the university, is one of the most important means

of developing their creative potential — these are various hobby classes, youth groups and clubs, participation in competitions and contests, presentation of scientific works, etc. The more students are involved in such extracurricular activities, the more creative the atmosphere of the educational space of the university.

The development of personal creativity continues in the process of professional activity. Creative management should create a favourable environment for the development of creativity and stimulation of innovation, which today plays an important role in the development of a creative and innovative economy. Creative management is based on certain principles [2]:

- effective leadership;
- innovation, market orientation;
- stimulation of experiments;
- continuous self-improvement based on the latest knowledge;
- readiness for changes and challenges of both internal and external environments;
- emphasis on the strategy of development and use of new resources;
- focus on the uniqueness and originality of the product (service);
- effective motivation for the realization of creative potential.

The experience of many successful companies confirms that the implementation of these principles in the organization of their activities significantly increases the number of effective innovations proposed by employees.

Thus, the development of creativity and the creative potential of an individual can be a lifelong process. The success of this process depends not only on innate qualities, but is mainly determined by the environment, which can help to develop the creative abilities of the person, or vice versa, inhibit. Students have a significant chance to discover and increase their creative potential while studying at a higher education institution. In this regard, we consider it necessary to improve university

education by introducing the principles of creative management, the ideas of which are being actively implemented by the most successful companies in the world.

References

1. Cornell University, INSEAD, & WIPO (2019). *The Global Innovation Index 2019: Creating Healthy Lives-The Future of Medical Innovation*. Ithaca, Fontainebleau, and Geneva. <http://dx.doi.org/10.34667/tind.40245>
2. Zakharchyn, H. M., Liubomudrova, N. P., Vynnychuk, R. O., & Smolinska, N. V. (2011). *Corporate culture*. Lviv: "New World-2000". [in Ukrainian]

Секція № 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ Й ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Микола Близнюк,
*доктор педагогічних наук, професор
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Технологічна освіта спрямована на освоєння культури ставлення до техніки та технологічних перетворень навколишнього середовища, заснованих на оптимізації використання та збереження ресурсів. Важливим аспектом є взаємодія людини та машин, обладнання, енергетичних пристроїв. Широкого застосування набули системи якісного управління за допомогою комп'ютерних систем та технологій (соціальні медіа, інформаційні технології типу інтернету тощо, хмарні технології, мобільне спілкування та ін.). Одним із інноваційних аспектів технологічної освіти стає можливість у процесі навчання та ефективного освоєння різних дисциплін переважно технічного плану використовувати високі технології (наприклад, системи автоматизованого проєктування, системи автоматизованого збору даних та ін.). При цьому вивчаються і самі високі технології та обладнання, що забезпечує їх роботу.

Поява нових інформаційних технологій, пов'язаних з розвитком комп'ютерних засобів та мереж телекомунікацій, дала можливість створити якісно нове інформаційно-освітнє середовище як основу для розвитку та вдосконалення системи освіти. Способи інноваційного навчання – модульне

навчання, проблемне навчання, дистанційне навчання, методичне навчання, метод проєктів, соціальне партнерство тощо.

Інформаційні технології на сьогоднішній день є основою і одним з найважливіших факторів, які сильно впливають на якість системи освіти [1–4]. Проблемі інформаційних технологій у сфері освіти приділено багато уваги, ця проблематика висвітлена в роботах таких учених, як Ю. К. Бабанський, В. Ю. Биков, Я. Л. Ваграменко, О. Г. Гейн, А. П. Єршов, І. В. Роберт та багатьох інших. Педагогічні дослідження у сфері вищої освіти, пов'язані з вивченням інформатизації, можна простежити в ґрунтовних публікаціях М. І. Жалдака, Ю. О. Жука, В. В. Лапінського, Ю. С. Рамського, Н. В. Морзе та інших.

На сьогоднішній день інформаційні технології – це чи не найважливіший фактор, який впливає на якість системи освіти. Основною прерогативою виступає якість та рівень підготовки студентів у вишах, що є запорукою успішного функціонування системи освіти. Застосування інформаційних технологій в освітньому процесі розкриває творчі здібності студентів у процесі навчання.

Для сучасної освітньої системи навчання – це насамперед пізнавальна діяльність, орієнтована не тільки на здобуття знань і умінь. Зміна йде й на рівні особистості: насамперед підвищується інтелект і основна спрямованість зорієнтована на саморозвиток. Професійна компетентність, наукова кваліфікація, підготовка кадрів приводять до формування нового типу фахівця, який з ентузіазмом знаходить творчий підхід до вирішення проблеми.

Застосування інформаційних технологій в освітньому процесі сприятиме тому, що якість підготовки майбутнього фахівця підвищуватиметься.

Інформаційні технології в освіті мають переваги, серед яких:

- створення найефективнішої системи управління інформаційним забезпеченням освіти;
- формування пізнавальної діяльності молоді в процесі навчання;

– індивідуалізація навчального процесу та можливість процесу пізнання за допомогою інформаційних технологій.

Інформаційні технології в технологічній освіті вирішують низку найважливіших завдань, серед яких:

– дослідження явищ та процесів, що відбуваються всередині складних організованих систем та на основі використання засобів комп'ютерної графіки та комп'ютерного моделювання;

– вивчення різних фізичних, хімічних, біологічних та соціальних процесів, які можуть протікати з великою чи малою швидкістю.

На сьогоднішній день можна виділити кілька напрямів використання сучасних інформаційних технологій у сфері технологічної освіти:

– використання інформаційних технологій як засобу навчання, який удосконалює процес викладання та підвищує його якість та ефективність;

– використання інформаційних технологій як інструментів навчання, пізнання себе та дійсності;

– використання інформаційних технологій як засобу творчого розвитку молоді;

– використання інформаційних технологій як основного засобу автоматизації процесів контролю, корекції, тестування та психодіагностики;

– організація комунікацій на основі використання засобів інформаційних технологій з метою передавання та набуття педагогічного досвіду, методичної та навчальної літератури;

– інтенсифікація та вдосконалення управління навчальним закладом та навчальним процесом на основі використання системи сучасних інформаційних технологій.

Характерною рисою є використання закладами вищої освіти інформаційних технологій, що спираються на вебтехнології та глобальну мережу «Інтернет». Інтернет вчені розглядають як середовище, яке не дає знання «в готовому вигляді», але надає великі можливості тим, хто вмie активно шукати інформацію, аналізувати та самостійно мислити. Нині у

засобах масової інформації широко використовується термін «віртуальний простір», під яким розуміється сукупність не тільки освітніх ресурсів інтернету, а й абсолютно нова «інфосфера», вимір якої охоплює:

- технічні та інноваційні засоби інтернету;
- людські ресурси, залучені до освіти та процеси інформатизації освіти;
- відносини у співтоваристві фахівців, які працюють в освіті з опорою на кошти нових інформаційних технологій та інтернет.

Особливою популярністю користується система дистанційного освіти. Основний поштовх для розвитку дистанційної освіти був закладений наприкінці ХХ століття. На сьогоднішній день це досить актуальна, перспективна і ефективна система підготовки фахівців, що має величезний потенціал у ХХІ столітті. Це комплекс освітніх послуг, які надаються широким верствам населення за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища, орієнтованого на засоби обміну інформацією на будь-яких відстанях. У системі вищої освіти дистанційна освіта є передусім сукупністю технологій, методів і засобів, що забезпечує можливість навчання віддалено від освітнього закладу, але, як правило, з різними консультаціями у викладачів чи осіб, сертифікованих цим навчальним закладом.

Основна мета дистанційної освіти – це створення єдиного освітнього простору за допомогою впровадження в навчальний процес інформаційних технологій. Мережеві інтернет-технології дозволяють зробити навчальний графік більш гнучким та залучити необхідний контингент молоді.

Серед головних напрямів дистанційної освіти в галузі технологічної освіти можна виділити підвищення якості освіти, підготовка якісних фахівців та розвиток єдиного освітнього простору, де акцент зроблено на підвищення соціальної та професійної мобільності та рівня самосвідомості.

Слід зазначити, що впровадження інформаційних технологій в освітній процес має позитивні та негативні моменти. Позитивні моменти інформаційних технологій – це насамперед полегшення процесу навчання студента, посилення інтелектуальних можливостей та, безперечно,

підвищення якості навчання на всіх щаблях освітньої системи. Негативні моменти – проблема співвідношення інформації, тобто в комп'ютері досить великий обсяг інформації, яку студент не може повністю засвоїти та зрозуміти (на відміну від комп'ютера). На думку більшості фахівців, комп'ютер не може повністю замінити людського спілкування і збагнути таємницю людської думки. На сучасному етапі конструктивним є підхід, згідно з яким комп'ютер не слід протиставляти викладачу; його більшою мірою доцільно розглядати як засіб підтримки навчальної і професійної діяльності. Інформаційні технології в освітньому процесі сприяють тому, що мають місце наочна демонстрація інформації, значна економія засобів та часу, підвищена зацікавленість студентів та оформлення результатів досліджень, що дозволяють аналізувати вплив різних факторів на досліджуваний процес.

Таким чином, сучасний навчальний заклад у галузі технологічної світи має у своєму розпорядженні найширший арсенал застосування педагогічних інноваційних технологій у процесі навчання. Ефективність їх застосування залежить від наявних інформаційних інноваційних технологій, матеріально-технічної бази установи та здатності науково-педагогічного колективу сприймати ці інновації.

Список використаних джерел

1. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / за заг. редакцією Г. Л. Єфремової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 444 с
2. Інноваційні технології навчання: навч. посіб. для студ. вищих технічних навчальних закладів / кол. авторів; відп. ред. Х. Ш. Бахтіярова; наук. ред. А. В. Арістова; упоряд. словника С. В. Волобуєва. Київ: НТУ, 2017. 172 с.
3. Дубасенюк О. А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. *Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики*: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 14–47.
4. Освітні інновації у вищих навчальних закладах: проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій. *Збірник наукових праць за матеріалами III всеукраїнської науково-практичної конференції*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2017. 106 с.

Леонід Оршанський,
*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*
Назар Оршанський,
*аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного
педагогічного університету
імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

ПОЗИТИВНІ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Розроблення інноваційних механізмів із метою здійснення цифровізації системи освіти особливо важливе з позиції ключових орієнтирів та ідей, концепцій та наукових теорій, спрямованих на виконання положень Національної стратегії розвитку освіти в Україні [1] та Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки [2]. Ці документи визначають суспільні потреби та сучасні підходи до розвитку ефективних практик цифровізації вищої освіти, зокрема й педагогічної.

Цифровізація передбачає перетворення інформації в цифрову форму з метою забезпечення її ефективного використання в різних галузях людської діяльності, а відтак – формування нових комунікативних, пізнавальних й інших можливостей. Розширюючи ці можливості, цифровізація створює нові цифрові середовища та простори, формує новий тип культури – цифрову.

Стосовно доволі нової педагогічної категорії – «цифровізація освіти», можна зазначити, що вона з погляду системного підходу нами трактується як керована і корегована педагогічна система проєктно-технологічного типу, що містить цілі, зміст, форми, методи, засоби, суб'єктів навчання й узгоджується із сучасною формою організації цифрового освітнього простору (спільність цифрових середовищ різних організаційних форм; наявність соціальних, економічних, культурних ресурсів; встановлення легітимних норм і правил,

що ґрунтуються на гуманістичних цінностях тощо). Метою цифровізації в межах цього підходу є сприяння ефективній реалізації державної політики, спрямованої на різні соціальні групи здобувачів освіти, завдяки збалансованому соціально-економічному розвитку та справедливому розподілу ресурсів. Трактуювання процесу цифровізації освіти з позиції діяльнісного підходу дозволяє визначити її як інноваційний вид організації освітнього процесу з широким використанням цифрових технологій, що ґрунтується на принципах суб'єктності, трансформації, результативності, високої вмотивованості й ін. Тож метою освітньої діяльності в умовах цифровізації системи освіти є досягнення соціального, економічного ефекту та практичної користі для її суб'єкта – здобувача освіти.

Феномен цифровізації вищої педагогічної освіти кардинально змінює традиційні уявлення про сучасний підхід до професійної підготовки майбутніх учителів. Нині в педагогічних закладах вищої освіти швидкими темпами відбувається перехід від аналогових інформаційних технологій до цифрових, унаслідок чого: 1) змінюється структура подання нового навчального матеріалу; 2) розширюється спектр видів навчальної діяльності, пов'язаних із пошуком, обробленням, формалізацією, продукуванням, тиражуванням навчальної інформації; 3) здійснюється зворотний зв'язок між здобувачем освіти й інтерактивними інформаційними ресурсами, джерелами навчальної інформації тощо; 4) відбувається подання значних обсягів аудіовізуальної інформації; автоматизація контролю та самоконтролю результатів навчальної діяльності; моделювання досліджуваних процесів та явищ; управління трансльованими на екрані візуальними об'єктами і процесами та ін.

З іншого боку, визнаючи безперечну важливість цифровізації освітнього процесу, практика свідчить про наявність певних ризиків: студенти здебільшого запам'ятовують не зміст навчальної інформації, а її місцезнаходження в пошуковій системі, тобто алгоритм її пошуку; знижується рівень концентрації уваги та пам'яті, здатність засвоювати велику за обсягом навчальну інформацію; відбувається безсистемне сприйняття та використання

інформації за умов її хаотичного пошуку, а також нав'язування здобувачам яскравих сюжетів, що перешкоджають критичному аналізу й виявленню структурних зв'язків у змісті навчальної інформації тощо.

Крім того, до проблемних аспектів цифровізації вищої педагогічної освіти варто віднести такі: 1) зміна характеру освітнього процесу завдяки «технологізації», коли студент стає уявною «деталлю», яка має бути доведена викладачем до умовного рівня досконалості та після здобуття освіти посісти чільне місце в загальному «механізмі» соціальних і виробничих відносин; на жаль, за такого підходу змінюється ціннісна сутність освітнього процесу; 2) проблема психологічної готовності викладачів до широкого й ефективного застосування цифрових технологій в освітньому процесі; практика свідчить, що викладачі здебільшого включаються в цей процес спонтанно, у них спостерігається настороженість щодо сприйняття будь-яких освітніх інновацій, що зумовлює дезорієнтацію, зниження мотивації та недовіру до всього прогресивного; 3) надмірне захоплення ідеями цифровізації може привести, з іншого боку, до зниження активності викладачів, які володіють цінним педагогічним досвідом, однак так і не зуміли освоїти цифрові ресурси для його трансляції; унаслідок цього відбувається так званий «цифровий розрив» між ними і студентами; 4) дегуманізація майбутнього вчителя внаслідок, по-перше, формування «інформаційного кокону», тобто створення ситуації залежності студентів від пошукового алгоритму програмної системи; по-друге, контролю над навчальною діяльністю студентів й обмеження їх доступу до певної інформації; по-третє, розриву між користувачами програмного забезпечення та його розробниками; 5) повсюдне і бездумне використання цифрових технологій призводить до зниження інтелектуальних здібностей студентів, а відтак, і до зникнення творчо мислячого, креативного вчителя; 6) постійне звернення до інтернет-ресурсів створює перекручене уявлення про пізнавальний процес; підготувати наукову працю (реферат, курсову, бакалаврську, магістерську роботу) для більшості студентів сьогодні означає натиснути потрібну кнопку на клавіатурі комп'ютера (за принципом

«вирізати – вставити»), що спричиняє втрату здатності до професійної творчості, невміння думати, аналізувати, робити самостійні висновки; 7) цифрові технології здатні знижувати поріг сприйнятливості та чутливості до результатів своєї діяльності та діяльності інших, унаслідок чого в студентів розвивається соціальний егоїзм.

Таким чином, спроба об'єктивного аналізу цифровізації вищої педагогічної освіти дозволила визначити низку позитивних і проблемних аспектів. На наше глибоке переконання, розумна цифровізація вищої педагогічної освіти сьогодні є необхідною умовою професійної підготовки висококваліфікованих, компетентних учителів, натомість її бездумне впровадження зумовлює виникнення нових ризиків як у системі вищої педагогічної освіти, так і суспільстві загалом.

Список використаних джерел

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10>
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

Віталій Глуханюк,
*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри образотворчого, декоративного мистецтва,
технологій та безпеки життєдіяльності
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)*

Андрій Глухота,
*магістр кафедри образотворчого, декоративного мистецтва,
технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного
педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського,
(м. Вінниця, Україна)*

Оксана Самсонюк,
*магістр кафедри образотворчого, декоративного мистецтва,
технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного
педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського,
(м. Вінниця, Україна)*

УПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Досліджуючи проблеми екологічного виховання як соціокультурного феномену, ми дійшли висновку про необхідність вивчення стану екологічної вихованості школярів, виявлення негативних тенденцій у розвитку їх екологічної культури, а також з'ясування особливості її формування на уроках трудового навчання. Здобуті дані свідчать про те, що в багатьох школярів культура взаємостосунків із навколишнім середовищем перебуває на надто низькому рівні: сприйняття дитиною природи обмежується уявленнями про останню лише як про об'єкт антропогенного впливу. Тому корисні емпіричні спостереження за природою нерідко співіснують зі споживацьким ставленням до її багатств; розуміння необхідного дбайливого ставлення до неї не підкріплюється відповідальним спілкуванням із нею.

Екологічне виховання школярів покликане закласти фундамент нової неспоживацької філософії нації. Дитині треба усвідомити, що все живе, а не лише людина, має однакове право користуватися благами природи.

Головними мотивами природоохоронної діяльності учнів є бажання виконувати волю дорослих, проявити через турботу про природу свою повагу і любов до них. Наприклад, діти молодшого шкільного віку роблять переважно те, що вимагають від них дорослі: поливають квіти, доглядають за тваринами, працюють на присадибних ділянках, городах тощо. З віком учні поступово звільняються від впливу батьків, учителів і пов'язують своє життя з діяльністю інших людей, інших соціальних груп. Водночас мотиви діяльності школярів внутрішньо пов'язані з основними ставленнями дітей, їхніми прагненнями, бажанням пізнати й усвідомити навколишню дійсність, завдяки чому вони набувають спонукальної сили.

Відомо, що екологічні знання самі по собі не сприяють розвитку екологічної культури, якщо вони не поєднуються з живим контактом людини з природою, емоційно-естетичними переживаннями та посильною участю в природоохоронній діяльності [1, с. 52]. Практичною основою для формування екологічної культури є діяльність у природі, що вимагає наявності наукових знань і детермінує потребу в набутті нових. Екологічна діяльність може бути інформаційною, навчально-дослідницькою, природоохоронною, просвітницькою.

Важливу роль у формуванні природоохоронної культури відіграє навчальна, трудова та ігрова діяльність учнів. Виховна спрямованість навчання як вид діяльності, пов'язаний із пізнанням екологічних проблем, закладена в теоретичному матеріалі різних навчальних дисциплін. Нові підходи до відбору та структурування наукових знань у цій сфері і практичному їх використанні виражаються в інтеграції, залежності екологічних знань від системи провідних ідей і понять навчального предмета, міжпредметної впорядкованості їх розкриття, взаємозв'язку узагальнення і конкретизації.

Вважаємо, що розв'язання проблеми екологічного виховання є неможливим за умов збереження орієнтирів і цінностей людського існування за рахунок, головним чином, матеріальних чинників практичної

спрямованості, коли духовності відводиться роль феномену, супутнього його матеріальним процесам. Перебуваючи на периферії свідомості, вона породжує в молоді стан незадоволення, безглуздя існування. В умовах, коли цінності, не встигнувши виникнути, руйнуються до того, як набудуть суспільного визнання, зростає значущість механізмів, пов'язаних із суверенним внутрішнім світом особистості, з дією смисло- та ціноутворювальних чинників, які незалежно від часу та обставин зумовлюють збереження людської сутності, забезпечуючи їй самозахист і самозбереження.

Будучи породженням об'єктивних соціальних умов і обставин, цінності набувають значення тільки у зіставленні їх із суб'єктом і виникають у його стосунках з об'єктами навколишнього світу. Тому екологічне виховання не можна звести до суто зовнішніх впливів: багато що залежить від самої особистості, її етичних установок у досягненні гармонії із зовнішнім і внутрішнім світом, її готовності до свідомого самообмеження своїх потреб, прагнення до доброчесності та творення. Отже, процесуальна сторона екологічного виховання в контексті сталого розвитку полягає в тому, щоб нові екологічні цінності стали особистісно значущими на всіх вікових етапах і рівнях розвитку.

Шкільна і позашкільна освіта, під час яких продовжується і поглиблюється процес екологічного світосприйняття, є надзвичайно важливим етапом у системі неперервної багатоступеневої екологічної освіти.

У свою чергу, можна виокремити такі етапи формування екологічної свідомості у процесі екологічного виховання учнів:

- На першому етапі відбувається лабілізація особистості, у результаті якої учні починають переконуватися в неадекватності своїх об'єктивно-прагматичних стратегій екологічної поведінки, сприймати їх як особистий неуспіх. В учнів з'являється бажання і готовність до засвоєння нових стратегій і провідних технологій.

- На другому етапі в процесі екологічної діяльності опановуються адекватні технології взаємодії з природними об'єктами, у результаті чого

відбувається переосмислення суспільно вироблених уявлень про екологічну доцільність, причому особистість отримує відповідні засоби для реалізації свого нового ставлення. На другому етапі в учнів складаються передумови для переходу від однобічного впливу на природу до взаємодії з нею: реакції природних об'єктів на активність особистості починають інтерпретуватися як «відповіді природи», що через механізм рефлексії коригують поведінку з природою.

– На третьому етапі в результаті суб'єктивізації природні об'єкти починають осмислюватися і сприйматися як рівноправні партнери по взаємодії. Людина перестає сприймати себе як таку, що стоїть над природою, а відчуває себе її частиною. Саме в такої особистості достатньо розвинена екологічна свідомість.

Серед активних методів, що використовуються в педагогічній практиці школи у процесі формування екоцентричного типу свідомості, варто виділити такі:

– метод екологічної лабілізації полягає в цілеспрямованому педагогічному впливі на свідомість учня, у результаті якого виникає психологічний дискомфорт, зумовлений розумінням неефективності сформованих (традиційних) стратегій екологічної діяльності;

– метод екологічних асоціацій полягає в педагогічному підсиленні асоціативних зв'язків між різними об'єктами і спрямований на збагачення та поглиблення уявлень особистості про природні об'єкти і світ природи;

– метод художньої репрезентації природних об'єктів полягає у формуванні образів природних об'єктів засобами мистецтва;

– метод екологічної ідентифікації полягає в педагогічному сприянні постановці особистості на місце того або іншого природного об'єкта, зануренню в ситуацію, обставини, в яких перебуває природний об'єкт;

– метод екологічних експектацій полягає в педагогічному підсиленні бажання контакту особистості зі світом;

– метод екологічної емпатії полягає в педагогічному підсиленні співпереживання особистістю природного об'єкта, співчуття йому;

– метод екологічної рефлексії полягає в педагогічному сприянні аналізу особистістю своїх дій і вчинків, спрямованих на світ природи, з огляду на їх екологічну доцільність;

– метод екологічної ритуалізації полягає в педагогічній організації ритуалів і традицій, пов'язаних із діяльністю, спрямованою на світ природи;

– метод екологічної турботи полягає в педагогічному підсиленні екологічної активності особистості, спрямованої на надання допомоги і сприяння природним об'єктам, особливо у важких для них ситуаціях.

Розв'язання проблеми екологічного виховання в процесі навчання – це відповіді на запитання: як за допомогою знань сформувати таке ставлення людини до природи, яке засноване на емпатії та добрі? як спонукати її до самообмеження? Це стає можливим під час розроблення відповідних технологій, що не тільки розширюють знання учнів про екосистеми та закономірності їх функціонування, а також методів, що навчають способів самопізнання та включають їх у практичну діяльність екологічної спрямованості.

Аналіз проблем екологічного виховання в контексті соціокультурного розвитку дозволяє зробити висновок про те, що засвоєння нової системи цінностей у взаємостосунках із природою допоможе особистості досягнути науку про те, як жити у злагоді з природою, самою собою та іншими людьми. Глобальний характер екологічної кризи вивів проблему екологічного виховання на цивілізаційний рівень, тим самим визначивши її пріоритетність. Адже мова йде про порятунок земної цивілізації суспільними зусиллями.

Отже, екологічне виховання – це всеосяжний процес, що торкається практично всіх аспектів розвитку особистості через систему її стосунків із природою, соціумом, із самою собою. Про те, що такий підхід необхідний, свідчить досвід розвинених європейських країн, де модернізація загальної системи освіти здійснюється з позицій пріоритету екокультурних цінностей.

Саме за допомогою екологічного виховання можливі зміни світоглядних позицій молоді від природопідкорювальної свідомості до природозбережувальної, без чого не можна перебороти системну кризу, запобігти подальшому розвитку глобальних екологічних проблем і вийти на траєкторії сталого розвитку [2, с. 199].

Список використаних джерел

1. Дежникова Н. С. Экологическое воспитание в контексте социокультурной динамики. *Педагогика*. 2000. № 10. С. 51–56.
2. Матеюк О. П. Про деякі протиріччя екологічного виховання молоді на засадах сталого розвитку. *Шляхи вирішення екологічних проблем урбанізованих територій: наука, освіта, практика: збірник праць за матеріалами всеукраїнської наук.-практ. конф.* Хмельницький: Технологічний університет Поділля, 2003. С. 196–199.

Олександр Ігнатенко,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)

Ганна Ігнатенко,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри професійної освіти та
технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Сучасна система вищої освіти України готує фахівців в складних умовах військового стану. Тому вкрай важливою є проблема врахування особливостей процесів інформатизації суспільства, що, у свою чергу, спричиняє появу оновлених шляхів вирішення завдань вишу.

Нагальною необхідністю для майбутніх педагогів також є здатність до впровадження сучасних інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності.

Зазначене спонукає до дослідження ефективних цифрових освітніх ресурсів у процесі підготовки майбутніх педагогів з урахуванням їх предметного спрямування, спеціалізацій.

Актуальності набувають напрацювання вчених: В. Бикова, Н. Морзе, О. Кузьмінської, З. Сейдаметової, С. Сейтвелієвої, В. Сороки, Т. Триус, М. Шишкіної та ін., де розкриті сутність та ключові характеристики таких термінів як цифрові освітні ресурси, дистанційне навчання, навчання за допомогою комп'ютерних технологій, цифрова компетентність тощо.

Загалом серед ознак сучасного інформаційного суспільства, що впливають на організацію освітнього процесу у виші, слід виділити :

1) перетворення інформації на найважливіший економічний ресурс, що має глобальний характер і забезпечує підвищення ефективності, зростання конкурентоспроможності та інноваційний розвиток суб'єктів господарювання;

2) збільшення впливу інформації на всі сфери людської життєдіяльності, перетворення її на предмет загальнодоступного споживання;

3) інтенсивне формування інформаційного сектора економіки, який посідає домінантні позиції в новому суспільстві;

4) перетворення інформаційної сфери на фундамент, основу всіх видів економічної діяльності [1].

Актуальними залишаються підходи до виділення напрямів розв'язання завдань комп'ютеризації освіти. Зокрема, тенденція до впровадження інформаційних технологій в усі галузі людської діяльності; філософське переосмислення ролі самої інформації в життєдіяльності, у сферах суспільства та розвитку природи; забезпечення в освітньому процесі крос-міждисциплінарного підходу тощо [2].

У науковій літературі цифрові освітні ресурси визначаються як:

– предметно-інформаційні ресурси освітнього призначення, вид засобів навчання, що існують у формі електронних моделей і подаються в педагогічних системах на носіях електронних даних [3];

– вид засобів освітньої діяльності, що мають електронну форму та є сукупністю електронних інформаційних об'єктів (документів, документованих відомостей та інструкцій, інформаційних матеріалів, процесуальних моделей тощо), що розташовуються і подаються в освітніх системах на запам'ятовувальних пристроях електронних даних [4];

– сукупність електронних інформаційних об'єктів (документів, документованих відомостей та інструкцій, інформаційних матеріалів тощо), інформаційно-об'єктне наповнення електронних інформаційних систем (електронних бібліотек, архівів, банків даних, інформаційно-комунікаційних мереж тощо), призначених для інформаційного забезпечення функціонування і розвитку системи освіти [5] .

Загалом усі науковці зазначають: цифрові освітні ресурси забезпечують підвищення ефективності освітнього процесу (у тому числі й професійного спрямування) в аспекті оволодіння вмінням самостійно здобувати й представляти знання, загальними методами пізнання і стратегією засвоєння навчального матеріалу, самостійного вибору режиму освітньої діяльності, організаційних форм і методів навчання.

На наш погляд, цифрові освітні ресурси є основним компонентом інформаційного освітнього середовища, яке орієнтоване на реалізацію освітнього процесу за допомогою новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Це впливає на проектування стратегії засвоєння навчального матеріалу, вибір режиму навчальної діяльності, організаційних форм і методів навчання, технології навчання загалом.

Зазначене забезпечує ефективність освітнього процесу в аспекті оволодіння здобувачами здатностями самостійно здобувати й практично використовувати знання.

Список використаних джерел

1. Нікулочкіна О. В. Дослідження рівня готовності вчителів початкових класів до використання інформаційних технологій у професійній діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. Запоріжжя, 2012. Вип. 22. С. 401–406.
2. Інформаційні технології: навч.-метод. посіб. / М. І. Жалдак, О. А. Хомік, І. В. Володько, О. М. Снігур. Київ: РННЦ «ДІНІТ», 2003. 197 с.
3. Биков В. Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ. *Інформаційні технології в освіті*. 2011. № 10. С. 8–23.
4. Гончарук Т. Використання сучасних інформаційних технологій в професійній підготовці майбутніх вчителів початкових класів: психологічний аспект. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: зб. наук. праць. Слов'янськ: СДПУ, 2011. Вип. LVNL Ч. II. С. 199–208.
5. Носовець Н. М. Роль і функції викладача в системі дистанційного навчання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. Чернігів, 2017. С. 90–94.
6. Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання на засадах компетентнісного підходу: кол. монографія / за наук. ред. В. І. Ковальчука. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 194 с.

Оксана Лапа,
завідувачка лабораторії
науково-методичного супроводу підготовки фахівців
у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

Україна на сучасному історичному етапі проходить важкий шлях захисту власної свободи і економічної незалежності та виступає захисником європейських гуманістичних цінностей. Російська агресія завдала масштабних збитків українській економіці, загальна сума яких (за даними Світового банку) оцінюється у 349 мільярдів доларів США [2]. Також наша країна буде мати велику кількість людей з інвалідністю внаслідок війни – як комбатантів, так і мирного населення, адже 70 % снарядів, випущених російською армією, прийшлося на житло громадян та соціальну інфраструктуру [3].

Вищезазначена категорія громадян потребуватиме професійної адаптації та соціалізації. Виходячи із цих факторів, набуває актуальності системний розвиток професійної адаптації осіб з інвалідністю внаслідок війни.

Як зазначив міністр охорони здоров'я Віктор Ляшко, «наразі в Україні провадять системні кроки для вдосконалення системи реабілітації. Одним із таких кроків є впровадження міжнародної класифікації функціонування, яка дозволить лікарям визначати програму реабілітації та стане ключовим інструментом для постановки цілей процесу реабілітації. Відповідно до них формується мультидисциплінарна реабілітаційна команда та створюється план реабілітаційних заходів. Завдяки чому першочергово *ми дивитимемося на людину не з точки зору діагнозу, який вона отримала через поранення, а з точки зору її потенціалу до відновлення, потреб людини* та того, що ми маємо зробити, аби допомогти їй повернутись до повсякденного життя» [1].

Ми вважаємо, що освітня політика держави має об'єднати зусилля наукових, освітніх і соціальних інституцій для того, аби наші громадяни не опинилися наодинці з життєвою і професійною трагедією. Значна частина потенціалу вищезгаданих інституцій має бути спрямована на забезпечення професійної адаптації людей з інвалідністю внаслідок війни.

Як показує попередній досвід роботи з учасниками АТО, науковим, освітнім, соціальним, лікувальним та реабілітаційним установам потрібно оперативно здійснити перегляд власних функцій, фокусуючи увагу на розробленні програм і курсів професійної адаптації людей з інвалідністю внаслідок війни.

Зазначимо актуальні напрями, які повинні забезпечити успішну професійну адаптацію цієї категорії осіб.

1. Удосконалення законодавчої бази.

Трудові права і гарантії працюючих інвалідів в Україні регулюються державним законодавством, водночас потрібно: забезпечити розвиток державно-приватного партнерства в питаннях працевлаштування; внести зміни до нормативно-правової бази закладів освіти та наукових установ із

акцентом на пріоритетність професійної адаптації людей з інвалідністю внаслідок війни.

2. Оновлення термінологічного апарату та науково-методичного супроводу професійної адаптації людей з інвалідністю.

Досі ми користувалися поняттям «професійна адаптація учасників антитерористичної операції», наразі потрібно забезпечити розвиток соціально-педагогічного феномена «професійна адаптація людей з інвалідністю внаслідок війни» та належний науково-методичний супровід цього виду діяльності.

3. Організація спеціальної психологічної і методичної підготовки викладачів професійної освіти до роботи з особами, які мають інвалідність чи особливі потреби внаслідок війни.

Урахування потребують також дорослий вік, рівень фізичного чи ментального здоров'я, базові професійні знання / уміння здобувачів освіти цієї категорії.

4. Обґрунтування нових умов професійної адаптації.

Ми пропонуємо розпочинати професійну адаптацію вже у період реабілітації в санаторних закладах чи домашніх умовах шляхом профорієнтаційних заходів (лекції, семінари, вебінари та ін.) та різних видів дистанційного навчання. Цей вид роботи можуть здійснювати заклади освіти, заклади підвищення кваліфікації та перепідготовки, Інститут професійної освіти НАПН України, органи державної служби зайнятості, підприємства, громадські організації тощо. Доцільно залучати не тільки державні кошти, але й кошти фізичних і юридичних осіб.

5. Запровадження школи кар'єрних коучів для людей з інвалідністю.

На часі організація підготовки своєрідних кар'єрних коучів – спеціалістів, які допоможуть людям з інвалідністю зробити професійний вибір відповідно до бажань, професійної мети, освіти, стану здоров'я, потреб ринку праці країни / конкретного регіону.

6. Сприяння розвитку педагогічної кар'єри людей з інвалідністю через залучення професіоналів, які за станом здоров'я не можуть продовжувати трудову діяльність на виробництві, до педагогічної діяльності в закладах освіти. Таким чином можна підвищити престижність педагогічних професій шляхом інтеграції в освіту професіоналів з високими морально-патріотичними якостями і покращити кадрове забезпечення професійної освіти.

Отже, державні, освітньо-наукові й громадські інституції повинні: оптимізувати власні функції з метою фокусування уваги на вирішенні проблем людей з інвалідністю внаслідок війни; створити додаткові професійні можливості шляхом розширення інклюзивного ринку праці; включити людей з інвалідністю внаслідок війни в активну суспільну та економічну діяльність.

Список використаних джерел

1. Ляшко В. В Україні змінюють систему реабілітації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukraini-zminiuiut-systemu-reabilitatsii-viktor-liashko>
2. Саліван А., Ржеутська Л. Як війна вплинула на економіку України. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-vijna-vplinula-na-ekonomiku-ukraini/a-63093916>
3. Смишляєв С. В Україні без роботи лишилися 60 відсотків переселенців. URL: <https://www.dw.com/uk/v-ukraini-bez-roboty-lyshylysia-60-vidsotkiv-pereselentsiv/a-62696106>

Оксана Марущак,
кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)
Юлія Недзеленко,
магістрантка
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)

ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ РЕМЕСЕЛ

В умовах сьогодення особливо актуальною є проблема відродження українських народних ремесел і промислів. Реалізація цього завдання значною мірою покладається на заклади загальної середньої освіти (ЗЗСО), головною метою яких є переосмислення, переорієнтація та вплив на формування високоморальної громадянської позиції, національної свідомості, потягу до прекрасного, важливу роль у досягненні якої відіграє декоративно-ужиткове мистецтво [2, с. 221]. Відтак, набуває актуальності проблема підготовки вчителя трудового навчання та технологій, здатного до абстрактного мислення, аналізу, синтезу; готового діяти в нестандартних ситуаціях, нести соціальну й етичну відповідальність за прийняті рішення; готового до саморозвитку, самореалізації, використання творчого потенціалу; здатного використовувати основи філософських знань, аналізувати головні етапи та закономірності історичного розвитку для усвідомлення соціальної значущості своєї діяльності [1, с. 20]. Процеси модернізації освіти та її інтеграції у світовий освітній простір зумовлюють низку вимог до професійної підготовки вчителів ЗЗСО, які мають не просто володіти знаннями і вміннями з окремих напрямів педагогічної діяльності, а й мати високорозвинені компетенції в галузі предмета, що викладається, тобто професійними компетенціями. Вищезазначені загальнокультурні компетенції створюють основу для

формування в майбутнього педагога професійних компетенцій на основі культури та мистецтва українського народу, народних традицій.

Наявність сформованих професійних компетенцій має особливе значення для вчителів трудового навчання та технологій, завданням яких є вдосконалення трудового виховання і технологічної освіти учнів. Навчання учнів обробки різних матеріалів, технології виготовлення виробів вимагає від педагогів володіння як традиційними, так і новими способами та прийомами виготовлення різноманітних виробів.

Формування професійних компетенцій учителів здійснюється під час навчання дисциплін циклу професійної підготовки в закладі вищої освіти (ЗВО). Значний потенціал для формуванні в майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійних компетенцій мають народні ремесла, що акумулюють накопичений народний досвід обробки матеріалів, виготовлення виробів і водночас досвід навчання ремесла молодого покоління.

Ми розуміємо компетенцію як здатність робити щось добре, ефективно, з високим ступенем саморегулювання, саморефлексії, самооцінки та з швидкою, гнучкою й адаптивною реакцією на зміну обставин і середовища.

У педагогічній теорії виокремлюють різні види компетенцій, зокрема загальні (універсальні, ключові, надпрофесійні) і предметно-спеціалізовані, тобто професійні компетенції. По відношенню до вчителя закладу загальної середньої освіти професійні компетенції відображають систему професійно значущих якостей, знань, умінь і навичок, що об'єднані гуманно-ціннісним ставленням до учнів, індивідуалізовано-творчим підходом до праці, постійною спрямованістю на особистісне та професійне вдосконалення, які у сукупності формують педагогічну культуру педагога.

Під професійними компетенціями майбутнього вчителя трудового навчання та технологій ми розуміємо його теоретичну і практичну готовність до проєктної, технологічної, науково-дослідної, підприємницької та педагогічної видів діяльності, зорієнтовані на забезпечення якості технологічної освіти учнів.

Нами було визначено такі професійні компетенції, якими має володіти майбутній учитель трудового навчання та технологій: проєктна компетенція – здатність і готовність учителя до проєктної діяльності; технологічна компетенція, що передбачає володіння відповідними знаннями та вміннями з предметної галузі «Технології», технологіями різних ремесел; науково-дослідна компетенція, яка відображає сукупність дослідницьких знань і вмінь бачити та вирішувати проблеми на основі висування та обґрунтування гіпотез, виконувати експеримент і репрезентувати результати дослідження; підприємницька – передбачає здатність і готовність до навчання учнів основ підприємницької діяльності у контексті нових соціально-економічних умов з урахуванням тенденцій розвитку приватного підприємництва та освітньої сфери; педагогічна компетенція, що полягає у володінні педагогічними знаннями та вміннями їх застосовувати для ефективного вирішення професійно-педагогічних завдань засобами народних ремесел.

Структуру професійних компетенцій майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у нашому дослідженні представлено мотиваційним, когнітивним, діяльнісно-операційним та особистісним компонентами.

Аналіз практики підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у ЗВО, а також професійної діяльності випускників предметної спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) дало підстави зробити висновок про наявність у них низького (репродуктивного), середнього (базового), високого (творчого) рівнів сформованості професійних компетенцій. Рівні сформованості професійних компетенцій дають змогу визначити такі критерії та показники: мотиваційний (характер мотивації оволодіння професійною діяльністю вчителя трудового навчання та технологій і технологіями виготовлення виробів й обробки матеріалів на основі народних ремесел, прояв інтересу до народних ремесел і до наукових досліджень у галузі народних ремесел тощо); когнітивний (цілісне уявлення про народні ремесла, традиційні та сучасні технології та методи проєктування та виготовлення виробів, основи підприємницької діяльності, методику

викладання предмета, методи наукового дослідження в галузі народних ремесел та ін.); діяльнісно-операційний (уміння використовувати різноманітні педагогічні технології в технологічній освіті учнів, проєктувати вироби, організовувати проєктну діяльність учнів, аналізувати ефективність своєї професійно-педагогічної діяльності, дотримуватися вимог безпеки праці, планувати та організовувати дослідно-експериментальну діяльність у галузі народних ремесел, погоджувати навчання технології з організацією підприємницької діяльності учнів, володіння технологіями народних ремесел і навичками роботи з обладнанням та інструментами тощо); особистісний (креативність, технічне мислення, відчуття кольору та художнього смаку, точний окомір, здатність переносити фізичні навантаження та ін.).

Народні ремесла є соціально-культурним явищем, в якому відображаються трудові навички, національне різноманіття матеріальної та духовної культури народу. Вони мають значний педагогічний потенціал, що полягає у відображенні в них самобутньої культури праці українського народу, оволодіння якою сприяє формуванню проєктної та технологічної компетенцій; у спрямованості ремесел на створення матеріальних об'єктів, які мають естетичні та прикладні властивості, що дає змогу формувати підприємницьку компетенцію педагога; у накопиченому народом досвіді навчання ремесел, засвоєння якого становить основу педагогічної компетенції вчителя трудового навчання та технологій. Упровадження народних ремесел, що акумулюють духовно-інтелектуальний досвід народу, його художні та естетичні ідеї, в освітній процес сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти почуття національної гідності, художньо-естетичної, технологічної, моральної та трудової культури, а також сприяє розвитку композиційних здібностей (відчуття кольору, ритму, симетрії, пропорції тощо), творчих здібностей, уяви та формуванню навичок логічного і просторового мислення, акуратності, терпіння, посидючості та ін.

На підставі проаналізованої психолого-педагогічної літератури з теми дослідження та практики підготовки майбутніх педагогів у ЗВО, а також

вивчення досвіду педагогічної діяльності вчителів трудового навчання та технологій визначено такі організаційно-педагогічні умови формування у майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійних компетенцій засобами народних ремесел: упровадження в освітній процес ЗВО моделі формування в майбутніх учителів трудового навчання та технологій професійних компетенцій засобами народних ремесел; актуалізація педагогічного потенціалу народних ремесел під час навчання дисциплін циклу професійної підготовки; включення народних ремесел до всіх видів практик; виконання здобувачами вищої освіти курсових і дипломних робіт, що передбачають розроблення творчих проєктів із застосуванням різних технологій народних ремесел; участь здобувачів вищої освіти в конкурсах, фестивалях, виставках, конференціях та інших заходах з декоративно-ужиткового мистецтва.

Список використаних джерел

1. Марущак О. В., Магдич Я. І. Інтеграційний підхід у навчанні майбутніх учителів трудового навчання та технологій як умова збереження традицій декоративно-ужиткового мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*. Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2019. Вип. 2. С. 19–22.

2. Марущак О. В., Савчук І. В., Бойчук С. О. Духовно-естетичне виховання учнів ЗНЗ засобами гончарного мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 221–225.

Галина Мельник,
кандидат педагогічних наук, доцент
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)

МОЖЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Учителя трудового навчання та технологій можна з упевненістю назвати людиною культури, адже культура становить якісну й кількісну ознаку певного способу діяльності. Він не лише інформує, але й активно впливає на духовний розвиток тих, кого він навчає і виховує. Напрямом його фахової діяльності є шлях від просвітництва до реалізації життєво важливої культурно-творчої місії – розкриття та розвитку творчого потенціалу учня, спроможного виконувати практичні завдання завдяки освоєнню основ технологій, декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну тощо.

Художньо-педагогічне спілкування виступає як спосіб взаємодії між викладачем і майбутніми фахівцями, як форма навчання і виховання.

Його можна класифікувати на такі види, виходячи із тематики й проблематики:

- комбіноване, мовне, немовне;
- ділове, позадіяльне, вільне (діяльне);
- пов’язане з вирішенням завдання;
- функціонально-рольове (викладач – твір мистецтва – студент; учитель – мистецтво – учень; вихователь – твори мистецтва – вихованець) або неформальне (спілкування між друзями з приводу явищ мистецтва);
- особистісно орієнтоване, естетично орієнтоване, соціально орієнтоване;
- за результативністю (необхідне, бажане, нейтральне, небажане) [3].

Поміж найбільш уживаних прийомів художньо-педагогічного спілкування виділяють такі:

1. Асоціативний – властивий для індивідуальної роботи зі студентами. Для нього притаманне уникнення рефренів (копій). Його ознакою є обмін репліками, які асоціативно пов'язані між собою та з реалізацією творчого проєкту. Співбесідники зазвичай не переривають один одного, робляться спроби порозумітися й інтуїтивно означають правила спілкування. При цьому відбувається, можливо, не логічний, однак щирий обмін ідеями та відчуттями між викладачем в студентом.

2. Вирішення завдань – прийом, який передбачає висловлювання, що націлені на знаходження спільної точки зору. Факт спільної мети відчутно зменшує перелік тем спілкування. Викладач старанно добирає слова для озвучення творчого завдання, студент – роздумує над ним. Можливі повторення та уточнення завдання. Рішення приймаються разом. Недотримання правил спілкування зумовлює непорозуміння й відмову від вирішення творчого завдання. Це може привести до зміни прийому спілкування.

3. Постановка запитань – прийом, за допомогою якого запитання озвучує в основному викладач, зацікавлений в отриманні комплексної інформації. Студент може уникнути відповіді або ж відповісти частково. У такому випадку педагог висловлює зустрічне запитання або обговорює відповідь студента. Судження, висловлювання, прийоми втілення творчого задуму старанніше зважуються, ніж при асоціативному спілкуванні. Водночас має місце постановка запитань, що направлені на з'ясування шляхів пізнання і розуміння художньо-естетичного смислу, ідеї самого твору. Тому природними є повторення і уточнення.

4. Уточнення розуміння. На практиці заняття ніколи не починається з висловлювань, які допомагають усунути неправильне розуміння. Цей прийом спілкування слідує за іншими прийомами, однак тут вирішується питання щодо причин нерозуміння. Студент, перепитуючи, намагається з'ясувати, у чому полягає неправильне або інше розуміння того чи іншого проєкту. Хто

завгодно із спілкувальників має право обрати інший прийом уточнень у разі нерозуміння.

Як зазначає О. Рудницька, художнє спілкування пов'язане з «втручанням» свідомості в спонтанний потік естетичних переживань індивіда, зі своєрідною вербалізацією чуттєвого досвіду, його упорядкуванням та вираженням у певних словах і поняттях [4, с. 63].

На практиці коли викладач подає певний обсяг навчального матеріалу, то студент отримує його вже у готовому вигляді (як, наприклад, з підручника). Він сам репродукує його із власної свідомості завдяки розумінню, адже це один із видів складної розумової діяльності, направленої на розкриття сутнісного у явищах та предметах.

Розуміння не варто ототожнювати з пізнанням-поясненням. Так, В. Кушнір вважає його «новим парадигмальним поняттям у педагогіці» [2, с. 165]. Автор наголошує на тому, що розуміння приходить через діалог, а не через споглядання.

Розуміння творів мистецтва, художньо-педагогічної ситуації на занятті – усе це результат власної свідомості студента, який не можна підмінити розумінням педагога. Таке розуміння не може бути подане у вигляді інформації, воно вже само по собі допускає «продукування» значень (смыслів). Усвідомлюючи цю закономірність, педагог здобуває можливість знайти спільну мову із своїм учнем, направляючи його свідомість на осібне осмислення художньо-естетичних явищ.

Як зазначає О. Виговська, процес саморозвитку майбутнього вчителя, здобуття ним досвіду вільної, самостійної, творчої діяльності є головною ознакою, що спонукає його до зміни установки з вчителя-предметника на педагога-творця [1].

Звідси випливає, що підготовку майбутніх фахівців освітньої галузі «Технології», їх прилучення до декоративно-ужиткового мистецтва та дизайну важко уявити без спілкування із ними і безпосередніх комунікацій викладача та студентів. Саме тому художнє спілкування майбутніх фахівців – це не

тільки інтелектуально-творчий діалог з мистецтвом, але й педагогічне спілкування.

Список використаних джерел

1. Виговська О. І. Творча педагогічна діяльність як особистісно орієнтована: авторська концепція, технологія. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2002. № 4. С. 70–76.
2. Кушнір В. А. Рівні розуміння і сприймання педагогічного процесу. *Людинознавчі студії*: зб. наук. праць Дрогобицького державного ун-ту ім. Івана Франка. Дрогобич: Вимір, 2001. Вип. 3. С. 164–173.
3. Лекторский В. А. Субъект, объект, познание. Москва: Политиздат, 1980. 359 с.
4. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. Київ, 2002. 270 с.

Олена Нагайчук,
кандидат педагогічних наук, доцент
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
(м. Умань, Україна)

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Поняття «компетентність» нині перебуває в епіцентрі світової думки, оскільки розкриває якісно нові перспективи розуміння місії освіти та життєвих результатів освітньої діяльності.

Запровадження компетентнісного підходу передбачає безповоротний відхід від предметоцентризму та спрямованість на студентоцентроване навчання, ідея якого – максимально забезпечити студентам шанси отримати перше місце роботи на ринку праці, підвищення їхньої «вартості» у середовищі роботодавців.

Для педагогічних ЗВО формування компетентностей з охорони праці особливо важливе, оскільки вчителі несуть особисту відповідальність за збереження життя і здоров'я здобувачів освіти під час навчально-виховного

процесу; відповідають за безпечне його проведення; повинні вміти проводити інструктажі із здобувачами освіти з охорони праці під час навчальних занять; повинні вміти проводити профілактичну роботу щодо запобігання травматизму серед школярів. Тому очевидним є те, що провідне місце у структурно-логічній схемі професійної підготовки вчителя освітньої галузі «Технології» має належати нормативній дисципліні «Охорона праці в галузі».

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що питанням структури й особливостей фахових компетентностей у галузі української освіти займались Н. Бібік, А. Маркова, І. Родигіна, А. Хуторський та ін.

Основи компетентнісного підходу з охорони праці висвітлено в працях В. Бегуна, О. Бузова, С. Величка, І. Грицюка, В. Джигирей, В. Жидецького, Є. Желіби, О. Запорожця, В. Зацарного, В. Заплатинського, І. Кобилянської, Г. Кондрацької, В. Кузнецова, В. Лапіна, В. Мухина, І. Пістуна, Ю. Скобло, А. Романчука, В. Шияна, З. Яремка та ін.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблема формування фахових компетентностей з охорони праці майбутніх вчителів технологій у педагогічній теорії та практиці висвітлені недостатньо. Зокрема, не сформовано та не обґрунтовано перелік професійних компетентностей з охорони праці, які мають набути студенти в процесі технологічної освіти.

Проблема системи вищої технологічної освіти полягає в тому, що рівень знань студентів залишається основним критерієм в оцінюванні рівня підготовленості фахівців, оскільки освіта все ще орієнтована на знання, уміння й навички як кінцевий результат (предметоцентризм); неусвідомлення викладачами необхідності орієнтації на студентоцентризм, в основі якого є компетентнісна модель фахівця; також наявна суперечність між вимогами сучасного ринку праці до підготовки майбутніх учителів та рівнем їхніх фахових компетентностей, які не відповідають світовим стандартам; викладання технологічних дисциплін здійснюється переважно без урахування міжпредметних зв'язків з охороною праці, які не інтегруються в майбутню професію.

Розвиток компетентностей є метою освітніх програм. Тобто в понятті «компетентність» відображена практична спрямованість освітнього процесу. Компетентність формується та виявляється в практичній діяльності, передбачає ефективну діяльність та підвищує ефективність вирішення якого-небудь завдання або виконання якої-небудь дії [1].

Компетентності формуються в різних навчальних дисциплінах і оцінюються на різних етапах. Отже, термін «компетенція» служить для позначення інтегрованих якостей майбутнього випускника, тобто характеризує результат процесу освіти. Тому функціональний репертуар компетентності об'єктивно вмотивований освітніми нормами і стандартами.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти показником її якості визначено компетентності, які становлять основу її професійного аспекту, оскільки необхідні для діяльності у сфері обраної професії. Тому більшість освітян сходиться на думці, що предметно-спеціальні (фахові) компетентності характеризується наявністю у фахівця не стільки значного обсягу знань і досвіду, скільки вмінь актуалізувати накопичені знання та вміння в потрібний момент і використати їх у процесі реалізації своїх професійних функцій [2]. Виходячи із цього, фахова компетентність виражається в здатності правильно оцінити ситуацію, що склалась, і вмінні знайти необхідне рішення, аби досягнути найкращих результатів у професійній діяльності.

Діяльність учителів освітньої галузі «Технології» передбачає, що на кожному уроці учні мають виконати практичну роботу. Таким чином, майбутніх фахівців освітньої галузі «Технології» необхідно мотивувати на кожному уроці звертати увагу на дотримання учнями правил безпечної роботи в навчальних майстернях, основ гігієни праці та виробничої санітарії, навчати їх безпечних прийомів роботи з верстатами та інструментами, ознайомлювати із заходами попередження виробничого травматизму, звертати увагу на дотримання правил електробезпеки та пожежної безпеки.

Очевидним є факт неможливості існування жодного загальноприйнятого переліку фахових (предметно-спеціальних) компетентностей з огляду на їх предметну специфічність.

Фахова компетентність з охорони праці характеризує стосунки вчителя технологій з професійним простором і містить такий вимір безпеки, який пов'язаний безпосередньо з професійною діяльністю і зумовлений нею. Таким чином, фахова компетентність з охорони праці є результатом опанування набору компетенцій, які ми визначили, виходячи із мети та завдань цієї дисципліни:

1. Здатність визначати та ефективно виконувати функції, обов'язки і повноваження з охорони праці та безпеки життєдіяльності на робочому місці відповідно до посади та професійної діяльності.

2. Здатність застосовувати знання законодавства та державних стандартів України про охорону праці.

3. Здатність організовувати власну діяльність відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці (передбачає готовність студента застосовувати набуті можливості (знання, уміння, навички й особистісні якості) для безпечної реалізації себе в повсякденному житті та професійній діяльності).

4. Здатність здійснювати методичне забезпечення і проведення навчання, інструктажів та перевірки знань з питань охорони праці серед здобувачів освіти.

5. Здатність оцінювати дотримання санітарно-гігієнічних вимог до навчальних закладів та підприємств, забезпечувати нормальні метеорологічні умови на виробництві.

6. Здатність дотримуватись вимог безпеки до виробничого обладнання, технологічних процесів та організовувати безпечне виконання робіт; (важливе усвідомлення головного принципу – безумовності пріоритетів безпеки під час вирішенні будь-яких професійних і особистісних завдань).

7. Здатність обґрунтувати та забезпечити виконання в повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки в межах своїх повноважень.

Таким чином, змістове наповнення фахової компетентності з охорони праці становлять фахові знання, практичні вміння й навички, професійні особистісні якості майбутнього вчителя освітньої галузі «Технології». Здатність ефективно працювати і діяти у соціумі є основою професійної компетентності, тому здатність працювати та діяти безпечно – основа компетентності з охорони праці.

Отже, сучасний розвиток та функціонування суспільства вимагає здійснювати фахову підготовку вчителів освітньої галузі «Технології» з урахуванням знань з охорони праці, та гарантувати безпеку у виробничій і позавиробничій діяльності. Такі фахівці повинні мати поглиблене знання специфіки діяльності в різних галузях, можливість входу у світовий інформаційний простір, вивчення й практичного втілення сучасного зарубіжного досвіду в галузі охорони праці. Таким чином, подальшого дослідження потребує робота над узгодженістю не лише з іншими дисциплінами професійної підготовки, й між собою навчальних програм дисциплін циклу безпеки життєдіяльності, що, у свою чергу, зумовлює потребу в розробленні нових форм та методів фахової підготовки вчителів технологій.

Список використаних джерел

1. Компетентністний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів технологій: колективна монографія / авт. кол.: А. М. Гедзик, О. М. Коберник, С. І. Ткачук, С. М. Ящук та ін. Умань: Видавець «Сочинський М. М.», 2017. 280 с.

2. Концепція освіти з наряду «Безпека життя і діяльності людини» / В. О. Кузнецов, В. В. Мухин, О. Ю. Буров та ін. *Інформаційний вісник «Вища освіта»*. 2001. № 6. С. 6–17.

3. Формування компетентностей з охорони праці та безпеки життєдіяльності у майбутніх учителів технологій у процесі фахової підготовки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / ред. кол.: О. І. Безлюдний (гол. ред.) та ін. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. Вип. 18. С. 241–251.

Юрій Павловський,
кандидат фізико-математичних наук, доцент
*Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*
Олександр Лузгінов,
магістрант
*Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

АРТПЕДАГОГІКА ТА АРТТЕРАПІЯ ЯК ІНТЕГРАТИВНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Сучасна парадигма освіти вимагає нових підходів до виховання і навчання учнів. Педагогічна теорія і практика інтегрує та впроваджує напрацювання суміжних наук, пов'язаних з педагогікою, породжуючи нові напрями. Одними з таких новітніх напрямів є арттерапія та артпедагогіка. Незважаючи на свою новизну, вони набули широкого застосування в таких галузях, як корекційна, лікувальна, соціальна педагогіка. Одночасне використання схожої методології різними фахівцями породило багато визначень та тлумачень арттерапії та артпедагогіки, але це не тотожні поняття. У табл. 1 наведено їх порівняльний аналіз.

Таблиця 1

Відмінні ознаки арттерапії та артпедагогіки

Параметри для порівняння	Відмінні ознаки	
	Артпедагогіка	Арттерапія
Сфера наукового знання	Напрямок педагогічної науки (педагогіка – наука про виховання, навчання, соціалізацію, розвиток)	Напрямок психотерапії (психотерапія перебуває на перетині різних галузей знань: медицини, психології, психіатрії)
Практикуючий спеціаліст	Учитель (будь-який навчальний предмет чи	Психотерапевт, психолог. Фахівець виступає

	предметна галузь), вихователь, соціальний педагог. Фахівець виступає організатором спілкування за змістом навчання, виховання, матеріалами та досвідом творчої роботи	посередником у діалоговому спілкуванні клієнта (пацієнта) або групи із зображувальною продукцією
Реалізація професійних завдань	<p>1. Виховання (особистісних якостей, ставлення до себе та інших людей, до суспільства, до природи).</p> <p>2. Розвиток (креативності, мотиваційної сфери).</p> <p>3. Навчання (прояснення навчального матеріалу, насичення його емоціями, особистісним сенсом).</p>	<p>1. Лікувальний вплив на психіку (позбавлення людини від емоційних, особистісних, соціальних проблем).</p> <p>2. Психокорекція (виправлення вад психологічного розвитку, формування психологічних якостей, підвищення рівня адаптації до мінливих умов).</p> <p>3. Психопрофілактика (запобігання нервово-психічним та психосоматичним захворюванням, полегшення гострих психотравмуючих ситуацій).</p> <p>4. Розвиток (особистісний).</p>

Мета використання засобів мистецтва	1. Пояснення навчально-виховного змісту. 2. Оптимізація умов педагогічної взаємодії. 3. Прихована діагностика ціннісних відносин, установок, мотивів, якості розуміння навчального матеріалу.	1. Вираження клієнтом змісту внутрішнього світу. 2. Вираження почуттів, думок у художній формі за допомогою засобів мистецтв. 3. Вирішення внутрішніх і міжособистісних конфліктів, кризових станів.
-------------------------------------	---	--

М. Я. Либман визначає термін арттерапія як використання засобів мистецтва для передавання почуттів та інших проявів психіки людини з метою зміни структури його світосприйняття [1]. Л. Д. Лебедева вважає арттерапію педагогічним поняттям, вкладаючи в зміст турботу про психічне здоров'я за допомогою засобів мистецтва [4].

М. К. Магомедова вважає, що артпедагогіка – це сучасна педагогічна технологія, яка базується на інтегративному та інтерактивному застосуванні виховного впливу на особистість різних видів мистецтва (театру, літератури, музики, зображувального мистецтва, ручної праці) [3]. Е. А. Медведєва, І. Ю. Левченко, Л. Н. Комісарова, Т. А. Добровольська визначають артпедагогіку як поєднання двох галузей наукового знання (мистецтва та педагогіки), що є основою теорії і практики педагогічного, корекційно-спрямовувального процесу дітей з вадами розвитку, формування основ художньої культури через мистецтво та художньо-творчу діяльність (музичну, зображувальну, художньо-мовну, театральну-ігрову) [2].

На сьогоднішній день артпедагогіка є синтезом педагогіки психології і психотерапії, артпедагогіка при цьому вважається педагогічним напрямом арттерапії. Артпедагогіка заснована на базі арттерапії. Таким чином, це дві окремі галузі наукових знань, де артпедагогіка на відміну від арт-терапії є

вужчою категорією, яка може надати ефективний інструментарій педагогу для розвитку творчих здібностей усіх учасників освітнього процесу. Артпедагогічна технологія може бути інтегрована у всі галузі предметних знань, вона дієва для всіх вікових категорій – від раннього розвитку дітей до сфери акмеології.

Список використаних джерел

1. Альмухамбетов Б. А., небесаева Ж. О. Возможности изобразительного искусства в арт-педагогической деятельности педагога. *Педагогика и психология*. Алматы, 2016. № 4 (29). С. 80–96.
2. Витак Г. Й. Особливості становлення арттерапії в Україні. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2014. № 56. С 43–51.
3. Колпакчи О. С. Арттерапія: курс лекцій: навч. посіб. БДПУ. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 287 с.
4. Лебедева Л. Д. Арт-терапия в педагогике. *Педагогика*. 2000. № 9. С. 27–34.

Валентина Співачук,
кандидат філологічних наук, доцент
Хмельницького національного університету
(м. Хмельницький, Україна)

МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СФЕРІ ІКТ У МАЙБУТНІХ ПРОГРАМІСТІВ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Процеси інформатизації сучасного суспільства тісно пов'язані з процесами інформатизації всіх форм освітньої діяльності, що характеризуються вдосконаленням і масовим поширенням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Подібні технології активно застосовуються для передавання інформації і забезпечення взаємодії викладача та студента в сучасних системах традиційної та дистанційної освіти. Сучасний викладач повинен не тільки володіти знаннями у сфері ІКТ, але й бути фахівцем щодо їх застосування у своїй фаховій діяльності [1].

Вагомий внесок у розв'язання проблем фахової підготовки студентів та організації навчального процесу у закладі вищої освіти зробили В. П. Андрущенко, В. І. Бондар, А. В. Касперський, М. С. Корець, В. М. Мадзігон, О. Г. Мороз, Н. Г. Ничкало, Л. В. Оршанський, І. Ф. Прокопенко, О. С. Падалка, В. В. Стешенко, О. В. Сухомлинська, В. К. Сидоренко, С. О. Сисоєва, І. А. Сасова, Г. В. Терещук, В. П. Титаренко, В. П. Тищенко, Д. О. Тхоржевський, М. І. Шкіль та інші.

Ураховуючи традиційні уявлення про методику та методичну систему навчання, методика навчання програмістів складатиметься з таких компонентів: мотиваційно-цільового (включає цілі та завдання); організаційно-діяльнісного (включає форми, методи та засоби), змістового; критеріально-оцінювального та результативного, необхідних для організації цілеспрямованої взаємодії учасників цілісного педагогічного процесу навчання, пріоритетно спрямованого на формування ІКТ-компетентності майбутніх учителів інформатики у сфері хмарних технологій.

Щоб виділити хмарні послуги з різноманітності мережевих сервісів, були сформовані критерії відбору, представлені нижче.

1. Сервіс має підтримувати мультитенантність. Завдяки цій властивості кілька груп користувачів або навіть кілька освітніх організацій можуть безперебійно працювати з одним і тим самим сервісом у режимі реального часу без шкоди для безпеки даних та продуктивності користувачів цих організацій.

2. Сервіс повинен підтримувати рівень самообслуговування під час реєстрації. Наприклад, виконання запитів на додавання користувача в додаток за допомогою авторизації дозволить отримати права на використання можливостей та функціоналу сервісу. Процес авторизації ідентифікує студента, дозволяє пізнати його в системі та одночасно обмежити права доступу до певних ресурсів системи та її можливостей неавторизованим користувачам.

3. У сервісі повинен бути передбачений механізм підписки та виставлення рахунків щодо бюджету освітніх організацій, особливо у канікулярний період, коли ресурси сервісу не використовуються повною мірою.

4. Сервіс повинен надавати можливість ефективного нарощування ресурсів. Хмарні послуги мають таку властивість, як масштабованість, тобто здатність автоматично нарощувати ресурси за необхідності. Наприклад, якщо розглядати хмарні послуги зберігання, то при реєстрації учень отримує певний обмежений обсяг пам'яті для зберігання даних і в міру необхідності, коли цей обсяг буде заповнений повністю, може збільшити обсяг хмарного простору.

5. Сервіс повинен передбачати функції контролю, налаштування та управління програмами та користувачами сервісу. Інтерфейс та інструментальні засоби хмарного сервісу повинні надавати функції адміністрування та управління для моніторингу та налаштування доступу до ресурсів сервісу всіх користувачів для системних адміністраторів освітньої організації або педагогічних працівників.

6. Сервіс повинен мати механізм підтримки унікальних ідентифікаторів та автентифікації користувачів, тобто мати або типовий спосіб забезпечення унікальності та розпізнавання користувачів за адресою електронної пошти, або дворівневу систему авторизації.

7. Сервіс повинен передбачати механізм підтримки певного рівня налаштування для кожного учня. Хмарний сервіс повинен мати можливість індивідуального налаштування інтерфейсу, переліку робочих інструментів, що визначають функціональні можливості ресурсу, та компонування набору додатків (у разі використання мультифункціональних хмарних сервісів, що пропонують розширені набори доступних додатків та сервісів для роботи з різною інформацією) для кожного учня або педагогічного працівника .

Згідно з розробленими критеріями відбору були обрані хмарні послуги для вирішення різних навчальних завдань, які представлені нижче.

1. Колективне та індивідуальне використання навчальних матеріалів:

- сервіси зберігання та спільного використання даних (Диск Google, Облако@Mail.Ru, Яндекс.Диск, Вох, Dropbox, Mega, OneDrive);
- навчальні класи та сайти спільнот (Сайти Google, ZohoSites, ZohoWiki);
- платформи для хостингу (Amazon Elastic Compute Cloud, Google App Engine, Microsoft Azure).

2. Візуалізація навчальних матеріалів та їх спільне використання:

- інтегровані пакети програм, що містять текстовий та табличний редактори, сервіс створення та редагування мультимедійних презентацій (Документи Google, OfficeOnline, ZohoOfficeSuite);
- сервіси створення та редагування мультимедійних презентацій (Презентації Google, PowerPoint Online, PowToon, Prezi.com, Slides, SlideRocket, Slideshare, ZohoShow);
- сервіси роботи з графікою (растрові редактори: Малюнки Google, PixlrEditor, SumoPaint; векторні редактори: Janvas, SVG-edit; 3D-редактори: AutodeskTinkercard, AutoCAD 360; сервіси для побудови блок-схем: Lucidchart, Draw.io);
- системи управління базами даних (ZohoCreator, MyTaskHelper, DoMyAppgFlow, IntuitQuickBase, Amazon RDS).

3. Організація індивідуального освітнього простору:

- хмарно-орієнтовані операційні системи (GoogleChromeOS, JoliCloud);
- сервіси віртуальних робочих столів (Cloudo, xOS, ZimDesk, ZeroPC).

4. Навчання основ програмування:

- сервіси для програмування (Cloud9, Ideone);
- платформи для розгортання хмарних сервісів (AmazonElasticComputeCloud, GoogleAppEngine, MicrosoftAzure).

5. Забезпечення інформаційної безпеки:

- хмарно-орієнтоване антивірусне програмне забезпечення (Immunet, PandaCloudAntivirus, PrevX);
- сервіси для шифрування даних (BoxCryptor, CloudFogger).

6. Організація та проведення електронного тестування (Опитування в ExcelOnline, Форми Google).

7. Створення звітів:

- сервіси нотаток (Evernote, Google Keep, OneNote Online, Simplenote);
- текстові редактори (Документи Google, WordOnline, ZohoWriter).

8. Оповіщення про події, створення заходів:

- онлайн-календарі для спільної роботи (Google Календар, Outlook, ZohoCalendar);
- сервіси миттєвого обміну повідомленнями (4talk, Pibox, Telegram).

9. Організація вебінарів (TeachBase, ZohoMeeting).

10. Організація дистанційних курсів (TeachBase).

Як оптимально підходящі методи навчання для формування ІКТ-компетентності у сфері хмарних технологій були обрані практико-орієнтовані завдання, навчальні проєкти, навчання у співпраці, мережева взаємодія.

Ураховуючи особливості хмарних сервісів, виділили інформаційно-технологічні умови, до яких належать:

- інтеграція хмарних сервісів у освітню діяльність у процесі розроблення навчальних матеріалів;
- застосування організаційно-технічних заходів та методів забезпечення інформаційної безпеки під час роботи з хмарними сервісами;
- відбір найбільш функціонально відповідних хмарних сервісів відповідно до видів та форм організації навчальної діяльності;
- застосування платформ для розроблення та хмарних сервісів у освітній діяльності суб'єктів освітнього процесу.

Розроблена методична система дозволяє не тільки сформувати у майбутніх програмістів високий рівень ІКТ-компетентності у сфері хмарних технологій, а й дає уявлення про потрібні функції сучасних ІКТ, які будуть невід'ємною частиною їхньої майбутньої діяльності. Розвиток хмарних технологій навчання відзначається неперервністю, взаємозумовленістю та

інноваційністю й зумовлений імплементацією положень концепту «комп'ютерної послуги» в організацію освітнього процесу через надання місця для зберігання електронних освітніх ресурсів та мобільного доступу до них. Сучасній людині, безумовно, необхідно володіти сучасними технологіями використання ІКТ, мати високий рівень інформаційної культури, уміти застосовувати ІКТ для навчання та роботи, у щоденному житті.

Список використаних джерел

1. Шевченко В. Г. Облачные технологии как средство формирования ИКТ-компетентности будущих учителей информатики: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Москва: ФГБНУ Институт стратегии развития образования Российской академии образования, 2016.

Борис Шевель,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Наразі ринок праці потребує фахівців нового типу, що ставить перед системою освіти актуальне завдання – формування особистості студента, що відрізняється відповідальністю та ініціативністю, адаптивністю до умов, що динамічно змінюються, здатних до множинних виборів, нового типу функціональної грамотності тощо.

У зв'язку із цим усе більшої популярності набуває форма багатосторонньої комунікації в освітньому процесі – інтерактивний метод. Спеціально організований спосіб багатосторонньої комунікації передбачає активність кожного суб'єкта освітнього процесу, а не лише викладача, паритетність, відсутність репресивних заходів управління та контролю з його

боку. Зростає кількість інтенсивних комунікативних контактів між самими студентами.

Актуальність використання інтерактивних технологій під час економічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, на думку деяких учених, також визначається тим, що малоефективне формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності пов'язане з недостатнім використанням цих методів навчання, особливо аналізу та моделювання різних виробничих ситуацій та рольових ігор тощо.

Отже, основні завдання активізації навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій такі:

- 1) активізація пізнавального інтересу студентів до занять, позитивного емоційного ставлення до матеріалу, що вивчається, бажання вчитися; виховання почуття обов'язку та відповідальності за навчання;
- 2) формування та розвиток системи економічних знань як основи навчальних успіхів;
- 3) розвиток розумової розумової активності як умови навчальних та пізнавальних умінь, пізнавальної самостійності студентів;
- 4) формування та розвиток системи вмінь та навичок студентів, без яких не може бути самоорганізації їх діяльності;
- 5) засвоєння прийомів самоосвіти, самоконтролю, раціональної організації та культури розумової праці студентів.

З точки зору активізації діяльності студентів та формування ключових компетентностей можна виділити такі інтерактивні методи, що використовуються при вивченні економічних дисциплін: кейс-метод, метод дослідження, метод проєктів, мозковий штурм, дискусії, ігрові технології.

Як показують спостереження, інтерактивне навчання дозволяє вирішувати одночасно кілька завдань, головним з яких є досягнення цілей навчання, розвиток комунікативних умінь і навичок. Воно допомагає встановленню емоційних контактів між студентами, має виховний потенціал, оскільки привчає працювати в команді, дослухатися думки своїх товаришів.

Використання інтерактивних форм у процесі навчання, як свідчить практика, знімає зі студентів нервове навантаження, дає можливість змінювати форми своєї діяльності, переключати увагу на вузлові питання теми занять.

Можна сказати, що застосування перерахованих методів під час економічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій дає можливість підготувати фахівця, що думає і знається на різних проблемах, здатного орієнтуватися в швидко мінливих інформаційних потоках і готового до відкритого і конструктивного діалогу з колегами.

Список використаних джерел

1. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посіб. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.

Артем Андросенко,
*аспірант Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

УПРОВАДЖЕННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний етап розвитку суспільства висуває нові вимоги до змісту та якості вищої педагогічної освіти, що зумовлює необхідність пошуку нових шляхів підготовки конкурентоспроможних випускників, здатних ефективно вирішувати комплекс завдань професійно-педагогічної діяльності. Креативність, творчість, аналітичне та інноваційне мислення, здатність співпрацювати в команді, інформаційна обізнаність та вміння ефективно використовувати цифрові технології – це далеко неповна сукупність характеристик сучасного вчителя [5, с. 8].

Не можемо не погодитися з думкою В. Ковальчука про те, що ефективна система професійної освіти та навчання є основою економічного добробуту

держави, складовою сталого розвитку, рушійною силою процесу професійної самореалізації й безперервного професійного розвитку особистості впродовж її життя відповідно до потреб та інтересів держави [3, с. 428].

Головною ідеєю STEM-освіти є розуміння того, що для розвитку й навчання важливими є не тільки теоретичні, а й практичні знання, а також самостійність під час їх отримання. Виходячи із цього очевидно, що STEM-підхід є не стільки методом навчання, скільки певним способом мислення [6].

Тому розвиток STEM-освіти є важливим і пріоритетним для України. Його реалізація має глибинний характер і передбачає вирішення завдань підготовки такого вчителя із чітким усвідомленням своєї соціальної відповідальності, мотивацією до особистісного та професійного зростання, здатного долати труднощі й ефективно вирішувати професійні завдання.

Домінантною стає підготовка вчителя, діяльність якого не зводиться до викладання певного предмета, а висококваліфікованого фахівця, здатного реалізувати міждисциплінарні зв'язки, який усвідомлює важливість професійної майстерності в контексті соціокультурного середовища. Натомість надважливим є його вміння організовувати освітній процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості та її підготовку до вирішення життєтворчих завдань.

Проблема професійної підготовки майбутніх учителів є предметом досліджень багатьох дослідників, серед яких В. Гончаренко, М. Євтух, В. Зінченко, О. Киричук, В. Ковальчук, В. Курок, М. Солдатенко, С. Сисоева та ін. Особливості впровадження STEM-технологій у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій знайшли відображення в наукових доробках таких учених, як І. Андрощук, В. Глуханюк, В. Ковальчук, В. Соловей, І. Шимкова та ін.

Безумовно, STEM-освіта є засобом реалізації політики нашої держави з огляду на вимоги законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про інноваційну діяльність», «Про наукову та науково-технічну діяльність» тощо задля інтенсифікації розвитку науково-

технічної сфери навчально-методичної діяльності на кожному з освітніх рівнів, створення науково-методичної основи розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти.

Основними завданнями впровадження STEM-технологій у процес професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій є: формування ключових і найбільш затребуваних компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності, серед яких: готовність до розв'язання складних (комплексних) практичних проблем; критичне мислення, креативність; організаційні здібності; здатність співпрацювати з іншими особами.

Проблемним питанням використання STEM-технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій й важелем у досягненні позитивних результатів упровадження STEM-освіти є засоби STEM-навчання [2, с. 70].

На основі аналізу Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій [4] та з урахуванням специфіки професійної діяльності вчителів трудового навчання та технологій вважаємо доречним виділити ті, що підвищують ефективність професійної підготовки в умовах ЗВО, а саме: 3D сканер, 3D принтер, 3D ручки, цифровий токарний верстат, цифровий фрезерувальний верстат, вишивальна машина / машинка для вишивки з комп'ютерним управлінням, цифровий лазерний верстат та інші.

Не менш ефективними засобами в процесі підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у контексті реалізації ідей STEM-освіти є конструктори, копії-дошки, лабораторні прилади, моделі, робототехнічні системи, вимірювальні комплекси та датчики, оверхед-проектори, проєкційні екрани різноманітних моделей, документкамери, проєкційні столики тощо. Добір технологій навчання є одним із головних питань викладацької спільноти. З-поміж переліку навчальних технологій важливо обрати ті, які допоможуть досягнути поставленої мети [1].

Отже, упровадження STEM-технологій у професійну підготовку майбутніх учителів трудового навчання та технологій є актуальним способом створення середовища для формування новаторів, цілеспрямованих, надійних та творчих професіоналів, здатних швидше та легше адаптуватись у світі та мати в подальшому попит на ринку праці. Тому здобувачі освіти мають повною мірою оволодіти вміннями використовувати ті можливості, які нам надають STEM-технології, щоб підвищити ефективність педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Андросенко А. Технології розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки. *Modernization of research area: national prospects and European practices: monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing. 2022. С. 494–529. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-221-0-20>
2. Гладкіх А. М., Журавльова І. М. Використання STEM-технологій на уроках природничого циклу. *П'ята міжнародна конференція молодих учених: Харківський природничий форум* (м. Харків, 19–20 травня 2022 р.). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. С. 69–71.
3. Ковальчук В. Інноваційні технології навчання – основа модернізації професійної освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 12 (64) DOI: 10.32839/2304-5809/2018-12-64-97.
4. Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій. Наказ МОН України № 574 від 29.04.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0410-20#Text>.
5. Шулікін Д. STEM-освіта: готувати до інновацій. *Освіта України*. 2015. № 26. С. 8–9.
6. Kovalchuk V., Shevchenko L., Iermak T., Chekaniuk K. Computer modeling as a means of implementing project-based activities in STEM-education. *Open Journal of Social Sciences*. 2021. Vol. 9. No. 10. Pp. 173–183. DOI: <https://doi.org/10.4236/jss.2021.910013>.

Дмитро Білай,
*аспірант Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)*

ПРОЄКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ПЕРСПЕКТИВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Професійна (професійно-технічна) освіта в сучасній Україні є сферою активного теоретико-методичного пошуку і науковців, і педагогів-практиків, спрямованого на модернізацію її змісту відповідно до вимог ринку праці, і водночас – до запитів суспільства щодо виховання громадянина як суб'єкта збереження його цінностей і примноження надбань у всіх сферах життя. При цьому випускникові закладу ПТО необхідно бути особистістю достатньо самоврядною для того, аби мати здатність спроектувати успішні дії задля успішної професійної самореалізації в змінних і часом несприятливих умовах, не тільки адаптуючись до них, а й певним чином коригуючи.

Тож нині професійна (професійно-технічна) освіта, на думку вчених, «повинна мати випереджувальний характер щодо чинних виробничих процесів. Її головний орієнтир – професійна компетентність як поєднання фундаментальної технічної підготовки з урахуванням сучасних новацій, розвинена розумова діяльність і здатність до самовдосконалення та саморозвитку в процесі самостійної професійної діяльності» [2, с. 4–5]. При цьому під саморозвитком варто розуміти не лише просування до вищих рівнів кваліфікованості та освоєння нових технологій, а й уміння взаємодіяти із суспільним середовищем, розширювати коло споживачів послуг не лише за рахунок збільшення асортименту останніх, але й завдяки поліпшенню власного особистісно-професійного іміджу, громадській активності, креативності.

Здійснюючи підготовку майбутніх працівників сфери обслуговування в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, ми повинні враховувати

той факт, що більшість із них обирає професію в підлітковому чи ранньому юнацькому віці, не маючи достатнього життєвого досвіду і чітких уявлень про те, які варіанти траєкторії особистісно-професійного розвитку відкриває перед ними цей вибір. Опитування, проведене нами серед вступників 2022 року, які обрали професії сфери обслуговування, засвідчує, що більшість із них зорієнтована на формування і вдосконалення суто технологічних аспектів професійної діяльності, майже не розглядаючи перспектив подальшої освіти, під якою розуміють, зазвичай, навчання в закладах вищого освітнього рівня. Водночас суб'єктивні чи / та об'єктивні можливості для здобуття вищої освіти в більшості вступників до ЗПТО зазвичай обмежені, тож саме формування базових компетентностей відповідно до пропозиції цього закладу бачиться їм шляхом до забезпечення прийняттого професійного майбутнього.

У такому підході є безумовний сенс, але лише за умови, що кваліфікований працівник знайде доброчесного і не менш кваліфікованого роботодавця. Однак типова практика засвідчує інше. Частина випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти залишається незатребуваною через відсутність доступних вакансій, а дехто не в змозі виконувати однотипну роботу за недостатню оплату і шукає інший спосіб заробітку на життя. Тому вже в процесі навчання як альтернативу невдалому входженню до професійного середовища майбутні кваліфіковані працівники повинні розглядати ймовірні перспективи власної підприємницької діяльності та конкретні способи її започаткування і провадження.

На наш погляд, важливим у цьому аспекті є ознайомлення майбутнього фахівця з проєктним менеджментом, який дозволяє грамотно реалізувати положення ділового плану – основи розвитку будь-якої бізнес-ідеї. Цей напрям у менеджменті є досить розлогим і багатоступінчастим, і його детальне вивчення в контексті підготовки працівника сфери послуг неможливе. Проте важливо сформувати в учнів уявлення про те, що існує відповідний напрям освіти, важливий для їхнього саморозвитку в професійній діяльності, так само, як і для перспектив розвитку галузі. Припускаючи в подальшому власну

підприємницьку діяльність, варто, зокрема, розуміти, що «на проєктній стадії реалізації ділової ідеї якості генератора бізнес-ідей відходять на другий план в порівнянні з якостями менеджера та безпосереднього організатора робіт. Тут дуже високо цінується вміння керувати персоналом, вести переговори з підрядниками та постачальниками, координувати зусилля багатьох учасників виконання проєкту, контролювати хід виконання проєктних робіт та своєчасно вносити корективи до планів, будувати ефективну систему прямих та зворотних зв'язків, урахувати інтереси зацікавлених сторін, приймати запобіжні заходи щодо можливих конфліктів під час реалізації проєкту тощо» [1, с. 33].

Окреслений напрям є одним зі шляхів, що може бути обраний найбільш обдарованими і перспективними випускниками ЗПТО для подальшого успішного становлення в професії. Тож попереднє ознайомлення їх із закладами освіти, де здійснюється підготовка фахівців у сфері проєктного менеджменту, умовами вступу та навчання, розглядаємо як один із прийомів формування траєкторії особистісно-професійного розвитку майбутніх кваліфікованих робітників, їх орієнтації на більш високі й творчі цілі в обраній галузі професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Горбаченко С. А. Проєктний менеджмент: навч.-метод. посіб. для підготовки здобувачів вищої освіти галузі знань 12 «Інформаційні технології». Одеса, 2020. 263 с.
2. Модернізація змісту професійної освіти і навчання: теорія і практика: монографія / авт. кол. М. А. Вайнтрауб, А. М. Романова, Я. Ю. Білоконь та ін., за наук. ред. М. А. Вайнтрауб. Київ: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2015. 328 с.

Анна Бевз,
аспірантка

*Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)*

Олексій Калюжний,
*студент факультету математики, природничих наук та технологій
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)*

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ЯК МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ

Сучасні соціальні та технологічні зміни в суспільстві та на ринку праці ставлять на перше місце набуття професійних навичок, таких як уміння працювати у команді, уміння знаходити та структурувати інформацію, володіння сучасними засобами ІКТ та зв'язку. Проте, на нашу думку, для набуття цих навичок учням недостатньо просто пояснювати матеріал. Традиційні методи навчання просто передають інформацію, а у професійному навчанні важливим є не нехтувати професійною практикою. Учителі повинні пропонувати учням проблемні ситуації, що можуть виникати в майбутньому дорослому житті чи у майбутній професії. Такими діями вчитель дає можливість учням мислити критично і творчо, самостійно орієнтуватись у галузях народного господарства.

З огляду на це особливо актуальним є метод проєктів. Навчання через реальні робочі завдання для розвитку основних і професійних компетентностей уже давно використовується в країнах ЄС і показує вагомі результати.

Проєктна діяльність учнів сприяє формуванню високого рівня мотивації до навчання. При виконанні творчих проєктів учні розкривають свої професійні здібності, отримують певну підготовку, в результаті якої у них формується усвідомлений професійний вибір. Завданнями проєктної діяльності є вміння планувати роботу. Також формуються навички збору,

обробки та аналізу інформації. Участь у проєктній діяльності підвищує рівень вмотивованості учнів, розкривається творчий потенціал, формується почуття відповідальності за свою роботу і роботу команди.

Ми переконані, що успіх проєктної діяльності на уроках залежить від учителя, його вміння планувати заняття з урахуванням наявних у школі можливостей, уміння організувати та стимулювати пізнавальну роботу учнів, його творчих здібностей та використання сучасних технологій.

Список використаних джерел

1. Мартинець Л. А. Проєктна діяльність у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 3. С. 10–13.
2. Садовий М. І. Особливості трудового виховання і профорієнтації в умовах нової парадигми освіти. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки*. 2014. Вип. 125. С. 32–37.
3. Садовий М. І., Трифонова О. М. Становлення понять «компетенція» та «компетентність». *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Випуск 141. Ч. І. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. С. 11–14.
4. Уйсімбаєва М. Проєктна діяльність: теоретичні аспекти. *Витоки педагогічної майстерності. Сер.: Педагогічні науки*. 2014. № 13. С. 258–263.

Олена Бобирєва,
*аспірантка Мукачівського державного університету
(м. Мукачево, Україна)*

ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР ЯК ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В умовах сталого розвитку суспільства можемо спостерігати, як розширюються горизонти вивчення об'єктів, предметів та явищ сучасної професійної освіти. На порядок денний поставлені питання, які стосуються дослідження ефективних педагогічних методів, прийомів та засобів формування професійного творчого мислення в студентів-бакалаврів, які здобувають спеціальність 012 Дошкільна освіта. Саме педагог, що працює в

дошкільній освіті, відіграє вагомую роль у соціалізації дитини. Щоб процес формування фахової компетентності майбутніх вихователів був більш дієвим, професорсько-викладацькому складу необхідно приділяти належну увагу розвитку творчих здібностей студентів, давати їм реальну можливість виявляти ініціативу на практичних та семінарських заняттях. Упровадження педагогічних інновацій дасть можливість урахувати соціальне замовлення держави на якісну підготовку висококваліфікованих фахівців для довкілля.

Ураховуючи те, що на сучасному етапі професійна діяльність вихователя дошкільної установи все більше і більше набуває творчого характеру, досить складно знайти вирішення повсякденних професійних завдань на основі традиційних підходів. У процесі професійної підготовки студентів доцільно враховувати такі аспекти: психофізіологічний аспект (природні здібності); соціально-педагогічний аспект (інтереси, цінності, мотивація); дидактичний аспект (володіння прийомами та методами). Вважаємо, що освітній процес у ЗВО буде ефективним лише в тому випадку, якщо він буде безперервним і в його рамках будуть вирішуватися конкретні педагогічні завдання, спрямовані на вдосконалення фахової компетентності. Для цього необхідна цілеспрямована діяльність з проєктування навчального заняття, модернізація дидактичного матеріалу, розроблення та реалізація методичних рекомендацій, творчий підхід до вибудовування навчального діалогу зі студентами, контроль за особистісним та професійним розвитком майбутніх вихователів у ході оволодіння професійними знаннями, уміннями, навичками та компетенціями.

Наголосимо на тому, що зміна вектора освітнього процесу зі знаннєвого підходу на практико-орієнтований привела до постановки проблеми переходу від інформативних форм та методів навчання до впровадження інтерактивних технологій. У цьому контексті вважаємо, що сучасні педагогічні системи, відрізняючись ціннісним підходом та гуманістичною спрямованістю, утворюють навчально-смысловий простір, у якому знаходить місце вільний творчий напрям, що має конкретне вираження в інтерактивних технологіях. Виходячи із цього, організація навчально-пізнавальної діяльності має бути

акцентована на конструювання педагогічних ситуацій, що характеризуються активізацією мислення та поведінки майбутніх вихователів.

У методичному контексті актуальними є такі технології, які можуть надати кожному студенту можливість повністю розкрити свої задатки, творчий потенціал і самореалізуватися як особистості. З усього різноманіття сучасних педагогічних технологій професійного навчання вагому роль відводимо інтерактивним технологіям. Поняття «інтерактивність», «інтерактив» запозичені з англійської мови («inter» – між-, взаємо-, серед-, «akt» – діяти), отже, «interakt» – взаємодіяти. У найбільш загальному контексті ці технології базуються на організації спільної діяльності викладача та студентів на основі взаємної активності в рамках «суб'єкт – суб'єктних» відносин [3]. Тобто інтерактивні технології передбачають спеціалізовану форму організації навчально-пізнавальної діяльності, що має конкретні завдання та прогнозовані цілі. Одна з таких цілей полягає у створенні комфортних умов навчання, за яких студент може відчувати свою успішність та інтелектуальну спроможність, що робить освітній процес продуктивнішим і дає можливість кожному розкрити свій потенціал. У рамках інтерактивного навчання відбувається формування власного досвіду. На відміну від традиційної моделі організації освітнього процесу, в якій викладач є суб'єктом, а студент об'єктом, інтерактивне навчання передбачає студента в ролі суб'єкта.

Під інтерактивними технологіями навчання розуміємо такі технології, у яких основним ресурсом навчання є соціальна взаємодія, що дозволяє інтенсифікувати освітній процес, значно підвищити і поглибити змістову сутність дисциплін, що вивчаються. Тобто викладач не дає готових знань, а спонукає студентів до їх самостійного пошуку. Як доводять українські науковці (В. Мельник [4], І. Мельничук [5], І. Романюк [6] та ін.), в інтерактивному навчанні активність викладача поступається місцем активності студента, а головне завдання викладача полягає у створенні під час навчального заняття належних умов для прояву цієї активності. У цьому

випадку викладач не транслює інформацію, а є помічником у навчальній діяльності своїх студентів та спрямовує їх на пошук необхідної інформації.

Серед усього спектру інтерактивних технологій чільне місце посідає сюжетно-рольова гра, за допомогою якої викладач має змогу імітувати реальну обстановку в дошкільній установі, відводить кожному студенту певну роль та налагоджує професійну взаємодію під час вирішення поставлених завдань. Це сприяє підвищенню практичної спрямованості навчального заняття, тому що майбутні вихователі отримують реальну можливість у змодельованій обстановці (сюжеті) відпрацювати практичні дії. З одного боку, таку імітацію розуміють як заміну реального процесу створеною моделлю, а з іншого боку – вона дає змогу на практиці реалізувати конкретні рольові функції та вивчити професійній обов'язки.

Застосування сюжетно-рольових ігор відкриває більш широкі можливості для активізації пізнавальної діяльності студентів в освітньому процесі. Саме в грі, що пов'язана з моделюванням ситуацій професійної діяльності, що реально трапляються в середовищі дошкільної установи, студент отримує початкові фахові вміння й навички. При цьому важливою для нас є теза Л. Виготського щодо того, що з гри народжується потреба у реальній та суспільно значущій діяльності, оскільки вона озброює певними алгоритмами реагування на стресові ситуації. Автор вбачав у грі невичерпне джерело розвитку особистості, сферу, що визначає «зону найближчого розвитку» [1]. Поділяємо позицію І. Калошиної [2] про те, що найважливішим педагогічним завданням у процесі проведення гри є розвиток внутрішньої мотивації. Цьому сприяє насамперед емоційно значуще ігрове оточення, що викликає позитивний емоційний настрій.

З огляду на вагомість такої інтерактивної технології, як сюжетно-рольова гра, викладацький склад кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, а також кафедри теорії та методики дошкільної освіти Мукачівського державного університету системно працює над розробленням та впровадженням в освітній процес практично спрямованих

ігор, які суттєво впливають на розвиток фахової компетентності студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Зокрема, у практичній площині розроблено спектр практично орієнтованих сюжетно-рольових ігор, спрямованих не лише на поглиблення теоретичних знань майбутніх вихователів, а й на вдосконалення їхніх практичних умінь щодо налагодження ефективної професійної діяльності в середовищі дошкільної установи. Так, на основі сюжетно-рольової гри студенти вчаться розв'язувати можливі конфлікти на батьківських зборах, урегульовувати міжкультурні непорозуміння між вихованцями дошкільної установи, у ігрових ситуаціях розвивалися особистісні риси (чуйність, емпатія, толерантність). У розроблених ігрових ситуаціях широко використовуються діалоги та педагогічне моделювання. Під час розроблення та розігрування сюжетно-рольових ситуацій основний акцент робиться на тому, щоб студенти самостійно у швидкому темпі без особливої попередньої підготовки змогли визначити найбільш ефективну тактику поведінки в ігрових ситуаціях.

У підсумку зазначимо, що використання сюжетно-рольових ігор у професійно-педагогічній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти дозволяє констатувати, що гра як засіб професійного навчання дозволяє формувати важливі вміння та навички, поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю, визначати траєкторії особистісного та професійного зростання. На основі використання «рольової імітації» й «імітації ролей» створюється конкретна професійна ситуація, яка взята з реальної практичної діяльності вихователя, та активізується внутрішня потреба щодо прийняття професійного та компетентного рішення для її розв'язання. Ми дотримуємося позиції про те, що сюжетно-рольова гра, будучи інтерактивною технологією навчання, сприяє формуванню в студентів професійного творчого мислення, що є одним із факторів успішності в професійній діяльності (при прийнятті рішення, врегулюванні конфліктних ситуацій, при реалізації професійних функцій та виконанні професійних обов'язків).

Список використаних джерел

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологические очерки. 3-е изд. Москва: Просвещение, 1990. 93 с.
2. Калошина И. П. Управление творческой деятельностью в учебном процессе: монография. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2014. 303 с.
3. Матюшкин А. М. Проблемы развития профессионально-теоретического мышления. Москва, 2009. 214 с.
4. Мельник В. В. Інтеракція в освітньому процесі: технологія організації. *Управління школою*. 2006. № 13. С. 15–34.
5. Мельничук І. М. Інтерактивне навчання у системі педагогічних технологій вищої школи. *Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України*: зб. статей за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ялта, 18–20 вересня 2008 р.). Ялта: РВВ КГУ, 2008. Ч. 2. С. 15–19.
6. Романюк І. М. Використання ігрових технологій у вищій школі. *Вісник Національного університету оборони України*: зб. наук. праць. Київ: НУОУ, 2013. Вип. 6 (37). С. 131–136.

Юлія Туманова,
аспірантка

*Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ЗМІСТ ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Під змістом формування інформаційної культури майбутніх молодших бакалаврів у процесі фахової підготовки розуміємо сукупність знань з дисциплін загальної та професійної підготовки, умінь та навичок, норм поведінки, цінностей, ідей, спрямованих на формування інформаційної культури.

Зміст освіти має у своєму складі дисципліни відповідних циклів та спрямовується на формування критеріїв інформаційної культури: мотиваційно-ціннісного (визначає мотивацію майбутнього молодшого бакалавра щодо вивчення інформаційних технологій, які стрімко змінюються та розвиваються), когнітивного (визначає рівень набутих умінь, знань та

навичок у використанні інформаційних комп'ютерних технологій), діяльнісного (характеризується здатністю вибирати для різноманітних видів діяльності засоби інформаційних, комп'ютерних та телекомунікаційних технологій) [1; 4].

Беручи до уваги зміст та етапи формування інформаційної культури майбутніх молодших бакалаврів (інформаційно-мотиваційний, змістово-діяльнісний, діагностично-результативний), ми дібрали відповідні методи, технології та організаційні форми.

До форм освітнього процесу віднесено: традиційні (лекції, семінари, практичні та лабораторні заняття, самостійна робота, науково-практичні та методичні конференції, виробнича практика) та інноваційні (лекція-бесіда, бінарна лекція, проблемна лекція, інтерактивна лекція, лекція-консультація, лекція-презентація, тренінги, зустрічі з працівниками підприємств та організацій, індивідуальна освітня траєкторія, проєктна діяльність, робота з електронною бібліотекою).

Основними активними методами формування інформаційної культури майбутніх молодших бакалаврів визначено: пояснювально-ілюстративні й інтерактивні (інженерні проєкти, імітаційне моделювання, доповнена реальність, тематичні дискусії, мозковий штурм, круглий стіл та ін.).

До основних технологій організації процесу формування інформаційної культури майбутніх молодших бакалаврів віднесено педагогічні, а саме: технологія проблемного навчання, проєктна технологія, ігрова технологія навчання, технологія модульного навчання тощо [3].

Використовуючи технології навчання для системи вищої освіти, необхідно враховувати зміст майбутньої діяльності й вимоги до професійно важливих якостей фахівців. Технології, спрямовані на індивідуально-розвивальне навчання, забезпечують набуття знань і вмінь, формують механізм самоорганізації й самореалізації майбутнього фахівця, розвиток його пізнавальних здібностей. Здобувач освіти самостійно визначає траєкторію

свого індивідуального розвитку, а педагог створює йому для цього умови за допомогою активних методів та форм навчання [2].

Список використаних джерел

1. Кушнір В. А. Системний аналіз педагогічного процесу. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2002. Вип. 41. С. 92–98.
2. Литвин В. А. Формування інформаційної культури майбутніх архітекторів у професійній підготовці вищого навчального закладу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2016. 21 с.
3. Осадча М. В. Модель формування екологічної компетентності майбутніх майстрів виробничого навчання будівельного профілю. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*: зб. наук. праць. Вип. 31 / Глухівський НПУ ім. О. Довженка; редкол.: О. І. Курок (відп. ред.) та ін. Глухів: РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2016. С. 77–83.
4. Підлісний Є. В. Модель формування правової культури майбутніх бакалаврів економіки. *Молодь і ринок*. 2018. № 11 (166). С. 148–154.

Галина Хіман,
*аспірантка кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

АРТТЕРАПІЯ ЯК НАПРЯМ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному суспільстві дедалі більше зростає інтерес до арттерапії як методу зцілення за допомогою творчості. Гуманістична спрямованість сучасної української освітньої системи, що передбачає з-поміж іншого реалізацію особистісно-розвивальних освітніх технологій, безпосередньо залежить від рівня адресної кваліфікованої психолого-педагогічної допомоги.

У наш час актуальними є питання всебічного формування особистості, здатної до самовиховання, саморозвитку та творчої самореалізації.

Зрозуміло, що залучення теорії і технології арттерапії до сфери вищої освіти спочатку як нововведення, потім як інновації певною мірою залежить

від низки умов. Серед загальновідомих: інноваційний потенціал освітнього закладу, творча атмосфера, стійкий інтерес у науковому та педагогічному співтоваристві до нового, достатні соціокультурні та матеріальні (економічні) умови, ефективність самої інновації. Згідно з наявними в науці даними найбільш ефективним є навчання, яке відтворює реальну технологію професійної діяльності, що підтверджують дослідження У. Дутчак, Н. Пов'якель та інших науковців.

Особливості становлення та розвитку арттерапії розглядалися в працях О. Вознесенської, Н. Пов'якель та ін.; арттерапевтичні можливості видів мистецтва в соціальній сфері висвітлили І. П'ятницька-Позднякова, О. Сорока, У. Дутчак, І. Кузава, Л. Куненко, З. Ленів, І. Лисенкова, О. Наконечна та інші, проблеми взаємозв'язків емоцій та творчості розглядала О. Брюховецька; окремі аспекти використання арттерапевтичних методик у навчальному процесі досліджували У. Дутчак, О. Олексюк, О. Оленів, О. Рудницька, О. Сорока та інші.

Розвиток сучасних наук нерідко пов'язують з поняттям інтердисциплінарності, що відображає швидке виникнення і становлення так званих пограничних дисциплін. У процесі інтеграції далеких, на перший погляд, галузей дослідження, виникають нові перспективні галузі міжнаукового знання. Серед них – педагогічний напрям арттерапії.

Для України арттерапія як напрям психолого-педагогічної діяльності є відносно новою галуззю, яка сприяє реалізації особистісно орієнтованої психолого-педагогічної підготовки майбутніх психологів. Водночас у світовій психотерапевтичній практиці арттерапія має вже досить тривалу історію. Як самостійна психотерапевтична практика вона сформувалася в 40-50-х роках минулого століття у Великій Британії та США. Арттерапія як галузь теоретичних і практичних знань виникла на межі науки і творчості. Термін «арттерапія» у середині XX століття ввів у науковий обіг Андріан Хілл.

Сучасне розуміння арттерапії зумовлює, по-перше використання зображувальної мови та інших видів експресії; по-друге, безпосередню участь особистості в різних формах і видах творчої діяльності.

До кінця XIX ст. більшість людей мешкала в селах, де традиційна культура була обов'язковою частиною життя – усі змалку співали, танцювали, малювали. Бурхливий науково-технічний прогрес посприяв стрімкій урбанізації й розвитку міської культури, що перетворило громадян більше на споживачів мистецтва, ніж на його творців. Проте потреба в самовираженні й творчості, тобто бути творцем, активним учасником культури, залишилася і наявна й у сучасної людини. Саме тут стає в пригоді арттерапія [2].

Дослідження українських учених також показують важливість мистецтва і творчості загалом для сучасної особистості. Так, наприклад, О. Назаренко зазначає, що людина в процесі творчої діяльності, зокрема арттерапії, задовольняє свою найголовнішу фундаментальну потребу – потребу в самоактуалізації [6].

І. Головатюк вважає, що арттерапія – це спеціалізована форма психотерапії, заснована на мистецтві, насамперед образотворчому, і творчій діяльності. Окрім того, арттерапія – метод психотерапії, що використовується для лікування і психокорекції за допомогою художніх прийомів [4].

О. Сорока, визначає арттерапію як «інноваційну освітню технологію «лікування» засобами образотворчого мистецтва, а саме малюнком, графікою, живописом, скульптурою для гармонійного розвитку особистості. Як допоміжні засоби в арттерапії використовують музику, казку, танець, гру, драму тощо» [7, с. 34].

Л. Калініна визначає арттерапію як таку, «змістом якої є художня творчість людини» [5, с. 25].

На думку О. Боряк, арттерапія – це «синтез кількох галузей наукового знання, що в терапевтичній та корекційній практиці застосовується як сукупність методик, які побудовані на використанні різноманітних видів мистецтва у своєрідній символічній формі та дозволяють з допомогою

стимулювання креативних проявів здійснювати корекцію психосоматичних та психоемоційних порушень і відхилень в особистісному розвитку» [1]. За визначенням О. Титаренко, арттерапія – це способи та технології реабілітації осіб засобами мистецтва та художньої діяльності [8]. М. Кисельова виокремлює інший аспект арттерапевтичної діяльності та зазначає, що арттерапію слід тлумачити як метод розвитку та зміни свідомих та несвідомих сторін психіки особистості за допомогою різних форм та видів мистецтва. Вона також потрактована як такий напрям, у якому творча діяльність використовується як засіб впливу на стан та самопізнання особистості [3, с. 70].

Арттерапевтичним технологіям властиві суттєві переваги перед іншими формами психотерапевтичної роботи. Відзначимо деякі з них:

- арттерапія є засобом вільного самовиразу, вільного самопрояву й самопізнання;
- арттерапевтичні технології мають значною мірою «інсайт-орієнтований» характер, зумовлюють атмосферу довіри, розуміння до внутрішнього світу людини;
- арттерапія не має обмежень у застосуванні;
- арттерапевтична робота у більшості випадків викликає в людей позитивні емоції, допомагає долати апатію, безініціативність, формувати активну життєву позицію та позитивне світосприйняття;
- арттерапія базується на мобілізації творчого потенціалу особистості, внутрішніх механізмів саморегуляції та самомобілізації;
- відзначається особливою «м'якістю» прийомів і психокорекційних впливів;
- арттерапевтичні технології є засобом переважно невербальних комунікацій.

Арттерапія найбільш точно відображає дух терапії майбутнього і відповідає постмодерністському підходу в культурі, мистецтві та науці. В Україні вона знаходиться на стадії становлення, і зараз не слід очікувати від

цього напрямку терапії чіткості й однозначності, адже мистецтво, творіння, фантазія – це завжди простір таємничості й незбагненності – в усі часи. Особливостями розвитку арттерапії в Україні є: народна творчість, мультимодальність, прагнення до нових технологій, об'єднання арт-діяльності та психотерапевтичних форм роботи, переважний розвиток у соціальній сфері та освіті.

Таким чином, процес модернізації педагогічної освіти в Україні ставить більш високі вимоги до підготовки психологів, від яких на сучасному етапі розвитку суспільства вимагається високий рівень уміння самореалізації в професійній діяльності, гнучкості, нешаблонного мислення, ініціативи, здатності продукувати нові ідеї тощо.

Перспективами подальших досліджень вважаємо вивчення питання модернізації змісту та організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх психологів у закладі вищої педагогічної освіти, зокрема до використання арттерапії в професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Боряк О. В. Застосування терапії мистецтвом в логопедичній роботі з учнями початкових класів спеціальної школи. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpkr_sp/2009_12/80.pdf.
2. Вознесенська О. Л., Мова Л. В. Арттерапія в роботі практичного психолога: Використання арттехнологій в освіті. Київ: Шкільний світ, 2007. 120 с.
3. Віщукаєва К. М. Умови підготовки майбутнього соціального педагога як суб'єкта професійної діяльності. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (НДУ ім. М. Гоголя)* / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя. 2009. № 6. Ч. 1. С. 75–78.
4. Головатюк І. Г. Теоретичні основи застосування арттерапії у процесі професійної підготовки фахівців. *Молодий вчений. Педагогічні науки*. Липень 2017 р. № 7 (47). С. 276–278.
5. Калініна Л. А. Використання лялькотерапії як напрямку арттерапії у корекційній роботі з дітьми, які мають проблеми у розвитку. *Наукові праці. Серія: Педагогіка*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. Вип. 95. Т. 105. С. 25–30.
6. Назаренко Е. Арт-терапия. URL: <http://live-and-learn/ru/Art-terapiya.html>

7. Сорока О. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арттерапевтичних технологій: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Тернопіль. 2016. 534 с.

8. Титаренко О. І. Використання арттерапії в психолого-педагогічному супроводі освітнього процесу. *Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*. URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp6/tytarenko.pdf.

Володимир Ясеницький,
аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)

РЕПРОДУКТИВНИЙ ТА ТВОРЧИЙ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ НАРОДНОГО ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

Ефективність проведення радикальних реформ у галузі освіти неможлива без урахування світоглядних і ціннісних орієнтацій особистості, її творчої саморегуляції, професійної підготовки, загальної духовної культури. Тому серед невідкладних педагогічних завдань оновлення українського суспільства є посилення зв'язків між освітою та культурою, зростання ролі культурологічної, духовно-естетичної та художньо-трудової підготовки майбутніх учителів технологій, здатних до творчості та саморозвитку. Адже обсяг і глибина набутих знань, розвинені творчі здібності майбутніх педагогів небагато важать за відсутності в них ознак високої культури і запитів щодо служіння Дітям і Добру. Сьогодні актуальним завданням є розбудова педагогічної системи освіти в такий спосіб, щоб вона здійснювала підготовку не просто високоосвічених і компетентних, а й висококультурних учителів. Тобто постає нагальна потреба зміни педагогічної парадигми – від «людини освіченої» до «людини культури».

Залучення майбутніх учителів технологій до народного декоративно-ужиткового мистецтва, оволодіння високим рівнем майстерності у виготовленні художніх виробів впливає як на розвиток естетичних смаків і уподобань, так і на професійне становлення, формує потребу у творчій

діяльності. Задоволення цієї потреби вимагає від студентів креативності, цілеспрямованості, наполегливості, завзятості. Засвоєння лише технологічних операцій і технічних прийомів веде до ремісництва, вироблення вузькоспеціальних умінь і навичок. Наприклад, надто тривала робота на «тренувальних дощечках» з вивчення елементів різьблення, коли виготовляється об'єкт без певного функціонального призначення, а також недооцінювання важливості вивчення теоретичних засад народного мистецтва приводять до демотивації студентів, невдоволеності своєю діяльністю. Тому на заняттях з художньої обробки деревини повинна панувати творча, невимущена атмосфера, підтримка якої вимагає від студентів певних інтелектуальних й емоційних зусиль. Водночас такий творчий освітній процес дає студентам неабияку насолоду. Наш досвід показує, що доцільно якомога раніше переходити від підготовчих, формувальних етапів навчання до творчої діяльності з обов'язковим кінцевим результатом – виготовленням декоративно-ужиткового виробу за власним задумом (проектом).

Ознайомлення з художніми творами народних умільців сприяє формуванню в студентів потреби дізнатися, як це все робиться, як можна самому у творі передати побачене, відчуте душею, розвиває почуття любові до рідного краю, шанобливе ставлення до самобутнього народного мистецтва. У студентів виявляється творча активність як у вираженні власних переживань і результатів роздумів, так і безпосередньо в реалізації бажання творити.

Навчання студентів певного виду народного декоративно-ужиткового мистецтва повинно здійснюватися на етапі формування знань: від вивчення найбільш загальних категорій, закономірностей і принципів народного мистецтва до пізнання більш часткових понять, форм і способів зображення світу за допомогою пластичних форм чи орнаментів. Водночас художньо-практична діяльність має проходити певні стадії: від формування простих навичок і прийомів роботи з матеріалом та інтерпретації певних мотивів і сюжетів до більш складних, творчих методів перевтілення форм, змісту і образів у готовий художній виріб.

Виходячи із синкретичного характеру народного мистецтва, процес теоретичного навчання необхідно розпочинати з розгляду більш вагомих категорій на кшталт уявлень народу про світобудову, переосмислення природних явищ в образи живих істот тощо. Процес практичних занять з художньої обробки матеріалів стане ефективним, коли розкриватимуться принципи образного осмислення і перетворення дійсності, зміст релігійно-міфічного, філософсько-поетичного характеру й при цьому виявлятимуться способи естетичного світосприйняття та засоби образної виразності. Семантичний підхід у вивченні народного мистецтва дозволить студентам глибше розкрити зміст, закладений у конкретну форму чи орнамент, де за зовнішньою ясністю зображення мотиву, символу чи знаку заховані ідеї, вірування, вподобання, смаки. Декодування знаково-символічної системи, знання композиційно-структурної мови й оперування нею у творчій практиці сприятиме формуванню в студентів декоративно-образного мислення.

Успішність оволодіння студентами техніками художньої обробки матеріалів значною мірою залежить від дидактично виваженої послідовності навчання. Покажемо це на прикладі художньої обробки деревини, зокрема її найпоширенішої техніки – тригранно-виїмчастого різьблення. Так, після вивчення основних елементів різьблення студенти знайомляться з їх поєднаннями – мотивами, комбінуванням яких утворюються орнаментальні композиції. Кожний з елементів і мотивів має власну народну назву («зубчики», «моршінки», «кривульки», «завиваник», «копаниці», «крижики» та ін.). Основні елементи різьблення на цьому етапі студентами засвоюються фронтально, тобто переважає кропітка і репродуктивна діяльність. Під час виконання роботи на «тренувальних дощечках» у студентів формуються навички практичного виконання елементів і мотивів. Тренувальні зразки можуть використовуватися майбутніми вчителями технологій у подальшій педагогічній праці.

Навчання застосування основних засобів виразності при виготовленні декоративно-ужиткового виробу з дерева і практичного оволодіння

прийомами різьблення повинно відбуватися одночасно. Наступним етапом після засвоєння основних елементів та мотивів різьблення є навчання побудови орнаментальних композицій, які складаються з різноманітних комбінацій елементів й мотивів. Причому розроблена композиція повинна відповідати призначенню предмета, гармоніювати з його формою та властивостями матеріалу. Потрібно навчити студентів глибоко розуміти основні закони та закономірності створення орнаментальних композицій, використовувати композиційні прийоми і засоби виразності, звертати увагу на ті особливості цього виду декоративно-ужиткового мистецтва, які сприяють розв'язанню завдань найповнішого і найяскравішого розкриття видового образу.

Наступний етап навчання – це індивідуальна робота, коли студент, оволодівши різьбярським інструментом, прийомами виконання тих чи інших елементів і мотивів різьблення, технологією виготовлення виробу, способами створення орнаментальної композиції, переходить до втілення творчого задуму в матеріалі. Кожен студент виконує декілька індивідуальних робіт: виготовляє низку виробів різної складності – за формою й орнаментальною композицією.

Останнім етапом є виготовлення складного за формою та оздобленням виробу з дерева за наперед розробленим проєктом. Такі вироби студенти здебільшого виготовляють у межах підготовки курсових і кваліфікаційних робіт.

Секція № 2

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Роман Горбатюк,

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри машинознавства і транспорту
Тернопільського національного
педагогічного університету ім. В. Гнатюка
(м. Тернопіль, Україна)*

Наталія Волкова,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
(м. Кривий Ріг, Україна)*

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ З ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Формування професійної майстерності здобувачів вищої освіти – тривалий процес, що відбувається протягом усього періоду навчання в закладі вищої освіти. У ролі системоутворювальної одиниці підготовки майбутніх фахівців розглядаємо комплекс психолого-педагогічних дисциплін, що дозволяє реалізувати принцип активного формування професійної майстерності студентів.

Завдання професійної освіти визначають логіку побудови навчального матеріалу відповідно до особливостей і структури професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів з харчових технологій. Тому розвиток здобувачів вищої освіти як суб'єктів професійної діяльності супроводжується динамічними перетвореннями в змістовому та операційно-процесуальному аспектах їх фахової підготовки.

Такий підхід до організації освітнього процесу дозволяє спроектувати оптимальну модель розвитку суб'єктної позиції майбутніх інженерів-педагогів з харчових технологій. Педагогічні завдання і способи їх розв'язання містять у собі умови, що сприяють становленню суб'єктної позиції майбутніх

інженерів-педагогів з харчових технологій і накопиченню відповідного досвіду. З огляду на зазначене розроблення комплексу професійно орієнтованих завдань і спрямування студентів на їх вирішення є одним з ефективних шляхів формування професійної майстерності.

Метою статті є обґрунтування оптимальних шляхів формування професійної майстерності майбутніх інженерів-педагогів з харчових технологій у закладах вищої освіти.

Педагогічне завдання одночасно може бути теоретичним і практичним, тому розв'язати його можна у два етапи: спочатку моделюється педагогічне мислення, а потім відпрацьовуються відповідні алгоритмічні дії. Такий підхід забезпечує єдність гносеологічної й перетворювальної функцій діяльності майбутнього інженера-педагога з харчових технологій, й відповідно, забезпечуються умови моделювання педагогічного мислення, засвоюються педагогічні знання і способи формування професійної майстерності.

Зазначимо, що педагогічне завдання вимагає не тільки розпізнавання сутності його явища, а переведення його за допомогою діагностики заданих педагогічних засобів на більш високий рівень розвитку – прийняття педагогічного рішення на діагностичній основі, а потім, відповідно, її реалізації. Тобто вирішення педагогічного завдання забезпечує формування здобувачів вищої освіти як повноцінних суб'єктів професійної діяльності.

Реалізація принципу фундаменталізації і професіоналізму можлива за умови системної організації знань, визначення його інваріанта, в якому закладено «генетичний код» розвитку професійних знань.

Системне набуття педагогічних знань повинно базуватися на трьох рівнях:

– *методологічний рівень* – дозволяє описувати, пояснювати закони і закономірності педагогічної дійсності, передбачати шляхи та засоби управління ними. Знання в цьому випадку виступають загальною теорією розпізнавання й управління педагогічними системами;

– *рівень теоретичних знань* – характеризує освітній процес як систему, розкриває її динамічну природу, сутнісні характеристики освітнього процесу. Перед студентами розкривається загальна теорія побудови освітнього процесу, що є основою для проєктування педагогічних систем. Тому змістове наповнення освітніх компонентів визначає елементи цілісного педагогічного процесу: аналіз і діагностування; мету і цілепокладання; план і планування; методи, методики і педагогічні технології; облік і контроль навчальних досягнень. Важливим завданням підготовки майбутніх фахівців є характеристика педагогічного процесу та умов його побудови як чинника, що актуалізує сутнісні сили особистості в поєднанні її вольових, емоційно-моральних та інтелектуальних сторін. Розвиваючи цю позицію, зазначимо, що оволодіння теоретичними знаннями сприяє формуванню в студентів здатності аналізувати та перетворювати педагогічну дійсність.

Отже, поряд із засвоєнням теоретичних знань майбутні інженери-педагоги з харчових технологій під час навчання будуть застосовувати ці знання для опису педагогічних явищ, обґрунтовувати причини (або способи) їх існування, а також формулювати правила, що визначають порядок та умови, які мають перетворювальні дії. На нашу думку, дидактична одиниця засвоєння навчального матеріалу дозволяє майбутньому інженеру-педагогу з харчових технологій реалізовувати педагогічні дії щодо опису і пояснення явищ, застосовувати їх на практиці. На цьому етапі студент опановує узагальненими знаннями організації освітнього процесу як головного засобу формування майбутнього фахівця, що стимулює його розвиток, мислення, емоційну та моральну сферу поведінки [1; 2];

– на третьому рівні розкривається *практичне значення педагогічної теорії*. Цей рівень педагогічних знань становить емпіричний опис форм організації освітнього процесу, опрацювання результатів педагогічного досвіду, експериментально-дослідної роботи тощо. Особливе місце відводиться методиці виховної роботи. При цьому розглядається загальна методика організаційних форм виховання і навчання, без урахування

специфіки їх застосування в різних педагогічних системах. Це дозволяє майбутнім інженерам-педагогам з харчових технологій виявляти умови і принципи використання різних форм виховання і навчання. У своїй основі впровадження виховної роботи та навчання має завершений педагогічний процес. Тому, синтезуючи матеріал, важливе місце у підготовці майбутніх фахівців мають способи організації освітнього процесу.

Теоретичний аналіз проблеми, тривала дослідно-практична робота, проведені експериментальні дослідження дають підстави стверджувати, що основою процесу формування професійної майстерності повинна бути технологія інтегративно-модульного та генетичного-моделювального підходу. У цьому відображена специфіка розуміння цілей психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів з харчових технологій, які передбачають не тільки процедуру засвоєння студентами професійних знань, а також їх професійне становлення.

Дотримуючись загальної логіки представленого дослідження, пропонуємо систему професійної підготовки інженерів-педагогів з харчових технологій, що має цільову, суб'єктну, діяльнісну, рівневу, управлінську, змістову структуру, а також структуру життєвого циклу [1].

У контексті означеної проблеми становлять інтерес питання взаємозв'язку педагогічних і технічних знань у змісті професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів з харчових технологій, функціонування цього взаємозв'язку в науковій системі професійного знання, що базується на педагогічній та інженерній складових. Дослідження особливостей представленого взаємозв'язку в теорії професійної освіти дозволяє в кінцевому результаті визначити шляхи формування професійної майстерності інженера-педагога з харчових технологій. Важливість взаємозв'язку педагогічних і технічних знань у теоретичному аспекті обумовлена тим, що теоретична діяльність стає вагомим інструментом перетворень. Зазначимо, що взаємозв'язок знань найбільш чітко виявляється в гносеологічному аспекті, де

наукові знання найменше залежать від соціально-культурних, діяльнісних, онтологічних та інших аспектів.

Тому на основі фактів гносеологічного порядку, виявлених у науково-педагогічній системі дидактики професійної освіти, доцільно обґрунтувати базисний характер педагогічного знання в структурі досліджуваного взаємозв'язку. Вирішення цього завдання є першим кроком до розкриття внутрішніх механізмів взаємозв'язку педагогічного і технічного знання. Узагальнення уявлень про дидактику професійної освіти полягає в тому, що вона розкриває закономірності, особливості, правила та умови теоретичного і виробничого навчання, які обґрунтовують педагогічні основи підготовки фахівців [2]. Таким чином, дидактику професійної освіти розглядаємо як науку про закони педагогіки, що визначає її цільову установку та предмет. Виробничо-технічний чинник поряд з іншими непедагогічними чинниками впливає на формування предмета дидактики професійної освіти, виходячи з того, наскільки цього вимагає педагогічна система. Входячи в неї, виробничо-технічний чинник виконує функцію щодо педагогічної складової науково-педагогічної системи професійної освіти.

Таким чином, удосконалення структури психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів з харчових технологій є об'єктивною необхідністю та одним із провідних чинників постійного підвищення ефективності професійної освіти на першому (бакалаврському) і другому (магістерському) рівнях вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Горбатюк Р. М. Система професійної підготовки майбутніх фахівців інженерно-педагогічного профілю: монографія. Тернопіль: Посібники і підручники, 2009. 400 с.
2. Горбатюк Р. М., Волкова Н. В. Інтеграція професійної освіти і виробництва як чинник модернізації підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі харчових технологій. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*: науковий часопис. 2018. № 1. Т. 6. С. 89–102.

Ольга Єжова,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри моделювання та художнього оздоблення одягу
Київського національного університету технологій та дизайну
(м. Київ, Україна)

Пашкевич Калина,
доктор технічних наук, завідувач
кафедри мистецтва та дизайну костюма
Київського національного університету технологій та дизайну
(м. Київ, Україна)

Анна Хайлова,
магістрантка
Київського національного університету технологій та дизайну
(м. Київ, Україна)

Хуамей Лю,
магістрант Київського інституту Технологічного університету Цілу
(Цзінань, Китайська Народна Республіка)

Чуанцзін Чжоу,
магістрант
Київського інституту Технологічного університету Цілу
(Цзінань, Китайська Народна Республіка)

ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГАЛУЗІ ТЕХНОЛОГІЙ І ДИЗАЙНУ ЗАСОБАМИ САПР JULIVІ

Сучасне виробництво товарів легкої промисловості повинно швидко реагувати на виклики сьогодення. Це зумовлено не лише вимогами ринку, а й безпековою ситуацією в Україні. Для цього фахівці в галузі технологій і дизайну повинні володіти сучасними технологіями проєктування з використанням систем автоматизованого проєктування [3]. Як зазначено в публікації [2], у Київському національному університеті технологій та дизайну (КНУТД) при підготовці фахівців індустрії моди широко застосовуються засоби комп'ютерного проєктування, зокрема САПР JULIVІ.

Метою публікації є узагальнення досвіду використання САПР JULIVІ при створенні авторської колекції одягу в рамках дипломного проєктування в підготовці фахівців у галузі технологій і дизайну в КНУТД.

На рис. 1, 2 представлено етапи розроблення однієї моделі з колекції «Амелі», створеної під керівництвом професора О. В. Єжової. Розроблення

первинних конструкцій виконано в САПР JULIVI, модулі «Дизайн». САПР JULIVI забезпечує автоматизацію всіх етапів швейного виробництва: побудову базової конструкції виробу, конструювання і моделювання креслень деталей одягу, розкладку лекал, вибір технології виготовлення, облік і планування замовлення тощо [1].

Підсистема «Дизайн» забезпечує розроблення базових і модельних конструкцій швейних виробів на типові та індивідуальні фігури різного асортименту, різних розміро-зростів та повнотних груп. Підсистема «Конструктор» призначена для моделювання деталей, оформлення лекал, градації, розроблення проектно-конструкторської документації одягу, взуття, головних уборів тощо. Дозволяє виконувати моделювання лекал базової конструкції, градацію лекал за розмірами та зростами, їх оформлення, побудову похідних лекал та інше.

Розроблено схеми конструктивного моделювання (рис. 3), на яких відображено етапи перетворення деталей базових конструкцій на деталі моделей колекції.

Отже, використання САПР JULIVI є ефективним засобом формування фахової компетентності майбутніх фахівців у галузі технологій і дизайну, зокрема, при створенні дизайн-проектів у рамках дипломного проектування.

Рис. 1. Творчий ескіз моделі одягу

Рис. 2. Готова модель одягу

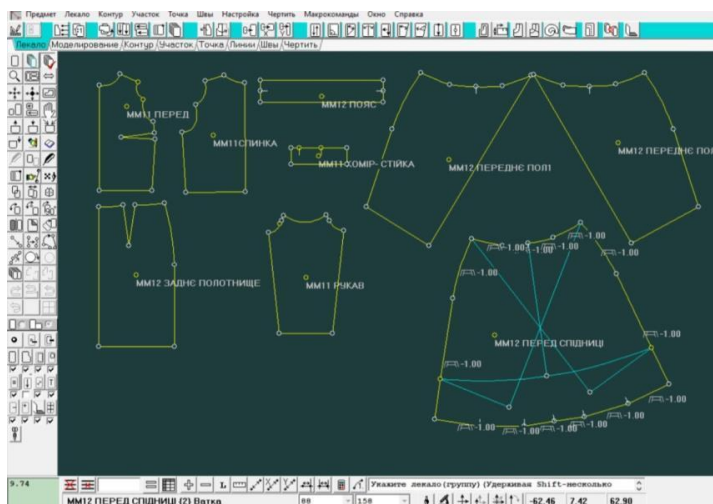

Рис. 3. Робоче вікно САІР JULIVI з розробленими лекалами моделі

Список використаних джерел

1. САІР JULIVI. URL: <http://julivi.com>.
2. Kolosnichenko M., Yezhova O., Pashkevich K., Kolosnichenko O., Ostapenko N. The use of modern digital technologies in the design and technology VET in Ukraine. *Journal of Technical Education and Training (JTET)*. 2021. № 13 (4). P. 56–64. URL: <https://doi.org/10.30880/jtet.2021.13.04.005>.
3. Yezhova O. V., Pashkevich K. L., Gryn D. V. Development of technology education students' ICT competence while teaching computer-aided fashion design. *Information Technologies and Learning Tools*. 2019. № 73(5). P. 15–27.

Станіслав Бурчак,
*доктор педагогічних наук, доцент,
декан факультету технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

МЕТОДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ринок праці сучасності, умови професійної діяльності в Новій українській школі, інклюзивної освіти, STEM-освіти висувають серйозні вимоги не лише до фахової підготовки майбутніх учителів, а й до рівня їх особистісного розвитку. У зв'язку із цим педагогічні заклади вищої освіти разом із професійним становленням здобувачів приділяють увагу сприянню їх естетичному, культурному вихованню, організації дозвілля майбутніх фахівців.

У цих умовах особливої популярності набуває поняття «позааудиторна робота». Раніше це поняття асоціювалося лише із самостійною підготовкою здобувачів до семінарських і практичних занять, із виховною роботою куратора (тьютора). Сьогодні воно є набагато ширшим.

Розглянемо методи позааудиторної діяльності майбутніх учителів, що використовувалися під час реалізації системи розвитку їхньої творчості. Найефективнішими в позааудиторній діяльності здобувачів є вказані І. Дичківською [1] методи, що сприяють індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу, розвитку критичного, творчого мислення, а отже, і творчості взагалі. Серед них: проблемно-пошукові методи; метод проєктів; методи колективної розумової діяльності; методи застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у роботі зі здобувачами освіти тощо [1].

Наведемо коротку характеристику цих методів організації позааудиторної роботи майбутніх учителів під час розвитку творчості.

Проблемно-пошукові методи застосовують під час проблемного навчання, у процесі організації позааудиторної роботи майбутніх учителів, у тому числі й з метою розвитку їхньої творчості. Це вимагає використання таких прийомів: створення проблемної ситуації (формулювання запитань, пропозиція розв'язати задачі або експериментальні завдання); організування колективного обговорення раціональних шляхів розв'язання проблемної педагогічної ситуації чи задачі; підтвердження правильності висновків; формулювання готового проблемного завдання.

Під час розвитку творчості майбутніх учителів окреслені методи найдоцільніше використовувати в процесі організації та проведення таких форм позааудиторної роботи: майстер-класи, наукове товариство здобувачів, наукова лабораторія, дебатний клуб, гуртки, клуби, студії за інтересами, агенція соціальних проєктів, перегляд відео про роботу вчителів-новаторів та ін.

Метод проєктів. Під проєктуванням розуміють науково обґрунтовану систему параметрів об'єкта, який проєктується, або нового стану проєкту чи процесу, що вже існує. Таким чином, проєктування – інтелектуальна діяльність (або її окремий тип), провідна особливість якої – орієнтація на практично спрямоване дослідження.

Ефективно використовувати цей метод можливо лише тоді, коли чітко визначено дидактичні завдання, які розв'язують майбутні педагоги під час освітньої діяльності, виконуючи різні типи проєктів. Упровадження методу проєктів до їхньої позааудиторної діяльності потребує великих часових затрат на підготовку [2].

Досвід використання методу проєктів у позааудиторній діяльності здобувачів освіти показує, що в цьому процесі важливою є роль куратора (тьютора), який є передусім наставником і супервізором, але не контролером. Цей метод найдоцільніше використовувати під час організації таких форм позааудиторної роботи майбутніх учителів, як: гуртки, клуби, студії за

інтересами, майстер-класи, творча лабораторія, волонтерська діяльність, агенція соціальних проєктів тощо.

Методи колективної розумової діяльності одночасно виступають ще й інструментами, які спонукають учасників до згуртовування в команду, досягнення відчуття «командного духу» під час розв’язування серйозних педагогічних проблем і ситуацій, усвідомлення користі від роботи всієї команди, де кожен здобувач освіти відіграє свою особисту, але необхідну для розв’язання командної проблеми роль.

Сутність указаних методів полягає у творчості колективу майбутніх учителів з метою розв’язання конкретних педагогічно-творчих завдань підвищеної складності. У ході експериментальної роботи констатовано, що використання окреслених методів уможливорює підвищення рівня інтелектуальних здібностей здобувачів освіти, розвиток їхніх творчих здібностей, творчого мислення, підвищення рівня самовдосконалення, самоосвіти, розвиток навичок роботи в колективі, комунікативних навичок і значне покращення емоційного стану майбутніх педагогів.

Зазначені методи, як показав досвід їх упровадження в систему розвитку творчості майбутніх учителів, можливо застосовувати в процесі організації і проведення будь-яких форм позааудиторної діяльності майбутніх педагогів під час реалізації авторської системи на всіх етапах розвитку їхньої творчості (інформаційно-мотиваційному, змістово-процесуальному, творчо-моделювальному, результативно-корекційному).

Методи застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у роботі зі здобувачами освіти. У процесі розвитку інформаційного суспільства широкого застосування набули інформаційно-комунікаційні технології в освіті, визначені різноманітними чинниками. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сучасний освітній процес закладів освіти України сприяє більш швидкому передаванню знань і набутого досвіду людства не лише між поколіннями, а й між людьми однієї епохи. Сучасні

технології підвищують якість освіти, уможливлюють швидку адаптацію до соціальних змін та до середовища, в якому перебуває індивід.

Досвід педагогічного університету показує, що методи застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у роботі зі здобувачами освіти сьогодні є одними із найактуальніших у процесі організації позааудиторної роботи майбутніх педагогів, оскільки сучасні здобувачі вищої освіти активно використовують новітні досягнення науки і техніки не лише в освітньому процесі, а і під час дозвілля (відвідування різноманітних розважальних, пізнавальних, освітніх сайтів, каналів YouTube, соціальних мереж, розсилок, чатів, електронної пошти тощо), а всі форми позааудиторної роботи здобувачів, як правило, мають своє відображення в інтернеті, оскільки це є необхідними потребами сучасного активного життя.

Досвід роботи показує, що використання зазначених методів позааудиторної діяльності, організованої в загальній системі розвитку творчості майбутніх учителів, сприяє розвитку інтелектуальних, творчих здібностей здобувачів вищої освіти, значно впливає на розвиток їхнього творчого потенціалу, критичного, логічного і творчого мислення, пізнавальних і творчих здібностей.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004. 351 с.
2. Яблонко В. Я. Психолого-педагогічні основи формування особистості: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 220 с.

Наталія Поліщук,
*доктор філософських наук,
доцент кафедри професійної освіти,
трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету
(м. Рівне, Україна)*
Алла Білковська,
*магістрантка
Рівненського державного гуманітарного університету
(м. Рівне, Україна)*

МОДЕЛЬ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ: ОБҐРУНТУВАННЯ СТРУКТУРИ ТА СУТНОСТІ КОМПОНЕНТІВ

Особистісно орієнтована освіта – цілеспрямований, планомірний, безперервний, спеціально організований педагогічний процес, спрямований на розвиток і саморозвиток здобувача освіти, становлення його як особистості з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, здібностей. Особистісно орієнтований підхід виступає як [1]: теоретико-методологічна стратегія і тактика формування особистості; ціннісна орієнтація педагогічної системи загалом і педагога зокрема; система педагогічної освіти, конструювання якої передбачає проблемний, комплексний вплив на особистість з урахуванням індивідуальних, вікових та особистісних особливостей суб'єктів освіти і базується на принципах природовідповідності, гуманності, саморозвитку, самовизначення, індивідуальної творчої самореалізації, відповідальності, поваги.

Упровадження моделі особистісно орієнтованої технології вміщує такі компоненти-етапи [2]: 1) *цільово-мотиваційний* (освітній процес побудований на цілях і цінностях особистісного розвитку, сприяє становленню творчої активності, самостійності особистості, її самовдосконаленню і саморозвитку; передбачає поступовий розвиток у здобувачів освіти світоглядних поглядів, особистісної позиції та якостей, усвідомлених внутрішніх переконань, методологічного підґрунтя гуманістично зорієнтованої філософії виховання та освіти, системи ціннісних орієнтацій); 2) *змістово-інформаційний* (передбачає

включення таких компонент творчої особистості: *аксіологічний* (орієнтація здобувачів освіти на загальнолюдські, національні, духовні та особистісні цінності; розуміння себе як частини культури; усвідомлення кожним суб'єктом власної індивідуальності і неповторності); *когнітивний* (оволодіння здобувачами освіти науковими знаннями з педагогіки, філософії освіти та виховання, особливостями педагогічної творчості та методичної системи навчання і виховання; базується на педагогічних закономірностях, ідеях, принципах, правилах, засобах, методах, формах виховання і навчання, які сприяють зростанню пізнавальної, вольової, емоційної сфери особистості); *діяльнісно-творчий* (формування і розвиток у здобувачів освіти різноманітних способів професійно-педагогічної і практичної діяльності, розвиток особистісних якостей та творчих здібностей, необхідних для самореалізації особистості в пізнанні, праці, науково-дослідницьких видах діяльності); 3) *діяльнісно-творчий* (використання методів і форм розвивального характеру, спрямування на активізацію різних видів навчально-пізнавальної діяльності учня (спілкування, планування власного саморозвитку, діяльності у сфері самопізнання, самоосвіти та самовиховання, інтелектуальній, пізнавальній та перетворювальній, учінні, творчій та науково-дослідній діяльності з формування індивідуального стилю розв'язання проблем, оцінній та рефлексивній діяльності)); 4) *рефлексивний* (визначення чинників руху особистості від самоактуалізації до самореалізації в умовах урахування індивідуальних можливостей і здібностей кожної дитини, забезпечення максимального ефекту індивідуалізації шляхом педагогічного забезпечення участі учнів у різних особистісно значущих видах діяльності)).

Згідно з дослідженням С. Л. Яценка педагогічні умови (*психолого-педагогічні* (орієнтація на комплекс загальнолюдських, національних, регіональних, групових, етнічних, індивідуальних цінностей); *професійні* (знання предмета та володіння сучасною методикою викладання, уміння створювати умови для розкриття особистісного потенціалу учня, навички реалізації особистісно орієнтованого навчання); *методичні* (створення

навчально-методичного забезпечення системи організації особистісно орієнтованого навчання)) реалізації особистісно орієнтованого навчання повинні бути спрямованими на: становлення унікальної особистості, реалізацію її потенційних творчих можливостей; формування особистісних якостей, спрямованих на самореалізацію, саморозвиток, самовдосконалення; розвиток природних здібностей і нахилів дитини [2]. Крім створення сприятливих психолого-педагогічних умов організації навчального процесу з урахуванням особистісно орієнтованого підходу, існує ряд чинників, які визначають ефективність функціонування означеного процесу, зокрема: 1) *визнання вчителя та учня – суб'єктами навчально-виховного процесу* (передбачає створення клімату довіри та взаєморозуміння; перехід з предметно орієнтованого до особистісно, соціально орієнтованого навчання на основі пріоритету духовно-моральних цінностей); 2) *креативний* (створення умов для самовиховання, самоорганізації, саморозвитку особистості, що вимагає взаємно відповідального ставлення до спільної справи як педагога, так і учня); 3) *професійний* (учитель повинен виступати свідомим суб'єктом навчально-виховного процесу й активним діячем науково-технічного та соціального прогресу); 4) *рефлексивний* (від здатності педагога до психологічної самоорганізації залежить ефективність становлення особистості учня як мети освіти та життєдіяльності соціуму в цілому).

За С. О. Сисоєвою [3], виявлення особливостей творчого розвитку особистості дозволяє сформулювати основні принципи педагогічної творчості вчителя, реалізація яких сприяє особистісній орієнтації суб'єкт-суб'єктної взаємодії у системі «вчитель-учень», розвитку творчих можливостей учня та підвищенню рівня творчої педагогічної діяльності вчителя, зокрема: *суб'єктності* (навчання здійснюється переважно у діалогічних формах комунікативної взаємодії з учнем); *оптимальності* (відбувається не тільки успішне засвоєння знань, умінь і навичок, а і позитивна динаміка розвитку творчих можливостей учнів у конкретних умовах педагогічної праці вчителя); *взаємозалежності* (взаємозалежність і взаємообумовленість творчої

педагогічної праці вчителя і творчої навчальної діяльності учнів); *фасилітації* (створення творчої атмосфери (співдружності, співтворчості, співробітництва), яка б сприяла і надихала учнів на творчість); *креативності* (переорієнтація навчального матеріалу на формування творчої особистості учня завдяки аналізу змісту навчального матеріалу з метою його креативного посилення, застосування навчально-творчих задач, методів і прийомів стимулювання творчої активності учнів, використання завдань психологічної діагностики для розвитку творчих здібностей особистості); *доповнення* (введення у шкільний компонент навчального плану таких додаткових курсів, які б компенсували прогалини в розвитку творчих умінь і психічних процесів і сприяли б успішній творчій діяльності); *варіативності* (подолання одноманітності змісту, форм, методів навчання); *самоорганізації* (управління процесом формування творчої особистості учня, яке повинно бути непомітним і здійснюватися опосередкованими методами, тобто має відбуватися процес самоуправління).

В. Чубар стверджує, що особистісно орієнтований підхід до профільного навчання старшокласників технологій має базуватися на таких компонентах сутності особистості [4, с. 166]: *соціально-психологічному* (соціалізація, міжособистісні стосунки, конфліктні ситуації); *індивідуально-психологічному* (когнітивні: пам'ять, увага, мислення та інтелект, уява і творчість); *віковому* (психолого-фізіологічні: онтогенез, рушійні сили та динаміка їх розвитку); *системно-психологічному* (склад, структура та психологічні особливості особистості, взаємозв'язок її психічних елементів); *діяльнісному* (потребнісно-мотиваційний аспект діяльності особистості).

Згідно з дослідженням С. О. Сисоевої в основу особистісно орієнтованої технології навчання і виховання покладено такі аспекти [3]: *біологічний* (урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів); *психологічний* (процес навчання скерований на розвиток інтелектуальних особливостей і забезпечує успішність навчальної діяльності, соціально-психологічну адаптацію та збереження психічного здоров'я не залежно від вікової

категорії); *педагогічний* (стрижнем діяльності педагога має бути дитина, її особистість, поведінка, духовний світ та вміння надати активну допомогу учневі у формуванні індивідуального стилю навчальної діяльності); *соціальний* (учитель повинен стати носієм і впроваджувачем моральних цінностей (повага до людини, усвідомлення цінності її життя, глибинне розуміння таких понять, як совість, честь, гідність, добро, зло, дисциплінованість, порядність, відповідальність тощо).

Таким чином, обґрунтування структури та сутності компонентів моделі особистісно орієнтованого навчання показало, що модель навчання сприяє: формуванню світогляду, збагаченню ціннісних орієнтацій, розвитку духовно-моральних якостей, відповідальності, почуття обов'язку, поглибленню психолого-педагогічних знань, умінь, виробленню особистісної, гуманістично орієнтованої позиції, становленню психологічних механізмів саморозвитку, підвищенню рівня самосвідомості, формуванню вмінь безперервної освіти. Водночас відбувається переорієнтація педагога від просвітництва до здійснення культуротворчої місії, від авторитарно-маніпулятивної педагогіки до педагогіки особистісно орієнтованої, комунікативної. Означена модель реалізується за умов, якщо освітній процес буде побудований на: цілях і цінностях особистісного та творчого розвитку та саморозвитку; методологічному підґрунті гуманістично зорієнтованої філософії виховання та освіти, системі ціннісних орієнтацій; орієнтації здобувачів освіти на загальнолюдські, національні, духовні, культурні та особистісні цінності, на усвідомленні кожним суб'єктом власної індивідуальності та неповторності; особливостях педагогічної творчості та креативної методичної системи навчання і виховання, які сприяють зростанню пізнавальної, вольової, емоційної сфер особистості; використанні методів і форм розвивального характеру, які спрямовані на самопізнання, самоосвіту та самовиховання та сприяють інтелектуальній, пізнавальній і перетворювальній діяльності; індивідуалізації навчання шляхом педагогічного забезпечення участі учнів з різним рівнем навчальних можливостей (високим, середнім, низьким) у різних

особистісно значущих видах діяльності, тобто учні прямуватимуть до знань найбільш придатними для них шляхами і темпами в постійній взаємодії, доповнюючи та збагачуючи один одного; розумінні того, що інформація і знання повинні створюватися і опановуватися, а не подаватися у готовому вигляді; орієнтації до загальнолюдських, національних, регіональних, групових, етнічних, індивідуальних цінностей; умінні створювати умови для розкриття особистісного потенціалу учня та навичках створення навчально-методичного забезпечення й реалізації особистісно орієнтованого навчання; створенні клімату довіри та взаєморозуміння як між учителем та учнем, так і між учнями; переході з предметно орієнтованого до особистісно орієнтованого навчання за умови високої мотивації життєдіяльності на основі пріоритету духовно-моральних цінностей; практичній реалізації педагогом авторських програм і додаткових курсів, які б компенсували прогалини в розвитку творчих умінь і психічних процесів і сприяли б успішній творчій діяльності; створенні сприятливого освітнього середовища для вчителя та учня; визначення критеріїв оцінювання якості освіти, які виявляють як рівень освітніх компетенцій, так і розвиток творчого потенціалу особистості; переорієнтації навчального матеріалу на формування творчої особистості учня завдяки аналізу змісту навчального матеріалу з метою його креативного посилення; непомітному управлінні процесом формування творчої особистості учня; урахуванні вікових та індивідуальних особливостей учнів з метою розвитку інтелектуальних здібностей, забезпечення успішності навчальної діяльності, соціально-психологічної адаптації та збереження психічного здоров'я незалежно від вікової категорії.

Список використаних джерел

1. Дубасенюк О. А. Теоретико-технологічні засади впровадження особистісно орієнтованого підходу в професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя. *Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід*: монографія; за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 14–40.

2. Яценко С. Л. Модель особистісно-орієнтованого навчання: обґрунтування структури та сутності компонентів. *Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку*: монографія; за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. С. 216–235.

3. Сисоєва С. О. Творчий розвиток учнів у контексті особистісно орієнтованого навчання. *Гуманітарні науки*. 2001. № 1. С.110–118.

4. Чубар В. В. Особистісно-орієнтований підхід у процесі профільного навчання старшокласників технологій виробництва. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 183. С. 165–169.

Олена Драшко,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки та
методики технологічної освіти
Криворізького педагогічного університету,
(м. Кривий Ріг, Україна)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасні тенденції розвитку вищої професійної освіти зумовлюють необхідність підготовки конкурентоспроможного та професійно компетентного фахівця, який відповідає сучасним вимогам суспільства.

Професійна підготовка майбутніх педагогів стає сьогодні одним із найважливіших чинників підготовки конкурентоспроможних спеціалістів, які здатні творчо підходити до розв’язання проблем, уміють повноцінно жити в сучасному суспільстві, прагнуть до самовдосконалення, мають бажання постійно навчатися, готові до самореалізації, мають здатність до формування готовності майбутнього вчителя технологій до професійного саморозвитку.

Саме це потребує оновлення освіти та приведення її у відповідність до потреб інтеграції світового та європейського освітніх процесів, що можливе за умов та впровадження шляхів підвищення професійної компетентності. Сам перехід має забезпечуватись побудовою освітянської діяльності вищих навчальних закладів на компетентісних засадах, що передбачають

самостійність суб'єкта в процесі професійної діяльності, посилення практичної орієнтованості освіти.

Основні умови формування та відображення основних компетенцій у процесі підготовки майбутнього спеціаліста становлять сукупність особливостей інноваційно-освітнього середовища, а саме орієнтацію навчальних планів та програм, створення та впровадження основних механізмів; використання інтерактивних технологій.

Структура та зміст навчально-методичного забезпечення процесу формування компетенцій передбачає таку структуру:

- нормативна та навчально-програмна база (навчальні плани та програми);

- навчально-методичний комплекс, орієнтований на компетентісний підхід (інформаційний та методичний матеріал: традиційна версія навчальної та навчально-методичної літератури, електронний варіант дидактичних засобів навчання, практичних робіт і т. д.);

- моніторинг якості навчального процесу (засоби контролю направлені не тільки на виявлення рівня засвоєння знань, але і на виявлення вміння застосовувати їх на практиці, аналіз та оцінювання знань, розвиток рефлексії, усвідомлення студентами результатів своєї діяльності).

Досліджуючи проблему професійної компетентності (Н. Бібік, М. Головань, О. Овчарук, Н. Романчук), визнають її як «складну багаторівневу стійку структуру психічних рис, що формуються внаслідок інтеграції досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, значущих для вчителя» [1; 2].

Визначаючи професійні компетентності спеціаліста з технологій, ми виходили з основних завдань, специфічних лише для освітньої галузі «Технології», а саме: ознайомлення з основами сучасного виробництва; забезпечення професійного самовизначення; формування в майбутніх спеціалістів у процесі предметно-перетворювальної, конструкторської та художньо-конструкторської діяльності якостей особистості, необхідних для майбутньої трудової діяльності в різних сферах виробництва; сприяння

розвитку творчого ставлення особистості до продуктивної праці. Професійна компетентність майбутнього вчителя технологій передбачає готовність вирішувати специфічні для цієї професії завдання, певні дії для їх виконання, доведені до рівня вмінь, що засновані на системному і глибокому засвоєнні знань. Виходячи із завдань, нами були виділені такі складові професійної компетентності майбутнього вчителя технологій: підготовчо-практична, проектно-конструкторська, технологічно-практична компетентності.

Основу компетентісно орієнтованих умов при підготовці майбутніх учителів технологій також повинні складати відносини між викладачем та студентами. У цьому випадку викладач повинен виступати не в ролі «інформатора» в систематизованому викладі навчального матеріалу дисципліни, а того, хто коректує навчально-пізнавальну діяльність студентів.

Досвід охарактеризованого організаційно-педагогічного забезпечення та запроваджені інновації будуть сприяти створенню середовища та умов навчання в процесі підготовки майбутніх учителів технологій.

Список використаних джерел

1. Бібік Н., Овчарук О., Романчук Н. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 47–52.
2. Головань М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців фінансового профілю в умовах європейської кредитно-трансферної системи. *Нова педагогічна думка*. Суми: «К.І.С.», 2012. Вип. 1. С. 47–52.

Тетяна Кондратенко,
*кандидат педагогічних наук,
завідувач гуманітарно-технологічного відділення
Обласного коледжу «Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка»
Полтавської обласної ради
(м. Кременчук, Україна)*

ЕКОНОМІЧНА ІНФОРМАТИКА У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ З КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК

В умовах нестабільної світової економіки та прояву ознак рецесії формування економічного мислення, економічної компетентності членів суспільства, як фахівців, так і молодого покоління, є одним з провідних завдань педагогічної науки і практики, оскільки, з одного боку, ці знання та вміння необхідні для оцінювання особистого економічного становища та ефективної діяльності щодо його покращення; з іншого – як суспільне явище вони можуть бути рушійною силою для подолання наслідків економічної кризи українського суспільства в цілому, покращення загальної життєвої компетентності, поліпшення рівня особистого та сімейного життя [1].

Актуалізація вивчення фаховими молодшими бакалаврами економічної інформатики в рамках освітньо-професійної програми зі спеціальності 122 Комп'ютерні науки обумовлена потребою сучасного суспільства та вимогами роботодавців до фахівців з комп'ютерних наук щодо вмінь застосовувати прикладні системи обробки економічних даних та навичок розв'язувати задачі з економічним змістом, досліджувати соціально-економічні системи за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Підготовленість випускників коледжу до життя, їх самореалізація обумовлюються якістю здобутих ними знань, сформованих під час формування компетентностей. Економічна інформатика, забезпечуючи прикладне застосування студентами знань, умінь, навичок, виступає

невід’ємною складовою формування компетентностей фахових молодших бакалаврів. Сьогодення ставить нові виклики перед сучасною особистістю та рівнем її конкурентоспроможності на ринку праці, диктує нові вимоги щодо вирішення прикладних життєвих завдань. Ґрунтовні економічні знання сприяють входженню молодого покоління в соціальне середовище, продуктивній адаптації в ньому, забезпечують особистий розвиток та професійне становлення випускників.

Крім потреби суспільства та ринку праці, у процесі формування економічної компетентності фахівців нормативним підґрунтям включення навчальної дисципліни «Економічна інформатика» до навчального плану підготовки фахового молодшого бакалавра на основі освітньо-професійної програми зі спеціальності 122 Комп’ютерні науки галузі знань 12 Інформаційні технології виступають особливості її предметної сфери, спектру компетентностей як динамічної комбінації знань, умінь, навичок та особистих якостей здобувача освіти, що визначають здатність соціалізуватися та провадити в подальшому професійну та / або навчальну діяльність [2; 3].

Так, об’єктами вивчення та / або діяльності предметної області стандарт фахової передвищої освіти зі спеціальності 122 Комп’ютерні науки визначає: математичні, інформаційні, імітаційні моделі реальних явищ, об’єктів, систем і процесів; методи і технології отримання, зберігання, обробки, передавання та використання інформації; теорію, аналіз, розроблення, оцінювання ефективності, реалізацію алгоритмів [3]. Теоретичний зміст предметної області охоплює: сучасні інформаційні технології, методи та способи отримання, представлення, обробки, аналізу, передавання та збереження даних [3].

Для забезпечення одного з векторів практичної реалізації стандарту та освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів з комп’ютерних наук предметом вивчення навчальної дисципліни «Економічна інформатика» визначено: засоби автоматизації інформаційних процесів з обробки економічних даних на шляху формування економічної інформації та

її унаочнення в зручному вигляді й формі для подальшого ухвалення управлінських рішень.

Навчальна дисципліна «Економічна інформатика» орієнтована на формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, серед яких здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях та приймати обґрунтовані рішення бізнес-планування, економічної ефективності діяльності в галузі інформаційних технологій.

Програмні результати навчання (компетентності), які має забезпечити навчальна дисципліна «Економічна інформатика» згідно з освітньо-професійною програмою – це вміння використовувати професійно профільовані знання і практичні навички методів фундаментальної та прикладної математики під час розв’язання стандартних задач і задач прикладного характеру в галузі комп’ютерних наук; а також застосовувати сучасні методи математичного та комп’ютерного моделювання і будувати ефективні алгоритми для чисельного дослідження та розв’язання прикладних задач.

Діалектичне обґрунтування потреби викладання навчальної дисципліни «Економічна інформатика» з метою формування загальних та спеціальних компетентностей фахових молодших бакалаврів з комп’ютерних наук детермінує якість фахової підготовки та виступає підґрунтям їх професійного становлення, забезпечує затребуваність фахівців нової генерації на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Кондратенко Т. В. Формування економічної компетентності майбутніх учителів технологій в процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Глухів, 2019. 26 с.

2. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів фахової передвищої освіти: затв. наказом М-ва освіти і науки України від 13.07.2020 № 918.

URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5f0/d5d/48d/5f0d5d48d9657591717806.pdf> (дата звернення: 24.09.2022).

3. Стандарт фахової передвищої освіти зі спеціальності 122 Комп'ютерні науки галузь знань 12 Інформаційні технології освітньо-професійного ступеня «Фаховий молодший бакалавр»: затв. наказом М-ва освіти і науки України від 30.11.2021 № 1283. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2021/11/30/122-Kompyuterni.nauky.30.11.pdf>.

Halina Korchova,
PhD in Pedagogical Sciences,
Kyiv National University of Construction and Architecture
(Kyiv, Ukraine)

CLIP THINKING: THEORETICAL ASPECT

The need for information at the present stage of development of social relations can be equated with vital needs, that is, knowledge becomes the basis of a person's life in a modern information society, without them it is impossible to adequately interact with the environment – virtual and real (physical). Results of the study «Ukrainian Generation Z: values and guidelines» (Fund. Friedrich Ebert in Ukraine) show that the overall level of information dependence of society is increasing, which is simultaneously associated with an excessive oversaturation of content, as well as with the improvement of information and communication tools and their availability. According to a 2015 survey of young people aged 14-35, 67% of Ukrainian youth were completely or rather satisfied with their education, while 14% were dissatisfied. According to a 2017 study, 72% were already satisfied and very satisfied with their education, but only 44% of young Ukrainians remained satisfied with the quality of education in Ukraine as a whole, and only a third believed that Ukrainian Education meets the needs of the modern labor market. Since the educational process in the information society has been «virtualized», the subjects of this process are forced to spend part of their time on the Internet in order to establish effective communication. It is with the global informatization of society and the acceleration of the pace of information exchange, which instills confidence in the student in the rapid solution of a difficult task for him, that the brightness of the manifestation of his «clipiness» is associated [1].

Clip thinking of modern applicants for professional education appeared as a result of the development of the information society, in which young men and women are required to be information active and participate in constant information interaction. The internet, computer games, and television are constantly affecting the younger generation. As a result, most young people develop and develop clip thinking. According to G. Gich, clip thinking is a vector in the development of human relations with information that did not arise yesterday and will not disappear tomorrow [2].

Today, the scientific literature has accumulated sufficient experience in the study of clip thinking of the individual in modern conditions of the information society. But the scientific community does not yet have a single clear and balanced position on the essence, positive and negative features of this concept, changes and transformations in the human psyche that the modern media space causes.

In Europe and the United States, this phenomenon was noticed in the middle of the last century. For the first time, the term «clip» thinking (English clip – «segment») was used by the English futurologist E. Toffler. Describing the modern culture of receiving any information, he emphasizes its fragmentation and heterogeneity. It is these features of the presentation of the material that form fragmentary and superficial knowledge. E. Toffler considers clip culture as a component of the general information culture of the future, based on the endless flickering of information segments and a comfortable mentality for people [3].

M. McLuhan in his book published in 1964, during the creation of third-generation computers (1959–1971), he wrote that «society, being at the present stage of development, is transformed into an «electronic society» or «global village» and sets a multidimensional perception of the world with the help of electronic means of communication. The development of electronic means of communication returns human thinking to the pre-text era, and the linear sequence of signs ceases to be the basis of Culture [4].

Also, the French sociologist A. Molya in his work «Sociodynamics of culture» (1967) noted the characteristic features of culture (called mosaic) in post-industrial society [5].

James Martin, who predicted the advent of the Internet, divided people into two types. The first type – «book person» - receives information from books, has a long-term thinking. The main distinguishing feature of such people is a large amount of attention and the ability to analyze information. The second type – «screen people» – are endowed with clip consciousness, they are radically different from the first type. In addition, modern youth are mainly visual artists by the type of information perception, since they see the world everywhere through the prism of «pictures», video images, and this forms new requirements for the methodology of providing information in the educational process [6].

Many modern researchers have turned to the study of the problem of clip thinking, namely: F. Girenok, G. Gich, S. Dokuka, S. Zhukova, M. Litvinova, T. Semenovskikh, S. Simakova, T. Udovitskaya, K. Frumkin and others.

There is no unambiguous definition of clip thinking, but if we generalize a number of approaches on this issue, we can draw the following conclusion: «clip thinking» is the process of displaying many different properties of objects, without taking into account the connections between them, characterized by fragmentary information flow, illogical, complete heterogeneity of incoming information, high speed of switching between parts, fragments of information, lack of a complete picture of perception of the surrounding world. Therefore, the term «clip thinking» refers to the habit of perceiving information through a short, vivid, very expressive image [7].

Such thinking is characterized by superficiality, imagery, intuitiveness, in contrast to traditional conceptual thinking, which has a whole arsenal of mental operations in its arsenal: analysis, synthesis, comparison, abstraction, generalization, systematization and classification of information. Conceptual thinking includes cause – and – effect relationships, reasoning according to the «thesis-justification-conclusion» plan. The more developed an educational applicant's conceptual

thinking is, the more successful they are, and the more successfully they will cope with life's tasks. The modern student is moving from conceptual thinking to clip thinking, as a person is affected by a large flow of information, and it is more interesting for him to View 10 images with text in one sentence than to read 10 full texts.

According to scientists, clip thinking is not inherent in a person from birth. It is purchased depending on the method of consumption and analysis of incoming information. A specific feature of modern society is the transmission of information using a moving image, which is accompanied by sound.

So, the essence of clip thinking is that it can quickly switch between disparate semantic fragments. The reasons for the appearance of clip thinking are: an increase in the information received, an increase in information speed, a variety and availability of information, and an increase in multitasking.

References

1. Methods of conducting training sessions in the context of distance learning: training. Textbook / Yu.S. Krasilnik, G. L. Korchova, M. V. Rudenko. Kiyv: KNUCA, 2021. pp. 45–46.
2. Gich H. M. «Clip» thinking of youth: friend or foe of Education? *Scientific works*. Ed. 257. Vol. 269. Pedagogika, 2016. Pp. 38–42.
3. Toffler E. Shock of the future / Trans. from English. M., 2002. P. 11.
4. McLuhan G. M. Understanding Media: External extensions of man / Trans. from English. V. Nikolayeva. 2nd edition M., 2007. 464 p.
5. Mol A. Sociodynamics of culture. Electronic resource. Access mode: http://yanko.lib.ru/books/culture/mol_sociodinamika_cult-a.html
6. Pashchenko L. S. Situational task as a method of active learning and development of professional competence / L. S. Pashchenko, N. V. Porodenko, V. V. Zapevina et al. *International journal of experimental education*. 2014. No. 4. P. 108–110.
7. Soboleva S. M. Clip thinking as a socio-psychological phenomenon and its role in the educational and cognitive activity of students. *Theory and practice of modern psychology*. 2019. No. 3. Vol. 2. P. 86–90.

Юрій Красильник,
*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри професійної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури
(м. Київ, Україна)*

ГІБРИДНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ

Освітнє лідерство набуває особливого значення в умовах військової агресії росії та слугуватиме відновленню і розвитку вищої школи після війни. Нова модель вищої освіти та її перспективи після перемоги нерозривно пов'язані з інтеграцією України в Європейський простір, що детермінує необхідність вирішення проблем у площині надання якісних освітніх послуг. Одним із провідних напрямів розвитку системи вищої освіти має стати концентрована увага на конструюванні дієвих засобів науково-методичного та інформаційно-технологічного супроводу освітньої діяльності. Одним з основних завдань розвитку вищої й фахової передвищої освіти в короткостроковому періоді визначено розроблення необхідного інструментарію (навчальних програм, кваліфікаційних вимог, засобів та методів оцінювання тощо), що зорієнтований на короткий термін навчання, спрощену процедуру визнання результатів навчання та ґрунтується на принципах: сучасності професійних навичок, їх технологічного й технічного рівня, адаптованості до міждержавних / міжрегіональних ринків праці, наявності тривалого застосування в європейських країнах тощо [3, с. 188]. Іноземні аналітики у сфері освіти зазначають, що за останні два роки навчання та розвиток співробітників зазнали тектонічних зрушень. У цьому контексті задекларовано тренди навчання та розвитку, які є найбільш вирішальними для поточного року та включають «гібридне навчання для гібридної ери»: за допомогою дистанційного навчання вирішувалися проблеми відсутності очних навчальних занять, проте не всі учасники освітнього процесу були задоволені цим досвідом; більше половини опитаних (53 %) вважає, що їхні

віртуальні та цифрові практики менш ефективні, ніж очні версії. У результаті гібридне навчання стає головним трендом 2022 року [7].

На нашу думку, для України ця тенденція також є актуальною. З одного боку, з початком карантинних заходів протидії епідемії COVID-19, пізніше після вторгнення російських загарбників відбулася прискорена інтеграція відповідних платформ і технологій дистанційного навчання та застосування їх не лише для навчання, а й для управління освітнім процесом; з іншого боку – активізувалася потреба здобувачів вищої освіти щодо формування та розвитку професійних компетентностей, певне переосмислення методичних підходів з метою забезпечення їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Тобто сьогодні можна з упевненістю констатувати, що гібридне навчання стає необхідним атрибутом системи вищої освіти.

Використання ІТ-технологій навчання розглянуто в дослідженнях В. Бикова, М. Жалдак, В. Кухаренка, К. Лісецького, Н. Морзе, В. Олійника та ін. Теорія і методика змішаного навчання вивчались у працях В. Вудфілд, М. Горна, О. Даниско, В. Кухаренка, С. Перової, Л. Семеновської, О. Спіріна, А. Стрюка, Д. Харісона та ін. Технологічний підхід як фактор упровадження освітніх технологій у вищій школі досліджували Р. Гуревич, О. Кульчицька, Н. Ничкало, О. Отич, О. Пехота, О. Романовський, І. Середа, С. Сисоєва та ін. Попри досить ґрунтовне вивчення означених проблем феномен гібридного навчання та його практичне застосування в умовах функціонування системи вищої освіти в період дії воєнного стану та розвитку вищої школи в післявоєнний час потребує подальшого дослідження з урахуванням технологічного підходу.

Концептуальне визначення поняття «змішане навчання» як поєднання навчання «віч-на-віч» з навчанням, яке кероване ІТ-технологіями, було зафіксовано у 2006 році в «Довіднику змішаного навчання [5, с. 34]. Наразі практика використання цього поняття переважно стосується характеру поєднання відповідних форм, методів та засобів організації освітнього процесу з ІТ-технологіями. Окрім того, на позначення процесу змішаного

навчання використовуються також поняття «інтегроване навчання», «гібридне навчання», «комбіноване навчання», «мультиметодичне навчання», «відкрите навчання» [6]. О. Чугай виділяє три основні компоненти змішаного навчання: традиційна навчальна діяльність в аудиторії під керівництвом викладача; різні шляхи або механізми використання навчальних матеріалів та структуроване самостійне навчання, що використовує досвід безпосереднього спілкування та матеріали онлайн [4]. С. Антощук та Л. Ляхощка виокремлюють у змішаному навчанні три елементи: дистанційне навчання (Distance Learning), навчання в аудиторії (Face-to-face Learning) та навчання через інтернет (Online Learning). Науковці підкреслюють технологічність цього процесу: здобувачі освіти періодично відвідують навчальні заняття в аудиторії, отримують завдання для роботи в певному програмному забезпеченні, або на онлайн-платформі, або в хмарному сервісі, у медіатеці та тестових модулях. Дистанційна робота над окремими темами може відбуватися в групах або індивідуально. Водночас викладач контролює процес та при необхідності консультує [1, с. 14].

Окрім того, ми повинні враховувати те, що ІТ-технології в освітньому процесі закладів вищої освіти дозволяють керувати навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів вищої освіти, але вимагають цілеспрямованого навчально-методичного, інформаційно-технологічного та організаційно-управлінського забезпечення [2]. Зростання обсягів інформації змінює стиль, способи її отримання, накопичення та обробки. Спостерігається тенденція домінування явища «кліпового» мислення в середовищі студентів, яке характеризується певними властивостями, основними з яких є перевага візуальної (образної) інформації; висока швидкість сприйняття та поверхова обробка інформації; дефіцит уваги та її концентрації; фрагментарність та мозаїчність картин світу; втрата бажання до пізнання; знижена потреба та здатність до продуктивної діяльності. Ці властивості можна трансформувати за умови відповідної побудови організації навчання, у т.ч. засобами інформаційних технологій, у напрямі логічності подання навчального матеріалу; відповідності навчання практичним цілям; упровадження

технологій навчання, спрямованих на освітню взаємодію (використання електронних дискусій (форумів), електронної пошти, конференцій тощо); забезпечення індивідуального підходу до організації навчально-пізнавальної діяльності студентів з урахуванням їхніх мотивів, потреб та можливостей; варіативності відбору ІТ-технологій навчання та їх поєднання.

Отже, гібридне навчання як освітня технологія може розглядатися як поетапний процес (підготовчий, змістово-процесуальний, рефлексивно-аналітичний, контрольнo-оцінювальний та результативно-коригувальний) моделювання, проєктування, конструювання та впровадження широкого кола інноваційних проєктів в освітній процес. Змістом підготовчого етапу є розроблення відповідного навчально-методичного забезпечення, попередня діагностика рівня сформованості у здобувачів вищої освіти відповідних компетентностей тощо; змістово-процесуальний етап включає конструювання освітнього процесу, який забезпечує оволодіння здобувачами вищої освіти програмними компетентностями та досягнення програмних результатів навчання; рефлексивно-аналітичний етап виступає як діяльність суб'єктів освітньої взаємодії щодо прогнозування, аналізу й оцінювання потенційних та реальних освітніх результатів, переосмислення й перебудови траєкторії власної освітньої діяльності; метою контрольнo-оцінювального етапу є одержання за допомогою відповідного інструментарію поточного й підсумкового оцінювання об'єктивної інформації про результати оволодіння здобувачами вищої освіти програмними компетентностями з дотриманням основних дидактичних принципів; результативно-коригувальний етап мусить бути тісно пов'язаним з контрольнo-оцінювальним та іншими етапами, на основі відповідних узагальнень (встановлення невідповідності результатів освітніх досягнень здобувачів вищої освіти очікуваним) необхідно приймати рішення про коригування компонентного складу освітніх програм, механізмів конструювання складових освітнього процесу, впровадження й застосування науково-методичних розробок тощо.

Результати нашого дослідження в подальшому можуть бути використані для оптимізації змісту компонентів гібридного навчання як освітньої технології.

Список використаних джерел

1. Антощук С. В., Ляхоцька Л. Л. Генезис змішаного навчання. *Технологія змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти*: підручник /за заг. ред. В. В. Олійника; ред. кол.: С. П. Касьян, Л. Л. Ляхоцька, Л. В. Бондаренко. Київ, 2019. 196 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/718620/1/1_1_Антощук_Ляхоцька.pdf (дата звернення: 29.09.2022).
2. Красильник Ю. С. Трансформація «кліпового» мислення майбутніх інженерів-педагогів засобами інформаційних технологій. *Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства*: матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції (21 квітня 2021 року); за заг. ред. Р. А. Калениченка, І. О. Петухової. Ірпінь, 2021. С. 157–162.
3. Перспективи розвитку вищої та фахової передвищої освіти. *Освіта України в умовах воєнного стану*: інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2022. 358 с. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf (дата звернення: 27.09.2022).
4. Чугай О. Ю. Змішане або гібридне навчання як трансформація традиційної освітньої моделі. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1268> (дата звернення: 27.09.2022).
5. Bonk C. J. The Handbook of Blended Learning : Global erspectives, Local Designs / Bonk,C.R. Graham, M.G. Moore. Pfeiffer, 2006. 624 p.
6. Picciano A.G. Blending with Purpose: The Multimodal Model. *Journal of Asynchronous Learning Networks*. 2009. Vol.13. Issue 1. P. 7–18. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ837540.pdf> (Accessed: 28.09.2022).
7. Top 10 L&D Trends for 2022. URL: <https://arvind-mehrotra.medium.com/top-10-l-d-trends-for-2022-bf07613b4880> (Accessed: 28.09.2022).

Ольга Литвин,
*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ПРОГРАМИ ПРАКТИК ЯК ОСНОВА НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Одним із головних завдань освітнього процесу майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у вищих педагогічних закладах освіти є досягнення єдності та гармонії їх теоретичної та практичної підготовки. Вимоги до практичної підготовки майбутнього педагогічного працівника закладу середньої освіти визначаються відповідно до змін, які відбуваються в сучасному суспільстві [2].

Зазвичай, коли говорять про практичну підготовку здобувачів вищої педагогічної освіти, мають на увазі проходження студентами практики – виробничої, педагогічної, науково-дослідницької тощо. Будь-яка практика є організаційною важливою формою навчання, яка є сполучною ланкою між теоретичною та практичною діяльністю майбутніх педагогів.

Аналіз досліджень за останні роки свідчить, що педагогічна практика завжди залишається в центрі уваги. Науковці в різні часи дослідили теоретико-методологічні, історико-педагогічні та науково-методичні засади практичної підготовки майбутніх педагогів; визначено й охарактеризовано психолого-педагогічні умови вдосконалення педагогічної практики студентів; науково обґрунтовано соціально-педагогічні аспекти професійної діяльності молодого вчителя [1] тощо.

Метою практичної підготовки здобувачів вищої освіти, а відтак, і педагогічної практики майбутніх учителів трудового навчання та технологій є формування в студентів системи педагогічних умінь та навичок, фахових здібностей, особистісно-індивідуального стилю поведінки та діяльності,

необхідних для майбутньої професії в оптимально наближених до роботи за фахом умовах; удосконалення і втілення на практиці знань та вмінь, набутих під час вивчення педагогіки, психології, теорії і методики навчання технологій; забезпечення цілісної системи навчально-виховної роботи з учнями з виконанням функцій вчителя трудового навчання та технологій і класного керівника; набуття досвіду самоорганізації педагогічної діяльності, стимулювання та розвиток пізнавальної активності учнів та організації взаємодії з ними.

Для ефективного досягнення мети практики необхідно виконання деяких первинних умов – складання графіка її проведення, визначення бази практик, розроблення програми практик, критеріїв і показників оцінювання її результатів. Серед представленого переліку умов найважливішим є розроблення програми практики і виконання зазначених у ній завдань.

Програми практик студентів спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) мають методично забезпечити їх проходження, незалежно від виду, як одного з важливих освітніх компонентів освітньо-професійної програми. Види практик за спеціальністю, їх тривалість і терміни проведення визначаються навчальним планом та графіком навчального процесу. А зміст і послідовність їх проходження визначаються саме наскрізною програмою навчальних практик. Отже, наскрізна програма практики має відповідати вимогам стандартів вищої освіти, освітнім програмам та навчальним планам підготовки фахівців, ураховувати специфіку спеціальності та останні досягнення науки і виробництва.

Наскрізна програма розробляється згідно з навчальним планом для кожної спеціальності, визначає назви видів практик, мету, терміни їх проведення, критерії оцінювання результатів, повинна бути короткою та конкретною за змістом. Її перевагою є те, що вона дає повне уявлення про всю систему практичної підготовки за спеціальністю і за своїм обсягом. Тільки в такому випадку, вона може бути основою науково-методичного забезпечення практичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Зміст наскрізної програми практик має включати перелік загальних і фахових компетентностей, шляхи забезпечення їх формування в здобувачів освіти; мету кожного з видів навчальної практики, її основні завдання; перелік усіх видів практик із зазначенням термінів їх проведення та кількості кредитів, виділених на них навчальним планом; перелік обов'язків і прав студентів-практикантів на час проходження кожного з видів практик; критерії оцінювання результатів проходження практики; зміст і організацію проходження всіх видів практики (по етапах), з указанням кафедр і підприємств, відповідальних за їх проходження, можливих баз практик, керівників, видів роботи, які необхідно виконати студенту під час проходження конкретного виду практики, форм звітності студентів про практику, засобів діагностики сформованих компетентностей і норм оцінювання звітної документації та окремих видів діяльності студентів-практикантів.

Отже, програма практики є результатом аналізу науково-методичної літератури, нормативних документів і вивчення досвіду передових учителів. Вона є основою науково-методичного забезпечення майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Список використаних джерел

1. Козій М. К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів: метод. посіб. / Київ. нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2001. 141 с.
2. Кравець Л. М. Педагогічна практика як чинник професійного становлення майбутнього вчителя. *Педагогічні науки*. 2012. № 55. С. 80–86.

Оксана Марущак,
кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)
Наталія Слободянюк,
Магістрантка Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)

ЕТАПИ ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

Професійна підготовка майбутніх учителів технологій нині зазнає низки змін, зумовлених новою парадигмою вищої професійної освіти та реалізацією контекстно-компетентнісного підходу. Одним із засобів реалізації цього підходу є проєктно-дослідницька діяльність. Введення проєктно-дослідницької діяльності в освітній контекст декоративно-ужиткового мистецтва (ДУМ) не передбачає розриву з традиційними засобами, формами організації, структури, змісту ДУМ. Навпаки, у поєднанні з ними проєктно-дослідницька діяльність сприяє пошуку нової художньої мови, нових принципів у засвоєнні та перетворенні знань під час навчання цього виду мистецтва. Проєктно-дослідницька діяльність у декоративно-ужитковому мистецтві є видом навчально-творчої діяльності, в якій, як правило, виокремлюють низку послідовних етапів розвитку з моменту виникнення ідеї до створення нового виробу.

Підготовчий етап виконання проєкту декоративного виробу передбачає аналіз проєктної ситуації, визначення передбачуваного виробу, матеріалу та технологій його виготовлення, формулювання пов'язаних із цим проблем. Цей етап характеризується народженням й уточненням художньої ідеї проєктованого декоративного виробу та варіантів його просторово-

пластичних образів. Під час його реалізації здійснюється обґрунтування актуальності теми проєкту, формулювання завдань дослідження та проєктування, висування гіпотези дослідження та ідеального результату проєктування з їх подальшою перевіркою та уточненням.

До наступного етапу належить дослідницький етап, спрямований на пошук аналогічних образних і технологічних рішень, можливостей застосування тих або інших матеріалів для об'єкта ДУМ, що розробляється. На цьому етапі здійснюється добір та аналіз інформації, необхідної для вирішення проєктних і дослідницьких завдань. Отримана інформація узагальнюється, структурується і на цій основі формулюється проєктно-дослідницька концепція розроблюваного виробу декоративно-ужиткового мистецтва.

Проєктно-дослідницька концепція – це головна образна ідея майбутнього проєкту декоративного виробу, формулювання його змістового наповнення як ідейно-тематичної основи творчого задуму студента відповідно до конкретики виробу, що проєктується. Джерелами відомостей для наукового пошуку є публікації у вітчизняних і зарубіжних журналах, книгах, каталоги виставок виробів декоративно-ужиткового мистецтва, творчість майстрів ДУМ тощо. Необхідно отримати максимально повну інформацію про характеристики, конструкцію, зовнішній вигляд, різні технології виготовлення кращих світових зразків виробів проєктованого типу та їх особливості.

Ефективному пошуку ідеї проєкту декоративного виробу сприятиме дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти з пошуку інформації про зміни в технології виготовлення об'єктів ДУМ, що відбулися протягом останніх 5–10 років, про нові властивості та способи обробки матеріалів, з яких виготовляються декоративні вироби. Водночас робота в бібліотеках, інформаційних центрах, робота в архівах з вивчення аналогів та ознайомлення з вітчизняним і зарубіжним досвідом у галузі декоративно-ужиткового мистецтва, відвідування музеїв, картинних галерей, художніх виставок створюють необхідну атмосферу, необхідні умови для результативного

пошуку правильного рішення оригінального декоративного виробу, для розуміння того, наскільки образ декоративного виробу, його форма залежать від його призначення, рівня технологічного розвитку, матеріалу, з якого він може бути виготовлений.

Дослідницька діяльність зумовлює організацію наступного етапу – проєктного творчого пошуку, який полягає в генеруванні та подальшому втіленні первинних творчих ідей в ескізній формі. На цьому етапі у процесі створення декоративного виробу, враховуючи особливості творчої діяльності, часто доводиться вирішувати завдання з перетворення образів природних об'єктів на можливі образи об'єктів ДУМ за допомогою поєднання відомих (стилізації, трансформації, спрощення тощо) та нових прийомів. Для виконання цих завдань студентам необхідно виконати невеликі за розміром ескізи та зарисовки об'єктів з натури для їх подальшого перетворення з метою виявлення та акцентування декоративних якостей. Під час цього процесу творчий пошук передбачає ретельне прорисовування деталей, вивчення та осмислення декоративної значущості форм природних об'єктів. Результатом виконаних пошукових ескізних розробок має стати концептуальна пропозиція щодо вирішення навчально-творчого завдання на цьому етапі.

Навчально-творче завдання розглядається нами як мета, усвідомлена студентами в педагогічно організованій ситуації нового для них виду, тобто в умовах, які не дозволяють або обмежують використання сформованого в студентів когнітивного досвіду. Тому виконання такого завдання передбачає застосування студентами розумових і практичних дій, що спрямовані на активне самостійне засвоєння знань, умінь та навичок з конкретної навчальної дисципліни, а також на засвоєння знань, умінь, навичок творчої діяльності, на розвиток їхнього творчого мислення, творчих здібностей.

Наступним етапом проєктно-дослідницької діяльності студентів у галузі декоративно-ужиткового мистецтва є етап проєктного творчого пошуку. Важливим кроком у проведенні досліджень на цьому етапі є експериментування з матеріалами та процесами їх оброблення. На цьому етапі

освітній аспект проєктно-дослідницької діяльності ефективно організовувати у формі вирішення навчально-творчих завдань, що передбачають пошук різних комбінацій відомих технік і матеріалів, які використовуються в ДУМ, для створення оригінального проєкту декоративного виробу.

Після визначення конкретних рішень студентам з метою активізації їхньої діяльності можна запропонувати провести самостійну апробацію результатів комбінування обраних матеріалів і технік ДУМ, створити робочі моделі проєктованого виробу. На підставі порівняльного аналізу експериментальних варіантів студенти мають обрати оптимальне рішення образу нового декоративного виробу, яке сприятиме створенню цілісного уявлення про функціонально-технічні, художньо-стилістичні, кольоро-фактурні аспекти проєктованого виробу.

Для підготовки студентів до виконання неординарних, творчих проєктів декоративних виробів із застосуванням технік і технологій з різних видів ДУМ, до виготовлення цих виробів з використанням різних, у тому числі нетрадиційних, матеріалів, до структури проєктно-дослідницької діяльності студентів необхідно додавати спеціальні завдання щодо комбінування операцій із різних відомих технологій виготовлення виробів ДУМ.

Під час вирішення навчально-творчих завдань на етапі проєктного творчого пошуку студенти мають навчитися працювати зі спеціальними інструментами та пристосуваннями, оскільки вони є засобами матеріального втілення художніх ідей. Водночас інструменти можуть виступати також у ролі об'єктів творчої діяльності, оскільки окремі з них можна виготовити самостійно відповідно до індивідуальних особливостей та потреб. Для розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя технологій та його творчої діяльності необхідно організувати у структурі проєктно-дослідницької діяльності студентів вирішення навчально-творчих завдань, що передбачають вибір художньої обробки виробу, інструментів, пристосувань та обладнання, а також удосконалення технічних засобів, інструментів для реалізації технік і технологічних процесів ДУМ.

Завершення етапу проєктного творчого пошуку в структурі проєктно-дослідницької діяльності студентів зі створення декоративного виробу передбачає узагальнення одержаних результатів вирішення всіх навчально-творчих завдань. Ці узагальнення репрезентуються як проєктні пропозиції з виготовлення виробу ДУМ. Вони мають відображати конкретизацію висловлених в ескізній формі ідей, отриманих під час вирішення всіх передбачених навчально-творчих завдань. Ці ідеї мають бути критично проаналізовані, а потім синтезовані в максимально оригінальну пропозицію щодо створення проєктованого виробу ДУМ.

Реалізація проєкту декоративного виробу організовується на наступному етапі, який передбачає практичну роботу з утілення творчого задуму в реальний продукт. На завершальному етапі проєктно-дослідницької діяльності під час навчання ДУМ студенти мають сформулювати пакет проєктно-дослідницької документації та підготувати презентацію проєкту.

Проєктно-дослідницька діяльність на заняттях з декоративно-ужиткового мистецтва сприяє творчому саморозвитку та самореалізації особистості здобувача вищої освіти, формуванню комплексу необхідних для його успішної реалізації в обраній спеціальності якостей, знань, умінь, здібностей.

Оксана Марущак,
кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)
Ніколь Ткачук,
магістрантка
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)

РОЗВИТОК У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ОБРАЗНОГО ПРОЄКТНОГО ТА ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ДИЗАЙНУ

Одним з актуальних напрямів формування культури сучасної людини є її освіченість у галузі дизайну. Пропедевтикою дизайнерської діяльності можна вважати трудове навчання (технології), яке широким спектром охоплює різні види діяльності, у тому числі і проєктну. Однією з найважливіших умов досягнення успіху в підготовці учнів до естетико-трудової діяльності є відповідна підготовка вчителя трудового навчання та технологій [2, с. 325]. На вимогу сучасного суспільства для успішного впровадження в практику інновацій та реалізації їх у нових економічних і політичних умовах у майбутнього вчителя трудового навчання та технологій має бути сформований певний рівень професійної компетентності з основ дизайну [1, с. 66]. Професійне становлення здобувачів вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) під час навчання основ дизайну передбачає зміну діяльності та мислення.

Засвоєння основних принципів і закономірностей дизайну передбачає формування в майбутніх учителів трудового навчання та технологій основ творчої діяльності художника та проєктної діяльності дизайнера. Відтак, розглянемо особливості мислення художника та дизайнера.

Мислення дизайнера має інтегрований характер, воно включає інженерне та художнє мислення і характеризується образністю, системністю,

інноваційністю. Мислення художника супроводжується виникненням зорових і звукових образів. Кінцевим продуктом творчої діяльності і дизайнера, і художника є образ. Під час навчання основ дизайну майбутні вчителі трудового навчання та технологій засвоюють способи створення художнього та проєктного образу. Художній образ постає як особлива форма відображення дійсності, його формування і сприйняття можливі виключно у певній естетичній системі. Він завжди цілісний, емоційно забарвлений, оскільки відображає дійсність у своєрідній умовній формі. Проєктному образу властиві ідеальність, цілісність, осмисленість. У ньому відображаються об'єктивний та суб'єктивний фактори: відображення стану культури, соціальних процесів, соціально-психологічних особливостей, економічних та інших факторів.

Образне проєктне та художнє мислення з-поміж інших вирізняють умовність, зображальність і виразність. Ці образи нетотожні дійсності. Створюючи образ, студент має усвідомити проблему, вирішити, на яку категорію людей буде орієнтований майбутній продукт. Робота над проєктом реалізується у декілька етапів. На кожному з них студент стикається з новими проблемами, що активізують різні розумові процеси і творче мислення. Етапи виконання проєкту передбачають теоретичні основи, що розкривають особливості виконання завдання, передпроєктний аналіз, проєктну діяльність – розроблення фор-ескізу, ескізу, остаточне представлення проєкту в матеріалі. Передпроєктний аналіз спрямований на вивчення умов сформульованих завдань і пошук принципів їх вирішення, його методика передбачає низку етапів. Теоретичне ознайомлення та формування уявлення про майбутній проєкт відбувається на етапі дослідження. Завдання цього етапу: вивчення аналогів, конструктивно-технічний аналіз прототипів за літературними джерелами, визначення завдань подальшої роботи. Для наступного етапу усвідомлення завдання як проблеми характерні опрацювання матеріалу для вирішення означеної проблеми, опора на наявні способи вирішення проблеми. Наступний етап – розумовий пошук теми, сюжету та визначення засобів вирішення проблеми. Завершується

передпроектний аналіз порівнянням варіантів рішення та вибором найефективнішого рішення в ескізі.

Оскільки здібності розвиваються тільки в діяльності, то в процес навчання основ дизайну необхідно інтегрувати систему завдань і вправ, що активізують розумові операції та сприяють розвитку художньо-образного й проектного мислення. Зокрема, завдання, що сприяють формуванню готовності до виконання художніх проєктів; завдання на освоєння творчого методу дизайнера; вправи, які сприяють розвитку комбінаторних здібностей; завдання з колористики на декоративність як прийом художньо-образного мислення; завдання, спрямовані на пошук художнього образу шрифту та розроблення шрифтової гарнітури тощо. Таким чином, розвиток професійного мислення майбутніх учителів трудового навчання та технологій під час навчання основ дизайну відбувається в процесі засвоєння професійних знань, умінь і навичок, а також досвіду творчої діяльності художника та дизайнера.

Світ мистецтва передбачає засвоєння особливої мови – мови мистецтва, в основу якої покладено такі засоби, як форма, колір, ідея. Вивчення законів функціонування цих засобів спрямовано на оволодіння прийомами створення художнього та проектного образів. Тому навчання студентів основ дизайну має починатися з ознайомлення з його видами. Студенти у практичній художній діяльності опановують засоби виразності художнього образу: вони виконують вправи на вивчення лінії, точки, плями, об'ємної форми, пропорцій, стилізації, трансформації, кольору, фактури, текстури; вивчають закони композиції, її види, виконують завдання із застосуванням засобів гармонізації композиції: ритму, метру, створення статичної та динамічної композиції, контрасту, нюансу та ін.

Сприйняття творів під час навчання основ дизайну відбувається в процесі аналізу аналогів і прототипів. Увагу студентів звертаємо на структуру аналога. Під час навчання основ дизайну студенти виконують завдання на формування аналітичного, синтетичного сприйняття, образного бачення. Ці завдання допомагають побачити новизну, створити концепцію.

Виконання студентами завдань, в основу яких покладено різні прийоми розвитку мислення, сприяє розвитку в них творчого мислення. До таких прийомів належать: комбінаторика, декоративність, надання нової образотворчої форми певному об'єкту або темі – символ, абстракцію, алегорію, метафору та ін. Також використовуються творчі методи для створення нового: цитація, запозичення, репродукція, натяк, наслідування, тощо.

Важливим етапом творчого розвитку в професійному становленні майбутніх учителів трудового навчання та технологій є реалізація проєктного та художнього образів у матеріалі. Для постановки руки студенти виконують завдання в різних техніках із застосуванням різноманітних матеріалів. Усі навички роботи з матеріалами відпрацьовуються під час виконання ескізів. Ескізування передбачає такі ескізні форми, як: фор-ескізи – швидкі попередні рисунки; творчі ескізи – виконання зображень з досить детальним прорисовуванням форми й окремих її елементів; робочі ескізи – рисунки, схеми, що точно передають конструктивну основу форми; графічні макети-оригінали.

Таким чином, ми розкрили окремі теоретичні й методичні аспекти розвитку в майбутніх учителів трудового навчання та технологій образного проєктного та художнього мислення засобами дизайну, запропонували завдання, що сприяють оволодінню мовою мистецтва, розвитку художньо-творчого сприйняття, формуванню творчого мислення, технічних прийомів реалізації художнього образу.

Список використаних джерел

1. Марущак О. В., Король В. П. Формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ дизайну. *Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика: матеріали II всеукр. наук.-практ. заочної конф.*, (м. Полтава, 21–22 березня 2017 р.) / уклад. Є. В. Кулик, І. В. Савенко; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. основ виробництва та дизайну. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. С. 62–71. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7832>.

2. Марущак О. В., Савчук І. В., Казьмірчук Н. С. Дизайн у системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. Вип. 50. С. 324–328.

Станіслав Марченко,
*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ВЕРСТАТІВ ІЗ ЧИСЛОВИМ ПРОГРАМНИМ УПРАВЛІННЯМ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний рівень розвитку держави і промисловості залежить від комп'ютеризації та автоматизації всіх галузей діяльності людини.

Перші верстати з числовим програмним управлінням (ЧПУ) з'явилися в середині минулого століття та відразу стали надійними і незамінними помічниками людини на виробництві. Сьогодні найбільш популярними верстатами з ЧПУ є фрезерні, токарні, лазерні, свердлильні, шліфувальні та ряд інших типів верстатів.

Саме створення верстатів з ЧПУ виявилось своєрідним переломним моментом у розвитку верстатобудування. Нині практично кожне підприємство, яке займається виготовленням виробів, має верстати з ЧПУ.

Серед переваг таких верстатів над верстатами з ручним керуванням можна виділити такі:

По-перше, це високий рівень автоматизації виробництва. Одна людина може керувати декількома верстатами одночасно, при цьому її участь у процесі виготовлення зведена до мінімуму.

Другою перевагою є точність і повторюваність виготовлення деталей на верстаті з ЧПУ. За однією програмою можна виготовити тисячі ідентичних і високоточних деталей.

Третя перевага – це те, що такі верстати дозволяють виготовляти широкий спектр деталей, для виготовлення яких достатньо тільки змінити програму.

Четвертою перевагою є те, що на них можна виготовляти такі деталі, які на звичайному верстаті з ручним керуванням виготовити неможливо в принципі.

Також серед переваг можна відзначити прогностичність процесу виготовлення, адже, запустивши програму на верстаті з ЧПУ, оператор знає, скільки часу необхідно для її виконання, що дозволяє точно визначати тривалість процесу виготовлення деталей.

Серед недоліків можна зазначити високу вартість верстатів з ЧПУ, також дорогими є налагодження й обслуговування. Однак при розумному використанні й достатніх обсягах виробництва ці витрати досить швидко окупаються.

Верстати з ЧПУ мають складну автоматику й електроніку, тому потребують ретельного й кваліфікованого технічного обслуговування й своєчасного ремонту.

Для обслуговування верстатів з ЧПУ необхідний кваліфікований працівник, який уміє працювати зі складним програмним забезпеченням і комп'ютеризованим устаткуванням. Саме тому актуальним зараз є впровадження верстатів з ЧПУ, 3D принтерів і освітніх комп'ютеризованих конструкторів у підготовку вчителя трудового навчання та технологій. Це забезпечить оволодіння студентами сучасними методами обробки конструкційних матеріалів, інтеграцію теоретичних знань з практичними вміннями, допоможе оцінити свої можливості з основних предметів політехнічного циклу, пов'язаних з виробництвом.

Унаслідок впровадження верстатів з ЧПУ в освітній процес ми отримаємо випускників, які знають основи сучасного комп'ютеризованого виробництва і будуть готові до використання набутих знань і вмінь у майбутній професійній діяльності. Адже саме вчитель трудового навчання та технологій повинен знайомити учнів із сучасними технологіями обробки конструкційних

матеріалів, стимулювати інтерес до процесу конструювання й моделювання виробів, що, у свою чергу, дозволить виховати майбутніх висококваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел

1. Марченко С. С. Використання верстатів із ЧПУ в закладах освіти. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції*. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. С. 181–183.

2. Тхоржевський Д. Яким має бути зміст освітньої галузі «Технології». *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2000. № 3. С. 7.

Ярослав Матвісів,
*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

Юрій Яськів,
*аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

ТЕНДЕНЦІЇ Й УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНСТРУКТОРСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Об'єктивний розвиток педагогічної науки неминує зумовлює пошук нового змісту, методів, технологій і засобів навчання. В останні десятиліття ці пошуки стали значно успішнішими. У вищій інженерно-технічній освіті виникла тенденція, яку визнали достатньо плідною та перспективною, – це посилення практико-орієнтованої, виробничої спрямованості освітнього процесу, з одного боку, та застосування диференційованої системи навчання – з іншого. Спроби наблизити процес професійної підготовки майбутніх інженерів до реальних виробничих процесів у тій чи іншій галузі робилися

неодноразово. Ці спроби були надзвичайно корисними, бо розвивали у викладачів і студентів інтерес до практичного виду навчання. Однак упровадження в освітній процес лише окремих елементів того чи іншого виробничого циклу здебільшого не приносило бажаних результатів, відтак не було створено відповідної педагогічної системи, не бралися до уваги її основні вимоги та принципи.

Сьогодні професійна підготовка майбутніх інженерів набуває особливої актуальності у зв'язку зі зростаючим дефіцитом на вітчизняних підприємствах відповідних кадрів. З іншого боку, високий рівень фахових компетентностей, професійна майстерність, розвинене технічне мислення, уміння самостійно приймати обґрунтовані й ефективні конструкторсько-технологічні й управлінські рішення нині неможливі без оволодіння новітніми цифровими технологіями, у т.ч. прикладними програмними продуктами спеціального призначення.

Важливою обставиною, що зумовлює важливість і необхідність педагогічного дослідження у цій царині, є прискорений розвиток виробничих цифрових систем і поява відповідних інженерних спеціальностей. Реалізація інженерних завдань в умовах сучасного виробництва потребує спільної участі великої кількості різних фахівців, які часто територіально віддалені. У такій ситуації, крім кваліфікованого оволодіння прикладними програмними продуктами спеціального призначення й організації ефективної взаємодії цих фахівців, повинні бути створені цифрові системи розподіленої обробки даних, які виконуються на незалежних й водночас пов'язаних між собою комп'ютерах, об'єднаних за територіально-розподільчим принципом.

Підготовка майбутніх інженерів до професійної діяльності у різних умовах і виробничих системах сьогодні вимагає використання інноваційних форм організації освітнього процесу, комбінованих методів та інтегрованого змісту навчання, наприклад, включення окремих елементів із вивчення прикладних програмних продуктів спеціального призначення до основних навчальних курсів («Інформатика», «Обчислювальні системи», «Цифрові

мережі та телекомунікації» та ін.). Такий практико-орієнтований підхід, на наш погляд, сприятиме розв'язанню багатьох проблем, спрямовує зусилля технічних закладів вищої освіти передовсім на формування нового покоління інженерно-технічних кадрів. Крім того, практичне оволодіння студентами прикладними програмними продуктами спеціального призначення для виконання конструкторсько-технологічних завдань (AUTOCAD Mechanical, AUTOCAD Electric, AUTOCAD Architecture, MathCAD, P-CAD та ін.) сприятиме їхній затребуваності на ринку праці, що є важливою умовою їхнього подальшого професійного зростання. З іншого боку, стрімка динаміка розвитку сучасних цифрових систем і технологій інженерно-технічного призначення призводить до того, що технічні заклади вищої освіти подекуди не здатні адекватно реагувати на цей виклик, відтак спостерігається поступове й неухильне зниження рівня професійної підготовки майбутніх інженерів, зростання невідповідності між теорією і практикою у галузі застосування цифрових засобів і технологій, збільшення розриву між потребами та вимогами ринку праці тощо.

Проблеми фахової підготовки майбутніх інженерів відображені в наукових працях М. Згуровського, О. Коваленко, М. Лазарєва, Н. Ничкало, В. Радкевич, Л. Сушенцевої, А. Тищука, І. Федосової, Л. Шевчук й ін. Теоретико-методологічні засади цифровізації інженерної, технічної освіти, ефективні шляхи впровадження цифрових технологій в освітній процес запропонували В. Биков, Р. Горбатюк, А. Гуржій, Р. Гуревич, М. Жалдак, Є. Машбиць, Н. Морзе, О. Спірін, Ю. Триус, С. Яшанов та ін. Однак аналіз літературних джерел показав, що сьогодні, на жаль, відсутні дослідження, що стосуються системного вивчення процесу формування готовності майбутніх інженерів до застосування цифрових технологій у конструкторсько-технологічній діяльності як цілісного педагогічного явища.

Аналіз наукових джерел і стан практичної підготовки майбутніх інженерів у галузі цифрових технологій підтверджує актуальність такого дослідження, яке визначається передовсім суперечностями між: 1) вимогами

суспільства, адекватними до нових соціально-економічних умов, й усталеними педагогічними підходами та стереотипами формування готовності майбутніх інженерів до конструкторсько-технологічної діяльності засобами цифрових технологій; 2) потенціалом і динамікою розвитку сучасних цифрових технологій та традиційними підходами до відбору та структурування змісту спеціальних професійно орієнтованих дисциплін; 3) об'єктивною потребою в підвищенні рівня конструкторсько-технологічної підготовки майбутніх інженерів і недостатньою розробленістю методики застосування цифрових технологій у навчальному проєктуванні, конструюванні та розробленні технологічних процесів.

Навчальна конструкторсько-технологічна діяльність із застосуванням цифрових технологій апріорі є творчим процесом. У зв'язку з цим слід виявити особливості творчого розвитку студентів у такому педагогічному процесі, де важливим елементом навчальної конструкторсько-технологічної діяльності є розв'язання комплексу конструкторських завдань із використанням сучасних цифрових технологій, передовсім систем автоматизованого проєктування.

Практика свідчить, що навчальну конструкторсько-технологічну діяльність із використанням сучасних цифрових технологій неможливо здійснити без дотримання основних дидактичних вимог і принципів (науковості, систематичності, послідовності, оперативності знань тощо). Застосування цифрових технологій розвиває потенційні можливості студентів, дає змогу індивідуалізувати освітній процес, підвищує інтерес до професійно орієнтованих навчальних дисциплін. Студенти не просто засвоюють конкретний набір знань й умінь у царині цифрових технологій, а й набувають здатність вчитися, самостійно здобувати нові знання, розвивати технічне і творче мислення.

Отже, на основі аналізу літературних джерел і сучасної практики професійної підготовки майбутніх інженерів у технічних закладах вищої освіти, по-перше, встановлено, що стратегія розвитку цифрових засобів і технологій визначається спрямуванням сучасної інформації до нових знань;

по-друге, прикладні програмні продукти спеціального призначення є носіями знань у тому сенсі, що вони містять не лише інформацію в тій чи іншій формі, а й алгоритми її перетворення, забезпечуючи досягнення поставлених навчальних цілей; по-третє, ефективність формування готовності до застосування цифрових технологій у конструкторсько-технологічній діяльності зумовлена: 1) орієнтацією освітнього процесу на набуття студентами вмінь і навичок роботи із сучасними програмними продуктами спеціального призначення; 2) інтеграцією навчальних дисциплін інженерного й інформатичного блоків; 3) гармонійним використанням в освітньому процесі традиційних й інноваційних педагогічних технологій, форм, методів і засобів, котрі підвищують якість професійної підготовки.

Галина Мельник,
*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

Іван Кузьмук,
*аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ДИЗАЙНЕРА

Професія дизайнера, як один з найбільш багатопланових видів людської діяльності, набула широкої популярності та визнання в сучасному суспільстві. Її смисловий та інструментальний зміст акумулює у собі елементи суміжних професійних галузей – мистецтва, архітектури, техніки й ін., які ґрунтуються на основі взаємного обміну підходами, інформацією та технологіями. Реалії висувають достатньо високі вимоги до фахівця з дизайну, який має не лише володіти професійними знаннями й уміннями, творчими здібностями а й бути

носієм професійної культури, яка «є мірою продуктивності виконуваної діяльності» [4, с. 36].

Слід зазначити, що питання про сутність, зміст, структуру та функції професійної культури дизайнера в педагогічній науці вчені розкривають неоднозначно й побіжно. Відсутні спеціальні наукові праці, у яких означена проблема набула б всебічного розгляду й обґрунтування з виходом на практичні рекомендації. На жаль, у низці науково-педагогічних досліджень (Є. Антонович, А. Максимова, Л. Оршанський, М. Пічкур, П. Прохорчук, В. Прусак, В. Томашевський, Н. Школяр і ін.) професійна культура дизайнера лише вписана в контекст інших, не менш актуальних проблем, пов'язаних із фаховою підготовкою майбутніх дизайнерів. До того ж проблема формування професійної культури майбутніх дизайнерів ученими взагалі ґрунтовно не досліджувалася.

Не має належного розв'язання проблема формування професійної культури дизайнерів й в освітній практиці, де спостерігаються суперечності між: по-перше, технократичними (сциєнтичними) тенденціями у системі вищої освіти і творчим характером діяльності дизайнера; по-друге, змістом професійної підготовки майбутніх дизайнерів й педагогічними умовами її реалізації, що, зрештою, входить у контрверзу з потребами суспільства у фахівцях, яким притаманний високий рівень професійної культури. Усе це спричиняє необхідність подальшого розроблення теоретичних підходів і практичних методик формування професійної культури майбутніх дизайнерів.

Фундаментальні основи для розкриття сутності професійної культури майбутніх дизайнерів закладені в працях учених, котрі визначили загальні закономірності розвитку вищої освіти (С. Гончаренко, М. Євтух, В. Кремень, В. Луговий, Н. Ничкало, В. Радкевич, С. Сисоєва та ін.); обґрунтували людинотворчу функцію культури (Ч. Бернет, О. Бондаревська, З. Гіптерс, П. Доберс, Ф. Домінгес, О. Жорова, М. Коган, О. Отич, О. Фурса, О. Шевнюк, Л. Штраннегард та ін.); розробили концепції дизайн-освіти (Є. Антонович,

В. Даниленко, Л. Оршанський, А. Руденченко, В. Прусак, В. Сидоренко, В. Томашевський, О. Швець, О. Щолокова та ін.).

У колективній монографії «Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток» Г. Улунова розглядає професійну культуру з погляду філософії «як універсальну для певної професійної галузі систему знаків (професійних знань та технологій) та символів (норм і цінностей), поява яких є результатом діалогу між різними ланками професійного буття» [3, с. 17]. З погляду акмеології, на думку Н. Попової, «професійна культура становить вираження зрілості й розвиненості соціально й особистісно значущих ціннісних характеристик, реалізованих у професійній діяльності» [2, с. 23]. Учена А. Капська зазначає, що професійна культура, крім необхідних знань, умінь та навичок, містить певні особистісні якості, норми ставлення до різних складових професійної діяльності [1].

Щодо професійної культури дизайнера, слід говорити про якісний рівень системи потенціалів творчої особистості, спрямованих на цілісну, гармонійну побудову об'єктів професійної діяльності. Адже професійна культура дизайнера не передбачає репродукування зразків й еталонів професійної діяльності, а, навпаки, створює умови їх вибору та розмаїття можливостей, що визнані в культурі та відповідають індивідуальності фахівця.

Отже, *професійна культура дизайнера* – це інтегративна особистісна якість, яка динамічно розвивається у процесі професійної підготовки і подальшої творчої діяльності та представлена мотиваційно-ціннісним, особистісно-творчим і технологічним компонентами. Це особистісне утворення дозволяє дизайнеру здійснювати продуктивну творчу діяльність, виходячи за межі повсякденної практики. Інтеграції компонентів професійної культури у систему та збереження її цілісності сприяють відповідні *функції*: 1) гносеологічна – забезпечує цілісне уявлення про професійну діяльність дизайнера, шляхи пізнання й освоєння, а також забезпечує пізнання самого себе; 2) аксіологічна – спрямована на утвердження цінності людини, загальнолюдських цінностей; на здобуття досвіду суспільних відносин у

процесі професійної діяльності та спілкування, формування таких професійно значущих якостей, як самостійність, відповідальність, ініціативність, справедливість; 3) екологічна – дозволяє здійснювати професійну діяльність не на шкоду іншим людям і природі, уміти передбачати наслідки своєї перетворювальної діяльності та запобігати позаштатним ситуаціям; 4) комунікативна – відповідає першорядній потребі в спілкуванні з колегами, замовниками, реалізуючи при цьому рефлексивні, емпатійні вміння, які дозволяють увійти у внутрішній світ співбесідника; 5) регулятивна – не дозволяє професійному мисленню дизайнера перейти в догму, що поглинає інші прояви особистості, порушуючи її цілісність й усебічність; 6) інтегративна – забезпечує процес розвитку та реалізації професійної культури в професійній діяльності, дозволяє синтезувати знання, продуктивний досвід діяльності відповідно до вибудованої концепції життєдіяльності.

Список використаних джерел

1. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навч.-метод. посіб. Київ: УДЦССМ, 2001. 220 с.
2. Попова Н. Н. Толерантність як особистісний компонент професійної культури вчителя. *Педагогічні обрії*. 2004. № 2. С. 21–24.
3. Улунова Г. Є. Професійна культура як культура макросистеми, мікросистеми та особистості. *Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток*: колективна монографія / кол. авт.; відп. ред. Г. Є. Улунова. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 300 с.
4. Туріщева Л. В. Професійний розвиток педагога: психологічний аспект: монографія. Харків: Основа, 2006. 141 с.

Ірина Мося,
*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії науково-методичного
супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КОМПЕТЕНТІСНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ У КОЛЕДЖАХ

Компетентнісний підхід, спрямований на досягнення освітніх результатів, є продуктивною, визнаною у світовому просторі освітньою концепцією, а компетентність – новою одиницею виміру підготовленості випускника професійно-технічного навчального закладу, де увага акцентується на результатах навчання, на вміннях і здатностях особистості діяти в різних нестандартних ситуаціях, навичках творчо застосовувати набуті професійні знання в динамічних умовах сучасного соціуму. З позицій компетентнісного підходу, основним безпосереднім результатом освітньої діяльності професійно-технічного навчального закладу є цілеспрямоване формування професійної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника.

Варто наголосити на тому, що особливо важливим і доцільним видається дослідження питань контролю сформованості вмінь і навичок у тих, хто оволодіває майбутньою професійною діяльністю. Адже компетентнісна концепція вимагає перебудови узвичаєної системи освітнього процесу, удосконалення змісту, форм, методів, засобів навчання, інструментів та процедур оцінювання результатів навчальних досягнень студентів. Основними компонентами оцінювання є встановлення фактичного рівня знань, зіставлення виявлених знань з еталонними, оформлення результату навчання студентів у вигляді оцінки-балів. До таких основних правил сучасного оцінювання якості підготовки фахівців належить:

– *чітке визначення очікуваних результатів навчання*: заплановані для перевірки результати навчання мають бути конкретними, такими, які можна перевірити; вони повинні відповідати освітнім цілям і завданням; освітні результати мають співвідноситися з достатнім терміном часу для їх опанування студентами. Тут доцільно скористатися рекомендаціями представників проєкту Тьюнінг щодо застосування таксономії Б. Блума, який поділив цілі-результати навчання на три групи: цілі когнітивної (пізнавальної) групи, цілі афективної (емоційної) групи (виражаються через сприймання, інтереси, нахили, здібності) та психомоторні цілі (навички письма, мовні, трудові навички, фізичні);

– *системність і систематичність оцінювання результатів навчання учнів*: оцінювання результатів навчальних досягнень учнів та їх аналіз мають відповідати структурним компонентам змісту освіти. Задля вчасного коригування освітнього процесу оцінювання якості підготовки студентів за освітньо-професійною програмою має здійснюватися регулярно, постійно протягом семестру та навчального року, на етапах попереднього, поточного, тематичного (модульного), підсумкового контролю освітніх результатів;

– *єдності вимог*: контрольні завдання мають розроблятися на основі задекларованих стандартами (освітньо-професійними програмами) освітніх результатів, що їх набувають здобувачі певної спеціальності в процесі опанування професійної компетентності. Педагогічному працівнику важливо пам'ятати, що ті компетентності (знання, уміння, навички, особистісні якості та цінності тощо), які опановують учні під час вивчення певної дисципліни, повинні корелювати з освітніми результатами, задекларованими в освітньо-професійній програмі;

– *позитивний підхід до оцінювання результатів навчання учнів*. Оцінка як результат оцінювання має орієнтуватися на рівень досягнень і прогрес учня, не підкреслювати його невдачі: лише такий підхід забезпечує реальний, стимулювальний вплив на розвиток навчально-пізнавальної діяльності майбутнього фахівця. «Ви на правильному шляху, але спробуйте

застосувати...» – це та модель комунікації, яку слід застосовувати на противагу категоричному «неправильно», «не знаєте», «груба помилка» тощо;

– *індивідуальний підхід під час оцінювання результатів навчальних досягнень студентів* – забезпечення таких дидактичних умов, за яких ураховується рівень навченості та інтелектуальні можливості здобувачів, знімається психологічне напруження, створюється атмосфера доброзичливості, а справедлива оцінка стимулює кожного учня до систематичної навчально-пізнавальної діяльності, до ліквідації виявлених помилок і недоліків;

– *багатовимірність оцінювання результатів навчальних досягнень студентів* – оцінюватися мають одночасно всі визначальні складники професійної компетентності, що набувається майбутнім фахівцями. Варто розробити такі діагностичні завдання, розв'язання яких засвідчить рівень навчальних досягнень учня;

– *адекватність інструментів оцінювання компетентнісних досягнень студентів*. Система інструментів оцінювання (методів і процедур) має відповідати навчальним завданням, об'єктам і суб'єктам оцінки, стилям навчання студентів і функціям оцінювання;

– *дотримання балансу суб'єктів оцінювання*. Формальне оцінювання (викладачем, педагогічною громадськістю) має поєднуватися з самооцінками студентами результатів власних навчальних досягнень та взаємооцінками. Є думки про те, що «баланс суб'єктів оцінювання» має характеризуватися таким розподілом: 20 % оцінювання здійснює викладач, 50 % – сам студент, і 30 % оцінювання здійснюється через взаємооцінювання.

Природно, дотримання вимог зазначених принципів можливе при забезпеченні певних умов оцінювання якості професійної підготовки фахівців, до яких відносимо:

1. Цілеспрямоване застосування валідних, надійних, точних методів об'єктивного оцінювання навчальних досягнень студентів. Наприклад, при тестовому оцінюванні результатів навчання термін «валідність»

використовується для загальної характеристики тесту, який відповідає вимогам та меті тестування. Наприклад, для оцінювання валідності тесту варто провести експеримент з групою студентів (не менше 50 осіб). Студенти послідовно виконують два види контрольної роботи: письмову роботу у вигляді впорядкованих традиційних питань та тест. Тест вважається валідним, якщо з ймовірністю 95 % можна стверджувати: розподіли балів студентів за результатами цих контрольних заходів не відрізняються.

2. Застосування декількох інструментів оцінювання (учені називають від 2 до 4) якості підготовки фахівців (тестування, спостереження, проєкт, практичне завдання, обговорення, презентація, інтерв'ю, рольові ігри та ін.), кожен з яких є найбільш адекватним для оцінювання відповідного об'єкта, що діагностується (складника професійної компетентності – професійних знань, умінь, навичок, ставлень, особистісних якостей тощо).

3. Інструменти оцінювання якості підготовки фахівців мають бути релевантними об'єктам оцінювання і особливостям учнів.

4. Продукування висновків про якість підготовки кваліфікованих робітників, фахівців здійснюється на основі тріангуляційного методу підвищення надійності – урахування інформації з різних джерел, включаючи самооцінки учнів та взаємооцінки одногрупників.

5. Завчасне ознайомлення студентів з критеріями оцінювання якості їх підготовки у закладах професійної освіти.

Щодо критеріїв оцінювання, то тут слід сказати про таке. Насамперед критерії мають корелювати з цілями і завданнями перевірки. Найчастіше в інструктивних матеріалах стосовно оцінювання навчальних досягнень тих, хто навчається, вказує такі критерії:

1) характеристика відповіді учня (елементарна, фрагментарна, неповна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча);

2) якість знань (правильність, повнота, осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність);

3) ступінь сформованості вмінь (загальнонавчальних, професійних);

4) рівень оволодіння пізнавальними операціями (уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки тощо);

5) досвід творчої діяльності (уміння виявляти й розв'язувати проблеми, формулювати гіпотези);

6) самостійність оцінних суджень.

Отже, ознайомлення педагогічної громадськості фахової передвищої освіти з результатами системного, заздалегідь спланованого, об'єктивного оцінювання результатів навчання має бути запорукою суттєвого поліпшення компетентнісних досягнень студентів у коледжах. А оцінювання результатів компетентнісних досягнень майбутніх фахівців як процедура зіставлення визначених результатів навчання студентів із задекларованими в освітніх стандартах (освітньо-професійних програмах) компетентностями має здійснюватися з дотриманням схарактеризованих компонентів, критеріїв та показників.

Мирослав Пагута,
*кандидат педагогічних, доцент
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

Богдан Мишківський,
*аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

ЯКІСТЬ ВОЛОДІННЯ СУЧАСНИМИ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ-МАРКЕТОЛОГІВ

Зростаючі вимоги суспільства до якості знань, умінь і компетентностей випускників закладів вищої освіти є невідворотним результатом чергової хвилі науково-технічної революції, в умовах якої не може залишатися

незмінним й освітній процес. Відтак особливої актуальності набуває завдання професійної підготовки кадрів нової формації для різних галузей вітчизняної економіки. З іншого боку, в умовах цифровізації економіки інформація стала одним з основних видів товару, тому успіх комерційної, підприємницької, маркетингової діяльності нині напряду залежить від ефективного функціонування різноманітних інформаційних систем, банків даних ринку товарів і послуг, центрів довідкової й аналітико-прогнозної інформації, електронного обміну інформаційними ресурсами тощо. Звісно, майбутньому економісту-маркетологу досягти високого рівня професіоналізму в цих сферах, набутти впевненості у прийнятті ефективних рішень неможливо без кваліфікованого володіння сучасними засобами цифрових технологій.

Управлінська діяльність у сучасних умовах є одним із головних чинників функціонування та розвитку комерційних фірм. Ця діяльність постійно вдосконалюється залежно від об'єктивних вимог виробництва та реалізації товарів, ускладнення господарських зв'язків, підвищення ролі споживача у формуванні техніко-економічних й інших параметрів готової продукції. При цьому важливу роль відіграють зміни в організаційних формах і характері діяльності комерційних фірм, пов'язані з перерозподілом функцій управління за рівнями відповідальності, формами взаємодії, автоматизації різних видів діяльності. Відповідно до вимог, що ставляться до якості функціонування управлінської ланки комерційної фірми, її ефективна робота передовсім залежить від наявності системного цифрового ресурсу, створення якого передбачає кваліфіковане використання спеціальних програмних продуктів, а також високий рівень оснащення офісу компанії сучасним цифровим обладнанням (комп'ютерами, інтерактивними планшетами, комунікаційними засобами зв'язку, копіювальними пристроями та ін.).

Аналіз сучасної практики свідчить про існування суперечності між потребою суспільства в економістах-маркетологах, які на високому рівні володіють сучасними засобами цифрових технологій, та їх недостатньою професійною підготовкою в економічних закладах вищої освіти. Ця

суперечність зумовлена тим, що у вітчизняних економічних закладах вищої освіти відчувається дефіцит висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів, часто виникають труднощі в організації активного освітнього процесу, проведенні виробничої та переддипломної практик, існують проблеми недостатнього оволодіння майбутніми економістами-маркетологами сучасними цифровими засобами та спеціалізованими програмними продуктами (SaaS – Software as a service; PaaS – Platform as a service; HaaS – Hardware as a Service; WaaS – Workplace as a Service; DaaS – Data as a Service), інформаційними системами (класу CRM), корпоративними програмами (1C, Project expert, SCM – Supply Chain Management, MarketingExplorer, SPSS – Statistikal Package for the Social Sciences, DeloPro та ін.), що забезпечують внутрішню звітність, уможливають збирання й аналіз поточної зовнішньої маркетингової інформації, сприяють проведенню маркетингових досліджень тощо.

На наш погляд, дидактично виправдане структурування освітнього процесу, доцільне комбінування різних форм його організації, застосування інноваційних методів і прийомів навчання, включення частини матеріалів із основ цифрових технологій до структури обов'язкових професійно орієнтованих дисциплін з економіки та маркетингу, періодичне осучаснення змісту стандартних навчальних дисциплін «Цифрові системи в економіці» та «Цифрові технології в маркетингу» та низка інших умов уможливають розв'язання вищезазначених проблем і сприятимуть формуванню професіоналізму майбутніх економістів-маркетологів.

Незважаючи на чималу кількість публікацій з проблеми застосування цифрових (інформаційних, комп'ютерних) технологій у процесі підготовки студентів до маркетингової діяльності (І. Березін, С. Гаркавенко, Д. Квасов Н. Орленко, Н. Пінчук, Д. Шевченко та ін.), на нашу думку, й надалі актуальним залишається дослідження проблеми застосування цифрових засобів і технологій у процесі фахової підготовки майбутніх економістів-

маркетологів із метою формування в них професіоналізму як системної якості особистості та вищого прояву професійної культури.

За результатами аналізу сучасної практики формування професіоналізму майбутніх економістів-маркетологів засобами нових цифрових технологій можна зробити такі висновки:

1) незважаючи на те, що традиційні інформаційно-комунікаційні засоби і технології у вищій економічній освіті ще не вичерпали своїх потенційних можливостей, ситуація, що склалася, вимагає поступового й неухильного переходу до цифрових технологій вищого рівня;

2) перехід до нових цифрових технологій і засобів вимагає ретельного опрацювання широкого спектра як наукових, так і практичних завдань, пов'язаних із розробленням методичного, інформаційного та програмного забезпечення, розв'язуванням організаційно-технологічних й інших типів завдань;

3) комплексне й інтегроване застосування нових цифрових технологій професійного призначення в освітньому процесі може суттєво підвищити якість підготовки та професіоналізму майбутніх економістів-маркетологів; при цьому якість підготовки і професіоналізм студентів підвищуватимуться паралельно з підвищенням рівня викладання науково-педагогічними працівниками професійно орієнтованих навчальних дисциплін.

Оксана Процишин,
*кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки та менеджменту
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

Остап Левицький,
*аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Туризм для світової спільноти є однією з найбільш прибуткових галузей економіки, успішність просування якої залежить від високої якості туристського продукту та ефективності професійної діяльності відповідних кадрів у межах правового поля. Відтак професійна діяльність фахівців у галузі туризму потребує високих правових знань, передовсім норм цивільного законодавства. З іншого боку, організатором туристичної діяльності є менеджер, професійно-правова підготовленість якого й повинна забезпечити якісне розв'язання завдань обслуговування туристських потреб. Такий фахівець має орієнтуватися в численних юридичних джерелах, знати основні нормативні акти відповідної галузі права, уміти захищати права й інтереси своєї організації з посиланням на законодавчі норми. Сукупність цих чинників приводить до такого висновку: щоб досягти успіху в туристичній галузі, треба забезпечити високий рівень професіоналізму менеджменту туристичної організації (фірми), складовою якого є розумне регулювання туристичної діяльності щодо захисту прав та інтересів споживача. У зв'язку з цим є всі підстави стверджувати, що «формування правової культури, яка виявляється у розвитку правової активності, ефективному вмінні використовувати правові засоби для досягнення практичних результатів, прагненні затвердити право як особливо значуще досягнення цивілізації» [2, с. 177], є однією з головних умов

побудови правової держави та здійснення правової свідомої професійної діяльності в різних сферах суспільного життя.

Опитування, проведені нами серед студентів спеціальності 242 Туризм (галузь знань – 24 Сфера послуг) Львівського інституту економіки і туризму та Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, свідчать, з одного боку, про стійкий інтерес студентів до набуття системних правових знань, що ґрунтується на розумінні їх значущості, застосовності, корисності в майбутній професійній діяльності (94 % від 242 респондентів), а з іншого – практика показує, що в закладах вищої освіти (ЗВО) ще недостатньо уваги приділяють системному вихованню правової культури та формуванню стійкої правосвідомості студентів, а освітній процес часто здійснюється у відриві від правової дійсності, що неминуче позначається на рівні правової культури майбутніх менеджерів із туризму. Отже, формування правової культури менеджерів туристичного бізнесу полягає не лише у вивченні правових норм, а передовсім у розвиненій правовій активності, що ґрунтується на правовій свідомості, а також умінні ефективно використовувати правові засоби для досягнення практичних професійних результатів.

Проблема формування основ правової культури особистості завжди перебувала в центрі уваги багатьох учених. Зокрема, вони досліджували такі аспекти: 1) розуміння сутності та змісту правової культури (Ю. Битяк, В. Демічева, Л. Макаренко, Є. Назаренко, П. Недбайло, В. Оксамитний, Н. Оніщенко, А. Піголкін, С. Поленіна, І. Яковюк та ін.); 2) виокремлення й обґрунтування рівнів правової культури (І. Голосніченко, Л. Горбунова, С. Максимов, А. Ткач, С. Третяк й ін.); 3) виявлення стану та прогнозування шляхів і механізмів розвитку правової культури (О. Ганзенко, В. Головченко, І. Дмитрієнко, О. Зайчук, Н. Макеева, А. Скуратівський, І. Яковюк та ін.); 4) формування правової культури студентства (В. Андрущенко, О. Войтанович, Н. Коваленко, Л. Петриченко, Є. Підлісний, Г. Хаварівська й ін.). Водночас у науковій літературі не отримали відображення питання, що

розкривають специфіку формування правової культури менеджерів туристичного бізнесу в процесі професійної підготовки.

Не вдаючись до дискусії щодо поняття культури взагалі, обмежимося філософським її розумінням як сукупності матеріальних і духовних цінностей, накопичених людством, котрі передаються від покоління до покоління і виражають рівень прогресивного розвитку суспільства [1]. Цей підхід, на наш погляд, беззаперечно можна екстраполювати й на поняття правової культури. Відтак в узагальненому вигляді *правова культура* постає як сукупність правових цінностей, вироблених людством, що відображають прогресивно-правовий розвиток суспільства. Таке «сумативне» бачення правової культури дозволяє розглядати її крізь призму системи правових цінностей, накопичених людьми в історії суспільного та правового розвитку. Перевагою такого підходу є ціннісна інтерпретація правової культури, поданої у вигляді людських прогресивних досягнень у царині правотворчості та правореалізації, демократичних і гуманістичних ідей правового розвитку, інститутів правосуддя тощо.

Поряд із «сумативним» підходом до поняття правової культури існує й успішно розвивається інший науковий підхід, який можна назвати «діяльнісним». Він виявляється у розгляді цього явища через людську діяльність у галузі права, інтелектуальні та творчі можливості особистості, що забезпечують її правомірну та ефективну поведінку [2; 3; 5; 6]. Це дозволяє визначити «правову культуру особистості як зумовлені правовою культурою суспільства ступінь і характер її прогресивно-правового розвитку» [4, с. 30]. Як наслідок, основними показниками культури особистості в правовій галузі майбутнього менеджера туристичного бізнесу є глибокі знання права, високорозвинена правосвідомість, знання основ юридичної діяльності та поведінки. Саме ці елементи визначають рівень і ступінь оволодіння майбутніми менеджерами туристичного бізнесу правовими аспектами у своїй практичній діяльності та є, безсумнівно, показником їхньої професійної правової культури.

Отже, правова культура менеджерів туристичного бізнесу характеризується високим рівнем правових знань і розуміння правових засад у галузі туризму, вміннями та навичками грамотного здійснення юридично-правової діяльності з клієнтами та туристичними організаціями різного рівня, а головне – загалом орієнтаціями на ідеали і цінності людської культури. Професіоналізм правової культури виявляється у майстерності, творчості, морально-правовій обґрунтованості актів практичної поведінки та діяльності менеджерів туристичної галузі. Відтак структурними елементами професійної правової культури менеджерів туристичного бізнесу є: 1) професійні знання правових і моральних принципів, норм і категорій; 2) професійне ставлення до норм права та практики їх застосування в туристичній галузі; 3) уміння застосовувати право та звичка дотримуватися нормативно-законодавчих актів у галузі туризму; 4) володіння методикою, тактикою та технікою правової діяльності з клієнтами та іншими туристичними організаціями; 5) високий рівень сформованості професійного етикету.

Список використаних джерел

1. Демічева В. В. Правова культура: теоретичний аналіз та практичний вимір. *Держава і право*. Вип. 45. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/10826/7%20%20Demicheva.pdf?sequence=1>
2. Дмитрієнко І. Проблеми та перспективи історичного осмислення української правової культури. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. праць. Київ: Ін-т держави і права ім. В. Корецького НАН України, 2017. Вип. 38. С. 176–193.
3. Дьоміна О. С. Правова культура як основа демократичного, правового розвитку українського суспільства. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 38–41.
4. Козюбра М. Право як явище культури. *Право та культура: теорія і практика*: міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 травня 1997 р.) Київ: МП Леся, 1997. С. 28–30.
5. Попадинець Г. Правова культура як важливий елемент правової системи України. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2077/vnulpurn201478225.pdf>
6. Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства: монографія / за ред. проф. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. Харків: Право, 2007. 248 с.

Володимир Толмачов,
*кандидат технічних наук, старший викладач кафедри
технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ПРОГРАМУВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ЗАСОБАМИ МОВИ PROCESSING

Однією зі змістових ліній шкільного курсу інформатики є розділ «Алгоритмізація і програмування», який вважається одним із найскладніших розділів шкільної інформатики. Учитель інформатики може спростити або ускладнити його залежно від вибору мови програмування. В умовах середньої школи варто надати перевагу мовам програмування, які мають простий синтаксис і є сучасними, тобто активно використовуються програмістами для написання програмного забезпечення, а також мають безкоштовні середовища розробки.

Проблема полягає в тому, що майбутні вчителі інформатики свого часу вивчали в шкільному курсі інформатики такі мови програмування, як Basic, Pascal, Lazarus, C++. Тоді як на сьогодні більш затребуваними мовами є Python, C++, C#, Processing, Java, HTML, CSS та інші.

До однієї з таких мов належить Processing. Мова Processing є мовою програмування для створення візуалізацій за допомогою платформи Java Virtual Machine, дозволяє швидко створювати інтерактивні програми відображення зображень та анімації. Processing використовується для створення рекламних роликів, кліпів, інсталяцій і входить у навчальні курси багатьох навчальних закладів США.

Processing – це «Сі-подібна» мова програмування, заснована на Java і створена у 2001 році.

Про мову програмування Processing можна сказати:

- це проста мова програмування для створення інтерактивних візуальних ефектів;
- базується на графічних можливостях мови Java та використовує його спрощений синтаксис;
- легкий і швидкий інструментарій для людей, які хочуть програмувати зображення, анімацію та інтерфейси;
- використовується студентами, художниками, дизайнерами, дослідниками та аматорами для вивчення, прототипування та виробництва;
- створено вивчення основ комп'ютерного програмування у візуальному контексті;
- це відкритий проєкт, він абсолютно безкоштовний, а вихідний код доступний всім охочим.

Якщо з офіційного сайту (<http://processing.org>) завантажити та запустити Processing Development Environment (PDE), то відразу виявиться абсолютна схожість з Arduino IDE, яке використовується для написання скетчів під час розроблення автоматизованих і роботизованих пристроїв. Така схожість полягає в тому, що саме від IDE Processing була успадкована Arduino IDE.

Це дає можливість не тільки займатися звичайним програмуванням, а й писати програми (скетчі) для різних роботизованих проєктів. Така універсальність відсутня в інших мовах програмування.

Найцікавіше полягає в тому, що з мови Processing можна спілкуватися з платформою Arduino за допомогою спеціального протоколу Firmata, що дозволяє зробити написаний скетч повністю інтерактивним.

Просте у використанні середовище розробки Processing застосовується для написання, тестування та виконання скетчу, може встановлюватися на різні операційні системи, а також працювати у хмарі (<https://www.openprocessing.org/>, <https://app.codingrooms.com/>). Створені проєкти можна запускати як на комп'ютері, так і на телефоні або планшетах.

Processing – зручний та доступний інструмент для програмування, а також інструмент для успішної реалізації різноманітних творчих задумів дітей у форматі програмного коду.

Широкі можливості зовнішніх бібліотек дозволяють учням відчувати себе причетними до сучасних ІТ-технологій, залишаючись при цьому в комфортній канві навчального програмного забезпечення.

Для майбутнього вчителя інформатики важливим є те, що Processing не потребує якихось спеціальних базових знань, можна просто взяти приклад скетчу і на його основі створити свій працюючий програмний проєкт. Разом із встановленням середовища розробки Processing встановлюється велика кількість прикладів, які можна використовувати для власних проєктів. Середовище розробки Processing має багатомовний інтерфейс і підтримує українську мову.

Під час навчання програмування мовою Processing майбутніх учителів інформатики необхідно виконати такі кроки:

- визначити інтернет-ресурси для завантаження середовища розробки Processing, спробувати скачати його і встановити;
- ознайомити з основними функціями середовища розробки Processing (створення і збереження скетчів, встановлення бібліотек та інструментів);
- ознайомити з основними встановленими прикладами скетчів;
- ознайомити студентів з графічними можливостями мови Processing (малюємо різні графічні примітиви, змінюємо колір тощо);
- розглянути основи мови Processing (змінні, масиви, вбудовані функції та інше);
- ознайомити з можливостями Processing для роботи з мишею і клавіатурою;
- розглянути можливості Processing при роботі із зображеннями (обробка зображень);
- ознайомити з можливостями Processing при роботі з відео (обробка відео);

– визначення можливостей Processing при роботі з аудіо (відтворення і обробка звуку);

Розроблений курс має містити лекційні, лабораторно-практичні й контрольні заняття. До кожної лекції повинні бути розроблені тестові завдання для перевірки засвоєння матеріалу лекцій і практичних занять.

Завдання для лабораторно-практичних занять варто добирати відповідно до вказаних вище кроків.

Список використаних джерел

1. Програма курсу «Інформатика» 5–9 класи загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/programa-informatika-5-9-traven-2015.pdf>
2. Processing (programming language). URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Processing_\(programming_language\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Processing_(programming_language))
3. Processing for Programmers. URL: <http://www.eliotlash.com/2011/08/processing-for-programmers/>

Світлана Цвілик,
*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
образотворчого, декоративного мистецтва,
технологій та безпеки життєдіяльності
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)*
Тетяна Нікітчина,
*студентка
Вінницького державного педагогічного
Університету імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)*

ЗАЛУЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ МАСИВІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДО НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПЕРЕРОБКИ МАТЕРІАЛІВ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У процесі навчання технологій обробки матеріалів в учнів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) формується низка ключових і предметних

компетентностей, вони виготовляють вироби – картини, композиції, вишивки, ляльки, утилітарні вироби, творчі групові проекти. Учні ЗЗСО інтенсивно й умотивовано працюють в інтернеті, цікавляться новинками, соціальними тематичними мережами для власного розвитку, спілкування й освіти. Актуальність роботи в мережі загострилась за умов дистанційного й змішаного навчання, що нині реалізується в Україні. Учні ЗЗСО мають навчати не лише змісту окремих дисциплін, зокрема трудового навчання та технологій, але й способів і методів роботи в інтернеті з метою занурення в дистанційний освітній процес, участі в цікавих дослідницьких проектах, розвитку спілкування, привернення уваги до важливих подій, власних сторінок та обміну досвідом.

В організації проектного навчання ми визначили пошук та аналіз таких соціальних мереж, котрі дають змогу підвищити ефективність навчання переробних технологій, зокрема й технології апсайклінгу учнів ЗЗСО. Ця робота передбачала вирішення таких завдань: пошук цікавих популярних соціальних мереж, проведення аналізу сторінок тематичних соцмереж, можливість їх використання у створенні банків робіт та творчих проектів.

Для творчих особистостей існує низка спеціальних соцмереж з великими можливостями для спілкування, обміну ідеями та вдосконалення своїх навичок. Ми дібрали соціальні мережі, у яких учні ЗЗСО можуть розвивати творчі здібності, вивчати й поширювати досвід, творчі роботи, надихатись творчістю й ділитися думками [2]. Це, як свідчить наше дослідження, дало змогу підвищити ефективність навчання технологій переробки вторинної сировини, зокрема технологій виготовлення утилітарних виробів на засадах декоративно-вжиткового мистецтва.

Pinterest.com – це ресурс, до якого звертаються в пошуках натхнення. Зручні у використанні функції і можливості – моя стрічка, піни, дошки й особистий профіль, можливість створювати свої збірки (рис. 1).

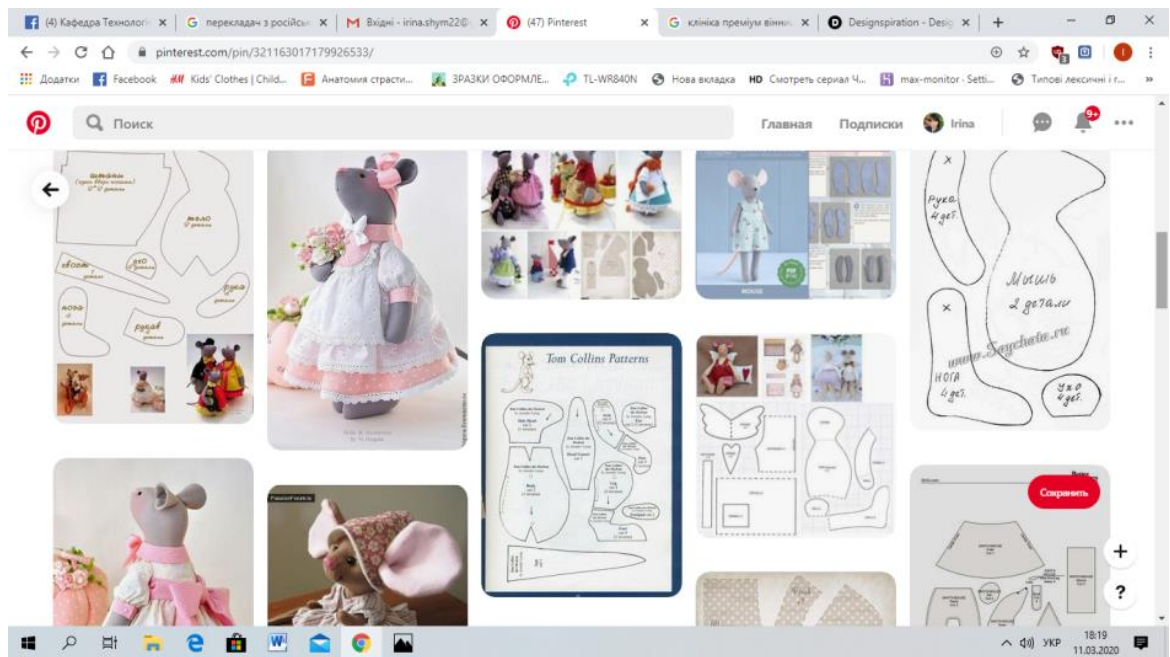

Рис. 1. Піни, запропоновані Pinterest

Behance.Net. – цей сайт сміливо можна назвати найбільшою колекцією вдалих прикладів у сферах, наближених до творчості (рис. 2). Надається можливість стежити за новими проєктами, розробками дизайнерів, майстрів, роботи яких зацікавляють й умотивують учнів до творчості.

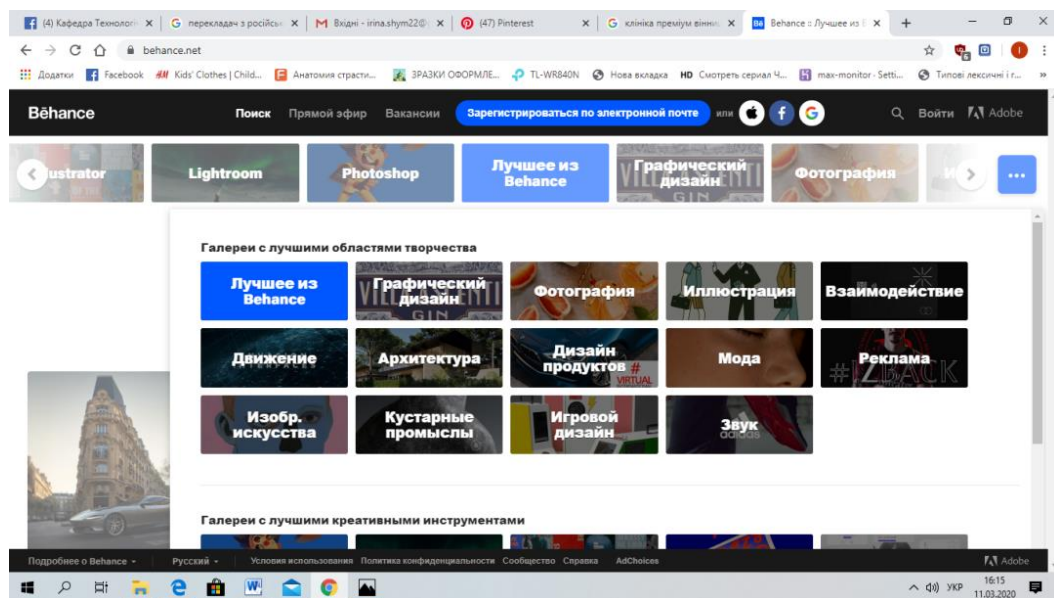

Рис. 2. Галереї Behance

Dribbble.Com. Платформа, що допомагає поширювати власні проєкти, збільшити свій портфель та полюбити певну справу – незалежно від рівня

майстерності учня. Dribbble допомагає відкривати таланти та розробляти інноваційні бренди у всьому світі (рис. 3).

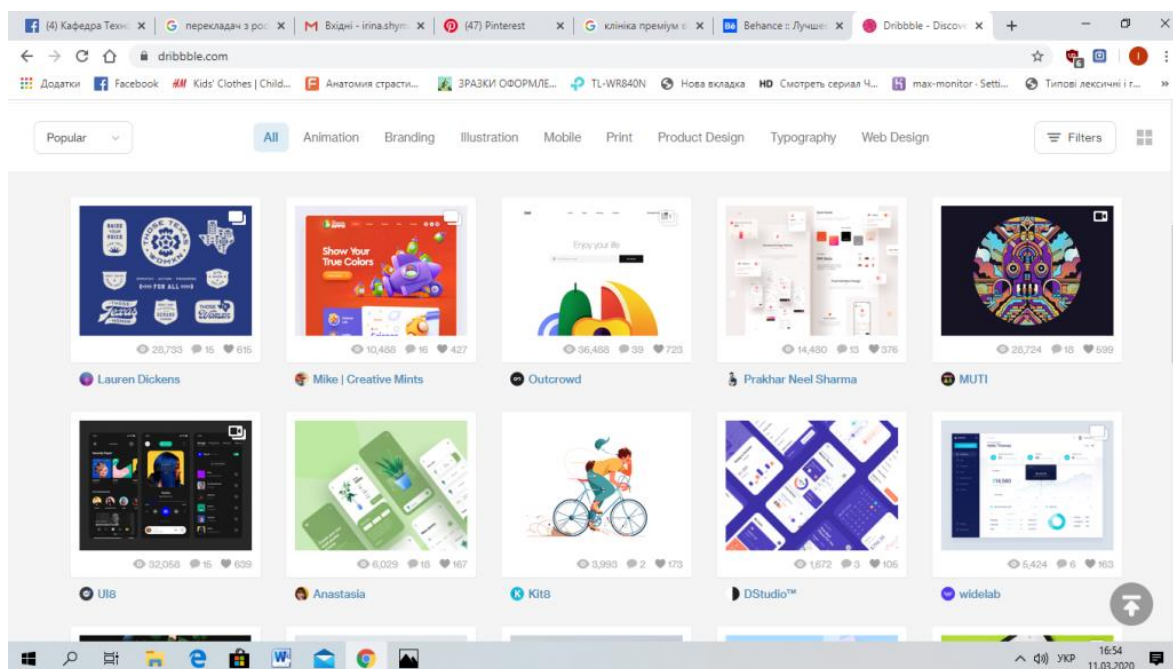

Рис. 3. Популярні проекти Dribbble

Designspiration.net – це центр для творчості та інструмент для збирання й обміну ідеями. Основною метою його створення була легкість у пошуку натхнення для творців: збирай речі, що подобаються, відшуковуй скарби світової творчості. Synapticstimuli.com. – галерея найрізноманітніших проектів, що розвиває відчуття прекрасного. Designshack.net. – соціальна мережа для дизайнерів та людей творчих професій, де не хвалять, а критикують (новачки знайдуть для себе багато корисного).

Відомими соціальними мережами на теренах України є Facebook, Instagram, Snapchat тощо. Їх інтерфейс зрозумілий для сучасної молоді. Учитель може використовувати мережу як особисту сторінку в освітніх цілях, а також створювати тематичну групу, збирати кращі навчальні ролики, цікаву інформацію з посиланнями, створювати галерею робіт тощо [1; 3].

Ми зацікавились соціальною мережею Pinterest, котру щомісяця відвідують понад 200 мільйонів відвідувачів з можливістю використання всіх

можливостей та функцій цієї мережі безкоштовно. Pinterest – це чудовий простір для роботи й відпочинку, гігантська класна дошка з можливістю занотувати, прикріпити записку, фотографію. Розробників Pinterest надихнула філософія шкільних років з використанням щоденників та малюнків, нагадувань, прикріплених до дошки. У Pinterest накопичено поняттєво-категоріальний апарат термінів та визначень. Разом із дошками для навчальних занять та ідей творчого розвитку можна створити дошки для генерування ідей та нових проєктів. Зокрема, з теми нашого дослідження існує понад 1000 пінів, пов'язаних з переробленням уживаних речей на вироби: сумки, килимки, прикраси, предмети інтер'єру тощо. Відповідно до останніх дій у Pinterest у «Моїй стрічці» відображаються піни й користувачі, піни з тем, дощок і профілів користувачів, які є в підписці. Піни можна шукати за ключовими словами. Для прикладу, якщо ввести слово «Хендмейд» на панелі пошуку (рис. 4), система одразу видає збірку пінів для вибору.

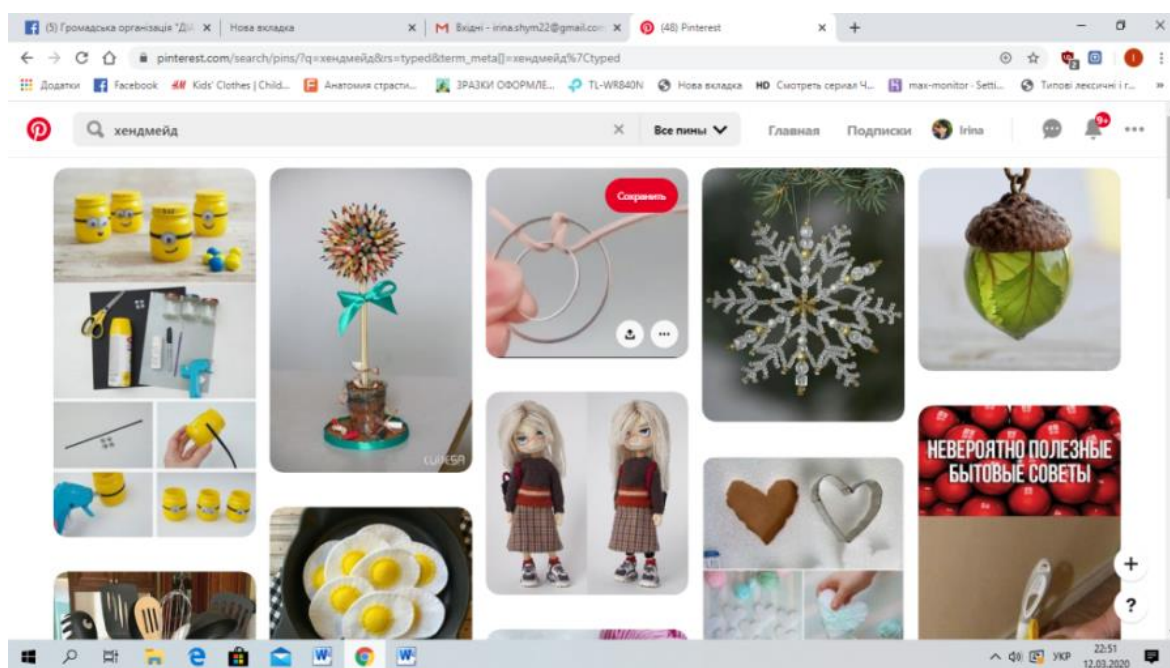

Рис. 4. Запропоновані піни за ключовим словом

Піни – це ідеї, котрі користувачі Pinterest створюють, знаходять і зберігають з усього інтернету. Pinterest – це пошукова система, що добре злагоджена з Google. Натиснувши пін, можна перейти на вебсайт, дізнатися,

як зробити або придбати те, що є у піні. Пінінг – це збереження важливої інформації в певному місці. Піни зберігаються на дошках, котрі йменують та впорядковують. Запрошуючи інших користувачів у Pinterest для знаходження ідей, можна стати співавторами групових дощок. Для обмеження доступу до пінів є функція прихованої дошки лише для користувача і запрошених.

Профіль містить збережені піни, створені дошки й ідеї, теми. Це не просто колекція вподобаних ідей – тут зберігаються всі ідеї, які надихають (рис. 5). Основна перевага Pinterest – це тривалий термін зберігання постів. Варто заохочувати учнів ЗЗСО досліджувати певні дошки або шукати визначені терміни, щоб створити власні дошки, що висвітлюють тему, викликають почуття або визначають вид їхньої діяльності (малювання, шиття, різання тощо). Учитель трудового навчання та технологій створює власні дошки з різних технологій, розділів та заходів для подальшого вдосконалення педагогічної практики.

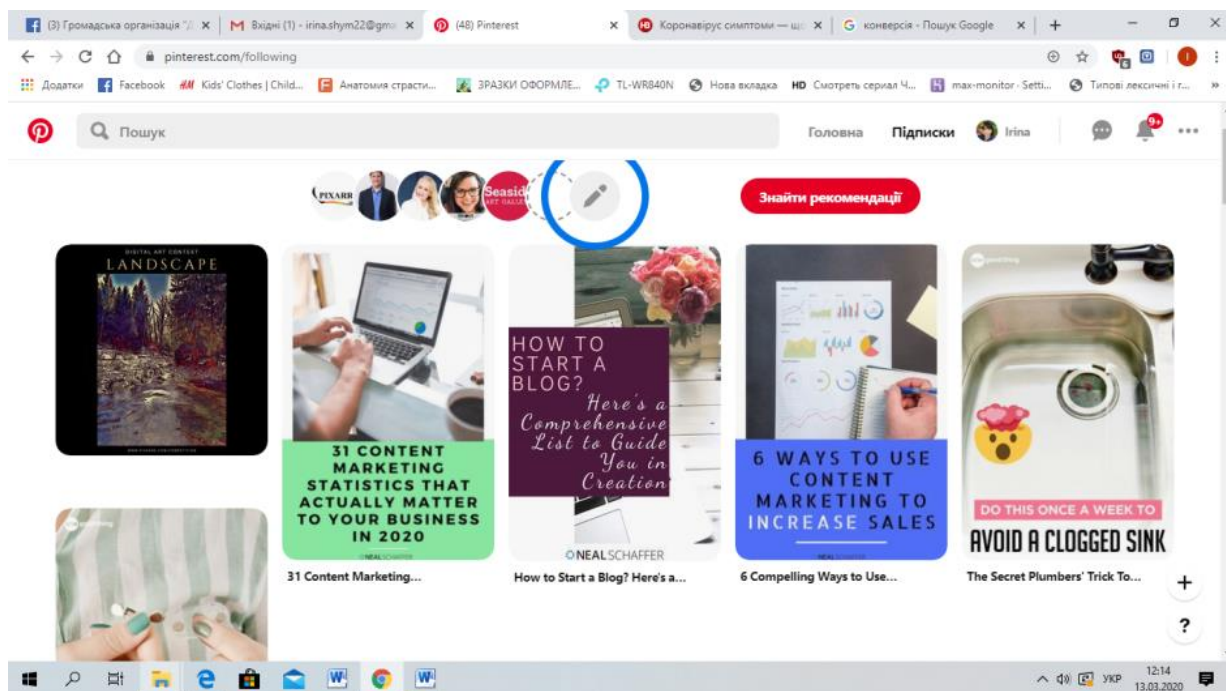

Рис 5. Приклад підписки у власному профілі Pinterest

Педагогічна спільнота на Pinterest є значною. Їхні дошки наповнені планами уроків, заходами та загальними ідеями для покращення аудиторії. Ці дошки – це сховище, в якому використовуються функції пошуку: користувачі

можуть зв'язувати цікаві піни, знайти пов'язані дошки, додавати та віднімати пошукові терміни, щоб уточнити пошук та краще орієнтувати відповідний зміст. Ризиковано дозволяти учням ЗЗСО блукати без нагляду у світі Pinterest, адже є дошки, наповнені вірусними відеозаписами, зображеннями тварин та іншим менш серйозним змістом. Тому важливо дозувати, добирати й фільтрувати інформацію, що надходить із соціальних мереж. Найкращим є структурний підхід, визначення популярних у мережі лідерів, контекстний пошук, дозування, обробка й узагальнення інформації. Разом з майстрами, котрі висвітлюють свій досвід, учні знаходять актуальну інформацію, демонструють колу однодумців свої роботи, підвищують рівень майстерності в певній творчій діяльності.

Список використаних джерел

1. Шимкова І. В., Якубівська Н. Л. Проєктування та виготовлення інтер'єрних ляльок з використанням засобів інформаційних технологій. *Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій*: зб. наук. праць. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. 154 с.
2. Яремчук В. Соціальні інтернет-мережі як різновид нових соціальних медіа. *Особливості та функції політико-інформаційного менеджменту*. URL: <https://naub.ua.edu.ua/2015/>
3. Vitalii M. Hlukhaniuk, Viktor V. Solovei, Svitlana D.Tsvilyk, Iryna V.Shymkova. STEAM education as a benchmark for innovative training of future teachers of labour training and technology. *Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference (May 22th–23th, 2020, Rezekne)*. Rezekne: Rezeknes Tehnologiju Akademija, 2020. Vol. I. P. 211–221.

Ірина Шимкова,
*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
образотворчого, декоративного мистецтва,
технологій та безпеки життєдіяльності
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)*
Тетяна Дзись,
*студентка
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)*

АПСАЙКЛІНГ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Стрімкий розвиток новітніх технологій перетворив людство на споживачів природних ресурсів, що спричинило екологічну кризу. Легка промисловість виробляє приблизно 150 мільярдів одиниць одягу на рік, частина котрого ніколи не потрапить до споживача. Гіганти швидкої моди викидають дефектний або нереалізований одяг (це дешевше, ніж ремонтувати), складські приміщення заповнені прототипами, зразками, незакінченим та невикористаним одягом. Креативний директор і колекціонер вінтажу Мауріціо Донаді, один із засновників студії апсайклінгу, зазначив, що «кожна модна компанія на планеті має надлишок. У них є більше, ніж їм потрібно, і все це можна переробити» [1].

Апсайклінг (з англ. upcycling) – це креативне екологічне дизайнерське рішення, ефективний спосіб уповільнити моду, не вдаючись до ігнорування брендів. Традиційна переробка є життєво важливою для зменшення кількості відходів, що потрапляють на сміттєзвалище. Переробка в основному збирає відходи та повертає їх у ланцюжок до їхнього необробленого стану, щоб їх можна було використовувати знову, як правило, подібним чином. Однак переробка через додавання дизайну просуває предмети відходів вперед у ланцюжку, щоб вони ставали красивішими, ціннішими й більш потрібними впродовж багатьох років [5].

Апсайклінг – це широке поняття, котре охоплює як проекти для початківців (наприклад, встановлення годинникового механізму на стару платівку або реставрація журнального столика), так і створення власного бренду в переробці одягу або предметів побуту, що вимагає певного досвіду, інструментів і креативності. Інформаційно-комунікаційні джерела надають людям численні рекомендації та підтримку, щоб почати модернізацію виробів. Апсайклінг заохочує до творчості разом з розумінням ефективності та вирішенням проблеми, щоб позбавитися небажаного і дати йому інше життя. Як процес проєктування, він має власний метод, технології та зміст цінностей. Така діяльність, звичайно, не для всіх, але для тих, хто володіє навичками хенд-мейду, вона може стати відкриттям у власній творчості [2].

Технологія апсайклінгу не повністю зосереджена на екологічних перевагах, адже процес виготовлення, доопрацювання та переробки речей насправді корисний для багатьох з точки зору реабілітації, проблем психічного здоров'я і мотивації для наступного покоління дизайнерів та інженерів. Навчання технологій дизайну не є обов'язковим у школах, тому важливо, щоб учні вивчали ці навички іншими способами [5].

Ми не можемо припинити купувати одяг та аксесуари, але ми маємо навчитися купувати те, що виготовлено з існуючих матеріалів. Купівля старовинних і врятованих речей запобігає їхньому потраплянню на смітники, дає можливість переробити, надаючи старим об'єктам нового призначення. За цих умов людство заощаджує значну кількість води, уповільнює непотрібне виробництво текстилю й інших матеріалів, різко зменшує масу звалищ.

На відміну від технологій традиційної переробки, за яких такі матеріали, як пластик і папір, поступово руйнуються і можуть бути використані лише обмежену кількість разів, апсайклінг перетворює непотрібні речі на продукти більшої цінності. Це створює умови для екологічного дизайну, повторного використання матеріалів із «замиканням циклу». Зокрема, співвласник лондонської компанії «Worn Again» Джеймі Бердетт один з перших почав розглядати стару тканину як ресурс, котрий варто зберігати. Потім з'явилися

сумки, котрі виготовленні з курток Royal Mail та повітряних куль Virgin Group [4].

Популярний онлайн-журнал «Futurelearn» опублікував онлайн-курс «Апсайклінг: від зелених ідей до відкриття бізнесу» з програмою навчання, що має три кроки: вирішення екологічних проблем світу; модний та індустральний дизайн, створення ідей; маркетинг та перевірка ідей. Результатом проходження курсу є сформовані в слухачів здатності застосувати ключові концепції апсайлінгу в практиці з певними рекомендаціями та розвитком бізнесу. Основні переваги апсайклінгу можна зазначити в таких напрямках (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги апсайклінгу

Екологічні	Соціальні та економічні	Особистісні
Збереження матеріалів зі сміттєзвалищ	Відзначення роботи майстрів старовинної й сучасної шкіл	Зробити свій внесок для матінки-природи
Зменшення кількості речей, що потрапляють на сміттєзвалища	Підтримка місцевої та сільської промисловості	Формування майстерних навичок ремонту й переробки
Мінімальне використання природних ресурсів	Зменшення виробничих витрат та втрат	Створення унікальних речей

Суспільство звикло до масового виготовлення й використання продукції, тому купує речі так само швидко, як і викидає. Наприклад, з інтернет-ресурсів нам відомо, що для виробництва бавовни, необхідної для виготовлення однієї футболки, потрібно 2700 літрів води! Отже, повторне використання ресурсів означає, що нам не потрібно споживати нову сировину в певному виробничому процесі. Щодо соціальних та економічних переваг переробки важливою є висока оцінка ремісничої роботи. За кожним виробом із вторинної переробки стоїть виробник, який твердо вірить у рівень майстерності, який споживачем ігнорується.

Підтримка регіонального контенту – ще одна соціальна та економічна перевага модернізації, що полягає в тому, щоб підтримати малий місцевий бізнес, а також сільську промисловість. Зменшення виробничих витрат – це результат роботи дизайнерів, котрі виготовлятимуть вироби з відновлених матеріалів, що може різко знизити витрати на виробництво.

Особливі переваги Upcycling є також не менш важливими для людини, котра робить свій внесок у збереження природи. Ніщо не перевершить те тепло, яке відчуває особистість усередині, коли змогла зробити щось важливе для планети. Удосконалення особистих навичок у ремонті певного виробу, надання йому нового життя – це гарний досвід для розвитку майстерності у творчій технологічній діяльності учнів ЗЗСО, зокрема з виготовлення, наприклад, екосумок. У такому процесі учень усвідомлює, що він займається переробкою речей самостійно, створює абсолютно унікальні речі, а не купує вироби в дизайнерів, що спричиняє значний стрибок у посиленні мотивації та успішності процесу формування творчих здібностей.

На етапі планування здійснювався аналіз різновидів авторських екосумок, виготовлених з вторинної сировини, створених дизайнерами, майстрами і відображених у соціальній мережі Pinterest, котрі сподобались учням своїми цікавими формами, оформленням й доступністю у виготовленні. Для розроблення ідеї та її практичного втілення визначались основні вимоги до проєкту, а саме: оригінальність та неповторність виконання; відповідність технології виготовлення критеріям екологічності. На цьому етапі проєкту учні знайомились з видами екосумок (формування банку ідей), технологією їх створення, визначали оптимальні витрати часу й ресурсів для виконання проєкту [3].

Технологічний етап створення екосумки – це творчий процес від виготовлення основних деталей до оздоблення, де використовуються творчі технологічні вміння й самостійність у вирішенні естетичної довершеності. Процес послідовного здійснення операцій технологічної діяльності є основою реалізації проєкту екосумки. На початковому етапі роботи важливу роль

відіграє матеріальне виконання виробу шляхом розкроювання, вирізання, зшивання, оздоблення тощо. Основними складовими є формоутворення й текстура матеріалів, тому без знань про властивості й технологію обробки тканин чи інших матеріалів, без відповідних інструментів і обладнання неможливо перейти до завершальних етапів проектування (рис. 1).

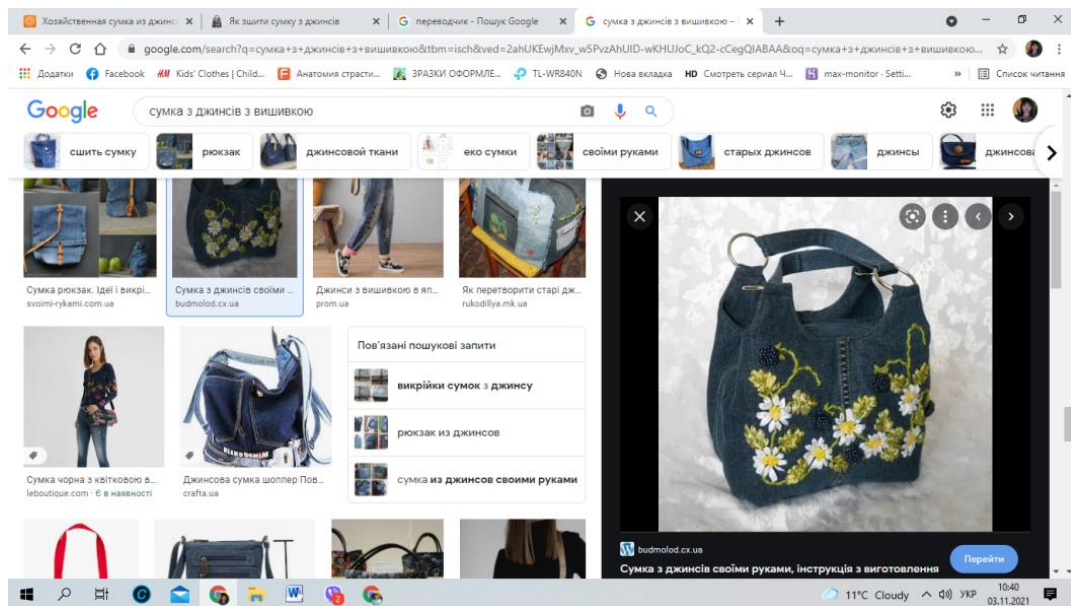

Рис. 1 а

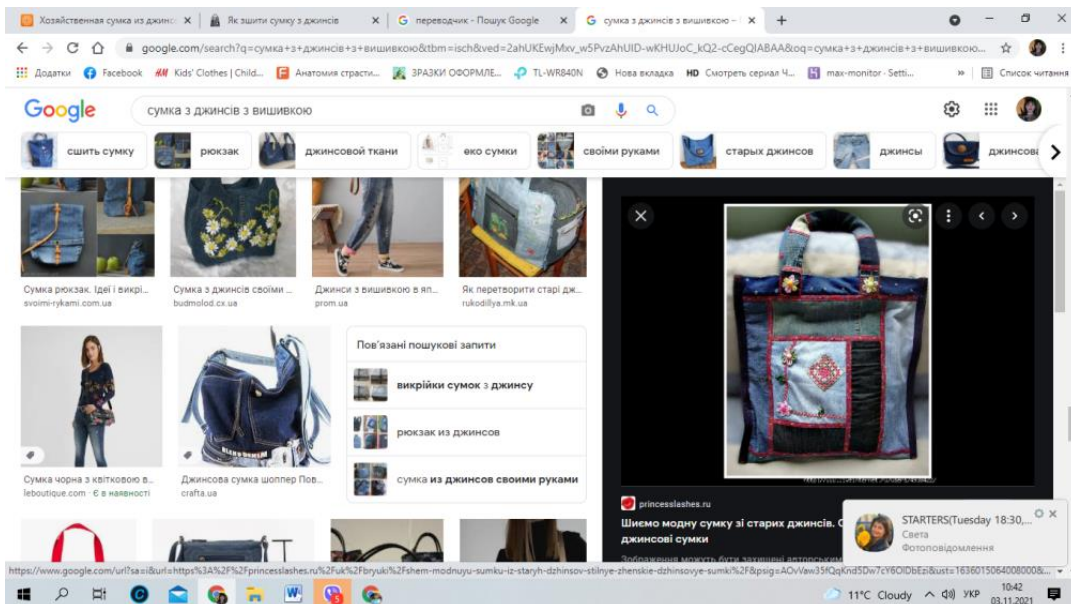

Рис. 1 б

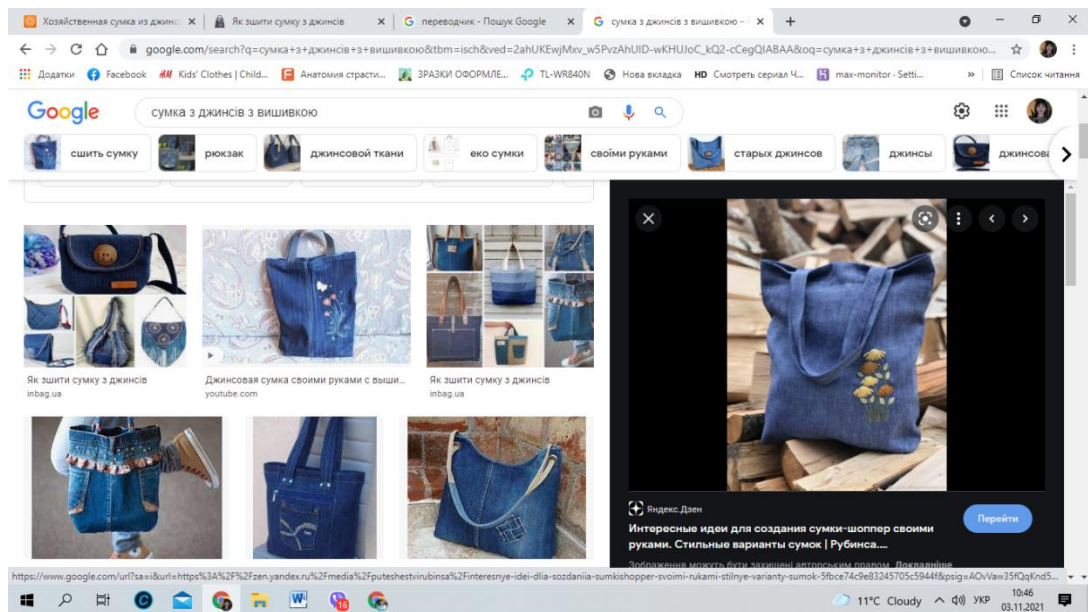

Рис. 1 в

Рис. 1. Екосумки з оздобленням: а – вишивка стрічками; б – оздоблення в техніці печворк (зшивання клаптиків тканини); в – вишивка гладдю

У розгляді екологічних переваг апсайклінгу ми переконали учнів, що нині багато брендів і дизайнерів роблять унікальні речі зі старих речей, предмети, які колись викидали на сміттєзвалище, використовуються деякими дуже креативними людьми. Сучасні можливості доступу до використання значних обсягів різної цікавої інформації щодо ековиробів дали можливість учням ЗЗСО збагатити світогляд, використати певний стиль творчої діяльності чи обрати власний.

Список використаних джерел

1. Донаді М. Що потрібно переробити? URL: <https://uk.radiodauerbrenner.at/what-should-be-upcycled>
2. Чупріна Н. В. Сусук М. Б. Апсайклінг та його визначення як напряму екодизайну в сучасній індустрії моди. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв.* 2014. № 3. С. 38–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2014_3_11
3. Шимкова І. В., Недзеленко Ю. А., Слободянюк Н. А. Апсайклінг як спосіб збереження екології або творче перевтілення речей на заняттях з художньої обробки волокнистих матеріалів. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія,*

досвід, проблеми: зб. наук. праць. Вінниця: ТОВ «МеркьюріПоділля», 2021. Вип. 4. С. 49–52.

4. Beth Gardiner (2010). Upcycling Evolves From Recycling. *Energy & Environment*. URL: <https://www.nytimes.com/2010/11/04/business/energy-environment/04iht-rbogup.html>

5. Max McMurdo (2017). The upside to upcycling. *Environment Journal*. URL: <https://environmentjournal.online/articles/the-upside-to-upcycling/>

Тетяна Бикова,
доктор філософії, викладач
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА

Популяризація компетентнісного підходу в Україні та світі пов'язана з можливістю сприяти модернізації змісту освіти, гармонійно поєднувати позитивний досвід для реалізації сучасних освітніх цілей [1, с. 112].

Нерозривний зв'язок компетентнісного підходу з діяльнісним та особистісно орієнтованим, безумовно, актуалізує процеси вимірювання суб'єктивних надбань кожної особистості в процесі її діяльності як системи компетентностей: ключових (надпредметних), загальногалузевих, предметних.

Погоджуємось, що для педагога компетентнісний підхід є необхідною умовою для створення диференційованого акмеологічного професійного простору, розроблення диференційованих програм професійного розвитку фахівців, формування самобутньо-творчої професійної позиції, а професійно-педагогічна компетентність є органічною складовою професіоналізму діяльності й професіоналізму особистості [2, с. 9–10].

Зазвичай, розглядаючи структуру професійної компетентності, більшість науковців зосереджує увагу на компетентностях та особистісних якостях. Зокрема:

- 1) інформаційній (володіння інформаційними технологіями, уміння опрацьовувати різні види інформації);
- 2) комунікативній (уміння вступати в комунікацію);
- 3) продуктивній (уміння працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них);
- 4) автономізації на компетентність (здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність);
- 5) моральній (готовність, спроможність і потреба жити за традиційними моральними нормами);
- 6) психологічній (здатність використовувати психологічні засоби навчання в організації взаємодії в освітній діяльності);
- 7) предметній (володіння певними засобами навчання у сфері освітнього процесу);
- 8) соціальній (уміння жити та працювати з оточуючими);
- 9) математичній (уміння працювати з числовою інформацією);
- 10) особистісних якостях (доброзичливість, чуйність, урівноваженість, витонченість, толерантність, рефлексія, людяність) [3].

Натомість В. Сидоренко, вдаючись до більш ґрунтовного вивчення професійно-педагогічної компетентності, послуговується методом кластерного аналізу та бере до уваги професійно значущі компетентності й компетенції у їх ієрархічному взаємозв'язку і взаємозумовленості.

Як наслідок, йому вдається згрупувати компоненти професійно-педагогічної компетентності в ієрархічні рівні:

- 1) метапредметні компетентності – комплекс універсальних знань, умінь, ставлень, цінностей для компетентного вирішення міжпредметного кола проблем (наявність особистісних смислів, мотивації, спроможність і готовність до професійно-педагогічної діяльності, ціннісна зорієнтованість, ставлення, процесуальність, результативність, системність);
- 2) предметні компетентності – професійно значущі предметні навички, що характеризують професійно-педагогічну діяльність сучасного фахівця та є

результатом набуття професійних компетенцій (спеціальна компетентність, методична (загальнометодична і функціонально-методична), методологічна (праксеометодологічна і гносеометодологічна), інформаційно-технологічна, компаративна, полікультурна, інтелектуально-педагогічна, креативна, операціональна);

3) компетенції за певною сферою (професійно-педагогічної діяльності, професійно-педагогічного спілкування, реалізації особистості) [2, с. 11–12].

Рівень сформованості складників компетентності педагога, на нашу думку, є вкрай динамічним. Безумовно, початковий рівень за окремими складовими формується під час професійної підготовки майбутніх педагогів шляхом організації, забезпечення та реалізації освітніх траєкторій здобувачів педагогічної освіти для досягнення ними програмових результатів навчання відповідно до спеціалізації. У подальшому підвищення рівня значною мірою залежить від ступеня залучення фахівця до професійної освітньої діяльності. Сумлінне виконання посадових обов'язків є стимулювальним фактором для підвищення ефективності професійної діяльності шляхом постійного підвищення кваліфікації, саморозвитку, самовдосконалення та, як наслідок, розвитку педагогічної майстерності.

Отже, якщо орієнтуватися на реалії сьогодення, то особливої пріоритетності для педагогів набувають не лише вміння оперувати власними знаннями, а й бути готовими змінюватись та пристосовуватись до нових умов праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатись нових способів професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Овчарук О. В. та ін. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: колективна монографія. Київ: «К.І.С.», 2004.
2. Сидоренко В. В. Розвиток професійної компетентності сучасного педагога в умовах відкритої освіти: кластерний аналіз. URL: <https://cutt.ly/zFzQoRE.pdf> (дата звернення: 10.04.2022).
3. Пелагейченко В. Ключові компоненти компетентності вчителя. URL: <https://osvita.ua/school/method/9170/> (дата звернення: 10.04.2022).

Людмила Буц,
*викладач ВСП «Професійно-педагогічний фаховий
коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЩОДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ У СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

Конституція України визначає захист Вітчизни обов'язком громадян України, найважливішою функцією держави. Безпека людини, її життя і здоров'я визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Порушення територіальної цілісності української держави, бойові дії на сході України не залишили осторонь систему підготовки молоді до захисту Вітчизни в закладах освіти і вимагають пошуку й дослідження ефективних методик формування в студентів готовності до такої діяльності в складних сучасних умовах. Це пов'язано з тим, що система підготовки молоді до захисту Вітчизни безпосередньо пов'язана з обороноздатністю держави, освітою, культурним та духовним розвитком суспільства [2].

Метою вивчення навчальної дисципліни «Захист України» у фаховому коледжі є формування в здобувачів освіти життєво необхідних знань, умінь і навичок щодо захисту Вітчизни та дій в умовах надзвичайних ситуацій, а також системного уявлення про військово-патріотичне виховання як складову національно-патріотичного виховання. Провідним засобом реалізації вказаної мети є запровадження компетентнісного підходу в навчальний процес на основі ключових компетентностей як результату навчання.

Програма вивчення предмета «Захист України» (основи медичних знань) у коледжі передбачає вивчення студентами таких розділів:

— «Основи медичних знань і домедичної допомоги», де студенти вчаться надавати домедичну допомогу в разі раптової зупинки серця, порушення прохідності дихальних шляхів та за інших невідкладних станів, у випадку травмування різних ділянок тіла, кровотеч, опіків, теплового та

сонячного ударів, обмороження, електротравм, утоплення, отруєння, укусу комах, змій та диких тварин;

- «Основи цивільного захисту» передбачає ознайомлення студентів з нормативно-правовою базою цивільного захисту, відомостями про надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру, соціальними та воєнними діями; заходами та засобами захисту населення від надзвичайних ситуацій;

- «Міжнародне гуманітарне право про захист цивільного населення» дає поняття про міжнародне гуманітарне право (МГП) як сукупність міжнародних юридичних принципів і норм, які застосовують під час міжнародних та внутрішньодержавних збройних конфліктів та узгоджують взаємні права й обов'язки суб'єктів міжнародного права стосовно заборони або обмеження застосування певних засобів і методів ведення збройної боротьби, забезпечують захист осіб, які стали жертвами конфлікту, встановлюють відповідальність за порушення норм і принципів МГП;

- «Домедична допомога в умовах бойових дій» передбачає ознайомлення здобувачів освіти з принципами надання домедичної допомоги в умовах бойових дій під вогнем та в зоні тактичних умов.

Основним видом навчальних занять з домедичної допомоги в екстремальних ситуаціях у коледжі є практичні заняття. Вони активізують навчальний процес; допомагають визначити, хто швидше і краще виконає певну дію, прийом, норматив; спрямовані на те, щоб розвивати змагальний дух, прагнення рівнятися на кращих, надавати допомогу тим, хто не встигає, і мотивують їх підвищувати рівень знань, умінь і навичок.

Практичне закріплення теоретичного матеріалу з розділу «Основи цивільного захисту» передбачається під час проведення Дня цивільної оборони (цивільного захисту) у коледжі, що проводиться щороку у квітні.

Складовою системи національного виховання є військово-патріотичне, що передбачає формування високого ідеалу служіння народові, готовність до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання української держави. Воно

покликане виховувати громадянина-патріота, усвідомлення громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, спонукати до фізичного самовдосконалення, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії українського народу, його Збройних Сил [1].

З метою підвищення протимінної безпеки студентів у коледжі проводяться виховні заходи, що стосуються поведінки студентів з вибухонебезпечними предметами.

Традиційно щороку в коледжі проходить військово-патріотична гра «Джура», метою якої є формування в студентів високих морально-психологічних якостей та оволодіння основами народної культурної спадщини, виховання юних патріотів України на засадах національної гідності, високої самосвідомості та активної громадянської позиції, здорового способу життя, духовно багатой та фізично розвиненої особистості.

Відтак, необхідні знання, уміння і навички студентів щодо захисту України та дій в умовах надзвичайних ситуацій формуються в основному в процесі оволодіння предметними і ключовими компетентностями на заняттях дисципліни «Захист України» та в процесі військово-патріотичного виховання. Фізична готовність щодо військової служби та захисту Вітчизни формується у процесі оволодіння студентами фізкультурними і ключовими компетентностями на уроках фізичної культури, захисту України та у процесі позакласної роботи з військово-патріотичного та фізичного виховання. Психологічна готовність щодо військової служби та захисту Вітчизни характеризується здатністю виконувати покладені на них завдання, переборювати труднощі та небезпеку в надзвичайних ситуаціях, витримувати навантаження.

Список використаних джерел

1. Гудима А. А., Пашко К. О., Гарасимів І. М., Фука М. М. Захист Вітчизни. Основи медичних знань: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту. Тернопіль: Астон, 2018. 192 с.

2. Остапенко О. І., Зубалій М. Д., Тимчик М. В. Методика формування в старшокласників готовності до захисту Вітчизни в різних типах закладів освіти: метод. посіб. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 168 с.

Іван Гаврилов,
викладач фізики
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

Одним із головних завдань, що постає перед закладами професійної освіти, є відповідність забезпечення якісної підготовки студентів вимогам сьогодення. Забезпечити необхідну якість фахової передвищої освіти неможливо без упровадження в навчальний процес інноваційних технологій з метою якісної підготовки майбутніх фахівців, формування в них соціальної та трудової активності. Сьогодні одним з основних завдань освіти є підвищення розумових здібностей, допитливості, інтересу й активності здобувачів освіти за допомогою застосування інноваційних методів та інформаційних технологій [1].

Уведення в освітній процес творчої діяльності й інноваційних технологій дає можливість підвищити професійну майстерність педагога. Застосування інноваційних технологій дозволило кардинально змінити роль викладача. Педагоги є не лише носіями знань, але й керівниками та координаторами самостійної та творчої роботи студентів.

Слово «інновація» походить від латинського слова «novis» – «новизна» і «in» – «впровадження», що в перекладі означає «оновлення, новація, зміна». До визначення поняття «інновація» існувало багато підходів. Так, наприклад, Е. Роджерс пояснює інновації таким чином: «Інновація – це ідея, яка є новою для конкретної людини». К. Майлз вважав, що «інновації – це особливі нові зміни, і ми чекаємо від них рішення системних завдань» [2].

Питання впровадження інноваційних технологій у навчання в закладах професійної освіти досліджує велика кількість сучасних педагогів, учених та практиків, серед яких Г. Єльнікова, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, Л. Петренко, О. Пометун, В. Радкевич, О. Савченко, Л. Сущенцева, В. Ягупов та ін. Дослідники проблем педагогічної інноватики намагаються співвіднести поняття нового в педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Зокрема, В. Загвязинський вважає, що нове в педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які в таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивну основу, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти [3].

Сучасні інноваційні технології служать накопичувачем досягнень цінного світу педагогічної науки і традиційної практики, досягнень соціального прогресу, плодів гуманізації і демократії в суспільстві. За допомогою проведення нетрадиційного заняття можна розширити кругозір, знання та здібності студентів. Якщо здобувачам освіти не давати знання в готовому вигляді, а ставити перед ними проблему щодо вирішення певних завдань з використанням елементів інновацій, то в результаті цього ми виховаємо креативних громадян, розвинемо їхню самостійність [4].

Переваги застосування інноваційних технологій у системі фахової передвищої освіти:

- стимулювання особистого інтересу здобувачів освіти до навчання;
- розвиток пізнавальних здібностей;
- формування соціокультурної освіти;
- залучення студентів до творчої діяльності;
- економія часу викладача;
- надання додаткової інформації.

Переваги інноваційних технологій для викладачів:

- навчання для всіх;

- ефективна організація освітнього процесу;
- спрощення форм освіти;
- виявлення індивідуальних здібностей студентів;
- удосконалення пошукових здібностей.

До інноваційних технологій у системі фахової передвищої освіти можна віднести розвивальне навчання, модульне навчання, поетапний комплексний аналіз, проєктні технології, технологію критичного мислення тощо. У навчальному процесі доцільним є використання різноманітних інноваційних технологій, моделювання, тренувальне вирішення проблемних ситуацій, дослідження і розроблення оптимальних шляхів вирішення завдань, їх публічного захисту і аналізу підсумків упровадження [3].

Таким чином, в епоху прискореного розвитку науки і техніки, посиленого потоку інформації головним завданням викладача є розвиток розумових здібностей та талантів людини. Результатом упровадження інноваційних технологій у навчання є різке розширення сектора самостійної навчальної роботи, що дозволить розвивати активно-діяльнісні його форми. Інноваційні технології забезпечують підвищення якості фахової передвищої освіти, а отже, конкурентоспроможність навчального закладу на ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Дмитриев В. А. Технологии инновационного проектирования в учебном процессе подготовки инженеров. *Вестник ТГПУ*. 2009. С. 46–50.
2. Інноваційні педагогічні технології навчання професії: монографія / Нікуліна А. С. та ін. Донецьк, 2005. 385с.
3. Натеса М. Інноваційні технології навчання в закладах професійної освіти. *Професійна освіта в умовах сталого розвитку*: зб. матеріалів I міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2016. С. 214–219.
4. Паржницький В. В. Інноваційні педагогічні технології та шляхи впровадження їх у навчальний процес ПТНЗ. *Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи*. наук.-метод. зб. Київ, 2005. С. 63–70.

Неля Геращенко,
викладач фахових дисциплін
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Розвиток суспільства і науково-технічного процесу висуває особливі вимоги до підготовки спеціалістів та їхньої професійної майстерності. Сьогодні на ринку праці, крім знань, умінь і навичок, особливо цінним є творчий підхід до виконання професійних обов'язків, здатність до саморозвитку та самовдосконалення професійних компетентностей.

Випускники коледжу, майбутні майстри виробничого навчання, повинні бути конкурентоспроможними, вчасно адаптуватися й активно діяти в умовах, що швидко змінюються.

Відповідна підготовка у фаховому коледжі реалізується під час навчального процесу шляхом використання раціональних інноваційних освітніх технологій. Практика показує, що впровадження проблемного навчання сприяє формуванню особистості здобувача освіти, його активності, саморозвитку. Уміння вирішувати проблемні професійні ситуації дає фундамент самореалізації випускника як фахівця.

Проблемні освітні технології вчать майбутніх майстрів виробничого навчання орієнтуватися в непередбачуваних ситуаціях, аналізувати і розвивати логічне мислення, уміння самостійного пошуку вирішення проблем. Розв'язання проблемних ситуацій на заняттях з фахових дисциплін «Організація та методика професійного навчання», «Технологія виробництва і переробка продуктів сільського господарства», «Загальні технології харчової промисловості» сприяє розвитку інтелектуальних, вольових та емоційних якостей, що є важливими для майбутніх майстрів виробничого навчання.

Для успішної педагогічної діяльності з використання технології проблемного навчання необхідно вміти розрізняти поняття «проблемне викладання» і «проблемне навчання». Проблемне викладання – це вміння педагога ставити навчальні проблеми і створювати проблемні ситуації, організовувати діяльність студентів під час навчання, формулювати та вирішувати навчальні проблеми з метою глибокого засвоєння здобувачами освіти нових знань і вмінь та формування в них творчих навичок [2]. Проблемне навчання – це така організація навчальних занять, що спонукає до створення (під керівництвом педагога та з його дозволу) проблемних ситуацій і активної самостійної роботи здобувачів освіти, у результаті чого і відбувається творче засвоєння професійних знань, навичок, умінь і розвиток розумових здібностей [3].

Проблема – це питання або завдання та спосіб їх розв’язання, що ще невідомі здобувачам освіти, але студенти вже мають знання чи вміння для пошуку теоретичного обґрунтування.

Здобувачі освіти здобувають знання щодо використання проблемних ситуацій на всіх етапах уроку виробничого навчання: при актуалізації опорних знань, під час вивчення нового матеріалу, при повторенні й закріпленні нових знань і як домашнє завдання.

Для формулювання проблемних завдань викладач пропонує студентам використовувати ситуації з власного досвіду, досвіду інших людей, інформацію з періодичних видань та інтернету.

Проблемні ситуації будуються на основі проблемних задач чи завдань та проблемних запитань. Проблемне запитання, як і проблемна задача, є характеристикою об’єкта мислення. Але вони і різняться. У структурі проблемної задачі виділяють три компоненти – дані (умова), вимога та невідоме. Питання ж, з одного боку, може входити до структури проблемної задачі і виконувати функцію її вимоги, з іншого – бути відносно самостійною формою думки, окремим проблематизованим висловлюванням, що вимагає відповіді [1].

«Завдання стає пізнавальною проблемою тоді, коли воно потребує роздумів над проблемою, викликає у здобувачів освіти пізнавальний інтерес, спирається на попередній досвід і знання за принципом апперцепції», – вважає М. Фіцула [4].

Автор розрізняє навчальні проблеми за галуззю і місцем виникнення (предметні, міжпредметні, урочні, позаурочні); залежно від ролі в навчальному процесі (основні та допоміжні); за способом розв’язання (індивідуальні, групові та фронтальні) [4].

Науковці виокремлюють чотири типи проблемних завдань: поведінкові, які необхідно обговорити і знайти правильні дії для вирішення; морально-етичні, що потребують проведення аналізу завдання з морально-естетичним характером; проблемні завдання, де необхідно вирішити соціально-політичні проблеми; науково-пошукові, у яких пропонується проаналізувати наукові проблеми.

Підґрунтям проблемних ситуацій є навчальні проблеми. Проблемна ситуація виникає через суперечність між наявними знаннями, вміннями студентів і неможливістю з їх допомогою пояснити нові факти, явища та обрати правильний спосіб практичної діяльності.

Отже, проблемні ситуації відображають практичну діяльність майбутнього майстра виробничого навчання; допомагають усвідомити себе педагогами та наставниками, передбачити шляхи та результати вирішення проблеми в нетипових, нестандартних ситуаціях; розкривають творчий потенціал студента як особистості.

Список використаних джерел

1. Козак Л. В. Професійно орієнтовані форми навчання у підготовці фахівців туризму. *Педагогічний процес: теорія і практика*: зб. наук. праць. 2009. № 1. С. 68–78.
2. Міськова А. В. Сучасні підходи до організації і проведення уроків виробничого навчання з професії перукар (перукар-модельєр): метод. розробка. Суми, 2014. 52 с.

3. Нікуліна А. С., Молчанов В. М., Верченко Н. В., Торба Ю. І. Основні аспекти педагогіки профтехосвіти: навч. посіб. Донецьк: ДІПОІПП, 2006. 296 с.
4. Фіцула М. М. Педагогіка. Київ: Вид. центр «Академія». 2002. 528 с.

Світлана Дехтярьова,
викладач фахових дисциплін
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий
коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

ПРИНЦИПИ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

Однією з основних засад Концепції «Нова українська школа», що була закріплена в документі, стала педагогіка партнерства. Дотримання принципів цього підходу означає виявлення поваги до особистості, доброзичливе й позитивне ставлення, довіру в стосунках; побудову діалогу на взаємоповазі; розподіл лідерства; дотримання принципів соціального партнерства, прийняття зобов'язань на засадах добровільності, обов'язковості виконання домовленостей.

На мою думку, педагогіка партнерства має принципи, які повинні переходити із закладів загальної середньої освіти до закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої і вищої освіти разом з дітьми і батьками.

Сьогодні пріоритетом стає демократизація взаємовідносин викладача і студента, що виражається в нових підходах до освітнього процесу. Тобто створення позитивної атмосфери співпраці, зменшення монологів і дублювання інформації, отриманої з доступних джерел, перехід до діалогу, стимулювання партнерів до рефлексивної діяльності – усе це дає можливості для розкриття творчої особистості, розвитку ініціативи, пізнання студентів та активізації навчальної діяльності. Педагогіка партнерства визначає справді демократичний спосіб співпраці викладача і студента. Це не виключає

відмінності в їхньому життєвому досвіді та знаннях, але забезпечує безумовну рівність у правах на повагу, довіру, дружбу та взаємну вимогливість [2].

Підготовка майбутнього майстра виробничого навчання повинна проводитися з дотриманням цінностей та принципів педагогіки партнерства, адже вони лежать в основі стандартів освіти, сучасної державної освітньої та кадрової політики [2]. Тому освітній процес підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання в закладах фахової передвищої освіти має бути продемонстрований уже на навчальних заняттях, адже в ролі майстра виробничого навчання незабаром опиниться сам студент. Вважаю, що одним з ефективних методів упровадження принципів педагогіки партнерства є посилення впровадження інтерактивних методів навчання.

Ідею педагогічного партнерства як умови інтерактивної освітньої взаємодії викладачів і студентів досліджували М. Вієвська, В. Власенко, О. Друганова, С. Золотухіна, М. Євтух, Л. Кондрашова, Л. Нечаєва, В. Курило, О. Микитюк, С. Микитюк, В. Майбородова, Н. Побірченко, Н. Пузиркова, О. Радул та ін.

Інтерактивні методи, на відміну від активних і пасивних, зосереджені на ширшій взаємодії студента з викладачем, студента зі студентом. Роль викладача в інтерактивному занятті – спрямувати діяльність здобувача освіти на досягнення визначених цілей [3].

Розрізняють принципи інтерактивного навчання:

- активності – кожен має брати активну участь у процесі спілкування й активно взаємодіяти з іншими;
- відкритого зворотного зв'язку – можливість висловити свої думки, ідеї чи незгоду;
- експериментування – надання свободи для активного пошуку нових ідей та шляхів вирішення своїх проблем;
- довіри в спілкуванні – організація спеціального групового простору, комфортного для учасників (зазвичай, по колу);

– рівності позицій – можливість виступити організатором і керівником, ненав'язування думок.

Із вищезазначеного можна спостерігати подібність принципів інтерактивного навчання та педагогіки партнерства. Так і сама побудова заняття охоплює всі принципи на певних етапах заняття, таких, як мотивація, власне інтерактивна вправа і рефлексія.

Отже, демократичне і гуманне ставлення до студента, забезпечення його права вибору, власної гідності, поваги і самоповаги, прийняття його індивідуальності – запорука успішного партнерства на заняттях з фахових дисциплін. Партнерські стосунки формуються між студентами та викладачами тільки за умови, що вони мають спільні погляди та прагнення.

Список використаних джерел

1. Кавінська О. А. Педагогіка партнерства Нової української школи як складова управління громадсько-активним закладом загальної середньої освіти. URL: <http://gradum103.zp.ua/index.php/pedagogicheskaya-vystavka/49-nush-tehnologiji-ta-upravlinnya/851-robota-kavinskoji-olgi-anatolijvni>
2. Концепція «Нова українська школа». 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Огляд інтерактивних методів. URL: <http://multycourse.com.ua/ua/page/19/69>

Марина Залюбівець,
викладач фізичного виховання
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У закладах освіти велику увагу приділяють вихованню свідомого ставлення молодого покоління до особистого фізичного розвитку, стану свого здоров'я. У цьому плані цікавими є інтерактивні технології, що створюють необхідні умови для: створення й розвитку компетентності учнів; різнобічного

розвитку особистості; виховання активних громадян з відповідною системою цінностей.

Технології інтерактивного навчання є ефективними й на заняттях з фізичної культури в закладах фахової передвищої освіти. Залежно від мети заняття та форм організації навчальної діяльності здобувачів освіти їх розподіляють на чотири групи: кооперативне та колективно-групове навчання; ситуативне моделювання; опрацювання дискусійних питань.

Вважаємо, що інтерактивні технології можна використовувати і на заняттях з фізичної культури, тому що вони є ефективним методом поліпшення навчального процесу з фізичної культури, а також забезпечують максимально продуктивну діяльність кожного студента, надають оптимальний руховий режим, повніше мобілізують їхні здібності.

Інтерактивні технології кооперативного навчання передбачають парну та групову роботу. Під час вивчення основних елементів спортивних ігор не вважаємо доцільним застосовувати слова «розподілятись», «розподіляти», а при розподілі здобувачів освіти на пари, на трійки, на групи я вживаю термін «об'єднуватися».

«Роботу в парах, трійках» використовуємо для засвоєння та закріплення знань та вмінь з таких розділів програми, як «Волейбол», «Баскетбол», «Гімнастика». Ця технологія дозволяє протестувати та оцінити один одного; допомагати та виправляти помилки при виконанні фізичних вправ; ускладнювати чи полегшувати умови виконання. Усі пропозиції студентів колективно приймаємо й обговорюємо.

Технологію «робота в малих групах» використовуємо тоді, коли завдання заняття вимагає спільної, а не індивідуальної роботи. Це можуть бути тренувальні вправи при відпрацюванні елементів техніки верхньої та нижньої передачі м'яча з волейболу чи баскетболу.

Інтерактивна технологія «коло ідей» передбачає створення ідеї із залученням усіх студентів до роботи або обговорення поставленої задачі, питання. Використання її вважаю доречним під час занять із легкої атлетики

та гімнастики, коли всі групи мають виконувати одночасно різні завдання чи, навпаки, – одне й те саме завдання, але показують його по черзі. Ця технологія дозволяє індивідуалізувати навантаження кожного студента з урахуванням досягнутого рівня фізичного розвитку, привчає до самостійної, творчої участі в засвоєнні навчальної програми.

Інтерактивні технології колективно-групового навчання передбачають одночасну спільну роботу. Наприклад, фронтальний метод є раціональною формою організації учнів при опануванні таких розділів програми, як «Акробатика», «Легка атлетика (метання малого м'яча, низький і високий старт, спеціальні бігові та стрибкові вправи)» тощо.

Технологія ситуативного моделювання забезпечує навчання в грі. Ігрова модель навчання покликана реалізовувати, крім основної дидактичної, ще й комплекс інших цілей: забезпечити контроль виведення емоцій; надати дитині можливості самовизначення; надихати й допомагати розвитку творчої уяви; надавати можливості зростання навичок співробітництва в соціальному аспекті, висловлювати свої думки [4].

«Імітаційні ігри» (рольові) передбачають виконання певних простих відомих дій, які відтворюють, імітують будь-які явища навколишньої дійсності. Кожен учасник гри має чітко знати мету гри, її зміст та ролі. На заняттях з фізичної культури їх можна використовувати під час вивчення техніки будь-якої вправи, тактики, при виконанні імітаційних вправ та під час проведення позанавчальних спортивних заходів.

Технології опрацювання дискусійних питань сприяють розвитку критичного мислення, дають можливість визначити власну позицію, формують навички відстоювання своєї думки, поглиблюють знання з обговорюваної проблеми, що повністю відповідає завданням сучасної школи [4].

Результати роботи і власний досвід показують, що використання інтерактивних технологій навчання стимулює інтерес здобувачів освіти до занять фізичною культурою.

Список використаних джерел

1. Гільова І. Впровадження інноваційних технологій та їх елементів на уроках фізичної культури. *Фізичне виховання в школі*. 2007. № 3. С. 22–24.
2. Заклюжний В. Л. Впровадження інноваційних технологій в системі роботи фізкультурно-оздоровчого комплексу. *Фізичне виховання в школі*. 2006. № 3. С. 9–12.
3. Присяжнюк С. І. Фізичне виховання молоді. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 504 с.
4. Смоліна О. С. Методичні рекомендації, інноваційні-педагогічні технології та організація навчально-виховного і методичного процесів у школі. Кіровоград, 2012. 54 с.
5. Чещейко С. Інноваційні підходи до організації процесу фізичного виховання. *Фізичне виховання в школі*. 2005. № 2. С. 46–49.
6. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

Людмила Капелько,
завідувач відділення технологічної освіти
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О.Довженка»
(м. Глухів, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

Упровадження інформаційних технологій в освіту вимагає нових підходів до навчання на основі сучасних освітніх технологій. Освітня технологія охоплює сукупність дій, що стосуються будь-яких освітніх процесів (управління системою освіти, розвиток освітньої установи, формування педагогічного колективу і т. д.). Ефективне використання цифрових технологій у професійній освіті є важливою темою сьогодення як з наукової, так і з практичної точок зору.

Стрімкий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій є одним із факторів, що визначає вектор розвитку світового співтовариства ХХІ століття. Цивілізація неухильно рухається до побудови інформаційного суспільства, де вирішальну роль відіграють інформація й наукові знання. У національній доктрині розвитку освіти у ХХІ столітті зазначено: «Головна

мета української системи освіти – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України...» [3].

Сучасне інформаційне суспільство ставить перед закладами освіти завдання підготовки випускників, здатних: гнучко адаптуватися в мінливих життєвих ситуаціях; самостійно критично мислити; грамотно працювати з інформацією; бути комунікабельними, контактними в різних соціальних групах; самостійно працювати над розвитком власної моральності, інтелекту, культурного рівня.

Основна увага повинна бути приділена створенню інформатизованого освітнього середовища, що набуває особливої актуальності в умовах запровадження дистанційного навчання в закладах фахової передвищої освіти.

Інформатизація освіти сприяє підвищенню ефективності та інтенсифікації освітнього процесу за рахунок використання інформаційних технологій і впровадження нових методичних розробок у процес навчання та управління освітою. У працях багатьох науковців, у тому числі й українських, розглянуто шляхи підвищення ефективності навчання з використанням технічних засобів, проблеми та можливості застосування комп'ютеризації в освітньому процесі. Це можна простежити в роботах Л. Карташової, що стосуються впровадження інформаційних технологій в освіту. Основні тенденції розвитку ІКТ-сфери, сучасні проблеми інформатизації та практичні кроки і завдання щодо подальшого підвищення ефективності комп'ютеризації системи освіти змістовно розкриті в роботі В. Бикова «Інноваційний розвиток засобів і технологій систем відкритої освіти».

У Законі України «Про національну програму інформатизації» зазначено, що «інформаційна технологія – це цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використання засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, роззосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця розташування» [4]. Сьогодні більш актуальним є вирішення проблем

педагогічного, методичного та організаційного змісту навчання з використанням електронних засобів комунікації та, що найбільш актуально сьогодні, з дистанційною формою навчання. На сьогоднішній день для інформатизації педагогічного процесу використовують такі широковживані, але досить ефективні інформаційні технології: електронний підручник, мультимедійна система, системи автоматизованого проєктування, електронний бібліотечний каталог, електронна пошта, електронна дошка оголошень, сервіси відеоконференцій, електронна інтерактивна дошка, система управління навчанням Moodle. Використання інформаційних технологій дає змогу застосовувати принципи індивідуалізації процесу навчання з урахуванням можливостей студента.

Упровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій надає можливість інтенсифікувати освітній процес, підвищити рівень та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань. За допомогою медіа та інтерактивних засобів педагогам легше використовувати підхід до викладання на основі впровадження інноваційних технологій, включаючи використання «кейсів», дослідницько-пошукової роботи, навчальних ігор, виробничих ситуацій, проєктних, проблемних технологій діяльності. Як результат – студенти набагато краще засвоюють інформацію та формують відповідні навички, перебуваючи в емоційно комфортному середовищі, не втрачають бажання навчатися, генерувати ідеї та творити. Цифрові технології роблять процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним. При цьому технології не замінюють педагога, а доповнюють його.

Нинішній час потребує постійної модернізації освітнього процесу, впровадження новітніх методик і технологій, професійної підготовки сучасних спеціалістів. Студент повинен навчатися самостійно, адже якість підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти визначається не тільки обсягом певних знань і навичок, а й здатністю до самоосвіти і творчої діяльності. Це розвиває інновації в освітньому процесі, спрямовані на втілення головної ідеї: студент повинен стати активним співучасником освітнього

процесу. Ураховуючи епідеміологічний стан країни, що пов'язаний з COVID-19, потребує знань і вмінь користування новітніми інформаційними технологіями, насамперед це стосується мобільного навчання як викладача, так і студента. Мобільне навчання – це коли студент та викладач мають мобільний доступ до освітніх ресурсів і можуть взаємодіяти між собою. Мобільне навчання пов'язане з електронним та дистанційним (змішаним) навчанням, особливістю якого є використання мобільних пристроїв. Таке навчання можна провадити незалежно від місця знаходження, реалізується воно з використанням портативних пристроїв. Цей вид навчання дає можливість моніторингу знань у реальному часі, що дає підстави розглядати його як інструмент спільної роботи, спрямований на підвищення якості знань. Інноваційні технології паралельно з мобільним навчанням надають нову якість знань та найбільш повно відображають тенденції в освіті сучасної людини. Забезпечуючи постійний доступ до інформації, мобільне навчання є новим інструментом у формуванні людини інформаційного суспільства, в якому поступово створюються нові середовища відпочинку, трудової діяльності й навчання, які є незалежними від місця та часу і навіть віку здобувача освіти.

Отже, використання сучасних інноваційних технологій дозволить підвищити престиж робітничих професій, сформувати конкурентоспроможну особистість того, хто навчається, шляхом розвитку індивідуальних професійних освітніх траєкторій; розробити й реалізувати модель професійного самовизначення здобувачів освіти, що володіють професійними компетенціями, які відповідають вимогам інноваційного виробництва і забезпечують міжнародний рівень професійної кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Кухаренко В. М., Бондаренко В. В. Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків: КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
2. Кухаренко В. М. Теорія та практика змішаного навчання: монографія. Харків: КП «Міськдрук», 2016. 284 с.

3. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17.04.2002 року № 47/2002 / *Офіційний вісник України*. 2002. № 16. С. 15.

4. Про Національну програму інформатизації: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-vp/print> (дата звернення: 19.04.2022).

5. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. URL: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=emFraW5wcG8ub3JnLnVhfGRvfGd4OjU0Nzg0OTc5ZmU3OWJlYzA> (дата звернення: 20.04.2022).

Ольга Ковальова,
*викладач ВСП «Професійно-педагогічний
фаховий коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ З МАТЕМАТИКИ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

Нині соціально-економічний розвиток освіти в Україні потребує підготовленого викладача, який поєднує ґрунтовні знання основ психолого-педагогічної науки з високим рівнем методичних умінь. Ефективне проведення уроку можливе лише тоді, коли підготовка до цього уроку має системний характер. Та все одно деякі знання, уміння й навички, які формуються в студентів, не реалізуються повною мірою в різних сферах суспільного життя. Тому завдання освітнього процесу полягає в тому, щоб допомогти оволодіти технологіями життєтворчих дій та стратегій, самопізнання та самореалізації.

Математика виникла в давні часи з практичних потреб людини. До того як стати абстрактною наукою, математика пройшла довгий шлях розвитку. І саме розвиток умінь застосовувати теоретичні знання на практиці подолав розрив між освітою та життям.

Однією з головних форм навчання математики, що має велике виховне і освітнє значення, є практичні роботи. При підготовці до практичного заняття з теми «Координати і вектори. Прямокутні координати у просторі» пропонуємо студентам повторити матеріал лекції та скласти задачу-гру з координатами. Наприклад, знайди правильну конструкцію механізму (деталі,

об'єкта): за допомогою жеребкування студенти отримують назву механізму (деталі, об'єкта) і креслення у вигляді координатної площини з варіантами ймовірних координат. Уміння будувати точки із заданими координатами – запорука правильного розв'язання поставленої задачі. В іншому випадку – механізм (деталь, об'єкт) виявиться неправильним та, можливо, фантастичним. В умові гри обов'язково треба вказати координати, серед яких необхідно обрати правильні, щоб знайти розташування шуканого механізму (деталі, об'єкта).

Під час заняття студентам пропонується обмінятися задачами та розв'язати їх. Елементи змагання активізують пізнавальну активність здобувачів освіти. Можна поділити студентів на підгрупи, тоді складання та розв'язування задач виконується колективно.

З метою урізноманітнення методів навчання на практичному занятті з математики можна використати мейкерство. Це один із напрямів упровадження STEM-освіти в освітній процес. Під час вивчення розділу з геометрії «Многогранники» студентам пропонується:

1) створити вдома паперові моделі многогранників: піраміду, куб, октаедр, ікосаедр тощо за інструкцією: за допомогою лінійки й олівця намалювати на картоні велику квадратну сітку розміром 5х5 см; позначити середину кожної сторони квадрата; побудувати діагональні лінії, що ведуть до позначок середини сторін квадратів; вирізати розгортку піраміди та склеїти всі чотири її сторони;

2) на занятті провести перевірку результатів виконання домашньої практичної роботи. За даними вимірами власноручно створених фігур можна скласти задачі та колективно розв'язати їх. Це сприятиме більш глибокому засвоєнню теми, дасть можливість наочно розрізняти елементи та досліджувати властивості фігур.

Не менш важливими формами практичних робіт з математики є практичні роботи на дослідницьке навчання, де можна використовувати спеціальні прилади, такі як астролябії (кутовимірювальний прилад, яким до XVIII

століття користувались для визначення широти і довготи в астрономії та навігації), теодоліти (геодезичний прилад для вимірювання кутів (горизонтальних і вертикальних) на місцевості), екерів (простий прилад для побудови на місцевості кутів певної величини, головним чином 90° , 60° або 45°).

Практичні роботи на знаходження вимірів висот будь-яких предметів та об'єктів, якщо це зробити звичайним способом неможливо, зручно впроваджувати як в аудиторії так і на місцевості. Наприклад, під час вивчення теми «Центральне проєктування» можна дослідити тінь, що її відкидає дерево, якщо на нього світить сонце.

Недоліком таких робіт є те, що студенти не вміють користуватися такими спеціальними приладами, але дослідницька діяльність і передбачає саме дослідницький підхід та виконання таких робіт.

Активізація творчої самостійності студентів, формування їх мислення і навичок до практичного застосування знань, умінь та навичок найефективніше здійснюється під час практичних робіт. Існує велика кількість способів організувати практичну роботу з математики, яка дозволить студентові більш повно і свідомо визначити математичні залежності між величинами та закономірностями, встановити більш тісні міжпредметні зв'язки та взаємозв'язок між розділами курсу математики.

Список використаних джерел

1. Бевз Г. П. Методика викладання математики: навч. посібник. 3-є вид. перероб. і допов. Київ: Вища шк., 1989. 367 с.
2. Зімановська А.А. Проведення практичних робіт з математики. Київ: Вісник, 2008. № 1.
3. Тарасенкова Н. А., Акуленко І. А., Лов'янова І. В., Сердюк З. О. Організація навчання математики у старшій профільній школі: монографія / за ред. Н. А. Тарасенкової. Черкаси: Видавець ФОП Гордієнко, 2017. 216 с.
4. Використання практичних робіт на уроках математики, як засіб соціалізації сучасного школяра. URL: <https://naurok.com.ua/praktichni-roboti-na-urokakh-matematiki-113294.html> (дата звернення: 10.04.2022).

Олександр Максимович,
*аспірант кафедри професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ЗАСТОСУВАННЯ ВЕБСЕРВІСУ GOOGLE CLASSROOM У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ В КОЛЕДЖАХ

Сьогодні суспільство з великою швидкістю рухається шляхом науково-технічного прогресу, і вже нікого не можна здивувати наявністю в здобувача освіти комп'ютера, смартфона або планшета з доступом до інтернету. Сучасний освітній процес немислимий без застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та без поєднання традиційних засобів і методів навчання із засобами ІКТ.

Інтернет-технології, які швидко опановуються здобувачами освіти автотранспортного профілю в закладах професійно-технічної освіти, дають їм упевненість у собі, створюють комфортні умови для самореалізації та творчості, підвищують мотивацію до оволодіння ними новими вміннями для впровадження в майбутню професійну діяльність, розширюють коло спілкування, надають великий обсяг різноманітних освітніх ресурсів. Але і для викладача вони відкривають безліч можливостей: більш глибоко висвітлити теоретичне питання, що допомагає учасникам освітнього процесу детальніше вникнути в процеси і явища, які не могли б бути вивчені без використання інтерактивних моделей; необмежені можливості для реалізації інклюзивної освіти тощо.

У Google Classroom викладачі можуть легко і швидко створювати та перевіряти завдання в електронній формі, а також вказувати терміни складання. Завдання і роботи при цьому автоматично систематизуються у структуру папок і документів на Google Диску, зрозумілу як педагогу, так і

здобувачу освіти. За допомогою сервісу можна відразу побачити завдання, які викликали проблеми при виконанні.

Перевагами системи «Google Classroom» є:

- функціонал: можливість публікувати теоретичний матеріал, завдання, виставляти оцінки в журналі, календар та ін.;
- організація спільної роботи;
- безкоштовність;
- підтримка української мови;
- бренд Google всі знають і використовують;
- цим сервісом можна користуватися як на персональному комп'ютері, так і на смартфоні та планшеті, у т. ч. за допомогою спеціальних мобільних додатків.

Варто також відзначити і недоліки застосування цього сервісу:

- інтерфейс системи не є інтуїтивно зрозумілим;
- посилання (URL) на конкретний клас є занадто довгим і тому не дуже зручним.

Дистанційне навчання, засноване на сервісах Google Classroom, є простим в організації та експлуатації, але якісно така система буде сильно відрізнятися від Moodle і Efront. Сервіси Google – це пакет Ms Office, що інтегрований у вебсайт. В якості контролю пропонується використовувати таблиці. У порівнянні з функціоналом Moodle і його елементами (тест, лекція, завдання і т. д.) сервіси Google Classroom виглядають обмежено, оскільки пропонують вести процес підготовки майбутнього фахівця на основі презентацій, текстових документів та календарів.

Необхідно відзначити, що ця технологія активно впроваджується багатьма учасниками освітнього процесу як за кордоном, так і в Україні, що доводить її універсальність та придатність до будь-яких умов та вимог.

Значною перевагою використання сервісу Google Classroom є практико-орієнтованість, тобто більша кількість аудиторного часу приділяється на відпрацювання та на взаємодію з іншими здобувачами освіти, з передаванням

досвіду самостійної підготовки, що сприяє інтенсивному розвитку особистісних якостей здобувача освіти, його автономності, критичного мислення, а також досягнення предметних результатів.

Застосування дистанційних сервісів у процесі фахової підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання автотранспортного профілю в коледжах як інтерактивного методу навчання, сприяє активному та продуктивному засвоєнню освітнього процесу, активізує в здобувачів освіти потребу здійснення в дослідній діяльності.

Ігор Москаленко,
викладач фізичного виховання
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

ЗАНЯТТЯ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Основна мета загальнонаціональної програми «Здорова Україна», яка ініційована Президентом України, – збільшити кількість громадян, які ведуть здоровий спосіб життя, а також тих, які будуть систематично займатися фізичною культурою та спортом. Не можна не відзначити, що наша країна не завжди приділяла належну увагу збереженню та зміцненню здоров'я студентської молоді як найважливішій ланці підготовки майбутніх високопрофесійних кадрів.

Однією з найважливіших складових здорового способу життя, яка впливає на фізичний розвиток організму людини, є оптимальний рівень рухової активності. Оптимальним руховим режимом для здобувачів освіти є такий, за якого рухова активність у юнаків становить 8–12 годин на тиждень, а у дівчаток – 6–10 годин. При цьому на цілеспрямовані заняття фізичними вправами бажано витрачати юнакам не менше 6–8 годин та дівчатам – 5–7 годин на тиждень [1]. Решта годин доповнюється руховою активністю в різних

умовах побутової діяльності. Таким чином, майже кожному здобувачеві освіти для нормального функціонування організму необхідне додаткове фізичне навантаження у вигляді самостійних занять з фізичної культури, особливо актуальне це питання в умовах дистанційного навчання.

Самостійні заняття в умовах дистанційного навчання повинні бути обов'язковою складовою здорового способу життя здобувачів освіти. Вони поповнюють дефіцит рухової активності та сприяють більш ефективній підготовці до складання контрольних тестів та випробувань [3].

Сьогодні в умовах пандемії потрібно вдосконалювати традиційні та застосовувати нові форми та методи проведення масової оздоровчої, фізкультурної та спортивної роботи для здобувачів освіти. Студенти, які виходять зі стін закладів освіти, мають бути підготовлені до пропаганди та розвитку фізичної культури та спорту в трудовій діяльності. Перед викладачами фізичної культури постають завдання розроблення структури самостійного заняття фізичними вправами для здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання.

Самостійні заняття фізичними вправами в умовах дистанційного навчання проводяться за загальноприйнятою структурою: підготовча частина (розминка), основна частина, заключна частина. Розподіл заняття на частини сприяє реалізації принципу поступового підвищення фізичного навантаження [2].

Підготовча частина самостійного заняття необхідна для підготовки організму до виконання фізичних навантажень. Правильно проведена розминка знижує ризик травматизму під час виконання основного фізичного навантаження. Підготовча частина поділяється на два етапи: загальний та спеціальний. Загальний етап розминки має такі цілі: розігріти організм, підвищити температуру шкіри та тіла, зокрема м'язів опорно-рухового апарату; підвищити еластичність зв'язок та рухливість суглобів; настроїти діяльність функціональних систем: нервової, серцево-судинної, дихальної та ін. Для досягнення цього виконується комплекс загальнорозвивальних вправ

для всіх груп м'язів та всіх частин тіла. До комплексу загальнорозвивальних вправ входить 10–12 вправ з 8–10 повторень кожної вправи. При виконанні вправ на початку підготовчої частини перші 5–10 хв організм переходить зі стану відносного спокою в енергійний стан. При складанні комплексу загальнорозвивальних вправ слід урахувати принцип поступовості та послідовності. Починати виконання комплексу слід із простих вправ із невеликою амплітудою, потім збільшувати амплітуду виконання рухів, переходячи поступово до складніших вправ. Швидкість виконання також треба збільшувати поступово, тобто від простого до складного, від легкого до важкого, від повільного до швидкого. Необхідно дотримуватись послідовності у виконанні вправ для окремих частин тіла. Уся розминка завжди проводиться зверху донизу. Спочатку виконуються вправи для шиї, потім для плечового пояса, далі для тулуба, ніг. Наприкінці комплексу загальнорозвивальних вправ можна виконати стрибкові вправи. Закінчити комплекс загальнорозвивальних вправ треба вправами на розтягування, на розслаблення та відновлення дихання. Правильно проведена підготовча частина повністю налаштовує організм на виконання завдань основної частини самостійного заняття.

Основна частина самостійного заняття забезпечує вирішення таких завдань: навчання рухових дій; удосконалення вивчених раніше дій; розвиток фізичних якостей, розвиток психічних якостей, розвиток особистісних якостей. Основна частина занять буває простою та складною. Проста характеризується однотипною діяльністю. Складною вважається та, де в процесі самостійних занять застосовуються різноманітні вправи. Фізичні навантаження для комплексного розвитку фізичних якостей доцільно планувати в такому порядку: спочатку виконуються фізичні вправи на розвиток швидкості, після на розвиток сили та на завершення на розвиток витривалості. Вправи на розвиток гнучкості можна додавати до будь-якої частини самостійного заняття. Особливо необхідно виконувати вправи на розвиток гнучкості після вправ силового характеру, щоб уникнути перенапруження м'язів і зменшення рухливості в суглобах. Розучувати нові

рухові дії, виконувати складнокоординаційні вправи доцільно на початку основної частини самостійного заняття, доки не настала втома нервової та м'язової систем. Послідовність виконання фізичних вправ може змінюватися залежно від конкретних завдань. Обсяг та інтенсивність загальнорозвивальних, спеціально-підготовчих вправ, кількість повторень, серій, характер та тривалість відпочинку добираються з урахуванням статі, віку, стану здоров'я, рівня фізичної підготовленості, психофізичного стану, місця проведення самостійного заняття [4].

Тривалість основної частини самостійного заняття повинна становити від 70 до 90 % загального часу, відведеного для самостійного заняття фізичними вправами.

Заклучна частина самостійного заняття. Мета заключної частини – відновити звичайну роботу організму, тобто привести його в стан спокою, наприклад, знизити ЧСС, частоту дихання, зняти зайву м'язове напруження. Зміст заключної частини зазвичай становлять вправи невисокої інтенсивності. Це досягається за допомогою повільної ходьби, фізичних вправ на гнучкість, на розслаблення, вправ дихальної гімнастики. До цих вправ можна включати деякі елементи самомасажу: струшування, погладжування, розтирання. Добре закінчувати самостійні заняття водними процедурами, оскільки вплив води на організм людини також сприяє розслабленню. Тривалість заключної частини самостійного заняття від 5 до 15 хв і залежить від інтенсивності виконаних в основній частині фізичних вправ.

Отже, самостійні заняття фізичними вправами в умовах дистанційного навчання розподілені на частини, що сприяє реалізації принципу поступового підвищення та подальшого зниження фізичного навантаження.

Список використаних джерел

1. Іванова Л. І., Путров С. Ю., Карпюк Р. П. Теорія і методика оздоровчої фізичної культури: навч. посіб. Київ: ТОВ «Козарі», 2010. 276 с.

2. Катерина У. М. Удосконалення організації фізичного виховання студентів у позанавчальний час. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. Київ, 2013. № 4. С. 21–25.

3. Коломоєць О. В., Романій С. М. Методичні вказівки до організації самостійних занять студентів фізичними вправами оздоровчої спрямованості (для студентів всіх форм навчання). Красноармійськ: КП ДВНЗ ДонНТУ, 2013. 58 с.

4. Рибалко П. Ф. Жуков В. Л., Красілов А. Д. Самостійне оздоровче тренування: навч.-метод. посіб. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. 106 с.

Оксана Сидоренко,
викладач історії вищої категорії
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний світ характеризується тим, що людина, аби знайти своє місце й самореалізуватися в суспільстві, повинна вчитися майже все своє життя. Якість сучасної освіти, її відповідність вимогам суспільства визначається не кількістю того, що дитина знає і чого вона навчилася, а вміннями здобувати нові знання та використовувати їх на практиці.

Сьогодення – це час суттєвих змін у науці, техніці, інформаційному середовищі, освіті. Історична свідомість означає компетентність, що є корисною для орієнтації в змінах нашого життя й нашої суспільної дійсності.

Вивчення історії є одним із найважливіших чинників формування національної свідомості народу, особливо під час підготовки майбутніх педагогів.

У час новітніх інформаційних технологій важливо цікавитися новими ідеями, які б допомогли вирішити важливі завдання сучасної освіти, зокрема:

– виховання людини з високими моральними якостями; активного, свідомого громадянина з високою правовою свідомістю, правовою та політичною культурою;

– виховання громадянина, здатного жити в демократичній державі, творити громадянське суспільство, що поважає права людини, має готовність їх захищати від будь-яких порушень; громадянина, який уміє співпрацювати з іншими, поважати протилежну думку, відповідати за своє рішення;

– виховання професіонала, який володіє необхідними компетенціями, здатний знайти своє місце в житті, щоб поєднати індивідуальні інтереси й потреби суспільства;

– виховання громадянина світу, який визнає його багатовимірність, розуміє та поважає його різноманітність;

– виховання людини, яка свідомо ставиться до навколишнього світу, розуміє свою причетність до його благополуччя.

Сьогодні важливим є особистісно орієнтоване навчання. Саме воно дає змогу врахувати можливості здобувача освіти, зацікавити його осмисленим вивченням навчального матеріалу, залучити до активної роботи на будь-якому етапі заняття. Студенти беруть участь у формулюванні проблеми, визначають основні питання, працюють з різними джерелами, узагальнюють, диференціюють, висловлюють власну думку, сперечаються, оцінюють свою діяльність на занятті. Така модель вимагає використання інноваційних технологій під час організації навчального процесу. Тому доцільно використовувати такі форми роботи зі студентами, як мозковий штурм, «відкритий мікрофон», «акваріум», метод «Прес». На заняттях не зайвим буде поєднання індивідуальних і групових форм роботи, створення проєктів. Заняття з історії неможливо уявити без роботи з писемними джерелами, тому здобувачі освіти аналізують статті для ілюстрацій того чи іншого явища, використовують фотодокументи з газет, роблять посилання на телевізійні передачі.

Без самоосвіти педагог не зможе забезпечити безперервної освіти, що постійно оновлюється. Тому важливо озброїти майбутніх педагогів навчальними прийомами, навичками. На заняттях з історії це не лише аналіз джерел, але й робота зі словниками, поняттєвим апаратом. Студенти повинні вміти правильно вживати терміни. Під час дискусій, бесід, роботи в групі вони обмінюються думками, підтримують полеміку, вчаться поважати думку один одного [1].

Сьогодні на заняттях з історії використовують мультимедійні презентації. Досвід роботи засвідчує, що під час створення здобувачами освіти комп'ютерних презентацій формуються найважливіші в сучасних умовах навички:

- критичне осмислення інформації;
- виділення головного в інформаційному повідомленні;
- систематизування та узагальнення матеріалу;
- використання інткрнет-ресурсів: додатковий матеріал (тексти, діаграми, схеми, відеоматеріали).

Під час демонстрування презентації майбутні педагоги набувають досвіду публічних виступів, що стане в пригоді в подальшому житті. Використання комп'ютерних технологій дозволяє підвищити ефективність діяльності викладача та студентів. Інформаційні технології дозволяють по-новому використовувати текстову, звукову, графічну та відеоінформацію, що сприяє залученню різних джерел інформації [3].

Таким чином, інноваційні технології додають освітньому процесу проблемний, творчий, дослідницький характер. Вони допомагають стимулювати пізнавальний інтерес до історії, сприяти відновленню змістової сторони предмета й розвивати самостійну діяльність здобувачів освіти. Використання інноваційних технологій на заняттях історії дає можливість простежити за роботою студента при вивченні певної теми, об'єктивно оцінити його навчальну діяльність. Здобувачі освіти досягнуть творчих результатів з історії тільки тоді, коли викладач буде усвідомлювати, що

студент постійно перебуває під тиском потоку інформації, що впливає на його свідомість і почуття.

Список використаних джерел

1. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: навч.-метод. посіб. Київ: АСК, 2014. 192 с.
2. Шестобуз О. С. Сучасні інформаційні технології: навч.-метод. посіб. Чернівці: ЧНУ, 2015. 212 с.

Оксана Сорока,
викладач української мови та літератури вищої категорії
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

УЖИВАННЯ ТЕРМІНІВ І ПРОФЕСІОНАЛІЗМІВ У МОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Мова професійного спілкування педагога – це синтез наукового, офіційно-ділового та розмовного стилів. Педагогічна комунікація відбувається в різних площинах: вертикальній (адміністрація закладу освіти) та горизонтальній (колеги, учні). Доцільність спілкування, його вмотивованість, а, відповідно, і добір мовного матеріалу підвищує ефективність педагогічної праці та є однією з ознак компетентності педагога.

Підвищення загальної та фахової культури мови та мовлення майбутніх педагогів неможливе без вивчення мовних норм: орфоепічних, орфографічних, лексичних, граматичних, стилістичних.

Мовлення в професії педагога – основний інструмент впливу на свідомість, передавання нової інформації, діагностики й контролю навчальних досягнень здобувачів освіти. Сьогодні однією з основних у навчальних програмах називають комунікативну компетенцію. Українську мову вивчають на всіх рівнях здобуття освіти, а вдосконаленням свого мовлення людина повинна займатися впродовж життя. Майбутній педагог повинен не лише мати

глибокі знання зі свого фаху, але й на високому рівні володіти професійним мовленням.

Професійна комунікація – важливий засіб формування та розвитку особистості майбутнього фахівця. Розвиток мовлення майбутніх фахівців починається зі збагачення їхнього лексичного запасу професіоналізмами й термінами відповідного спрямування: чим більший лексичний запас, тим ширший кругозір, ерудиція, вища загальномова культура. Процес формування професійної культури мовлення охоплює такі основні компоненти:

- засвоєння професійної лексики й термінології обраного фаху;
- прищеплення студентам навичок роботи зі словниками, довідниками, енциклопедіями тощо;
- формування вмінь сприймати, відтворювати і створювати фахові висловлення, а в окремих випадках і перекладати їх іншою мовою;
- моделювання мовленнєвої ситуації, що може виникнути в майбутній професійній діяльності;
- уникнення порушень норм літературної мови у фаховій галузі.

Так, засвоєння професійної лексики й термінів відповідного фаху здійснюється студентами під час вивчення фахових дисциплін, де викладачі дають базові знання з теорії та методики викладання тих освітніх компонентів, що молодий фахівець буде викладати в процесі подальшої педагогічної діяльності. А відточення навичок професійної комунікації відбувається на заняттях з української мови за професійним спрямуванням.

Будь-яка наука, професія має свою термінологію, і педагогічна діяльність не є винятком. Дуже часто поняття «термін» і «професіоналізм» ототожнюють, вважають абсолютними синонімами.

Термін (від лат. *terminus* – межа, кінець) – це слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі знання чи діяльності людини.

Термінологія – 1) розділ мовознавства, що вивчає терміни (у цьому значенні все частіше використовують слово «термінознавство»); 2) сукупність

термінів певної мови або певної галузі. Наприклад, можемо говорити про англійську, польську, російську, українську та ін. термінологію, а також про термінологію філологічну, педагогічну, медичну, юридичну, технічну тощо.

Галузеві термінології (тобто сукупності термінів конкретних галузей) називають терміносистемами, або термінологічними системами [1, с. 54].

Системність термінології зумовлена двома типами зв'язків, що надають множинам термінів системного характеру:

- логічними зв'язками (якщо між поняттями певної науки існують системні логічні зв'язки, то терміни, що називають ці поняття, мають теж бути системно пов'язаними);

- мовними зв'язками (хоча терміни позначають наукові поняття, вони залишаються одиницями природної людської мови, відповідно, їм властиві всі зв'язки, характерні для загальноживаних слів – синонімічні, антонімічні, словотвірні, полісемічні, граматичні, родо-видові тощо).

Таким чином, термінологія – це не хаотична множина слів, а організована на логічному й мовному рівнях система спеціальних назв.

Основні ознаки терміна:

1. Системність. Кожний термін входить до певної терміносистеми, у якій має термінологічне значення. За межами своєї терміносистеми термін може мати зовсім інше значення.

2. Точність. Термін повинен найбільш повно й точно передавати суть поняття, яке він позначає. Неточний термін може бути джерелом непорозумінь між фахівцями.

3. Тенденція до однозначності в межах своєї терміносистеми. Якщо більшість слів загальноживаної мови багатозначні, то більшість термінів – однозначні, що зумовлено їх призначенням. Однак повністю усунути багатозначність (найчастіше двозначність) із терміносистем не вдається.

4. Наявність дефініції. Кожний науковий термін має дефініцію (означення), що чітко окреслює, обмежує його значення.

Деякі термінознавці називають і такі ознаки (або вимоги) до терміна:

- нейтральність, відсутність емоційно-експресивного забарвлення;
- відсутність синонімів;
- інтернаціональний характер (знаючи терміни-інтернаціоналізми, легко спілкуватися з іноземними фахівцями, читати іншомовну літературу; проте їх значення непрозорі, що ускладнює, зокрема, навчальний процес);
- стислість [2, с. 54].

Професійні слова (професіоналізми) – це назви понять певної галузі виробництва, роду занять тощо. За межами певного професійного середовища ці слова не завжди зрозумілі або не становлять інтересу [2, с. 55], наприклад, через уживання загальновживаного слова у специфічному значенні («вікно» в мовленні вчителів (викладачів) – не заповнений між уроками (лекціями) проміжок часу; «човник» – деталь швейної машинки тощо).

Найчастіше професіоналізми вживаються в усному неофіційному мовленні людей певної професії, вони не є науковим позначенням поняття. У писемному мовленні професіоналізми вживаються у фахових виданнях.

На практичних заняттях з української мови за професійним спрямуванням студентам спеціальності 015.37 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології) пропонуємо завдання, спрямовані на формування професійної культури мовлення майбутніх педагогів: опрацьовуючи навчальну літературу, фахові публікації, укласти короткий словник професійної термінології (і власне педагогічної – методика, і фахової, пов'язаної з аграрним виробництвом); редагувати словосполучення та речення, дотримуючись мовних норм (наприклад, *поступити в університет, слідує заняття, отримати освіту, познайомити зі змістом статті*); правильно наголошувати професійну лексику (*індустрія, ознака, витрати, мережа, асиметрія*); користуючись словником іншомовних слів, перекласти українською мовою пропоновані терміни та професіоналізми (*рейтинг, холдинг, патент, ембарго*); проаналізувати науково-навчальний текст професійного спрямування, обґрунтувати, яке значення мають терміни в

науковій літературі; створити або дібрати текст фахового спрямування, проаналізувати вжиту професійну лексику тощо.

Отже, використання майбутніми педагогами спеціальних термінів і професіоналізмів у власному мовленні є однією з ознак їхньої професійної компетентності, ідентифікації себе в майбутньому фаху та особистісному зростанні.

Список використаних джерел

1. Волкотруб Г. Й. Стилїстика ділової мови: навч. посіб. Київ: МАУП, 2002. 208 с. URL: http://chitalka.info/gr_26/gr_26index.htm
2. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова. 9-те вид., доп. та перероб. Харків: Весна, 2011. 400 с.

Олена Усок,
*викладач української мови та літератури вищої категорії
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ НАПИСАННЯ РЕЗЮМЕ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Резюме – це документ щодо особового складу, у якому претендент на посаду повідомляє стислі відомості про освіту, трудову діяльність, професійний досвід і досягнення тощо.

Професійне резюме має свою структуру – назву документа й текст. У тексті зазначаються: контакти – електронна адреса, телефон; прізвище, ім'я, по батькові; мета написання документа – участь у конкурсі, заміщення посади тощо; досвід роботи (у зворотньому порядку – від останнього місця роботи до першого); освіта (якщо претендент на посаду закінчував два й більше навчальні заклади, то це також зазначається у зворотньому порядку); професійні вміння й навички; особисті відомості (рік народження, сімейний стан); додаткова інформація (громадська діяльність, членство в професійних об'єднаннях тощо); рекомендації попередніх роботодавців (якщо вони є).

Для того, щоб навчитися складати резюме, здобувачі освіти повинні знати не лише його структуру, а й вимоги стосовно складання цього документа. Отож, професійне резюме повинно бути вичерпним та об'єктивним, мати достовірні відомості, чітким, структурованим, стислим (не більше однієї сторінки) і, звичайно, грамотним.

Наразі цифрові технології дозволяють влаштовуватися на роботу дистанційно. Випускнику не обов'язково їхати в інше місто, щоб подати надруковане резюме менеджеру особисто. Документ можна надіслати на електронну скриньку, у Viber, Telegram тощо.

Резюме складається на білому папері формату А4. Такий стандарт вимагають, зазвичай, державні установи, підприємства чи організації, куди працевлаштовується випускник.

Якщо колишній студент закладу освіти знайшов роботу на приватному підприємстві, то до складання резюме він може підійти креативно. Із цією метою йому можна скористатися онлайн-сервісами. Одним із таких є Canva – безкоштовний графічний редактор, що дозволяє легко й унікально створювати не лише резюме, а й публікації для соціальних мереж, відео, презентації, stories та інші візуальні матеріали.

Сучасний здобувач освіти має знати алгоритм складання резюме за допомогою графічного редактора Canva:

1. Завантажити Canva на пристрій (комп'ютер, ноутбук).
2. Зареєструватися.
3. Натиснути на «Створити дизайн».
4. Вибрати «Резюме».
5. Вибрати потрібний шаблон.
6. Заповнити шаблон – рубрики «Досвід роботи», «Освіта», «Про себе», «Що я вмію ще», «Зв'яжіться зі мною» (указується мобільний телефон, email, посилання на сторінки Facebook, Instagram). Також уміщується фотографія претендента на посаду, фото сертифікатів (якщо, наприклад, претендент на посаду додатково закінчив курси) тощо.

Варто зазначити, що резюме стандартне (складене на білому папері формату А4) відрізняється від резюме, створеного за допомогою графічного редактора насамперед тим, що перше дозволяє подати більше інформації, а друге вимагає більш стислого контенту, відтак здобувач освіти має виокремити лише потрібну й корисну інформацію про себе, щоб зацікавити керівника.

В епоху цифрових технологій випускник закладу освіти може зареєструватися на Work.ua – сайті пошуку роботи № 1 в Україні, де розмістити професійне резюме, указавши такі відомості про себе:

1. Прізвище, ім'я, по батькові.
2. Посаду, на яку претендує випускник.
3. Розмір заробітної плати, на яку розраховує.
4. Робота офлайн чи онлайн.
5. Вік претендента на посаду.
6. Місто, де проживає претендент на посаду.
7. Контактну інформацію (телефон, електронна пошта, соціальні мережі).
8. Досвід роботи.
9. Освіту.
10. Додаткову освіту.
11. Професійні та інші навички.
12. Знання мов.
13. Додаткову інформацію.

Таким чином, складаючи професійне резюме, випускник закладу освіти має виокремити не те, що бажає отримати і що його цікавить особисто, а те, що може запропонувати роботодавцеві – яку користь від нього матиме установа, підприємство, організація.

Отже, резюме – основний документ, що пред'являє випускник менеджеру. Тому завдання викладача – навчити здобувача освіти складати його грамотно, логічно, структуровано, стисло, об'єктивно й достовірно,

виокремлюючи інформацію, що дійсно зацікавить роботодавця. Студент має усвідомити, що професійно складене резюме є підґрунтям для успішної професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Культура фахового мовлення: навч. посіб. / за ред. Н. Д. Бабич. Чернівці: Книги-XXI, 2006. 496 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk718399.pdf>
2. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: навч. посіб. Київ: Академія, 2007. 360 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk710976.pdf>
3. Сайт пошуку роботи № 1 в Україні. URL: <https://www.work.ua/>
4. Canva. URL: <https://www.canva.com/>
5. Як створити ідеальне резюме. URL: <https://happymonday.ua/yak-stvoryty-idealne-rezyume>

Людмила Федотенко,
*викладач англійської мови вищої категорії
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У результаті стрімкого розвитку міжкультурної комунікації та глобальних змін, що відбуваються в сучасному світі, виникла потреба в такій особистості, яка володіє набором якостей і компетенцій, гостро необхідних для раціонального функціонування в полікультурному світі. Сьогодні для успішного виконання професійних обов'язків уже недостатньо бути фахівцем, який просто знає свою справу. Для успішного вирішення поставлених завдань потрібно ще і знання іноземних мов, що допоможуть стежити за новими досягненнями, розробками у світі, брати участь у міжнародних симпозіумах, конференціях, налагоджувати дружні зв'язки. У зв'язку із цим зростає актуальність професійно зорієнтованої мовної освіти студентів – майбутніх педагогів.

Важливо не лише знати іноземну мову, розуміти усне та писемне мовлення, викладати свої думки, а й уміти налагоджувати контакт із носіями іншої культури, досягати порозуміння з іноземними колегами, які працюють у спорідненій сфері, але представляють інший соціум. У цьому їм може допомогти опанування навичок міжкультурної комунікації та вміння успішно застосовувати їх на практиці. Володіти такими навичками студенти вчаться на заняттях з іноземної мови (за професійним спрямуванням), наскрізною метою яких є розвиток навичок практичного володіння іноземною мовою, як розмовно-побутовою, так і спеціальною, професійною мовою в писемній та усній формах.

Відповідно до позиції А. Кнапп-Поттхоффа основу міжкультурної компетенції становлять такі структурні елементи:

1. Афективний.
2. Когнітивний.
3. Стратегічний.

Афективний елемент складається з емпатії й толерантності. Когнітивний елемент базується на інтеграції знань про рідну культуру та культуру країни, мова якої вивчається, включаючи загальні культурно-комунікативні знання. Щодо стратегічного елементу, в його основі лежать вербальні, навчальні та дослідницькі стратегії студента [3].

Для повноцінного міжкультурного спілкування та досягнення порозуміння майбутній фахівець повинен мати сформовану іншомовну міжкультурну компетенцію у сфері професійної комунікації, під якою ми розуміємо: сукупність знань про рідну та іншомовну культуру; вміння та навички розуміти й адекватно використовувати в мові міжкультурну лексику; застосовувати знання про культуру носіїв мови у професійно спрямованих ситуаціях іншомовного мовного контакту; уміння досягати успіху в умовах професійної міжкультурної комунікації.

Розвиток іншомовної міжкультурної компетенції студентів немовних спеціальностей під час навчання іноземної мови буде ефективнішим, якщо в

практичній діяльності застосовувати такі завдання, як моделювання реальних ситуацій професійної міжкультурної взаємодії, наприклад: несподівана зустріч зі своїм іноземним колегою; телефонна розмова зі своїм американським другом щодо обміну професійним досвідом; інтерв'ю англійському науковому журналу тощо.

Результативними є дискусії, спільні проєкти, мініконференції, участь у вікторинах із таких тем, як «Do you know Britain?», «Do you know the USA?», «The common and distinctive features of the educational system in Britain and Ukraine», «The oldest universities of Great Britain», «The national holidays in Ukraine and in Britain», «The national symbols», «English-speaking countries», «Ukrainian-British relations» тощо, які дають можливість краще зрозуміти особливості іноземної культури в порівнянні її із власною.

Продуктивним є комплекс вправ, що містить завдання: складіть інструкційну картку до лабораторної роботи іноземною мовою; вставте необхідну лексику замість пропусків у тексті професійного спрямування; знайдіть українські еквіваленти для англійських прислів'їв та приказок; запам'ятайте англійську приказку та проілюструйте її ситуацією; дайте англійські еквіваленти словам, що вживаються в США; перевірте свої знання міжнародного етикету; прокоментуйте англійський жарт та інші.

Рівень сформованості міжкультурної компетенції буде вищим, якщо на заняттях з іноземної мови систематично використовувати автентичні матеріали, організовувати взаємодію студентів у малих групах, спрямовану на роботу з феноменами культури, наданими в автентичних матеріалах. Причому ця взаємодія повинна будуватися з урахуванням змістового, координаційного, структурного та якісного аспектів групової роботи [3].

Так, має бути сформований ряд ключових компетенцій, а саме:

– культурні – толерантне співіснування з представниками інших лінгвокультур;

- політичні та соціальні – уміння працювати в команді, відчувати відповідальність під час прийняття рішень та їх виконання; не створювати конфліктних ситуацій, намагатися вирішувати їх мирними шляхами;
- комунікаційні – досконале володіння рідною та іноземною мовами;
- освітні – здатність до безперервної самоосвіти для професійного та особистісного зростання.

Розвиток іншомовної міжкультурної компетенції сприяє загальному розвитку професійної компетентності майбутнього педагога, дозволяючи особистості бути більш мобільною на ринку праці й мати достатній рівень соціальної адаптації.

Список використаних джерел

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с. URL: <https://www.google.com.ua/search?client=opera&q=загальноєвропейські+мовні+рекомендації&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8> (дата звернення: 11.04. 2022).
2. Осадча О. В. Складові формування міжкультурної компетенції студентів. URL: http://confcontact.com/2013_06_07/22_Osadcha.html (дата звернення: 11.04. 2022).
3. Handford M. Developing socio-cultural competence in the ESL classroom. Nottingham Linguistic Circular. 2002. 207 p.
4. Knapp-Potthoff A. Interkulturelle Kommunikationsfähigkeit als Lernziel. Aspekte interkultureller Kommunikationsfähigkeit. M. Liedke: Munchen, 1997.

Олена Шевченко,
*учитель трудового навчання та
 образотворчого мистецтва
 Криворізької гімназії № 91
 (м. Кривий Ріг, Україна)*

РОЗВИТОК ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

У психології під мисленням розуміють процес пізнавальної діяльності індивіда, що характеризується узагальненим та опосередкованим

відображенням дійсності. Предмети та явища дійсності мають такі властивості та відносини, які можна пізнати безпосередньо, за допомогою відчуттів і сприйнятів (кольори, звуки, форми, розміщення та переміщення тіл у видимому просторі).

Перша особливість мислення – опосередкований характер. Те, що людина не може пізнати безпосередньо, вона пізнає побічно, опосередковано: одні властивості через інші, невідоме через відоме. Мислення завжди спирається на чуттєвий досвід – відчуття, сприйняття, уявлення – і раніше набуті теоретичні знання. Непряме пізнання і є пізнання опосередковане [1].

Друга особливість мислення – його узагальненість. Узагальнення як пізнання загального та суттєвого в об'єктах дійсності можливе тому, що всі властивості цих об'єктів пов'язані один з одним. Загальне існує і проявляється лише в окремому, конкретному випадку.

Узагальнення люди висловлюють за допомогою мови. Словесне позначення стосується не тільки окремого об'єкта, але й цілої групи подібних об'єктів. Узагальненість також властива і образам (уявленням і навіть сприйняттям). Але там вона завжди обмежена наочністю. Слово дозволяє узагальнювати безмежно. Філософські поняття матерії, руху, закону, сутності, явища, якості, кількості тощо.

Результати пізнавальної діяльності людей фіксують у вигляді понять. Поняття є відображенням суттєвих ознак предмета. Поняття про предмет виникає на основі багатьох думок і висновків про нього. Поняття як результат узагальнення досвіду людей є найвищим продуктом мозку, найвищим ступенем пізнання світу [2].

Мислення людини протікає у формі суджень та висновків. Судження – це форма мислення, що відображає об'єкти дійсності в їх зв'язках та відносинах. Кожне судження є окремою думкою про щось. Послідовний логічний зв'язок кількох суджень необхідний, щоб вирішити якесь розумове завдання, зрозуміти щось, знайти відповідь на питання, називається міркуванням. Міркування має практичний зміст лише тоді, коли воно приводить до певного

висновку. Висновок і буде відповіддю на питання, результатом пошуків думки. Висновок – це висновок з кількох суджень, що дає нам нове знання про предмети і явища об'єктивного світу. Висновки бувають індуктивні, дедуктивні і за аналогією.

Мислення – найвищий ступінь пізнання людиною дійсності. Чуттєвою основою мислення є відчуття, сприйняття та уявлення. Через органи чуття – ці єдині канали зв'язку організму з навколишнім світом – надходить у мозок інформація. Зміст інформації переробляється мозком. Найбільш складною (логічною) формою переробки інформації є діяльність мислення. Вирішуючи розумові завдання, які перед людиною ставить життя, вона розмірковує, робить висновки і цим пізнає сутність речей і явищ, відкриває закони їх зв'язку, і на цій основі перетворює світ.

Мислення не тільки тісно пов'язане з відчуттями і сприйняттями, але воно формується на основі їх. Перехід від відчуття до думки – складний процес, який полягає передусім у виділенні та відокремленні предмета або ознаки його, у відволіканні від конкретного, одиничного та встановленні суттєвого, спільного для багатьох предметів.

Мислення є способом вирішення завдань, питань, проблем, що постійно висувуються перед людьми життям. Вирішення завдань завжди має дати людині щось нове, нові знання. Пошуки рішень іноді бувають дуже важкими, тому розумова діяльність, як правило, діяльність активна, що вимагає зосередженої уваги, терпіння. Реальний процес думки – це процес не лише пізнавальний, а й емоційно-вольовий [3].

Для мислення людини важливий взаємозв'язок не з чуттєвим пізнанням, а з мовою. У конкретному розумінні мова – це процес спілкування, опосередкований мовою. Якщо мова – це об'єктивна система кодів, що історично склалася, і предмет спеціальної науки – мовознавства, то вона ще є психологічним процесом формулювання та передавання думки засобами мови.

Розглянемо мислення, його види та особливості розвитку мислення старших школярів.

Насамперед мислення є вищим пізнавальним процесом. Воно є наслідком утворення нового знання, активною формою творчого відображення та перетворення людиною дійсності. Відмінність мислення від інших психологічних процесів у тому, що майже завжди воно пов'язане з наявністю проблемної ситуації, завдання, які потрібно розв'язати, є активною зміною умов, у яких завдання задані. Мислення, на відміну сприйняття, виходить за межі чуттєвого, розширює межі пізнання. Щодо мислення з урахуванням сенсорної інформації робляться певні теоретичні та практичні висновки. Воно відбиває буття у вигляді окремих речей, явищ та властивостей, а також визначає зв'язки, що існують поміж ними. Властивості речей і явищ, зв'язок між ними відбиваються у мисленні в узагальненій формі.

На практиці мислення як окремий психічний процес не існує, воно незримо наявне у всіх інших пізнавальних процесах: сприйнятті, увазі, уяві, пам'яті, мові. Вищі форми цих процесів обов'язково пов'язані з мисленням, і рівень його участі в цих пізнавальних процесах визначає їх рівень розвитку. Мислення – це особливого роду теоретична і практична діяльність, що передбачає систему включених до неї дій та операцій орієнтовно-дослідницького, перетворювального та пізнавального характеру [4, с. 20].

Розглянемо різні види мислення:

Теоретичне поняттєве мислення – це таке мислення, користуючись яким людина в процесі розв'язання завдання звертається до понять, виконує мисленнєві дії, безпосередньо не маючи стосунків з досвідом, який отримується за допомогою органів чуття. Вона обговорює і шукає вирішення завдання з початку і до кінця в розумі, користуючись готовими знаннями, отриманими іншими людьми, вираженими в поняттєвій формі, судженнях, висновках. Теоретичне поняттєве мислення властиве науковим теоретичним дослідженням. Теоретичне образне мислення відрізняється від поняттєвого тим, що матеріалом, який тут використовує людина для вирішення завдання, є

не поняття, судження чи умовиводи, а образи. Вони безпосередньо витягуються з пам'яті або творчо відтворюються уявою. Таким мисленням користуються люди зі сфери літератури, мистецтва, взагалі люди творчої праці, які мають справу з образами. У ході вирішення розумових завдань відповідні образи подумки перетворюються так, щоб людина в результаті маніпулювання ними змогла безпосередньо побачити вирішення завдання, що його цікавить. Обидва розглянуті види мислення – теоретичне поняттєве та теоретичне образне, зазвичай, співіснують. Вони доповнюють одне одного, розкривають людині різні, але взаємозалежні сторони буття. Теоретичне поняттєве мислення дає хоч і абстрактне, але найточніше, узагальнене відображення дійсності. Теоретичне образне мислення дозволяє отримати конкретне суб'єктивне її сприйняття, яке не менш реальне, ніж об'єктивно-поняттєве. Без того чи іншого виду мислення наше сприйняття дійсності не буде глибоким і різнобічним, точним і багатим на різноманітні відтінки, яким воно є насправді.

Відмінна риса наочно-образного мислення полягає в тому, що розумовий процес у ньому безпосередньо пов'язаний зі сприйняттям мислячою людиною навколишньої дійсності і без неї відбуватися не може. Думаючи наочно-образно, людина прив'язана до дійсності, а необхідні для мислення образи представлені в короткочасній та оперативній пам'яті (на відміну від образів для теоретичного образного мислення витягуються з довгострокової пам'яті й потім перетворюються).

Останній вид мислення – наочно-дієве. Його особливість полягає в тому, що процес мислення має практичну перетворювальну діяльність, здійснювану людиною з реальними предметами. Основною умовою розв'язання задачі в цьому випадку є правильні дії з відповідними предметами. Цей вид мислення є в людей, які займаються продуктивною працею, результатом якої є створення матеріального продукту.

Зазначимо, що перелічені види мислення одночасно є і рівнями його розвитку. Теоретичне мислення вважається досконалішим, ніж практичне, а

поняттєве є більш високого рівня розвитку, ніж образне. Учні старшого шкільного віку характеризуються розвитком загальних і спеціальних здібностей на основі основних провідних видів діяльності: навчання, спілкування і праці. У навчанні формуються загальні інтелектуальні здібності, особливо поняттєве теоретичне мислення. Це відбувається за рахунок засвоєння понять, удосконалення вміння користуватися ними, міркувати логічно та абстрактно. Значний приріст предметних знань створює основи для подальшого розвитку вмінь і навичок у тих видах діяльності, де знання практично необхідні [5, с. 34].

Отже, просторове мислення сприймається як складне структурне утворення, в якому виявляються загальні та специфічні закономірності розумової діяльності. Маючи якісну своєрідність, просторове мислення не є локальним утворенням. Це фундаментальна особливість психіки, що забезпечує можливість особи орієнтуватися в просторі. Його формування здійснюється в системі загального психічного розвитку в міру оволодіння людиною предметним світом, у процесі спілкування, у ході спеціального навчання, в якому найбільш повно пізнаються просторові властивості та відносини в їх загальних та закономірних зв'язках. Основний зміст просторового мислення спрямований на оперування цими зв'язками та відносинами, що здійснюється в образній формі. Розвиток просторового мислення сприймаємо як процес, що має соціальну природу. Його формування йде під безпосереднім та вирішальним впливом освітнього процесу. Таким чином, просторове мислення в старшокласників необхідно розвивати так, щоб використати всі можливості для подальшого його розвитку на уроках трудового навчання і технологій.

Список використаних джерел

1. Коберник О. Концептуальні засади технологічної освіти учнівської молоді в Україні. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_2_35.pdf (дата звернення: 18.08.2015).

2. Слабко В. М. Підготовка майбутніх учителів технологій до навчання основам дизайну у профільній школі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2012. 20 с.

3. Слюсаренко Н. В. Теорія і практика трудової підготовки дівчат у школах України (кінець XIX – XX століття): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2010. 40 с.

4. Оршанский Л. В., Скварок Ю. Ю. Художественно-трудова подготовка учителей в сфере этнодизайна. *Управление в социальных и экономических системах*: материалы XVII междунар. науч.-практ. конф. (Минск, 2–6 июня 2008 г.) / Минский ин-т управления; редкол.: Н. В. Суша и др. Минск, 2008. С. 19–20.

5. Цина А. Методика формування у майбутніх учителів технологій професійно значущих домінантних особистісних якостей. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2011. № 11–12. С. 34–37.

Тетяна Ювченко,
викладач фахових дисциплін вищої категорії
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

Прискорення науково-технічного й соціального прогресу, кризові економічні, екологічні, демографічні, політичні та інші явища, що виникли в сучасному світі, неминуче позначаються на системі освіти, загострюють суперечності й труднощі у формуванні молодого покоління.

Системи освіти й виховання має бути спрямована на підготовку фахівців нової формації, які будуть володіти критичним мисленням, комунікативними навичками, цифровою компетентністю; на розвиток найвищого рівня їх загальнолюдських якостей – інтелекту, особистих рис і творчих здібностей.

Якісні зміни в навчально-виховному процесі з метою його покращення та вдосконалення досягаються за допомогою інноваційних педагогічних технологій і методів. Інновації – це нові форми організації діяльності й управління, нові види технологій, що охоплюють різні сфери життєдіяльності людства.

Під інноваціями у вихованні розуміють процес створення, поширення нових засобів для розв'язання педагогічних проблем, а також пошук оригінальних, нестандартних шляхів: оригінальні виховні ідеї, нові виховні технології, форми й методи виховання. До виховних інновацій належать також і мистецькі засоби та прийоми впливу педагога на свідомість особистості вихованця з метою формування в ньому особистісних цінностей у контексті із загальнолюдськими.

У своїй роботі використовуємо різні інтерактивні технології, що допомагають вирішувати навчальні та виховні завдання: спільний пошук вирішення проблеми, моделювання життєвої ситуації. Застосовуємо такі методи, як ділові ігри, диспути, інсценування, кейс-метод; технології – інтегрованого навчання та виховання, виховання й розвитку за інтересами, виховання за допомогою рольових ігор.

З метою залучення здобувачів освіти до активної діяльності, спонукання до самоосвіти, активізації творчого потенціалу студентів я як класний керівник працюю із цікавими сучасними педагогічними надбаннями: інформаційно-масові форми (подорожі до джерел української культури, флешмоби, мистецькі подіуми); діяльнісно-практичні (творчі групи з виготовлення леп-буків, дитячих іграшок з екоматеріалів; екскурсії; ігри-драматизації; участь у тематичних виставках і ярмарках до Різдвяних свят, благодійного спрямування; тренінги тощо); індивідуальні (цікаві доручення, творчі завдання); наочні (створення презентацій, віртуальних мистецьких подорожей, виставок творчих доробок, стінгазет та декорацій до свят, фоторепортажів, відеороликів, куточка української народної спадщини та родинного дерева в кабінеті).

Ці технології спрямовують на пошук та виконання цікавих і корисних справ. Вони допомагають згуртувати студентський колектив; збагатити його знаннями про народні традиції, рідний край; виховувати моральні, патріотичні почуття, громадянську позицію.

Кожен із нас має таланти. Хтось уже відкрив їх, а хтось іще шукає. У своїй педагогічній діяльності допомагаю творчим, талановитим здобувачам освіти реалізуватися, розвивати власні здібності.

У виховній діяльності велику увагу приділяємо роботі з обдарованими студентами. Зокрема, організовано роботу студентського наукового гуртка «ART-ФАНТАЗІЯ», метою якого є залучення талановитої молоді до науково-дослідної діяльності. Репрезентацією такої діяльності є доповіді на науково-практичних конференціях, публікації статей у наукових друкованих виданнях, презентація артперфомансів, акції. Студенти активно беруть участь у творчих конкурсах, мистецьких фестивалях, демонструючи свої роботи в оригінальній, креативній формі: мініколекція українського одягу «Золота вишиванка», етнофантазія «Як у нас в Україні», тематичні вокально-хореографічні постановки, історична драматизація «Етноеволюція» тощо.

Тож у сучасній освіті можливе співіснування традиційних та інноваційних технологій навчання та виховання, що відкриває нові можливості в цікавому їх поєднанні, у створенні креативних форм і методів. Таким чином, щоб успішно реалізувати основну мету і зміст сучасного виховання, необхідно створювати умови для формування активної життєвої позиції, суспільно необхідних якостей особистості, життєвих компетенцій; стимулювати ініціативність, зацікавленість у проявах власної індивідуальності; а головне – не боятися змін у педагогічних методиках і сміливо впроваджувати інноваційні технології навчання та виховання.

Денис Михайловський,
*аспірант Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка,
(м. Глухів, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ОСНОВ РОБОТОТЕХНІКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ЗАСОБАМИ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ TINKERCAD

Слово «робототехніка» вперше було використано «батьком» наукової фантастики Айзеком Азімовим. Як зрозуміло з назви, предмет повинен навчати основ створення прототипів роботів, їх конструювання та програмування.

Діти з молодших класів (8–10 років) уже здатні не просто створювати найпростіші механізми і роботів, але конструювати і програмувати повноцінних багатофункціональних роботів. У цьому віці вони вже здатні зрозуміти ази мов програмування C++ і Scratch.

Заняття з робототехніки для дітей в 11–13 років уже відрізняються складністю, з якою нездатний впоратися непідготовлений дорослий. Дитина починає вчитися конструювати роботів за власними задумами. Також він починає знайомитися з принципами створення мікроконтролерів по Arduino і працювати у візуальному середовищі програмування.

Заняття з робототехніки передбачають не тільки конструювання, але й етап планування, в якому дитина вирішує, як і яким чином буде працювати майбутній робот або автоматизований пристрій. При цьому учень освоює програми для 3D-проєктування, які дозволяють створювати прототипи роботів або їх елементів у віртуальному просторі.

Слід розуміти, що робототехніка – це не проста дисципліна, яка розвиває тільки одну навичку в дитини. Вона рівномірно розвиває всі когнітивні функції дитини, вміщуючи в себе таким чином навички, які інші дисципліни пропонують окремо.

Робототехніка об'єднує програмування, алгоритмування, логіку, механіку, математику, проєктування та фізику. Створюючи щось цікаве та незвичайне, дитина ще й підтягує рівень знань з точних наук.

«Робототехніка» є міжгалузевим курсом, який допоможе реалізувати мету природничої, інформатичної, математичної та технологічної галузей, підсилить практичне спрямування зазначених галузей та підвищить мотивацію здобувачів освіти. Вона також спрямована на формування актуальних на ринку праці компетентностей, а саме: когнітивних навичок; навичок опрацювання інформації, інтерпретації та аналізу даних; інженерного мислення; критичного мислення; науково-дослідних навичок; алгоритмічного мислення та цифрової грамотності; креативних якостей та інноваційності; технологічних навичок; навичок комунікації.

На думку експертів, майбутні професії не обійдуться без навичок програмування. Такі вимоги висуває розвиток нашого сучасного суспільства, а це значить, що такі вимоги вже сьогодні треба враховувати під час навчання школярів.

Вивчення робототехніки в межах відповідної дисципліни може ґрунтуватися на використанні спеціалізованих конструкторів, що мають програмований модуль. Переважна більшість публікацій з цього питання стосується використання конструкторів лінійки LEGO Education в навчальному процесі.

Конструктор Lego має низку переваг, проте до недоліків відносимо ціну і те, що вся електроніка захована в пластиковому корпусі. Для початку можна зупинитись на цій пропозиції. Проте, якщо у вас є необхідність у створенні нестандартних прототипів, можна розглянути платформу Andruino. Arduino – невелика за розмірами плата мікроконтролера с роз'ємом USB для підключення до комп'ютера та низкою контактів для з'єднання проводами с зовнішніми пристроями, таких як електроприводи, реле, фотоеlementи, світлодіоди, гучномовці, мікрофони та інше. Платформа Andruino може живитись від роз'єму USB комп'ютера, от 9-вольтової батареї або іншого

джерела живлення. Платою можна керувати з комп'ютера або запрограмувати її й після від'єднання від комп'ютера вона буде працювати автономно.

Arduino – це портативна платформа з відкритим вихідним кодом, на базі якої легко пристосовуються апаратні засоби і безкоштовне програмне забезпечення для побудови простих систем автоматики та робототехніки.

Платформа Arduino повністю відкрита для розробників, доступні ціни на плати, модулі та датчики зробили її найпопулярнішою платформою для радіоаматорів у цілому світі.

Arduino дозволяє навіть новачкам робити дійсно дивовижні речі. Ви можете підключати до Arduino різні типи датчиків, джерела світла, електродвигуни і багато інших пристроїв, а також використовувати програмне забезпечення для зручного керування вашими приладами, а також обробки різної інформації з датчиків. Ви можете створити інтерактивний дисплей або рухомий робот, моделі, які керуватимуться по радіо або розробити систему керування «Розумний дім».

А найголовніше – учень, зробивши проєкт, бачить результат. Уже не виникне запитання «А навіщо це мені потрібно?», як це часто відбувається на шкільних уроках.

В інтернеті можна знайти багато ресурсів зі створення різноманітних проєктів на базі платформи Arduino, наприклад:

– <http://arduino-diy.com/> – інформаційний ресурс з інструкціями та навчальними рекомендаціями з використання контролерів Arduino;

– <http://arduino.cc> – сайт-проєкт Arduino.

На сьогодні існують вже готові набори на базі платформи Arduino це набори Makeblock, Hunitrinic, Розумний дім Arduino та інші. Зазначимо, що на відміну від наборів Lego, комплектуючі до платформи Arduino можна придбати в інтернеті або у звичайному магазині електротоварів.

В умовах стрімкої еволюції технологій зростає попит на такі професії, як програмісти, ІТ-фахівці, інженери, професіонали в галузі високих технологій. У віддаленому майбутньому з'являться професії, про які зараз навіть уявити

важко, всі вони будуть пов'язані з технологією і високотехнологічним виробництвом у поєднанні з природничими науками. Особлива потреба буде в спеціалістах біо- та нано-технологій. Таким чином, основна мета сучасної освіти – підготувати таких фахівців.

Перед школою, у свою чергу, постає завдання дати учням підґрунтя для здобуття майбутньої професії, підготувати до життя, дати поштовх до самореалізації, розвивати креативність, творчість. Учні повинні оволодіти основними ключовими компетентностями, що декларуються в Концепції «Нова українська школа», а саме: спілкування державною та іноземними мовами, математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова грамотність, уміння навчатися впродовж життя, соціальні й громадянські компетентності, підприємливість, загальнокультурна, екологічна грамотність і здорове життя.

Одним з таких методів є використання онлайн-сервісу Tinkercad, який зараз належить компанії Autodesk. Tinkercad уже давно відомий багатьом як просте і безкоштовне середовище як для навчання 3D-моделювання так і для створення простих електронних проєктів на базі Arduino. Ці вкрай важливі й потужні інструменти здатні істотно полегшити початківцям-розробникам Arduino процеси навчання, проєктування і програмування нових схем.

Завдяки онлайн-сервісу Tinkercad Circuits Arduino (рис. 1) можна створювати електричні схеми і підключати до проєкту віртуальну плату Arduino, в яку можна завантажити працюючі скетчі, а також запустити емулятор і переглянути, як буде працювати створений проєкт.

Tinkercad – це безкоштовний, простий і водночас потужний сервіс, з якого можна розпочинати навчання основ електротехніки і роботехніки.

Можливості симулятора Tinkercad для розробника Arduino:

1. Онлайн-платформа, для роботи якої потрібен тільки браузер і стійкий інтернет.
2. Зручний графічний редактор для візуальної побудови електронних схем.

3. Попередньо встановлений набір моделей більшості популярних електронних компонентів, відсортований за типами компонентів.
4. Симулятор електронних схем, за допомогою якого можна під'єднати створений віртуальний пристрій до віртуального джерела живлення і простежити, як він працюватиме.
5. Симулятори датчиків та інструментів зовнішнього впливу. Ви можете змінювати показання датчиків, стежачи за тим, як на них реагує система.
6. Вбудований редактор Arduino з монітором порту і можливістю покрокового налагодження.
7. Готові для розгортання проекти Arduino зі схемами та кодом.
8. Візуальний редактор коду.
9. Можливість інтеграції з іншою функціональністю Tinkercad і швидкого створення для вашого пристрою корпусу та інших конструктивних елементів – створена 3D-модель може бути відразу надрукована на 3D-принтері.
10. Вбудовані підручники і величезна спільнота з колекцією готових проєктів.
11. Наявність віртуальних класів для підтримки і організації дистанційного навчання.

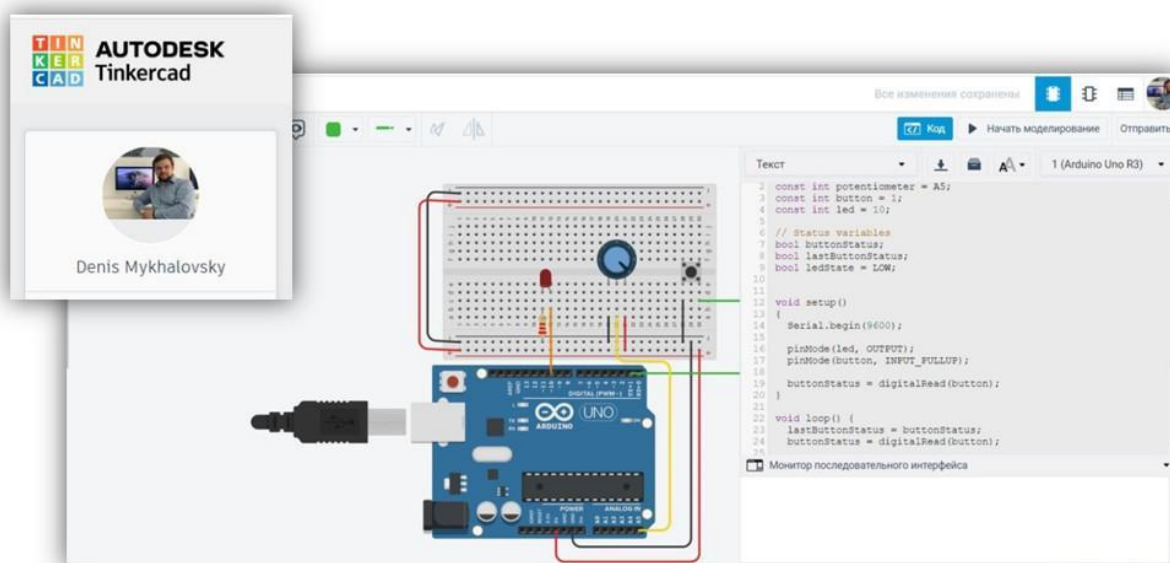

Рис. 1. Онлайн-сервіс Tinkercad Circuits Arduino

Симулятор Tinkercad дозволяє не лише створювати електричні схеми, а і писати програмний код (скетч). Натиснувши на кнопку «Code Editor» та перейшовши в режим редагування коду, ми отримуємо можливість створювати програму одним із двох способів: з допомогою візуальних блоків типу Scratch або використовуючи мову програмування Arduino, що основана на C/C++. Слід зауважити приємну особливість для учнів та вчителів, які не вивчають мову програмування C/C++ або ж тільки починають з нею знайомитись: при побудові скетчу з допомогою блоків код мовою програмування Arduino створюється автоматично.

Завдяки таким можливостям можна використовувати онлайн-платформу Tinkercad при вивченні лінійних алгоритмів, розгалуження чи повторення, наприклад, у 5 класі. Використовувати для практичних робіт, невеликих завдань, домашнього завдання чи для створення учнівських проєктів.

Для успішного створення прототипу своєї схеми та формування в дітей навички алгоритмізації можна запропонувати виконати такі кроки:

Крок 1. Створюємо схему Circuit.

Будемо вважати, що проєкт ми вже створили описаним вище способом. Переходимо в нього і натискаємо на кнопку Create, вибираючи тип Circuit. Після цього кроку відкривається візуальне середовище редагування, в якому ми зможемо як намалювати схему, так і написати та налагодити скетч Arduino.

Крок 2. Підготовка електронної схеми.

Створюючи схему, ми виконуємо такий порядок дій:

1. Вибираємо потрібні компоненти з бібліотеки компонентів унизу екрана і розміщуємо їх у полі редактора.

2. З'єднуємо компоненти за допомогою віртуальних провідників, маляючи їх мишкою.

3. Редагуємо параметри компонентів (наприклад, величину опору в резисторів або колір дротів).

Крок 3. Програмуємо скетч віртуального Arduino.

Усі інструменти для редагування коду стають доступними після переходу у відповідний режим при натисканні на кнопку «Code Editor» у верхній панелі.

У режимі редагування коду нам доступні такі варіанти дій:

1. Завантажити скетч у «віртуальний контролер» і запустити симулятор.
2. Перемикання у візуальний редактор коду типу Scratch.
3. Перемикання в текстовий редактор коду.
4. Підключення бібліотек.
5. Завантажити код на свій комп'ютер у вигляді файлу з розширенням .ino (скетч Arduino).

6. Запустити відладчик з можливістю створення точок зупинок і моніторингом станів змінних.

7. Відобразити або приховати вікно монітора.

Крок 4. Запускаємо симулятор Arduino

Є два способи запуску симулятора. Перший – натиснути на кнопку «Start Simulation» у верхній панелі. Другий – використовувати кнопку Upload&Run у режимі редагування коду.

В обох випадках для зупинки роботи симулятора потрібно просто ще раз натиснути на верхню кнопку (у режимі симуляції напис зміниться на «Stop Simulation»).

Можна зробити висновок, що в наших реаліях використання онлайн-сервісу Tinkercad для будь-якого початківця-робототехніка буде справжньою знахідкою. Опанувавши Tinkercad, учитель інформатики разом з учнями зможе створювати різні цікаві проєкти спочатку за допомогою онлайн-сервісу, а потім використовуючи реальні електронні компоненти. Використання Tinkercad дозволить поліпшити алгоритмічне і логічне мислення, а також абстрактні якості інтелекту дитини.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text>

2. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyizagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>

3. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017/2018 навчальний рік. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/56880/

Віталій Рудинський,
*аспірант кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(м. Хмельницький, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ (СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ) У ВВНЗ

Сучасний період розвитку Сил спеціальних операцій (спеціального призначення) характеризується глибокими та якісними перетвореннями, викликаними процесами реформування. Сьогодні Україні потрібна така армія, де до фаховості, технічного супроводу та компетентності військових ставлять вимоги найсучаснішого рівня. Значною мірою ці вимоги стосуються випускників вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) для багатофакторного аналізу всієї оперативної інформації з урахуванням тактичної обстановки та характеру поставлених завдань, швидко, грамотно та обґрунтовано приймати рішення в екстремальних умовах.

Поряд з цим на діяльність офіцера Сил спеціальних операцій (спеціального призначення) великий вплив чинить процес інформатизації військової практики, що активно здійснюється нині та обумовлений оснащенням зазначених сил інформаційно-керуючими системами, засобами розвідки, системами навігації, сучасними комплексами керованого озброєння, які засновані на використанні інформаційних та комунікаційних технологій.

Складний та динамічний характер професійної діяльності офіцерів, упровадження ними у практику сучасних форм, методів та засобів управління вказують на наявність інформаційно-аналітичної складової професійної

діяльності як обов'язкового компонента їхньої професійної компетентності. Звідси випливає, що оволодіння інформаційно-аналітичною компетентністю, під якою розуміється готовність та здатність майбутнього військового фахівця на основі мотивованого та обґрунтованого застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій здійснювати цілеспрямовану інформаційно-аналітичну діяльність, пов'язану з пошуком, якісно-змістовним аналізом, обробкою та перетворенням інформації, стає невід'ємною частиною професійної підготовки сучасного офіцера. При цьому результативність військово-професійної діяльності значною мірою залежить як від вихідного рівня сформованих інформаційно-аналітичних умінь і навичок, так і від результатів їх цілеспрямованого розвитку в умовах освітнього процесу.

Початкові знання в галузі інформаційних технологій курсанти отримують із самого початку навчання у ВВНЗ. Унаслідок цього виникає необхідність закріпити, поглибити та профілювати знання з галузі інформатики на основі безперервного розширення теоретичної бази знань з дисциплін та їх адаптації до професійної підготовки, посилення інтегративних зв'язків між профільними дисциплінами, створення інформаційного середовища навчального призначення, що супроводжує діяльність курсантів на різних етапах підготовки.

В умовах інформатизації сфери освіти, запровадження нових державних освітніх стандартів важлива роль відводиться змішаному навчанню [2, с. 25]. З урахуванням специфіки ВВНЗ (суворий регламентований розпорядок дня; необхідність закритого способу функціонування; виконання курсантами завдань з несення військової служби та життєзабезпечення навчального закладу; регламентування часу, що відводиться на самостійну підготовку та ін.), що чинить безпосередній вплив освітній процес, саме змішане навчання, засноване на об'єднанні технологій традиційного та інформаційно-комунікаційного навчання, стає актуальною складовою сучасної освітньої системи професійної підготовки майбутнього офіцера та значно розширює його можливості.

Застосування технологій змішаного навчання дозволяє забезпечити організацію когнітивної діяльності курсантів за допомогою їх цілеспрямованої, інтенсивної та контрольованої самостійної роботи; організації індивідуальної підтримки навчальної діяльності кожного курсанта викладачем на основі використання технологій онлайн-спілкування; організації групової навчальної діяльності, включаючи спільну роботу над проєктами, проведення дискусій, семінарів, організованих у вигляді електронних телеконференцій, форумів, синхронних та асинхронних за часом; можливості врівноваження рівня базових знань курсантів з допомогою дистанційного вивчення матеріалу [1, с. 104]. Важливо, що за змішаного навчання в курсантів відкриваються нові можливості доступу до освітніх інформаційних ресурсів та організаційно-освітніх форм, методів і засобів, заснованих на інтеграції традиційного, онлайн-ового навчання та самостійного навчання.

Отже, технології змішаного навчання мають значні дидактичні можливості, реалізація яких сприяє формуванню та розвитку в курсантів фахових компетентностей, і найбільш повно відповідають специфіці ВВНЗ, що безпосередньо впливає на освітній процес.

Список використаних джерел

1. Волошинов С. А. Запровадження змішаного навчання у професійну підготовку майбутніх фахівців морської галузі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Вип. 70, № 2. С. 104–120.
2. Галкіна В. Д. Використання технології змішаного навчання під час формування іншомовної професійної компетентності військових фахівців. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2016. № 1(83). С. 25–30.

Дарина Тарарук,
аспірантка кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(м. Хмельницький, Україна)

СПІЛЬНА РОБОТА ВЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНИХ ПРЕДМЕТІВ ТА СІМ'Ї З ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ

Професійне самовизначення учнів залежить не тільки від успішної систематичної роботи освітньої організації в цьому напрямі, а й від виховання в сім'ї [1, с. 152]. Однак вплив батьків на вибір професії не завжди буває позитивним, тому що багато хто з них не має достатніх уявлень про інтереси, схильності, здібності своїх дітей та особливості обраної ними професії. Інколи люблячі батьки часто намагаються приймати рішення замість своєї дитини, також є ті, які самоусуваються, знімаючи з себе будь-яку відповідальність (крім «одягти» та «нагодувати» дитину).

Педагогічне просвітництво батьків посідає одне з провідних місць у діяльності сучасного закладу освіти. Форми педагогічної освіти можуть бути різноманітні [2, с. 84]: загальні та індивідуальні бесіди, заняття про професійні інтереси дитини, батьківські лекторії, конференції, анкетування, збори. Тематика батьківських зборів є різноманітною і може охоплювати форми подальшої освіти старшокласниками, обговорення психофізіологічних особливостей юнацького віку, спільне подолання з батьками труднощів у професійному становленні та ін.

Однак одна лише освіта батьків, навіть дуже добре спланована, не дає бажаного ефекту, якщо вони самі не залучаються до активної профорієнтаційної діяльності: організації екскурсій; підготовки та проведення тематичних заходів, що стосуються окремих груп професій, до яких належать батьки; виступи перед учнями з бесідами на професійну тему; допомога батьків в організації тимчасового працевлаштування учнів у вільний від навчання час.

Участь батьків у профорієнтаційній роботі є достатньо значною, оскільки розширює можливості вчителя-предметника та освітнього закладу в ознайомленні з професіями та сучасним виробництвом.

При ефективній організації професійної орієнтації в закладі загальної середньої освіти діяльність учителів гуманітарних предметів спрямована на:

- розвиток в учнів пізнавального фахового інтересу. Цьому сприяють успішно використані на уроках різноманітні методи та засоби: бесіди, ділові ігри, семінари, круглі столи, предметні тижні, олімпіади, факультативи, конкурси, домашні завдання та ін.;

- забезпечення профорієнтаційної спрямованості уроків для формування у старшокласників професійно важливих особистісних якостей та професійних навичок;

- сприяння у формуванні в учнів адекватної самооцінки;

- спостереження щодо виявлення професійних схильностей та здібностей учнів;

- адаптивність навчальних програм до профілю класу та професійних особливостей старшокласників.

Отже, для організації професійної орієнтації в закладах загальної середньої освіти важливою є спільна робота вчителів гуманітарних предметів і сім'ї з професійної орієнтації учнів та розподіл між ними функціональних обов'язків.

Список використаних джерел

1. Дученко Н. А. Профорієнтаційна робота в школі. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 1. С. 152–159.
2. Лещук Г. Взаємодія школи та сім'ї у профорієнтаційній роботі з учнями. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2014. № 30. С. 84–86.

Богдан Тропак,
*асистент кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У ЗВО

В умовах цифровізації освіти актуалізується питання створення і опанування нових засобів навчання, спрямованих на організацію роботи здобувачів освіти в єдиному інформаційно-освітньому просторі з метою підвищення якості освіти. Процес інтеграції з міжнародним освітнім простором зумовив появу таких педагогічних феноменів, пов'язаних із цифровізацією навчального процесу, як цифрова компетентність (digital competence) та цифрова грамотність (digital literacy), що здебільшого тлумачаться науковцями як наявність у фахівця вмінь щодо застосування цифрових технологій у професійній діяльності.

Таким чином, створення методичної системи розвитку цифрової компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій має базуватися на розробленні інформаційно-цифрового середовища, до якого належать професійна рамка цифрового навчання, статус суб'єкта навчання в межах рамки, умови доступності, методологія взаємодії інформаційно-цифрового середовища зі змістом учіння.

Таким чином, інформаційно-цифрове середовище має ґрунтуватися на таких принципах:

- багатокомпонентності, що включає навчально-методичні матеріали, наукоємне програмне забезпечення й ін.;
- інтегральності, що передбачає необхідну сукупність базових знань у галузях науки і техніки з виходом на світові цифрові ресурси, інформаційно-

довідкової бази додаткових навчальних матеріалів, що деталізують і поглиблюють знання;

- адаптивності традиційної системи освіти та сучасної інформаційно-цифрової, де гнучко модифікується інформаційне ядро згідно з потребами суспільства;

- використанні європейського досвіду, зокрема «2.0:Digital Competence Framework for Citizens», в основу якого покладена здатність суб'єкта навчання застосовувати новітні технології в житті, навчанні та праці та постійно оновлювати її впродовж життя.

До інформаційно-цифрових засобів навчання можна віднести цифрові освітні ресурси, тобто інформаційні джерела, що містять графічну, текстову, фото-, відео- та іншу інформацію, представлену в цифровому вигляді й спрямовану на реалізацію цілей і завдань сучасної освіти. Багатофункціональні цифрові освітні ресурси надають можливість розміщення більшого обсягу інформації, швидкого пошуку та доступу до необхідних інформаційних джерел, об'єктивної та якісної перевірки знань здобувачів освіти, наочного представлення складних явищ та процесів, використання різноманітного графічного оформлення, одночасного отримання інформації, що представлена в різних формах: візуальній, аудіальній тощо.

Останнім часом дедалі більшої популярності набуває використання відкритих освітніх ресурсів (Open Educational Resources, OER) – це освітні та дослідницькі матеріали на будь-якому носії – цифровому чи іншому – які перебувають у суспільному надбанні або були видані за відкритою ліцензією, що дозволяє безкоштовний доступ, використання, адаптацію та поширення іншими особами без обмежень або з деякими незначними обмеженнями. До них належать і наступні платформи.

Платформа EDUKI (<https://eduki.com/ua>) – це освітня онлайн-платформа, а також маркетплейс для вчителів, які діляться своїми авторськими розробками – це плани, конспекти, завдання, ігри тощо з можливістю їх

завантажувати та використовувати для власних цілей. На платформі є матеріали безкоштовні та платні. Навчальні ресурси, якими ділиться вчитель, можуть бути різних видів: завдання, уроки, комплекти матеріалів, завдання для підготовки, постери для уроків, ігри, завдання на повторення, флеш-картки, мультимедійний матеріал тощо. Матеріали рекомендовано розробляти з використанням ілюстрацій, фотографій, графічних елементів з посиланням на джерела (на тексти, зображення, а також на стиль та шрифти). До навчальних матеріалів додається опис контенту і короткі рекомендації щодо його використання. Рекомендовано використання формату PDF щоб захистити графічні елементи та ілюстрації. Також є можливість обмінюватися документами Word або Open Office для того, щоб учителі мали змогу адаптувати матеріал відповідно до своїх потреб. Усі розробки захищені авторським правом.

Платформа Edpuzzle (<https://edpuzzle.com>) – це безкоштовна англomовна онлайн-платформа, на якій можна створювати навчальні матеріали у вигляді інтерактивних відео, вікторин з відкритими запитаннями, тести з вибором однієї чи декількох правильних відповідей, а також додавати голосові коментарі та пояснення до відеоуроків. Для створення інтерактивних відео вихідні матеріали можна брати як з освітніх каналів, зокрема, TED-Talks, National Geographic, Khan Academy тощо, так і безпосередньо з YouTube, а також завантажувати з комп'ютера чи гаджета. Також на платформі Edpuzzle є власна бібліотека матеріалів, зокрема з україномовним контентом. Сервіс інтегрований з платформою Google Classroom. З платформою Edpuzzle можна працювати і в мобільній версії.

Платформа Wordwall (<https://wordwall.net/uk>) – це сервіс для створення інтерактивних вправ і матеріалів для роздрукування. Навчальні матеріали створюються за допомогою шаблонів, що включають класичні формати, як-от: вікторина і кросворд, так і аркадні ігри, а ще інструмент для управління класом – план розсадження. Платформа надає можливість використовувати доступні вправи, створені колегами, модифікувати їх згідно зі своїми потребами,

поширювати власні матеріали. Інтерактивні вправи можна відтворювати на будь-якому пристрої, наприклад, комп'ютері, планшеті, телефоні чи інтерактивній дошці. Учні та учениці можуть відтворювати їх самостійно, натомість учитель може використовувати їх для групової роботи на уроці і задавати як домашнє завдання.

Цифрові пристрої та мобільні технології є невід'ємними атрибутами сучасного учня, тому майбутні вчителі трудового навчання та технологій повинні мати знання про можливості комп'ютерної техніки та мобільних пристроїв, розуміти роль цифрового освітнього середовища, уміти аналізувати інформацію, проєктувати та створювати власне освітнє середовище, працювати в мережевих педагогічних спільнотах, здійснювати підвищення кваліфікації шляхом самоосвіти на онлайн-курсах.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П., Лебідь О. В. Формування цифрової компетентності у майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 78. С.161–166.
2. Методичні рекомендації щодо формування інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/metodychni-rekomendacziyi-z-rozvytku-czyfrovoyi-kompetentnosti.pdf>
3. Трифонова О. М. Теоретичні та педагогічні аспекти методичної системи розвитку інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців комп'ютерних технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2019. № 53. С. 234–238.

Тарас Чернявський,
*аспірант кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка,
старший викладач кафедри
промислового дизайну та комп'ютерних технологій
Київської державної академії декоративно-прикладного
мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука
(м. Київ, Україна)*

Богдан Чернявський,
*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дизайну
Київського національного університету технологій та дизайну
(м. Київ, Україна)*

РОЛЬ ЗАСОБІВ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ТА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У сучасних умовах суспільство потребує якісних та естетично грамотних, талановитих, здатних самостійно працювати та жити в умовах ринкової економіки викладачів, тому слід звернути увагу на формування та розвиток інформатичної культури майбутнього викладача трудового навчання та технологій.

Формування інформатичної культури викладача трудового навчання передбачає впровадження засобів графічного дизайну в систему освіти майбутнього педагога як дисципліни з великим освітнім потенціалом, і не лише в системі професійної дизайнерської освіти. У процесі проектування можна виховувати, навчати, розвивати та формувати людей з проектним мисленням. Основи дизайн-освіти впроваджували та досліджували такі науковці, як С. Кожуховська, Е. Клімов, О. Куликов, Н. Конишева, Л. Малиновська, В. Наумов, В. Пузанов, В. Розін, В. Сидоренко, Є. Ткаченко та інші. Графічний дизайн має здатність найповніше розкривати складну взаємодію мистецтва, техніки та педагогіки, формуючи естетичне ставлення педагога до дійсності. Завданням дизайн-освіти є реалізація дизайнерського мислення в майбутній кадровій підготовці та розвитку викладача трудового

навчання та технологій, що сприяє розумінню проблем сучасного мистецтва, естетичному вихованню.

Науковці-педагоги В. Титаренко, О. Коберник, В. Тименко, Т. Шевчук зазначали, що засоби графічного дизайну в діяльності молодого педагога є основним методом і домінантним засобом художнього розвитку особистості.

Місткість і універсальність поняття «культура» дозволяє розглядати її різнобічно: і як частину суспільного життя, і як ознаку рівня розвитку особистості, і як систему соціальних норм, і як механізм передачі досвіду, феномен самовизначення тощо [1, с. 21]. Існують різні способи визначення природи культури. Позитивний підхід у філософії, психології та педагогіці розвинув видатний вітчизняний психолог і філософ С. Рубінштейн [3]. На його думку, людина та її психологія спочатку формуються і розкриваються в практичній діяльності і тому повинні вивчатися шляхом їх виконання в основних видах діяльності молодого педагога (трудова, пізнавальна, навчальна, ігрова та ін.). Основними характеристиками діяльності С. Рубінштейн [3, с. 27] вважає: соціальність – діяльність здійснюється лише одним суб'єктом (людиною, групою людей, однією особою), діяльність є змістовною та об'єктивною як взаємодія суб'єкта та об'єкта, а не чиста символіка і вигадка; діяльність завжди творча і самостійна.

Графічний дизайн та його засоби, таким чином, є самостійним напрямом проєктної діяльності для промислових виробів, з усіма притаманними йому атрибутами історії, теорії, практики тощо, пов'язаними з мистецтвом і технікою [2, с. 6].

Проектуючи об'єкти та створюючи предметне середовище, дизайнери також «проектують» людину. Формування якісно нового мислення в процесі створення середовища, що забезпечує найбільш сприятливі умови для життєдіяльності людини, є основним завданням вищих навчальних закладів. Більш конкретно визначення має дизайн як процес створення прототипу, стану передбачуваного чи можливого об'єкта [4, с. 34].

Упровадження засобів графічного дизайну з метою формування інформатичної культури в майбутніх викладачів трудового навчання та технологій дозволяє виконувати багато графічних, практичних, пошукових та конструкторських робіт, розвивати та закріплювати знання з комп'ютерної графіки та методики трудового навчання, популяризувати проекти та прийоми розвитку мислення.

Список використаних джерел

1. Марущак О. В., Луп'як Д. М. Формування проєктної культури майбутнього вчителя технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 51: зб. наук. праць.* Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 174–79.
2. Кулінка Ю. С., Романко Л. П. Основи айдентики: метод. посіб. Кривий Ріг: КДПУ, 2017. 94 с.
3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб.: Питер, 2000. 258 с.
4. Tymenko V. P., Sydorenko V. K., Orshanskyi L. V. Professional design education: the theory and practice of wood processing. Kiyiv, Ukraine: Pedagogichna dumka, 2007.

У Юеюань,
*аспірантка Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль, Україна)*

МЕТОДИЧНІ ПЛОЩИНИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ-ЖУРНАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Майбутні журналісти впродовж навчання в коледжах мають створити свій власний професійний імідж. Ефективно та вдало створений імідж допоможе у становленні професійної кар'єри та сприятиме особистісному розвитку. На основі узагальнення напрацювань науковців [4; 5; 6] з'ясовано, що саме професійний імідж наділяє майбутнього фахівця професійною впевненістю й дозволяє бути соціально активним у професійних та особистісних стосунках під час реалізації професійних обов'язків, адже охоплює сформовану систему почуттів, мотиваційно-оцінних якостей.

Наголосимо на тому, що імідж починає формуватися під час навчання майбутніх журналістів у коледжах, причому це відбувається або самостійно (стихійно), або за допомогою використання інструментарію іміджмейкінгу. Іміджмейкінг – це професійна діяльність, спрямована на створення позитивного образу особистості, яка формується у повній відповідності з обраною моделлю іміджу. Зокрема, ми поділяємо позицію Т. Жданової [3] у тому, що, іміджмейкінг має бути успішно адаптований до будь-якого профілю особистості.

На основі проведеного аналізу наукових публікацій Т. Жданової [3], Д. Філіпа [7] виокремлено стадії формування іміджу в процесі іміджмейкінгу, а саме:

– перший етап передбачає визначення мети, осмислення потреби, її ідентифікацію та опис в лаконічній, концептуальній формі;

– другий етап охоплює розроблення концепції іміджу і художнього образу майбутнього журналіста на основі добору необхідних виразових засобів, головних принципів, мотивів і цінностей, характерних для журналіста;

– третій етап базується на практиці формування, упровадження і закріплення іміджу у свідомості студентів.

У методичному контексті вагомою вважаємо позицію О. Романенко [5], який визначив умови формування іміджу. Так, головними умовами формування іміджу є такі: моделювання конкретних ситуацій, у яких найбільш виразно виявляється спрямованість іміджу; здійснення впливу на аудиторію як на свідомому, так і на несвідомому рівнях; застосування як переконання, так і навіювання; яскравість, емоційна забарвленість іміджу; відображення стереотипних рис, які добре відомі та схвалюються цільовою аудиторією; оптимальне співвідношення реального та ілюзорного компонентів іміджу; вплив на відчуття різних модальностей з пріоритетністю застосування візуального ряду [5, с. 297].

Формування особистісно-професійного іміджу майбутнього журналіста має відбуватися в процесі навчання в коледжі за допомогою конкретних методів і технік, серед них:

- позиціонування;
- емоціоналізація;
- метафоризація;
- акцентування інформації;
- вербалізація;
- візуалізація;
- нейролінгвістичне програмування.

Так, метод позиціонування розуміють як створення сприятливого середовища, виділення характеристик, в яких особливо буде зацікавлений майбутній журналіст. З'ясовано, що емоціоналізація передбачає співвідношення раціональних та емоційних складових, причому емоційно забарвлена інформація легше сприймається й краще запам'ятовується.

Метафоризація є ефективним методом, що дає змогу перебудовувати свідомість та суттєво доповнює методи навіювання і переконання та впливає на свідомість. Акцентування передбачає відбір тієї чи іншої інформації з урахуванням певних ціннісних критеріїв, що допомагає змінювати свідомість та допомагає відвести увагу в іншу сферу. Вербалізація необхідна для яскравого і барвистого опису різних ситуацій. Візуалізація передбачає, що візуальний образ повинен співвідноситися із зовнішністю співрозмовника і не сильно відрізнятися від реального. Нейролінгвістичне програмування базується на моделюванні сприйняття, досвіду та стратегій мислення, що з практичної площини охоплює «віддзеркалювання», «емоційне збудження», «накладення субмодальностей», «якоріння пікового досвіду» [2, с. 14].

На основі методичних порад, розроблених Н. Антоною [1], обрано найбільш ефективні техніки, що будуть використані під час формування позитивного іміджу в майбутніх журналістів у процесі навчання в коледжі, а саме:

1) підвищення зовнішньої привабливості (так, зовнішня привабливість має велике значення для формування позитивного ставлення до журналіста, привабливий одяг – усе це складові позитивного іміджу);

2) позитивний настрій (позитивне ставлення, що забезпечує позитивну думку про фахівця);

3) створення бездоганної репутації (акцент на сумлінному виконанні своїх обов'язків та професійних функцій);

4) особиста участь (передбачає вміння виявляти щирий інтерес та зацікавленість до людей);

5) дистанціювання від негативних символів, які мають компрометуючий вплив [1].

Отже, уміння створити позитивний імідж є дуже важливим елементом, що допомагає майбутньому фахівцю зайняти вигідну позицію в умовах конкурентного ринку праці. Складність у побудові особистісно-професійного іміджу майбутнього журналіста полягає в тому, що, з одного боку, під час

навчання в коледжі мають використовуватися інструменти побудови іміджу ділової людини, а з іншого – засоби створення образу публічної людини. На практиці є нагальна потреба ще під час навчання в закладах передвищої освіти створити для студента його власну імідж-легенду, яка буде працювати впродовж усієї професійної діяльності та допоможе майбутньому фахівцю виділитися серед інших представників своєї професії. Окрім того, організація цілеспрямованої діяльності з формування іміджу за своєю суттю вимагає розкриття презентабельних рис характеру в ролі професійного інструмента та має охоплювати найбільш ефективні методи і технології. При цьому варто враховувати, що кожен студент має створити власний, притаманний тільки йому, індивідуальний стиль роботи і професійний імідж. Тобто професійний імідж формується внаслідок індивідуалізації та суб'єктивізації зовнішнього образу в індивідуальний стиль діяльності фахівця.

Список використаних джерел

1. Антонова Н. В. Психология массовых коммуникаций: учебник и практикум для академического бакалаврата. Москва: Издательство Юрайт, 2017. 373 с.
2. Гринько Т., Тімар І. *Імідж підприємств сфери послуг: сутність поняття та особливості формування: зб. наук. праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки.* Вип. 38. URL: [file:///D:/Documents/Downloads/Znpchdtu_2014_38\(1\)__21.pdf](file:///D:/Documents/Downloads/Znpchdtu_2014_38(1)__21.pdf)
3. Жданова Т. С. Ленивый маркетинг. Принципы пассивных продаж. Санкт-Петербург, 2008. 340 с.
4. Пенькова О. Проблема іміджу: соціокультурний і психолого-педагогічний аспекти. *Рідна школа*. 2002. № 6. С. 47–48.
5. Романенко О. В. Наукові засади вивчення іміджу як психологічної категорії. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. № 4 (41). С. 293–298.
6. Теоретичні та практичні аспекти дослідження іміджу: монографія / Т. Б. Хомуленко, Ю. Г. Падафет, О. В. Скориніна. Харків, 2005. 272 с.
7. Филипп Д. Создай себе имидж. Москва, 2002. 284 с.

Секція № 3

ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Іван Нищак,

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

Михайло Юрків,

*аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТУ ЯК НЕОБХІДНІСТЬ СЬОГОДЕННЯ

Трансформаційні зміни в системі вищої освіти зумовлені пошуком нових підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців. Провідна роль у цьому процесі належить інформаційним технологіям, поширення яких в освітньому середовищі приводить до необхідності прийняття інформаційної культури педагога як важливого систематизувального чинника його професійної діяльності. Нині інформаційна культура стає невід'ємною складовою системи суспільних цінностей, допомагаючи педагогу ефективно розв'язувати актуальні освітні завдання за допомогою різноманітних електронних ресурсів.

Аналіз науково-педагогічної літератури з проблем інформатизації освітньої галузі показав, що в практиці професійної освіти провідна роль належить підготовці фахівців, здатних самотійно й активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптовуватися до змін постіндустріального суспільства, насиченого засобами зберігання, переробки та передавання інформації на базі нових інформаційних технологій.

Викладачі професійного навчання, зокрема в галузі транспорту, мають не лише добре орієнтуватися в сучасних технологіях виробництва, автомобільної індустрії, але й мати здатність до аналізу інформаційних процесів і потоків, їх узагальнення та систематизації, уміти будувати й аналізувати інформаційні моделі за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, орієнтуватися в технологіях інформаційних взаємодій та комунікацій.

Результати досліджень [2; 3; 4] переконливо свідчить, що якість професійної підготовки педагогічних кадрів в умовах інформатизації вищої освіти великою мірою зумовлена рівнем сформованості навичок інформаційної діяльності. Відповідно, у системі пріоритетів педагогічної освіти важливе значення має відводитися інформаційній культурі особистості як визначальному чиннику ефективності виконання педагогічних функцій за умови інформаційного освітнього середовища.

Інформаційну культуру майбутнього викладача професійного навчання в галузі транспорту доцільно розглядати як здатність окреслювати і формулювати цілі, здійснювати постановку завдань, проєктувати інформаційні моделі освітнього процесу, розуміти сутність інформаційного моделювання, використовувати у своїй педагогічній практиці бази даних, системи штучного інтелекту та інші інформаційно-комунікаційні технології [1; 2; 3; 4].

Проблема формування інформаційної культури майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту залишається відкритою для теоретичного осмислення та експериментального дослідження. У практиці підготовки фахівців професійного навчання недостатньо уваги приділяється практичному оволодінню інформаційними технологіями як засобом розвитку особистості студентів; виникають труднощі, пов'язані з незнанням викладачем дидактичної значущості електронних ресурсів, невмінням реалізовувати їх творчо-розвивальний потенціал й організувати ефективну навчальну комунікацію. Відповідно, нарізла необхідність розроблення теоретичних та організаційно-методичних основ процесу формування

інформаційної культури майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту, що становить актуальну педагогічну проблему, яка потребує нагального розв'язання.

Список використаних джерел

1. Нищак І. Д. Дидактичні можливості інформаційних технологій навчання у процесі інженерно-графічної підготовки студентів. *Вісник Черкаського ун-ту*. 2015. № 26 (359). С. 11–17.
2. Овчаров С. М. Проблеми та перспективи використання інформаційних технологій навчання у сучасній освіті. *Зб. наук. праць Полтавського держ. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка*. Полтава, 2003. Вип. 1–2 (28 / 29). С. 154–158.
3. Рамський Ю. С. Формування інформаційної культури майбутніх вчителів математики: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. 366 с.
4. Слостенин В. А. Доминанта деятельности: профессиональная культура учителя. Педагогические технологии. *Народное образование*. 1997. № 9. С. 43–46.

Богдан Вовк,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ

У сучасних умовах реформування української освіти особливого значення набуває проблема професійної підготовки фахівців для сфери П(ПТ)О, які будуть конкурентоздатними на ринку праці, компетентними, такими, що вільно володіють своєю професією. Важливим фактором для реалізації цих вимог є направленість майбутнього педагога професійного навчання на професійний саморозвиток.

Сучасні вимоги до професіоналізму педагога формують нове бачення такого психолого-педагогічного феномену, як професійний саморозвиток.

Дослідники В. Загвязинський, І. Зязюн, Н. Кузьміна, В. Сластьонін визначають функції саморозвитку, самовиховання й саморегуляції як найважливіші в педагогічній діяльності сучасного педагога [5, с. 14].

Метою підготовки студентської молоді в закладах вищої освіти України є не лише набуття професійних компетентностей, а й формування в них готовності до подальшого професійного та особистісного саморозвитку та самореалізації.

Студентам важливо розуміти, що стати успішною людиною в сучасних умовах зможе той, хто має ґрунтовну фахову підготовку, володіє навичками як особистісного, так і професійного саморозвитку, самостійної роботи та спілкування, здатний адаптуватися до нових умов праці, бути мобільним спеціалістом.

Професійний саморозвиток майбутніх педагогів професійного навчання передбачає наявність у них сформованої професійної спрямованості на здійснення певного виду діяльності, здатності до здійснення професійного саморозвитку та розвитку рефлексивних умінь. Професійний саморозвиток здійснюється на основі механізмів самоосвіти, самопізнання, самоорганізації, самооцінки, саморегуляції як прагнення до самоактуалізації на основі розвитку професійного мислення, реалізації творчого потенціалу, різноманітних форм дослідницької діяльності та способів інтенсифікації цього процесу [3, с. 802].

Аналіз освітніх програм, за якими здійснюється підготовка майбутніх педагогів професійного навчання, свідчить про те, що в них не тільки відсутня чітко виражена спрямованість на професійний саморозвиток, але і недостатньо враховані індивідуальні особливості професійного саморозвитку протягом усього періоду навчання у ЗВО. У зв'язку із цим виникає необхідність організації такої системи підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, яка б забезпечувала цілеспрямований процес формування в них готовності до безперервного професійного саморозвитку, передбачала здатність до постійного вдосконалення особистісних та професійних якостей,

що виявляється в бажанні та спроможності постійно підвищувати рівень професійної майстерності.

Аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми, власний багаторічний досвід викладацької діяльності дали змогу визначити умови, які забезпечать формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до безперервного професійного саморозвитку, серед яких: формування мотивації до безперервного професійного саморозвитку у творчому освітньому середовищі ЗВО; залучення здобувачів освіти до аналізу професійних ситуацій, які ініціюють їхню потребу в професійному саморозвитку; створення в колективі студентських груп сприятливої соціально-психологічної атмосфери для виявлення активності особистісного й професійного розвитку; активізація самостійної навчально-пізнавальної діяльності засобами цифрових технологій; стимулювання рефлексивної діяльності майбутніх педагогів професійного навчання для розвитку в них адекватної професійної Я-концепції.

Дотримання названих умов, на наш погляд, сприятиме формуванню ціннісного ядра особистості в майбутніх педагогів професійного навчання, їх активному й діяльному самовдосконаленню та безперервному професійному саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Афанасьев І. В., Самусь Т. В. Професійне самовдосконалення як умова формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання. *III Всеукраїнська науково-практична інтернет конференція з міжнародною участю (м. Бердянськ, 26–29 березня 2019 р.)*. Бердянськ, 2019. С. 77–79.

2. Вовк Б. И., Самусь Т. В. Теоретические основы преемственности формирования самообразовательной деятельности студентов в системе «колледж – ВУЗ». *Перспективы развития высшей школы: материалы XII международной научно-методической конференции* (г. Гродно, Республика Беларусь). 2019. С. 35–37.

3. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень; Акад. пед. наук України. Київ, 2008. 1040 с.

4. Ковальчук В. І., Війтюк О. О., Циганок О. П. Роль самоосвіти в професійному становленні майбутніх екологів. *Молодий вчений*. 2017. № 6. С. 226–229.

5. Остапчук О. Професійний саморозвиток і самопроектування в ситемі педагогічної освіти. *Шлях освіти*. 2007. № 4. С. 13–18.

Тетяна Газука,
кандидат педагогічних наук, доцент
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІМІТАЦІЙНО-МОДЕЛЮВАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ У НАВЧАННІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОСЛУГ ХАРЧУВАННЯ

Професійний рівень майбутнього фахівця вже давно не обмежується лише наявним обсягом знань, а визначається критичним мисленням, умінням швидко адаптуватися до мінливих умов праці та спроможністю розв'язувати виробничі завдання різної складності. Формуванню професійно важливих якостей майбутнього педагога значною мірою сприяє набуття особистістю досвіду майбутньої професійної діяльності.

Вирішенню означених проблем сприяє технологізація навчальної діяльності підготовки майбутнього педагога професійного навчання, що характерно для сучасного стану розвитку педагогічної науки і практики. В арсеналі педагогічних розробок нараховується ціла низка педагогічних технологій, які класифікуються за різними ознаками, що визначають їх зміст та спрямування [3].

Ми дотримуємося думки про те, що важливим фактором формування професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання є створення освітнього середовища в його фаховій підготовці, яке дасть можливість занурити студентів у штучно змодельоване середовище його майбутньої професійної діяльності. Із цією метою особливу увагу ми відводимо навчальним імітаційно-моделювальним ситуаціям, за яких учасники ігрового моделювання в умовах часткової визначеності вирішують проблемні ситуації. Технологія створення імітаційно-моделювальних ситуацій не діє сама по собі, адже в процесі її реалізації задіяні методи та прийоми

інших прогресивних технологій навчання (особистісно орієнтованих, проблемного навчання, творчих проєктів, задачних тощо) [4].

Крім того, змістове наповнення предмета з організації послуг харчування має широкі можливості застосування імітаційно-моделювальних ситуацій, що можуть максимально наблизити студентів до умов професійної діяльності і при цьому підвищити їхню навчальну мотивацію.

Такі імітаційно-моделювальні ситуації ефективні в набутті спеціальних знань та практичних навичок з визначення складу функцій та виробничо-торгівельної структури закладів ресторанного господарства, визначення потреб підприємства в сировині та предметах матеріально-технічного забезпечення, в розробленні виробничої програми підприємств, графіків праці робітників виробництва та обслуговуючого підрозділу закладів ресторанного господарства, виявлення резервів підвищення ефективності використання робочого часу, уміння бути підприємливими, ініціативними при вирішенні різнопланових питань з організації послуг харчування в закладах ресторанного господарства.

Використання імітаційно-моделювальних виробничих ситуацій у навчальному процесі передбачає занурення студентів у виробничу ситуацію, вирішення ними конкретних проблем та пошуку рішень, застосування способів професійної діяльності, уміння вносити корективи у наявні оргструктури. Крім того, метод імітаційного ігрового моделювання дозволяє сформулювати конкретні практичні вміння, розвиває психологічну готовність до їх реалізації у професійній діяльності, розвиває важливі особистісні навички (ініціативності, комунікативності, емпатії, толерантності, прийняття автономних рішень, співробітництва, відповідальності тощо).

При моделюванні імітаційних ситуацій з «Організації послуг харчування» важливо враховувати етапи їх проведення.

На підготовчому етапі: необхідно спланувати відповідність імітаційно-моделювальних виробничих ситуацій до теми навчального заняття, визначити мету, сформулювати ситуаційне завдання (наприклад: Ви менеджер

кейтерінгової компанії. Надійшло замовлення на організацію мініланчу для працівників бізнес-офісу на 40 осіб. Необхідно укласти договір надання послуг харчування. Скласти меню мініланчів на тиждень. Дібрати посуд для транспортування та реалізації продукції) або сформулювати складнішу проблемну ситуацію.

Другий етап (розв'язання ситуації чи проблеми) забезпечує діяльнісну активність студентів, входження у роль, призначення помічників, пошук необхідної інформації вибір оптимальних варіантів розв'язання наявної ситуації – проблеми. На цьому етапі діяльність студентів характеризується певною емоційністю, креативністю та критичним мисленням.

Третій етап (оформлення результатів) передбачає представлення оформлених завдань, підбиття підсумків, оцінювання й аналіз студентами своєї діяльності, встановлення викладачем виявлених помилок і з'ясування шляхів удосконалення ігрової взаємодії студентів для подальшого використання апробованої методики.

Отже, як показує практика, виконання студентами такого роду завдань підвищує цікавість до навчальної дисципліни, розвиває їхні творчі здібності, а також навички самостійної роботи.

Таким чином, використання технології імітаційно-моделювальних ситуацій у фаховій підготовці майбутнього педагога професійного навчання сприятиме набуттю ним досвіду професійно-педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Іваненко Л. М. Імітаційні ігри – ракурси й перспективи. *Вісник НАН України*. 2007. № 5. С. 58–67.
2. Пахомова О. В. Педагогічні технології у системі професійної підготовки студентів педагогічних ВНЗ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 05. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Вип. 72. Т. 2. С. 100–103.
3. Педагогічні технології в підготовці вчителів: навч. посіб. / кол. авторів; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків: ХНПУ, 2018. 457 с.

4. Шапран Ю. П., Драниця П. Ю. Використання ігрового імітаційного моделювання при формуванні професійної компетентності інженерів у галузі охорони праці. *PROFESSIONAL EDUCATION: methodology, theory and technologies*. 2017. № 5/1. С. 213–224.

Леся Кравченко,
кандидат педагогічних наук, доцент
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини
(м. Умань, Україна)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Основним напрямом діяльності закладу вищої педагогічної освіти є надання освітніх послуг.

Сьогодні в навчальних закладах гостро стоїть питання якості знань, які одержують здобувачі освіти. Неможливо забезпечити підготовку компетентних випускників без кваліфікованих кадрів. Якість освіти і, як наслідок, отримання конкурентоспроможного фахівця на ринку праці в першу чергу залежать від якості роботи викладача.

Якість діяльності педагогів, підвищення їхнього професіоналізму і педагогічної майстерності стають одним з найважливіших напрямів модернізації системи вищої освіти в Україні. Підвищити якість освіти можна тільки в тому випадку, якщо педагогічний колектив володіє високими професійно-педагогічними компетенціями. Це означає, що повинна бути створена система підвищення кваліфікації, при якій кожен педагог володів би сучасними знаннями, досвідом, інформацією і міг би застосовувати їх у своїй роботі.

Показники та критерії оцінювання вищих навчальних закладів передбачають наявність певного відсотка педагогічних працівників, які мають наукові ступені та (або) вчені звання. Учений ступінь і вчене звання беруться до уваги, але викладачу необхідно підтримувати та множити професійний статус шляхом підвищення кваліфікації.

У закладах вищої освіти практикують рейтингове оцінювання якості роботи викладача, яке проводиться з метою підвищення ефективності та результативності професійної діяльності науково-педагогічних працівників; накопичення статистичної інформації про динаміку розвитку кафедр і факультетів.

Необхідність підвищення кваліфікації педагогів викликана зміною тенденцій і вимог до впровадження інноваційних педагогічних технологій. Спеціаліст педагогічної галузі, як ніхто інший, потребує постійного вдосконалення своїх знань, отримання актуальної інформації. Підвищення кваліфікації викладачів необхідно для того, щоб вони могли передавати студентам тільки сучасні, актуальні знання.

Міністерство освіти і науки України гарантує створення необхідних умов для підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти не рідше одного разу на п'ять років.

Сучасний викладач, щоб відповідати потребам модернізованого суспільства, потребує постійного оновлення знань. Педагог повинен володіти не тільки відповідною кваліфікацією, а й високим потенціалом, педагогічною майстерністю, комунікабельністю, витривалістю, умінням працювати з аудиторією, постійно контактувати зі студентами, розуміти, що актуально сьогодні, мати здібності сформулювати затребуваного на ринку праці фахівця. Тобто компетентність кожного окремого викладача перетворюється на компетентність усього закладу освіти в цілому. Таким чином, конкурентоспроможність закладів вищої освіти багато в чому досягається за рахунок педагогічних працівників. Викладач є джерелом інтелектуального капіталу університету. Тому організація курсів підвищення кваліфікації викладачів є першочерговим завданням [3].

Тематика курсів може бути досить розгорнутою і охоплювати різноманітні галузі й напрями. Сьогодні викладач повинен володіти знаннями в галузі сучасних інформаційних технологій, адже їх необхідно використовувати в освітньому процесі: використовувати мультимедійні

інсталяції, створювати електронні підручники, застосовувати електронне тестування, читати форуми, блоги, портали, оперативно приймати і передавати інформацію. Це зумовлює необхідність підвищення кваліфікації в галузі інформаційних технологій, які дозволяють наблизити традиційні форми навчання до сучасних вимог [4].

Далеко не кожен педагог здатний увійти в будь-яке соціальне середовище, викликати симпатію, налагодити дружні відносини, а значить, необхідно вдосконалювати практики у сфері спілкування.

Для набуття передового міжнародного досвіду, важливих професійних навичок доцільно готувати викладачів за кордоном у провідних освітніх і науково-дослідних установах, для чого необхідно підвищувати кваліфікацію стосовно знання іноземних мов.

Для більш дієвого результату процес підвищення кваліфікації вчені і практики пропонують організовувати на таких принципах:

- принцип свободи вибору викладачем змісту навчання, який характеризується наданням педагогу свободи вибору соціально-предметних, психолого-педагогічних і загальнокультурних компонентів змісту підготовки в її варіативній частині;

- принцип гарантування слухачам рівних прав і можливостей з організаторами при створенні й реалізації варіативної частини навчального плану;

- принцип творчого співробітництва в навчанні, який визначає впровадження групової проєктної роботи, що передбачає розвиток у майбутньому [1].

У сучасних умовах зростає значення професіоналізму в діяльності будь-якої виробничої системи. Це стосується насамперед таких професій, як учитель, викладач закладу вищої освіти, адже педагог готує фахівця для всіх інших галузей, в тому числі й для власної.

Список використаних джерел

1. Бульвінська О. Сучасні тенденції безперервного професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2018. № 1. С. 22–30.

2. Про освіту. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3> (дата звернення: 15.09.2022).

3. Клокар Н. І. Концепція підвищення кваліфікації педагогічних працівників у післядипломній освіті регіону на засадах диференційованого підходу. *Народна освіта*. 2011. № 4. С. 18–23.

4. Професійний розвиток учителів: зарубіжний досвід. Портал громадських експертів – Освітня політика. URL: <http://education-ua.org/ua/porivnyalnapedagogika/485-profesijnij-rozvitok-uchiteliv-zarubizhnij-dosvid> (дата звернення: 14.09.2022).

Євгеній Маринченко,
доктор філософії, старший викладач
кафедри професійної освіти та
технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)

ЗАЛУЧЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗВО

Доробки сучасних учених указують на те, що одним з механізмів розвитку особистості та підвищення якості сучасної професійної освіти є залучення здобувачів освіти до проєктно-дослідницької діяльності. Вона передбачає досить специфічну інтелектуально-творчу діяльність, яка породжується в результаті дії механізмів пошукової активності, що виникає, коли здобувачі освіти залучаються до цього виду діяльності. Якщо ця діяльність спроектована на пошук раціональних шляхів використання на практиці отриманих результатів наукових досліджень фундаментального характеру в народному господарстві, то це прикладні наукові дослідження. Проєктно-дослідницька діяльність пробуджує в студента ініціативу, відповідальність, творче мислення, творчий пошук.

Традиційно у ЗВО розрізняють дослідницьку діяльність здобувачів освіти, яка здійснюється в позанавчальний час та під час освітнього процесу.

Наразі досить поширеною формою залучення здобувачів освіти до проєктно-дослідницької діяльності є виконання ними проєктів.

Проєкт (лат. *projectus* – «кинутий уперед», «виступаючий», англ. *project*, *design*, нім. *Projekt*).

Проєкт – поняття багатоаспектне – це:

- сукупність документів (розрахунків, креслень, макетів тощо), необхідних для зведення споруд, виготовлення машин, приладів і т. ін.;
- попередній текст якого-небудь документа, що виноситься на обговорення, затвердження;
- задуманий план дій; задум, намір [1].

Проблему звернення до проєктно-дослідницької діяльності, покладену в основу розвитку й удосконалення різних аспектів дослідницьких умінь студентів, висвітлено в працях О. Микитюка [3], В. Шейко [4] та ін.

Ми погоджуємося з твердженням, що проєктно-дослідницьку діяльність студентів варто спрямовувати на розвиток системи інтелектуальних творчих якостей особистості: «інтуїції (пряме бачення суті речей без обґрунтування); креативності мислення (здатність продукувати інноваційні технології розв’язання проблемних завдань); творчої уяви (самостійне створення нових образів, що реалізуються в оригінальних результатах діяльності); дивергентності мислення (здатність запропонувати декілька підходів до розв’язання одного завдання, бачити проблеми, об’єкти в різних ракурсах); оригінальності мислення (своєрідність якостей розуму, способу розумової діяльності); асоціативності мислення (здатність використовувати асоціації, в т. ч. аналогії)» [2].

У змісті проєктно-дослідницької діяльності майбутнього педагога професійного навчання нами заплановано виконання майбутнім педагогом професійного навчання мініпроєкту під час вивчення освітнього компонента «Технічне конструювання і моделювання», який за тематикою відображає

інноваційні процеси в сільськогосподарському виробництві. Мініпроект виконується майбутнім педагогом професійного навчання на останньому році навчання під час здобуття ОС «Бакалавр».

У руслі нашого дослідження використання цифрових технологій з урахуванням змісту проєктів пов'язано з використанням програми для автоматизованої побудови креслення КОМПАС-3D.

Систему КОМПАС-3D ми використовували для побудови тривимірних креслень деталей під час виконання студентами мініпроектів на теми: «Конструювання та виготовлення картоплекопалки ККГ-1» (рис. 1); «Виготовлення корисної моделі лушилки кукурудзяної» (рис. 2); «Мініверстат для свердління бджолиних рамок» (рис. 3); «Конструювання та виготовлення контрольного вулика» (рис. 4).

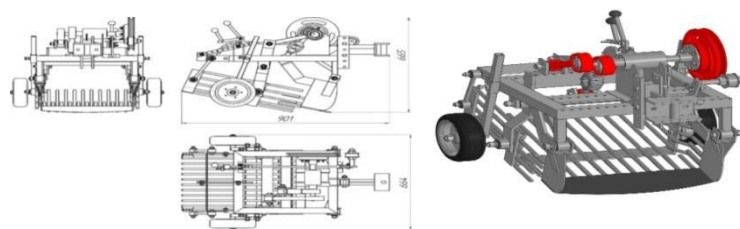

Рис. 1. Авторський мініпроект корисної моделі «Конструювання та виготовлення картоплекопалки ККГ-1»

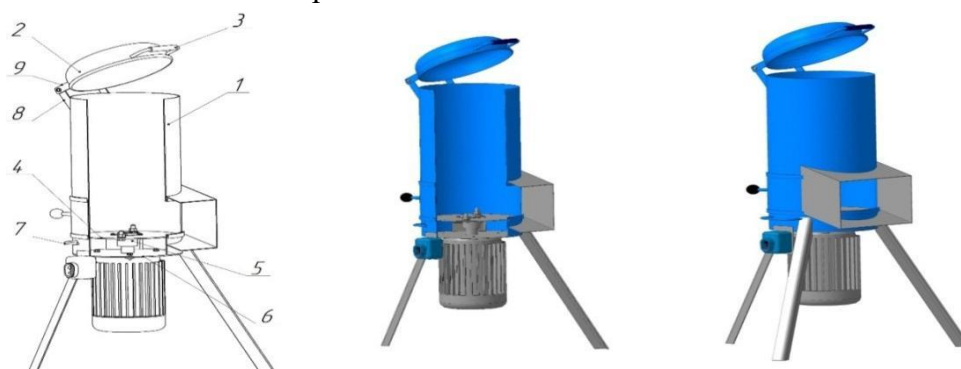

Рис. 2. Авторський мініпроект корисної моделі «Проектування та виготовлення лушилки для обмолоту качанів кукурудзи»

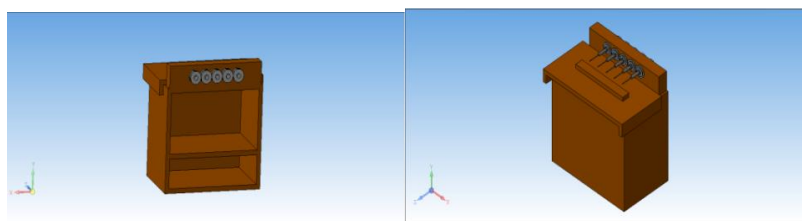

Рис. 3. Авторський мініпроект корисної моделі «Мініверстат для свердління бджолиних рамок»

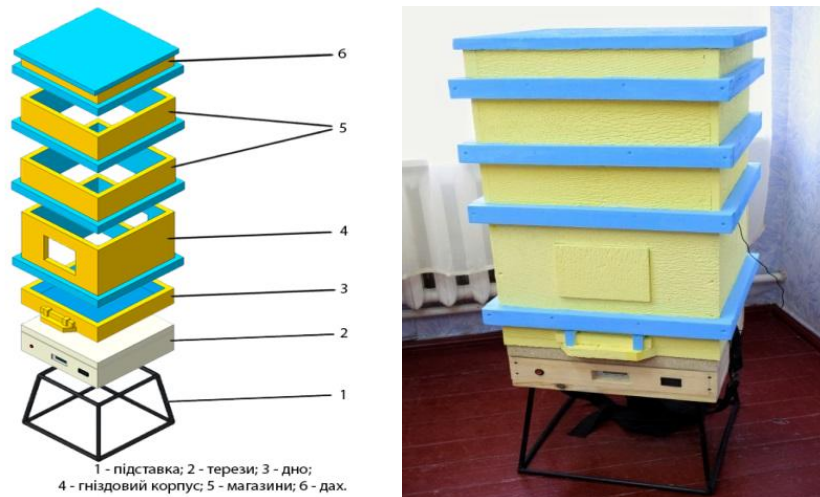

Рис. 4. Авторський мініпроект корисної моделі «Конструювання та виготовлення контрольного вулика»

Зауважимо, що на технічному конструюванні та моделюванні виконання мініпроектів мало груповий характер (підгрупа з трьох осіб).

Нами запропоновані та впроваджені такі теми мініпроектів:

1. Проектування та виготовлення стенда для перевірки форсунок дизельного двигуна.
2. Проектування та виготовлення стенда для перевірки термостатів.
3. Проектування та виготовлення картоплесаджалки до дизельного мотоблока 12 кінських сил.
4. Проектування та виготовлення транспортерної мінікартоплекопалки до мінітракторів.
5. Проектування та виготовлення медогонки радіально-хордової з електроприводом та пультом керування.
6. Проектування та виготовлення сортувальної машини для картоплі.

Отже, проектно-дослідницька діяльність найбільш продуктивна, коли пронизує весь період здобуття фаху, організовується як під час аудиторної, так і позааудиторної роботи, характеризується наступністю та підсумковою роботою, зокрема, у вигляді виконання мініпроектів під час вивчення освітнього компонента «Технічне конструювання і моделювання».

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь, 2001. 1440 с.
2. Ігнатенко Г. В., Маринченко Є. О., Ігнатенко К. В. Місце науково-дослідної роботи у фаховій підготовці майбутніх педагогів професійного навчання. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. Вип. 2. С. 39–41.
3. Микитюк О. М. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (історико-педагогічний аспект): монографія. Харків, 2001. 256 с.
4. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Київ, 2003. 295 с.

Віталій Опанасенко,

*кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

Тетяна Самусь,

*кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕЛЕКТРОПРИВОД ТА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ»

На думку сучасних учених-педагогів, організація самостійної роботи здобувачів повинна ґрунтуватись на виборі доцільних методів для формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. Передусім самостійна робота повинна відповідати принципам навчання, серед яких: принцип фундаментальності освіти та її професійної спрямованості, науковості й зв'язку теорії з практикою, доступності навчання, систематичності й послідовності, свідомості й активності, наочності, міцності засвоєння знань, поєднання індивідуальних і колективних форм навчання, позитивної мотивації

й сприятливого емоційного клімату навчання, соціокультурної відповідності [4, с. 174].

Наприклад, у процесі формування дослідницьких умінь майбутніх педагогів професійного навчання під час вивчення дисципліни «Електропривод та використання електроенергії в сільському господарстві» організація самостійної роботи становить єдність трьох взаємопов'язаних форм: аудиторної під керівництвом викладача, позааудиторної та творчої науково-дослідницької. Цей вид роботи студентів проводився у два етапи, на кожному з яких реалізувались певні завдання.

На першому етапі самостійна робота має переважно репродуктивний характер. На цьому етапі здійснювалось формування вмінь, навичок самостійної роботи під безпосереднім керівництвом викладача під час проведення комплексу аудиторних занять (лекцій, практичних робіт, лабораторного практикуму). При цьому відбувалось формування:

- пізнавальної активності здобувачів та позитивної мотивації до самостійного оволодіння знаннями, вміннями і навичками;
- умінь працювати з навчально-методичними та нормативними інформаційними джерелами;
- умінь аналізувати, систематизувати, узагальнювати, порівнювати, виділяти головне тощо в процесі роботи з інформацією;
- умінь використовувати методи математичного моделювання для розв'язання проблемних та професійних завдань.

Аудиторна самостійна робота у процесі лекційного заняття передбачає використання таких її видів, як аналіз проблемної ситуації та вивчення інформації щодо її вирішення. У цьому випадку, на нашу думку, доцільно використовувати фронтальний вид навчальної роботи, коли викладач під час формулювання проблеми (І тип проблемної лекції) [3, с. 71] чи підведення аудиторії до її самостійного визначення (ІІ тип проблемної лекції) [3, с. 73] залучає до роботи всіх здобувачів.

Під час проведення практичних та лабораторних занять ми надаємо перевагу використанню групового виду навчальної роботи, коли кожна група розробляє свій варіант (проект) вирішення поставленої проблеми, проводить натурний експеримент для визначення вихідних параметрів, а на наступному етапі активність самостійної роботи здобувача посилюється завдяки корегуванню завдання відповідно до свого варіанта. При цьому зміст завдання для всіх однаковий, а вихідні параметри різні. Основними видами самостійної роботи на цих заняттях є виконання індивідуальних розрахунково-практичних завдань, вивчення методики планування та проведення експерименту, аналіз експериментальних даних.

Завдання викладача полягає лише в наданні загальних методичних вказівок, що визначають порядок та особливості вирішення завдання з урахуванням декількох варіантів розвитку дослідження. До них ми відносимо порядок виконання роботи, довідкові матеріали, калібрування вимірювальних пристроїв, контроль за технікою безпеки в навчальній лабораторії тощо.

Виконання позааудиторної роботи на першому етапі організовується за такими видами, як опрацювання змісту теоретичного матеріалу лекційного заняття, підготовка до практичного або лабораторного заняття. Ця форма самостійної роботи дає змогу систематизувати та закріпити теоретичні знання та практичні навички, сформувати вміння застосовувати теоретичні знання для вирішення практичних питань, розвивати творчу ініціативу, самостійність, відповідальність, підготувати здобувачів до дослідницької діяльності.

На другому етапі самостійна робота здобувачів має проблемний характер. На цьому етапі відбувається реалізація продуктивної діяльності майбутніх фахівців за участю викладача. Це сприяє подальшому розвитку вмінь, що формувались на першому етапі, а також забезпечує формування професійних компетентностей дослідницького спрямування, в основі яких лежить розвиток умінь та навичок самостійної дослідницької роботи:

- творчих умінь через розв’язання виробничих ситуацій, творчих, проблемних завдань;

- критичного мислення, ораторських здібностей, а також здатності ведення дискусії під час підготовки та виступу з доповідями;

- умінь визначати методологію та методи дослідження, скласти доповідь під час підготовки (написання) курсових та наукових робіт, а також виступів на конференціях, семінарах.

У зв'язку із цим на цьому етапі доцільно використовувати індивідуальний вид навчальної роботи зі здобувачами у процесі їх самостійної роботи. Це вимагає значних витрат часу на кожного майбутнього дослідника та зусиль викладача, але дає змогу врахувати їх особистісні якості, темп роботи, що створює умови для диференціації завдань та контролю за їх виконанням. Позааудиторна самостійна робота організовується в практичному ракурсі, що дає можливість студентам не тільки опрацювати теоретичний матеріал, але й набути практичних навичок з дисципліни.

Необхідно зауважити, що оскільки другий етап організації самостійної роботи пов'язаний з проведенням експерименту і використанням віртуальних лабораторних стендів, ми використовували такі види самостійної роботи, як: робота з програмним забезпеченням і методичною літературою, написання індивідуальних звітів з віртуальних лабораторних робіт, підготовка доповіді на семінар. Під час організації цього етапу для забезпечення самостійної роботи майбутніх педагогів професійного навчання необхідно підготувати методичні вказівки до виконання віртуальних лабораторних робіт.

Аналізуючи перебіг та результати самостійної роботи майбутніх фахівців [3, с. 165], одержані під час реалізації вищезазначених підходів до організації діяльності здобувачів у процесі вивчення ними дисципліни «Електропривод та використання електроенергії в сільському господарстві», можна зробити такий висновок.

Отже, самостійна робота майбутніх педагогів професійного навчання в процесі навчально-дослідницької чи науково-дослідницької діяльності полягає в самостійному пізнанні ними сутності досліджуваного явища через поетапне розв'язання поставленої проблеми. При цьому в здобувачів

формується вміння не тільки здобувати знання, але і використовувати їх залежно від певної проблемної ситуації. У такий спосіб у студента формується прагнення знайти інший підхід до вирішення завдання пошуково-дослідницького характеру, завдяки чому висувуються нові гіпотези, ідеї, окреслюються шляхи їх розв'язання. У результаті запропонованої вище організації самостійної роботи здобувачі глибше засвоюють навчальну інформацію, демонструють активність в її здобутті, набувають необхідні професійні компетентності, що сприяють інтенсифікації процесу формування дослідницьких умінь.

Список використаних джерел

1. Ihnatenko H., Samus T., Ihnatenko O., Opanasenko V., Vovk B. Forming intending teachers' health preserving competence in the educational environment of higher educational institution. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2022. 2 (47). 27–34. doi: <http://doi.org/10.15587/2519-4984.2022.254495>
2. Opanasenko V., Samus Tatiana Model of formation of research competence of teachers of professional education in the process of their professional training. *Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes*. Series of monographs Faculty of Architecture, Monograph 43. / Managing Editor D. Pimenov V. Bondarenko. Katowice, 2021. P. 779–786.
3. Опанасенко В. П. Формування дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення дисциплін професійно орієнтованого циклу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. / Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Глухів, 2016. 234 с.
4. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

Юрій Павловський,
*кандидат фізико-математичних наук, доцент
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

Михайло Юрків,
*аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ-ТЕХНОЛОГІВ

Нинішні кардинальні зміни в структурі та системі вітчизняної передвищої освіти зумовлені пошуком інноваційних підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців. Провідна роль у цьому процесі належить інформаційно-комунікаційним технологіям, широке використання яких в освітньому процесі приводить до необхідності формування інформаційної культури як важливого систематизувального чинника професійної діяльності. Нині інформаційна культура стає невід'ємною складовою системи суспільних цінностей, допомагаючи фахівцеві ефективно розв'язувати актуальні завдання за допомогою різноманітних інформаційних ресурсів.

Аналіз науково-педагогічної літератури з проблем інформатизації освітньої галузі, практичний стан і досвід формування інформаційної культури студентів коледжів засвідчив важливість інформатичної підготовки майбутніх техніків-технологів, які здатні самостійно й активно діяти, гнучко адаптуватися до умов виробництва, приймати виважені рішення, ефективно застосовувати засоби зберігання, перероблення та передавання інформації на базі нових інформаційно-комунікаційних технологій.

Відтак, випускники технічних коледжів мають не лише добре орієнтуватися в сучасних видах конструктивних матеріалів, технологіях виробництва, особливостях і тонкощах професійної діяльності тощо, а й володіти здатністю до аналізу інформаційних процесів і потоків, їх

узагальнення та систематизації, вміти аналізувати інформаційні ресурси, будувати інформаційні моделі за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, орієнтуватися в технологіях інформаційних взаємодій та комунікацій.

Проблемам формування інформаційної культури особистості присвячені численні праці сучасних учених. Зокрема, філософські засади цієї проблеми висвітлюють Б. Глинський, Ю. Горбань, О. Данильян, О. Дзьобань, Ю. Палеха та ін. У наукових працях В. Бикова, Р. Гуревича, А. Гуржія, М. Жалдака, А. Коломієць, Л. Макаренко, Л. Морської, Є. Полат, Ю. Рамського, І. Роберт, С. Яшанова та ін. розкриваються загальні питання інформаційно-технологічної підготовки майбутніх фахівців різних спеціальностей. Психологічні аспекти проблеми інформаційного розвитку особистості досліджують В. Кириченко, В. Коган, Ю. Машбиць, Н. Пророк, О. Хмельницький, Н. Чепелева та ін. Орієнтація на засвоєння випускниками закладів передвищої освіти цінностей інформаційної культури була в центрі наукових розвідок О. Вітухновського, О. Гончарової, О. Зайцевої, О. Кізік, Н. Лавриненко та ін.

Аналіз праць вищезгаданих учених переконливо свідчить про те, що якість професійної підготовки технічних кадрів в умовах інформатизації передвищої освіти значною мірою зумовлюється високим рівнем сформованості у випускників умінь і навичок інформаційної діяльності. Відповідно, у системі пріоритетів передвищої освіти важливе місце належить формуванню інформаційної культури студентів як визначального чинника ефективності виконання дій і функцій в умовах освітньо-інформаційного, а в майбутньому і професійного середовища.

Проблема формування інформаційної культури майбутніх техніків-технологів залишається відкритою для теоретичного осмислення й експериментального дослідження. Аналіз досвіду фахової підготовки майбутніх техніків-технологів показує, що в закладах передвищої освіти недостатньо уваги приділяється практичному оволодінню інформаційно-

комунікаційними технологіями професійного спрямування; виникають труднощі, пов'язані з незнанням викладачами коледжів дидактичної значущості електронних освітніх ресурсів, невмінням реалізовувати їхній дидактичний потенціал, організувати дієву навчальну комунікацію зі студентами тощо.

Стосовно етимології поняття «інформаційна культура», то спершу слід з'ясувати сутність поняття «культура особистості». Аналіз літературних джерел показує, що культура особистості проявляється в єдності внутрішніх (цінності, знання, ідеї, взаєморозуміння) та зовнішніх (різноманітні соціокультурні ситуації) складових, які розвиваються в діяльності та завдяки діяльності. Подібним чином виявляється й інформаційна культура особистості як культура взаємодії суб'єкта з інформацією в умовах інформаційного суспільства.

Зазвичай, інформаційна культура вченими розглядається у двох аспектах: 1) в широкому значенні – це сукупність принципів, чинників і механізмів, котрі забезпечують позитивну взаємодію різних національних культур засобами інформаційно-комунікаційних технологій, поєднуючи їх у загальнокультурному контексті задля розширення і поглиблення досвіду людства; 2) у вузькому значенні – це, з одного боку, оптимальні способи роботи зі знаковими системами, базами даних, різноманітними інформаційними ресурсами тощо задля розв'язання теоретичних і практичних завдань (інформаційна культура суспільства), а з іншого – це підготовка людини до ефективного використання інформаційно-комунікаційних засобів і технологій з метою відбору, структурування, збереження і поширення інформації (інформаційна культура особистості). Як наслідок, інформаційна культура є важливою складовою загальнолюдської культури та загальної культури особистості. Нам імпонує узагальнене визначення, запропоноване Н. Острянською та В. Васюренко: інформаційна культура – це система матеріальних і духовних засобів забезпечення єдності та гармонії у взаєминах людини, суспільства й інформаційного середовища [1].

Зіставивши різні погляди стосовно розкриття сутності інформаційної культури особистості (В. Биков, Р. Гуревич, А. Коломієць, Л. Макаренко, Л. Морська та ін.) та змісту інформаційної культури фахівця, ми виокремили такі складові інформаційної культури майбутнього техника-технолога:

1) інтереси, потреби, вподобання, сукупність яких визначає спрямованість фахівця до застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у процесі спочатку навчальної, а пізніше – й професійної діяльності;

2) знання, вміння, навички та досвід роботи з комп'ютером, спеціалізованими програмними продуктами, професійними інформаційними ресурсами тощо, які формують головну інтегративну якість – інформатичну компетентність фахівця;

3) почуття й емоції, які виникають у процесі роботи з професійними інформаційними ресурсами та сприяють формуванню внутрішнього світу майбутнього фахівця, розвитку в нього алгоритмічного й логічного мислення, вихованню моральних якостей і цінностей.

Отже, інформаційна культура майбутнього техника-технолога – це інтегрована якість, соціально і професійно значущий результат поєднання інформаційно-комунікаційних технологій з гуманістичними та аподіктичними (тобто достовірними, такими, що ґрунтуються на логічній необхідності) цінностями, які формують готовність студентів закладу передвищої освіти до майбутньої професійної діяльності в умовах виробництва.

Список використаних джерел

1. Остряньська Н.В., Васюренко В.О. Особливості формування інформаційної культури у студентів вищих навчальних закладів. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/30767/1/105.pdf>

Олена Скібіна,
*кандидат педагогічних наук, доцент
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(м. Полтава, Україна)*

КОУЧИНГ ЯК СУЧАСНИЙ ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні спостерігається перехід від суворо регламентованого життя всього суспільства та окремо взятої людини до вибудовування гнучких взаємовідносин у процесі міжособистісної комунікації. При цьому підвищення ефективності власної життєдіяльності можливе тільки за умови постійного розвитку та самовдосконалення особистості протягом усього життя, що виявляється в якісній і творчій реалізації власних професійних функцій, створенні умов для розвитку інших людей, що сприяють розв'язанню проблем будь-якого характеру. Підвищення інноваційної активності суб'єктів освітньої діяльності, підтримання інтелектуального капіталу вищого навчального закладу, творчого потенціалу молодих та креативних кадрів є необхідними умовами роботи під час змін.

У цих умовах назріла необхідність реформування та модернізації освітніх процесів, що вимагатиме більше високих професійних якостей майбутніх фахівців, зокрема фахівців професійної освіти, більшого вміння працювати в умовах жорстких пріоритетів та обмежень, найповнішого взаєморозуміння. Підвищення вимог до ефективності та результативності процесу навчання зумовило необхідність застосування інноваційних технологій у навчальному процесі.

Одним з інноваційних напрямів у сфері вищої освіти є коучинг. Багато з основоположних принципів коучингу можуть бути успішно задіяні в педагогіці. Вони дозволяють створити новий підхід до процесу навчання, внести інтерактивні елементи, новий зміст як для викладачів, так і для

студентів, створити залученість до процесу, підвищити мотивацію та відповідальність за результат.

Коучинг (coaching) – новий і для багатьох у нашій країні поки що маловідомий підхід до розвитку людини. Першовідкривачем коучингу був професор Гарвардського університету та спортсмен Тімоті Гелвей. Він визначив коучинг як «технологію розкриття потенціалу людини з метою максимального підвищення її ефективності». Сьогодні слово коучинг стрімко входить до сучасного ділового лексикону. Незважаючи на те, що цей термін трактується різними фахівцями дуже диференційовано, основним є те, що коучинг виступає інструментом, що створює ефективний напрям професійного та особистісного розвитку.

Теоретичні та практичні питання коучингу розробляли в галузі менеджменту, бізнесу, психології. Можливості використання коучингу в навчальному процесі в секторах середньої й вищої освіти розглянуто в роботах вітчизняних і зарубіжних педагогів, учених: О. Баранової, Т. Борової, Н. Горук, В. Гульчевської, Н. Доліної, О. Дмитрівої, В. Нагари, І. Петровської, В. Пиркова, С. Романової.

Аналіз поняття та моделей коучингу дає підставу визначити концепцію освітнього коучингу. Базовими поняттями концепції є: коучинг, самокоучинг, освітній коучинг, взаємодія, співпраця, зміни, взаємодія на діалоговій основі, відкритість, активне слухання. Поняття коучингу різні автори трактують по-різному. Проаналізувавши визначення, можна зробити висновок, що в нині коучинг представляють з різних позицій. Виділимо такі: коучинг як стиль управління співробітниками, їх групами та організацією в цілому; модель (стиль) керівництва і лідерства; інструмент створення організації, що навчається; консультування; навчання і розвиток [1; 2].

На основі визначень коучингу нами було сформульоване своє тлумачення освітнього коучингу. Під освітнім коучингом ми розуміємо систему заходів щодо встановлення взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу з метою досягнення взаємно визначених цілей як з удосконалення професійної

діяльності, так і підвищення якості навчання, що, у свою чергу, приведе до підвищення ефективності роботи освітнього закладу.

В основі коучингу лежить удосконалення і максимально ефективне використання особистісних якостей студента. Стимулюючи його до глибокого усвідомлення своїх цілей, ресурсів і обмежень, він допомагає визначити напрям професійного розвитку особистості. Проте студент має право прийняття рішень і несе відповідальність за результат. Педагогічне спілкування у стилі «коучинг» допоможе зрозуміти, чому студенти не змогли виконати завдання, допоможе спланувати дії для знаходження оптимальних шляхів і навчитися вчиняти інакше в майбутньому. Мотивація до співпраці в системі коучингу – це потреба у змінах. Таким чином, алгоритм коучингу – це партнерство, розкриття потенціалу, результат [3].

Розрізняють декілька видів коучингу: індивідуальний, груповий, командний, кар'єрний, корпоративний, бізнес-коучинг, лайф-коучинг, коучинг конфліктів тощо. Незважаючи на різновиди, коучинг дозволяє особистості подивитися на себе з іншого боку, оцінити ситуацію, що склалася, знайти різні способи вирішення проблеми, проаналізувати їх і обрати найоптимальніший, скласти план дій на майбутнє, навчитися контролювати свої дії та активно співпрацювати з іншими [2].

Перенесений у навчальне середовище, коучинг забезпечує набір методик для формування важливих самоосвітніх умінь особистості, а саме: виокремлення, аналізу, подолання труднощів і проблем, які виникатимуть у процесі навчання; ефективного спілкування та навчання в колективі, групі, соціальних мережах; організаторських і управлінських умінь; умінь самоаналізу та самомотивації тощо. Усі ці вміння становлять основу самоосвітньої компетенції майбутніх фахівців професійної освіти, яка є одним із проявів і показників соціальної та професійної зрілості особистості.

Технологію коучингу у вищій школі можна застосовувати у процесі викладання різних дисциплін на практично-семінарських заняттях, для виконання науково-дослідних завдань, курсових і дипломних робіт з метою

стимулювання самостійного пізнавального пошуку, прийняття рішень, розвитку незалежності, відповідальності, впевненості у власних можливостях.

Таким чином, коучинг в освіті – це творча взаємодія рівноправних учасників освітнього процесу, спрямована на виявлення та реалізацію потенціалу того, хто навчається, для досягнення ним високого освітньо-професійного, соціального, особистісного розвитку.

Список використаних джерел

1. Горук Н. М. Коучинг як ефективна технологія формування самоосвітньої компетентності студентів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. № 11. С. 99–104.
2. Романова С. М. Коучінг як нова технологія в професійній освіті. *Вісник Нац. авіац. ун-ту. Серія: Педагогіка. Психологія*. 2010. Вип. 3. С. 83–86.
3. Рудницьких О. В. Коучинг як інтерактивна технологія в освіті. *Вісник Дніпропетровського у-ту імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*. 2014. № 2(8). С. 173–176.

Світлана Стрижак,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри хімії та методики викладання хімії
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)

МЕТОД ПРОЄКТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Для сучасного здобувача освіти, працівника в майбутньому, що виконуватиме певні завдання на ринку праці, який швидко змінюється, наразі недостатньо володіти лише теоретичними знаннями. Для того, щоб знайти своє місце на ринку праці, потрібно бути гнучким, а отже, уміти адаптуватися до непередбачуваних умов. Досягти цього можна лише поєднанням теоретичних знань із сучасними практичними вміннями і навичками.

За результатами звіту Всесвітнього економічного форуму «Майбутнє робочих місць–2020», до переліку найважливіших 10 навичок, які будуть

потрібними на ринку праці до 2025 року, належать: аналітичне мислення та інноваційність; активне навчання та стратегії навчання; розв'язання складних проблем; критичне мислення та аналіз; креативність, оригінальність та ініціативність; лідерство та соціальний вплив; використання технологій, моніторинг та контроль; створення технологій та програмування; витривалість, стресостійкість та гнучкість; логічна аргументація, розв'язання проблем та формування ідей [2].

У зв'язку із цим усе більшої значущості набуває формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців. Дослідницькі вміння, що становлять основу такої компетентності, становлять групу вмінь, яка об'єднує вміння, необхідні для самостійної дослідницької діяльності. Формування дослідницьких умінь передбачає оволодіння здобувачами вищої освіти методологією наукової творчості, уміннями спостерігати і аналізувати, формулювати гіпотези щодо вирішення проблемних питань, планувати, проводити дослідницьку діяльність, прогнозувати її результати, узагальнювати дані й інше. Важливим для розвитку відповідних умінь і навичок є формування мотиваційного компонента, тобто внутрішньої необхідності особистості в дослідницькій діяльності.

Одним з ефективних методів формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців є метод проєктів.

Проектне навчання, на думку науковців [4, с. 16], – це навчання, спрямоване на організацію самостійної роботи здобувачів освіти за участі викладача як координатора. Вона спрямована на конкретний результат, який досягається за рахунок розв'язання значущих завдань.

Метод проєктів сприяє розвитку вмінь пошуку проблеми, визначення об'єкта, предмета та основних завдань дослідження, висунення гіпотези та власне дослідження. За умови використання положень компетентнісного підходу проєктна робота сприяє вдосконаленню професійної підготовки і водночас зменшенню завантаження студента різними видами роботи [1; 3; 5].

Залучення здобувачів освіти до проєктних досліджень під час вивчення хімічних дисциплін дозволяє формувати вміння раціонально розподіляти власний час та необхідні ресурси; трансформувати теоретичні знання в професійно орієнтовані практичні вміння та навички; аналізувати проблему; здійснювати пошук та оброблення інформації, формулювати гіпотезу дослідження, визначати мету, предмет, об'єкт та завдання; обирати ефективні дослідницькі методики; здійснювати експериментальну частину з використанням хімічних, фізико-хімічних методів дослідження; здійснювати оброблення експериментальних даних з використанням методів математичної статистики; формулювати висновки на основі отриманих результатів; здійснювати рефлексію.

Участь здобувачів вищої освіти в проєктній діяльності сприяє розвитку вмінь адаптуватися до змін, що відбуваються у суспільстві та до умов ринку праці. Тому нами було запроваджено виконання індивідуальних проєктів з хімічних дисциплін. Наприклад, при вивченні курсу «Аналітична хімія» студенти виконують індивідуальний проєкт у першому семестрі із застосуванням методів якісного аналізу, у другому тема продовжується з використанням методів кількісного аналізу.

Студенти здійснюють дослідницьку діяльність самостійно. Вони обирають проблему дослідження, предмет дослідження, аналізують інформацію стосовно обраного предмета дослідження та норм якості відповідно ДСТУ, визначають гіпотезу та завдання дослідження, обирають методи дослідження, готують необхідне обладнання та реактиви, здійснюють експериментальне дослідження та аналіз одержаних результатів, формують висновки, та репрезентують основні результати.

Керівна роль викладача при цьому визначається не як авторитарного «ментора», який усе знає і намагається виявити незнання та невміння студентів, а як помічника, консультанта, «того, хто веде». Використання методу проєктів вимагає дотримання таких вимог: наявність значущої дослідницької, творчої проблеми чи завдання, потребує інтеграції знань,

використання міжпредметних зв'язків, дослідницького пошуку для його вирішення; теоретико-практична цінність результатів; перевага самостійної діяльності студентів, визначення кінцевої мети індивідуального проєкту; визначення базових знань системи наук, необхідних для вирішення проєкту; структурування змістової частини проєкту та визначення календарних термінів виконання кожного етапу (визначення проблеми, формулювання гіпотези, завдань та методів дослідження, проведення експериментальної роботи, оформлення та аналіз кінцевих результатів, презентація з подальшим обговоренням). За підсумками проєктної діяльності презентація-захист індивідуальних проєктів здобувачів освіти.

Використання методу проєктів у процесі підготовки майбутніх фахівців сприяє формуванню навичок самостійності та колективної діяльності, критичного мислення.

Список використаних джерел

1. Knoll M. The Project Method: Its Vocational Education Origin and International Development. *Journal of industrial teacher education*. URL: <http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JITE/v34n3/Knoll.html> (дата запиту: 11.04.2014).
2. Hese are the top 10 job skills of tomorrow – and how long it takes to learn them. URL: <http://surl.li/dgcbi> (дата запиту: 30.09.2022).
3. Пехота О. М. Проектна технологія. *Освітні технології* / за ред. О. М. Пехоти. Київ, 2004. С. 148–162.
4. Проектна діяльність учнів професійно-технічних навчальних закладів: тренінг-курс: навч. посіб. / В. М. Аніщенко та ін.; за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. Житомир, 2018. 180 с.
5. Шиян Н. «Метод проєктів» у педагогічній спадщині Г. Ващенка. *Духовно-моральна парадигма творчості Григорія Ващенка*: матеріали пед. конгресу, присвяч. 130 роковинам від дня народження проф. Григорія Ващенка (22–23 квіт. 2008 р.) / ПДПУ імені В. Г. Короленка, Ін-т вищої освіти АПН України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова, ПОІППО імені М. В. Остроградського, Всеукр. пед. тов-во імені Григорія Ващенка. Полтава, 2008. Ч. I. С. 112–119.

Дмитро Филипюк,
викладач акушерства та гінекології
фахового медичного коледжу
КЗВО «Рівненська медична академія»,
аспірант Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(м. Рівне, Україна)

МОЖЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСІВ GOOGLE У ФОРМУВАННІ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ У ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН З АКУШЕРСТВА І ГІНЕКОЛОГІЇ В МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖАХ

Сучасну систему медичної освіти неможливо уявити без використання інформаційних технологій. Нині викладачі та студенти медичних коледжів активно використовують на заняттях мобільні пристрої та планшети, різні програми, щоб зробити процес навчання цікавим, захопливим, пізнавальним. Важливе місце в освітньому процесі посідають засоби та інструменти, які пропонує Google. Ураховуючи той факт, що у 2020 році частина освітнього процесу перейшла на дистанційну форму, яка має на увазі використання різних інтернет-технологій [1, с. 59], наше дослідження є актуальним.

Google Docs або *Google Документи* є безкоштовним вебпроцесором, який *Google* надає всім своїм користувачам. Це частина офісного програмного забезпечення, дуже подібна до Microsoft Office. *Google Документи* дозволяють викладачам створювати та редагувати документи, а також спільно використовувати їх разом з колегами та студентами. Це інструмент, доступний як вебдодаток, що може працювати в автономному режимі, шляхом використання мобільних програм для Android та iOS.

Крім цього, викладачі можуть вибирати надбудови, так звані додаткові спеціальні функції, що дозволяють ефективно виконувати поставлені завдання. Примітно, що всі інструменти Google, у тому числі *Google Документи* доступні всім, хто має створений обліковий запис Gmail.

Таким чином, до основних переваг використання *Google Документів* викладачами медичних коледжів і майбутніми бакалаврами сестринської справи належать:

- додаток є безкоштовним і доступним для всіх користувачів у будь-який час та в будь-якому місці;
- дозволяє студентам спільно працювати над освітніми проєктами;
- сумісний із форматами файлів Microsoft Office;
- інтегрований з Google Drive, що виконує функцію основного центру для зберігання всіх важливих документів [3, с. 198].

Своєю чергою, *Google Sites* або *Google Сайти* – структурований інструмент створення вебсторінок, який дозволяє як викладачам, так і студентам створювати інтернет-сторінки та спільно їх використовувати. Вважаємо, що Google Сайти містять значний потенціал для викладання дисциплін з акушерства і гінекології в медичних коледжах, оскільки містять інструменти для створення власних вебсторінок. Необхідно лише вибрати тему з наданого списку та розпочати наповнення сторінок, додавати навчальний матеріал, лекції, практичні завдання.

Крім того, *Google Сайти* дозволяють викладачам демонструвати свою вебсторінку в соціальних мережах, таких як Facebook, Instagram, Twitter або надсилати готове URL-посилання електронною поштою [2, с. 146]. Зазначимо, що завдяки сервісу Google Sites можливо:

- додавати інформацію з інших програм Google, таких як Google Диск, Google Документи, Google Таблиці, Google Презентації;
- здійснювати спільну роботу над Google сайтом, а також спільну роботу на одному аркуші;
- завдяки хмарним технологіям Google зберігати та накопичувати на віртуальному диску інформацію, керувати спільним доступом до файлів;
- реалізовувати проміжний контроль знань майбутніх бакалаврів сестринської справи за допомогою опитувань, тестів [4, с. 188].

Перспективним інструментом *Google* вважаємо водночас *Google Класи* (англ. Google Classroom) – систему управління освітнім процесом. Метою *Google Класів* є створення, редагування, виконання завдань в електронному вигляді, особливо самостійної роботи. Засоби *Google Classroom* забезпечують взаємодію між викладачами та студентами за допомогою *Google Drive*. Завдяки *Gmail* викладачі створюють оголошення, опитування, тести для студентів на кожному занятті. Кожне заняття за допомогою *Google Classroom* матиме окремі папки, куди студенти надсилатимуть виконані завдання, щоб отримати оцінки. Викладачі можуть додавати студентів безпосередньо з каталогу *Google Apps* або надавати їм спеціальний код, який вони вводять, щоб отримати доступ до занять [4, с. 189].

Отже, інструменти *Google* розширюють можливості студентів незалежно від віку, соціально-економічного стану, національності, релігії. *Google* пропонує широкий вибір сервісів як для викладачів, так і для студентів: Документи *Google*, *Google Класи*, *Google Форми*, *Google Сайти*, *Google Презентації*. Окрім того, *Google* забезпечує сумісність із широким спектром пристроїв (чи то смартфон, планшет, персональний комп'ютер, ноутбук) незалежно від виробника та операційної системи.

Компанія *Google* пройшла великий шлях з моменту свого створення в 1998 році до теперішнього моменту, коли стала найбільшою у світі. Інструменти *Google* змінили традиційну систему освіти, надали можливості та засоби інформатизації, які підвищують ефективність і якість освітнього процесу. Головна місія компанії *Google* – систематичне впорядкування всієї інформації у світі, роблячи її доступною та корисною.

Компанія *Google* – автор багатьох наукових, освітніх і культурних проєктів. Одним з таких проєктів є *Google Apps for Education* (*Google Додатки для освіти*) – пакет найбільш популярних хмарних сервісів, об'єднаних єдиним інтерфейсом, призначений для закладів освіти. Як платформа для керування службами та користувацькими акаунтами, система дає змогу розгорнути і підтримувати інформаційно-освітнє середовище закладу, організувати

ефективну взаємодію учасників освітнього процесу. Оскільки це захищене середовище, то не обов'язково виконувати вимогу щодо віку користувачів.

Отже, істотною перевагою використання вебдодатків Google у контексті формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи в процесі викладання дисциплін з акушерства і гінекології є можливість спільної праці у режимі онлайн з будь-яким документом, проєктом тощо. Інтеграція програмного забезпечення інформаційно-освітнього простору та сучасних хмарних технологій дає можливість створювати персональний кабінет користувача, який міститиме документи, листи, події, контакти та інший контент, що створений або безпосередньо стосується його освітньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Сергєєва Л. Н. Цифровізація освітнього процесу медичного університету. *Досвід впровадження змішаної форми навчання у ЗДМУ, траєкторія розвитку та місце в системі вищої медичної освіти*: матеріали навч.-метод. відеоконф. Центр. метод. ради (м. Запоріжжя, 26 травня 2021 р.). Запоріжжя: ЗДМУ, 2021. С. 59–61.
2. Солодовник Е. В. Организация учебного процесса в вузе с помощью сервисов Google. *Проблемы высшего образования*. 2017. № 1. С. 145–147.
3. Фролкина А. Н. Google class в педагогической деятельности учителя. *Сборник статей международной научно-практической конференции «Наукоемкие исследования как основа инновационного развития общества»*. 2019. № 4. С. 197–199.
4. Hopkins L. et al. To the point: medical education, technology, and the millennial learner. *American journal of obstetrics and gynecology*. 2018. Т. 218. № 2. Р. 188–192.

Сергій Базурін,
майстер виробничого навчання
ДНЗ «Глухівське вище професійне училище»
(м. Глухів, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Соціально-економічні реформи в Україні зумовлюють переоцінку й оновлення всіх сфер людської діяльності, в тому числі науки та освіти. Першочерговими завданнями такого оновлення є пошук нових підходів до підготовки компетентних фахівців будівельного профілю, готових і здатних творчо застосовувати у професійній діяльності ефективні практико-орієнтовані досягнення науки і техніки.

Навчання студентів має бути спрямоване на формування компетентностей в освітньому середовищі вищого навчального закладу, що дозволяє вже на вузівському рівні створити умови, властиві професійному середовищу, забезпечити активну взаємодію всіх суб'єктів навчання в командних проєктах, що вимагають використання сучасних інструментів професійної діяльності.

Зміни в системі вищої освіти змушують укладачів освітніх програм більш наполегливо використовувати інтелектуально-творчий потенціал студентів, що зумовлює трансформування змісту навчальної діяльності, навчальних планів, робочих програм, тобто перебудовувати освітній процес у цілому.

Кожен з видів професійної діяльності викладача потребує активного використання інформаційно-комунікаційних технологій, мультимедійних засобів та інтерактивних форм і методів навчання в освітньому процесі. Нині інноваційна професійно-педагогічна діяльність відіграє ключову роль у забезпеченні економіки країни передових позицій на світовій арені й

відображає нові форми інтеграції науки, техніки і виробництва. Основними характеристиками інноваційної діяльності є:

- посилення творчого характеру діяльності – уміння творчо і непересічно вирішувати професійні завдання, швидко орієнтуватися у великих обсягах інформації;

- інтеграція інженерних функцій і видів діяльності, ефективне поєднання винахідницьких і конструкторських функцій при проектуванні виробів і технологій та організації їх виробництва, уміння самостійно приймати рішення;

- ефективна міжпрофесійна комунікація – готовність до ефективної роботи в команді з представниками інших професій для вирішення професійних завдань;

- орієнтація на потреби ринку – прагнення безперервно підвищувати якість товару і послуг, їх конкурентоспроможність, відповідність вимогам ринку [2].

Важливим засобом реалізації сучасних вимог до організації навчання у вищому навчальному закладі є інноваційні освітні технології, що стимулюють прояв активності та ініціативності, формування позиції студента як суб'єкта процесу особистісного становлення.

Для формування сучасних компетентностей майбутніх фахівців важливу роль відіграють інтерактивні технології, оскільки вони дозволяють забезпечити:

- активну участь студентів у процесі навчання;
- високу мотивацію студентів;
- особисто-емоційне включення всіх суб'єктів освітнього процесу в продуктивну спільну діяльність і спілкування;
- активне використання досвіду студентів і викладачів;
- актуалізацію отриманих знань у вирішенні навчально-професійних завдань;

– взаємодію студентів не тільки з викладачем, але й один з одним і з навчальним оточенням.

Інтерактивність навчально-виховної діяльності базується на діалозі, взаємодії викладача і студента. Проблема підвищення ефективності навчального процесу у вищій школі пов'язана не стільки із використанням окремих методів, як із упровадженням інноваційних педагогічних технологій. Інтерактивне навчання у вищій школі передбачає докорінну зміну методичних стереотипів, які сформувалися у викладачів. Сучасна парадигма освіти орієнтована на розвиток особистості, її самореалізацію, успішну адаптацію молоді до вимог інформаційного суспільства. Актуальні проблеми застосування інтерактивних методик у вищій школі є основою низки досліджень. Аналізуються такі методи навчання, як синектика, дискусії, дидактичні ігри, навчання як дослідження, проекти, методи портфоліо, «снігова куля», кейс-метод та ін. [1; 4].

Форми і методи інтерактивного навчання можна розподілити на *дискусійні*: діалог, проблемно-рефлексивний полілог, групова дискусія, позиційна дискусія, розбір ситуацій з практики, кейс-метод та ін.; *ігрові*: дидактичні і творчі ігри, у тому числі ділові (управлінські) ігри, рольові ігри, тренінгові форми проведення занять (комунікативні тренінги, тренінги сензитивності), які можуть включати в себе дискусійні та ігрові методи навчання.

Серед численних педагогічних інновацій, які успішно використовуються вітчизняними та закордонними педагогами в процесі навчання студентів ВНЗ, відзначимо проєктну технологію (метод проєктів), яку застосовуємо як альтернативу письмовим розрахунковим роботам у рамках позааудиторної самостійної роботи студентів. Вона відповідає сучасним вимогам до підготовки майбутніх фахівців, про що свідчить популярність та широкомасштабність програми «Intel® навчання заради майбутнього», а також численні розробки науковців (С. Вірста [1], Ю. Жилиєва [3]).

Аналізуючи роботи українських та європейських педагогів, що стосуються застосування проєктної технології на різних етапах ступеневого навчання, окреслимо головні аспекти проєктного навчання майбутніх будівельників:

- навчальний процес набуває особистісного змісту, посилюється його мотивація, реалізується особистісно орієнтований підхід у навчанні;
- комплексний підхід до реалізації навчальних проєктів сприяє самореалізації та інтелектуальному розвитку студента (розвивальне навчання);
- глибоке, усвідомлене засвоєння базових знань забезпечується за рахунок їх використання у нестандартних ситуаціях, передбачених проєктом (фундаменталізація навчання);
- відбувається розвиток творчого потенціалу студентів – робота над проєктами студентів із низьким рівнем знань позитивно впливає на їх самооцінку та ставлення до дисципліни (гуманізація освіти);
- спрямованість проєктів на майбутню професійну діяльність сприяє досягненню професійного акме.

У роботі над проєктом його учасники проявляють максимальну самостійність у формуванні мети і завдань, пошуку необхідної інформації, дослідженні та прийнятті рішень, організації особистої діяльності та взаємодії партнерів. Проєктна діяльність передбачає роботу в колективі, оскільки великий інформаційний і технологічний обсяг багатьох проєктів вимагає групової роботи. Працюючи в команді, студенти краще пізнають один одного, вчаться взаємодіяти, вирішувати можливі конфлікти, бути відповідальним за вибір рішення та свою роботу. У роботі групи слід дотримуватися принципу «кожен робить те, що зможе зробити краще за інших», що дозволяє реалізувати свої здібності кожному члену команди. Саме тому ми пропонуємо метод проєктів як інноваційну форму організації самостійної роботи студентів.

Використання проєктів для організації самостійної роботи студентів можливе в різнорівневих навчальних закладах системи неперервної освіти. Упровадження проєктної технології забезпечує досягнення цілої низки дидактичних та виховних цілей:

- реалізуються принципи міжпредметних зв'язків та інтеграції дисциплін;
- професійне спрямування проєктів підвищує значущість фундаментальних дисциплін;
- формуються системні знання та вміння;
- розвивається творчий потенціал;
- створюється активна зацікавленість у навчанні та отриманні очікуваних результатів;
- формуються задатки наукової діяльності;
- здійснюється адаптація вчорашніх школярів до студентського життя;
- формується вміння працювати в колективі та поділяти відповідальність.

Отже, метод проєктів у процесі підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю є невід'ємною складовою традиційних лекційних та лабораторних занять.

Список використаних джерел

1. Вірста С. Є. Інноваційне навчання: метод проєктів. *Нові технології навчання*. 2008. № 50. С. 52–58.
2. Гулай О. І. Синергетичні засади підготовки фахівців будівельного профілю. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. № 5 (23). С. 34–40.
3. Жилиєва Ю. М. Категоріальний аналіз поняття «метод проєктів». *Вісник Житомирського держ. ун-ту. Педагогічні науки*. 2008. Вип. 39. С. 110–113.
4. Tracy K. Intrinsic Motivation. URL: <http://teachers.net/gazette/AUG00/tracy.html> (last accessed: 27.03.2021).

Тетяна Дворянова,
*викладач ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ СУЧАСНОГО МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Майбутній майстер виробничого навчання – це професіонал, який володіє низкою компетентностей – професійних, педагогічних, лінгвістичних, соціокультурних. Майбутній майстер виробничого навчання – це постать рефлексивного практика, здатного навчатися впродовж життя і використовувати можливості для підвищення професійної кваліфікації для реалізації набутих знань із максимальною ефективністю.

Завдання кожного – зорієнтуватися у вимогах сьогодення, визначити своє місце та зрозуміти свою роль у цьому процесі. Змінюються цілі та зміст освіти, з'являються нові засоби та технології навчання, але які б не були реформи і модернізації, навчальне заняття залишається головною формою навчання.

У суспільстві завжди існувала залежність: який рівень знань педагога, такий і рівень освіти, який рівень освіти і виховання, такий і інтелектуальний та моральний потенціал народу. Без перебільшення можна сказати, що від морального потенціалу та інтелекту людей залежить доля країни.

Сучасне навчання може бути успішним лише з педагогом, який постійно працює над собою і над своїм професійним рівнем. Сучасний майстер виробничого навчання – професіонал, який щодня йде до учнів і знає, що він хоче: дати майбутнім кваліфікованим робітникам такі знання та сформувати такі вміння й навички, щоб вони були конкурентоспроможними на ринку праці. Але проблема в тому, що часто це залежить не тільки від його знань, але й від уміння передати їх студентам. Для цього потрібно постійно вчитися самому.

Неможливо стати професіоналом без самоосвіти, адже це потреба, яка захищає особистість від інтелектуального зубожіння, це усвідомлений процес

пізнавальної діяльності, удосконалення навичок, постійний пошук нових знань тощо.

Знання майстра виробничого навчання не повинні обмежуватися предметом і методикою його викладання. Він повинен орієнтуватися в сучасних технологіях виробництва, володіти інформаційними технологіями, цікавитися політичною ситуацією у країні та світі, володіти знаннями в різних сферах суспільного життя тощо.

Сучасний майстер виробничого навчання має постійно розвиватись і самовдосконалюватись: відвідувати фахові семінари і конференції, як наживо, так і онлайн, адже в сучасному світі інформація змінюється дуже швидко. Педагог не може задовольнятися лише курсами підвищення кваліфікації, що проводяться раз на п'ять років [1].

Викладачі фахового коледжу формують у майбутніх майстрів виробничого навчання такі риси, якості та вміння, які необхідні їм для успішної професійної діяльності. Майбутній фахівець повинен володіти знаннями та вміннями для самостійного пошуку знань та самовдосконалення.

Сучасному майстрові виробничого навчання необхідне знання іноземної мови. Вивчення іноземної (англійської) мови за професійним спрямуванням у фаховому коледжі будується з урахуванням сучасних інтеграційних процесів в Україні, що відкривають здобувачам освіти можливості для ознайомлення і безпосередньої участі в культурних, наукових, економічних та інших процесах, що відбуваються в країні та світі. Знання іноземної мови як засобу спілкування у цьому процесі є важливим інструментом для інтеграції студентів та засобом відкриття і пізнання світу, інновацій з професійного напрямку підготовки.

Вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, на думку Т. Хатчинсона, базується на питанні «Why does this learner need to learn a foreign language?» та передбачає активну взаємодію всіх учасників цього освітнього процесу, яка забезпечить взаємозбагачувальний обмін інформацією

за допомогою використання іноземної мови, а також набуття комунікативних умінь для вирішення професійних проблем і завдань [3].

Сьогодні все більшого поширення набув комунікативний підхід до вивчення іноземних мов, спрямований на формування вмінь та навичок спілкування в тій чи іншій формі (читання, письмо, говоріння, сприйняття мови на слух) і допомагає зняти природну скутість при спілкуванні з іншомовним співрозмовником. За його умов лексична та граматична правильність висловлювання другорядні відносно його мети – комунікації; головний критерій її досягнення – успішне передавання або сприйняття потрібного повідомлення [2].

Особливістю навчання англійської мови за професійним спрямуванням майбутніх майстрів виробничого навчання у фаховому коледжі є добір викладачем навчального матеріалу, що відображає сучасні та професійні проблеми галузі. Використовуються інтерактивні методи навчання, комп'ютерні технології, які дозволяють зробити освітнє середовище близьким до реальних умов та сприяють усебічному розвитку здобувачів освіти. Викладачі коледжу перебувають в постійному пошуку нових методів та засобів навчання, які дозволять підвищити рівень мовної підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання та сприяють формуванню в студентів культури професійного мовлення англійською.

Ураховуючи те, що рівень засвоєння навчального матеріалу – це показник пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, то для підвищення його якості ми ефективно використовуємо діалоги «At Work», «Responsibilities of Your Future Specialty»; ситуативні вправи «Job Interview», «Getting to Know the Company», «Phone Conversation with a Foreign Partner»; презентації «New Professions in Agriculture», «Popular Professions of the 21st Century»; різноманітні тексти для читання та аудіювання на професійно значущу тематику; удосконалюємо усне мовлення за допомогою проведення конкурсів «Tongue Twister Competition», «Proverbs and Sayings about Work», тематичних вечорів «What to Do and What not to Do When Looking for a Job», олімпіад тощо.

Отже, знання іноземної мови є необхідною складовою підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання, тому що одночасно відбувається засвоєння і професійних знань. Сучасні майстри виробничого навчання повинні бути готовими до засвоєння нової інформації й міжкультурного спілкування.

Список використаних джерел

1. Волосюк А. А. Фахове вдосконалення вчителів іноземної мови. Шкільний вчитель нового покоління: тематичний збірник праць / за заг. ред. О. В. Кукли. Рівне: РОППО, 2014. 48 с.
2. Лебедева М. О. Особливості викладання англійської мови професійного спрямування студентам. *Матеріали конференції «Сучасні методи викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі»*. Київ, 2013. С. 204–213.
3. Секрет І. В. Іншомовна професійна компетентність: проблема визначення: зб. наук. праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). Бердянськ: БДПУ, 2010. № 2. 312 с.

Милана Колтакова,

*викладач економічних дисциплін
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Характерною тенденцією сучасного світу, і України зокрема, є інтеграція глобалізації та соціального розвитку, що включає економічну, політичну, соціальну та культурну сфери життя людини. Перехід від промислового виробництва до інформаційних технологій – виклики сучасності, що закономірно підвищують особистість професіонала та його професіоналізм, а разом з цим і вимогу змін у сучасній освіті.

Сьогодення потребує не тільки висококваліфікованого працівника, а й людину, яка вміє мислити самостійно, критично, творчо та відповідально.

Усе більше роботодавців заохочують співробітників бути не тільки професіоналами, а й мати певні особистісні характеристики та якості.

На думку вчених і практиків, найефективнішим є метод використання інтерактивного навчання в освітньому процесі.

Серед моделей навчання майбутніх майстрів виокремлюють традиційну (класичну), активну та інтерактивну.

Характеристиками загальноприйнятої (класичної) моделі є те, що студенти вивчають матеріали зі слів педагога (традиційні лекції) або з підручників; активна – стимулює самостійну пізнавальну діяльність здобувача освіти, прояви творчості, передбачає взаємодію в системі студент-викладач. Цей метод передбачає бесіду, «відкритий мікрофон», пошук інформації, реалізацію індивідуальних творчих проєктів, вікторини, кросворди, творчий захист тощо.

Інтерактивна модель забезпечує здатність взаємодіяти або перебувати в режимі розмови з чимось, наприклад комп'ютер, або з кимось (людиною). Вона передбачає організацію приємних умов навчання, при якій усі здобувачі освіти активно взаємодіють між собою і викладачем через моделювання життєвих і професійних ситуацій, рольові ігри та пошукові ситуації, співпереживання, протиріччя, ризики, сумнів, віра, задоволення, аналіз поведінки, самооцінка та спільне вирішення проблем. Викладач під час інтерактивного навчання не тільки є носієм інформації і певної суми знань, а постійно й активно надихає студента до самостійної творчої роботи, при цьому виконує роль консультанта. Крім того, інтерактивні методи передбачають організацію та розвиток такого спілкування, яке веде до взаєморозуміння, взаємодії, сумісного рішення загальних, але важливих для кожного учасника задач.

Найпопулярніші методи інтерактивного навчання при підготовці майбутніх майстрів виробничого навчання: кейс-метод, дискусії, метод проєктів, ОДГ (організаційно-діяльна гра), рольові й ділові ігри, метаплан, тренінгові заняття, командні конкурси і змагання. А також поширені елементи

та техніки інтерактивного навчання в традиційних формах закладів вищої освіти – робота в парах, у МГ (малі, робочі або творчі групи), мозковий штурм тощо.

Ефективність інтерактивного навчання майбутніх майстрів гарантує цілеспрямовану відповідність основних принципів:

- принцип діяльності: навчання через досвід; створення умов для використання знань;
- принцип відкритості: не тільки давати знання, але й показувати їх межі; ставити перед учасником освітнього процесу проблеми, вирішення яких лежить за межами досліджуваного питання;
- свобода вибору: право вибору суб'єкта діяльності, яке дається всім, де у виборі форм і можливості представити власну точку зору;
- зворотний зв'язок: постійно контролювати процес навчання за допомогою розвинутої системи зворотнього зв'язку, а саме: підводити підсумки, оцінювати проведення семінару, здійснювати рефлексію процесу навчання.

Ознаки інтерактивної діяльності виявляються в особливостях взаємодії суб'єктів навчання, змісті й структурі та пропонуються такий формат:

- фізичний – змінюють робочі місця, вільно рухаються у приміщенні, пересідають, говорять, пишуть, слухають;
- соціальний – активно взаємодіють з учасниками, ставлять запитання, відповідають на питання, обмінюються думками;
- пізнавальний – власне рішення проблеми, вносять доповнення і поправки, під час захисту виступають з презентаціями для набуття власного професійного досвіду.

Отже, інтерактивне навчання засноване на принципах гуманізації, демократизації, диференціації та індивідуалізації і становить соціально мотивоване партнерство, де в центрі уваги не освітній процес, а організована

та творча співпраця рівноправних особистостей на рівні суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Інтерактивні методи навчання. 2021. URL: <https://nus.org.ua/articles/globalni-trendy-yaki-formuvatyut-osvitni-tendentsiyi-u-2022-r-doslidzhennya-oesr/> (дата звернення: 14.04.2022).
2. Використання інтерактивних методів навчання. URL: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-interaktivnih-metodiv-navcanna-v-pocatkovij-skoli-160364.html> (дата звернення: 16.04.2022).

Людмила Корзюкова,
*викладач ВСП «Професійно-педагогічний фаховий
коледж Глухівського НПУ ім. О.Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ В МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Формування особистості з гнучким розумом, швидкою реакцією на все нове, повноцінними, розвинутими потребами в подальшому пізнанні та самостійній діяльності, добрими орієнтувальними навичками й творчими здібностями – завдання сучасної української освіти. Навички читання не лише допоможуть майбутнім викладачам чи майстрам виробничого навчання здобувати інформацію, а й розкрити особистий потенціал, стати фахівцем своєї справи.

Науковці (Я. Андреева, О. Ісаєва, О. Куцевол, Е. Соломка, А. Фасоля, С. Шаповал та ін.) стверджують, що читацька предметна компетентність формується на міжпредметному рівні, її становлення відбувається засобами літератури, що дає змогу розвивати соціокультурну складову майбутнього викладача чи майстра виробничого навчання.

Читацька компетентність передбачає сукупність знань і навичок, що забезпечують індивіду можливість користуватися перевагами писемної культури: обирати, організовувати, аналізувати, використовувати джерела

відповідних стилів, жанрів, форм, що сприяють вирішенню поставлених професійних завдань, із використанням традиційних і нових технологій роботи з текстами. Читання не може бути осторонь глобальних змін, оскільки є самостійним репродуктивним видом змістової та процесуальної мовленнєвої діяльності та слугує джерелом отримання інформації.

Сучасне суспільство суттєво змінює ставлення до читання та книги, адже швидкість зростання інформації у світі активно впливає на процес читання й читача безпосередньо. Змінюються як джерела читання, так і структура тексту. За опитуваннями «Research&Branding Group» щодо читацької активності українців виявилось, що рівень знижується. Молодь дедалі частіше вибирає цифрові носії.

Інформаційний потік зростає в геометричній прогресії, у той час як швидкість сприйняття людиною інформації й швидкість читання залишається незмінною. Читання залишається метою й засобом навчання, одним із основних способів отримання необхідної інформації, що також важливо і в період навчання спеціальності, опанування професії.

Методика навчання читання продовжує розвиватися разом зі змінами суспільства, реагуючи на його актуальні потреби.

Наразі новий етап розвитку суспільства, коли основною цінністю є не власне інформація, а вміння користуватися нею та переводити в знання. Термін «суспільство знань», не заперечуючи цінності інформації, наголошує на значенні її ефективного використання для вирішення соціальних завдань, при цьому пріоритетним способом отримання інформації залишається читання. Відповідно, читання як творчого процесу необхідно навчати, оскільки без цього неможливе формування духовної та інтелектуально розвиненої особистості. Читання є життєво необхідним аспектом особистої й соціальної активності майбутнього фахівця.

Для успішної професійної діяльності в оновлених умовах інформаційного суспільства набувають актуальності питання про розширення поняття

«читання» (екранне, інформативне читання в електронному середовищі), уточнення читацьких умінь, що необхідні будь-якому випускнику.

У сучасному розвиненому суспільстві, неперервне навчання має попит і є нерозривно пов'язаним із читанням, роботою з писемними текстами. Не треба вимагати негайного запам'ятовування прочитаного матеріалу, адже соціально необхідний рівень читацької компетентності сучасного студента, майбутнього професіонала, має включати знання про інформаційні ресурси, зафіксовані в навчальній літературі та відповідних пошукових засобах; уміння організовувати ці ресурси для вирішення конкретних завдань; чітке уявлення про будову культурно-комунікативного середовища та навички адаптації в ньому.

Так, наприклад, до змісту навчального матеріалу з *іноземної мови за професійним спрямуванням* обов'язково варто ввести тексти країнознавчого, національно-культурного характеру, зокрема такі, які мають виховне значення. Також додати тексти, що містять матеріал, який сприяє кращому опануванню спеціальності, наприклад: «Кар'єра людини», «Вибір майбутньої професії», «Моя професія – майстер виробничого навчання», «Видатні педагоги», «Заклади освіти міста», «Мій коледж», «Освіта в Україні та за кордоном», «Найбільші університети світу», «Подорож автомобілем», «Транспорт», «Перспективи економічного розвитку країни» тощо. Подібні тексти мають містити вправи для виявлення розуміння змісту [1]. Це може бути тестування, переказ тексту та відповіді на запитання рідною чи іноземною мовами [2]. Електронні та аудіокнижки доречно застосовувати під час підготовки до ЗНО з української літератури, коли безпосередньо треба перечитати програмові твори.

Ознайомлення студентів з Великою Британією та іншими англomовними країнами, з їх традиціями та культурою приводить до соціалізації здобувачів освіти та вироблення соціокультурних навичок майбутнього фахівця. На викладача-словесника суспільством покладено важливу місію: сформувати особистість, яка може обстояти власну точку зору і власну гідність.

Елементами соціокультурного компонента змісту мають стати малі літературні форми: вірші, казки, фабульні історії, новели, оповідання відомих письменників та ін. Такий матеріал, крім того, що сприяє реалізації соціокультурного компонента навчання, допомагає формувати артикуляційні, інтонаційні, лексико-граматичні навички та вміння, передбачені програмою, позитивно впливає на мотиваційну та емоційну сферу особистості [3].

Отже, читацьку грамотність розглядають як здатність майбутнього фахівця розуміти, оцінювати та використовувати інформацію з писемних текстів для засвоєння й розширення професійних знань, досягнення поставленої мети, розвитку потенціалу, участі в суспільному житті.

Список використаних джерел

1. Кіктенко Т. М. Англійська мова. Тексти з читання та аудіювання. 5–11 класи. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 48 с.
2. Коновал З. Й., Адамовська Л. М. Англійська мова. Збірник диктантів, текстів для переказів та аудіювання. 5–11 класи. Тернопіль: Навчальна книга, 2001. 80 с.
3. Указ Президента України № 926/2010 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні»
<http://www.president.gov.ua/documents/12323.html>

Неля Малишева,
*викладач фахових дисциплін вищої категорії,
старший викладач ВСП «Професійно-педагогічний
фаховий коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Зворотний зв'язок (з англ. feedback – відгук, критичний коментар до чогось) під час підготовки фахівців можна трактувати як відповідь про роботу студента з боку викладача, колеги або зовнішнього експерта.

Працюючи зі студентською аудиторією, відчувати її фідбек – це одна з головних мотивацій в організації навчального процесу. Зазвичай зворотний зв'язок може бути складним; може набувати неприємні відносини, що потім при неправильному формуванні може спричинити конфлікт. Тому зворотний зв'язок має бути зрозумілим і доступним. Важливо переконатися, що і відгук був чесний та справедливий, а не дуже позитивний, або ж навпаки – негативний.

Забезпечення зворотного зв'язку при підготовці майбутніх майстрів виробничого навчання має бути основною педагогічною навичкою для викладача. Він повинен повідомляти студентам інформацію, що дозволить їм ефективно використовувати навчальний час. Якщо здобувачі освіти довіряють викладачеві, то й викладач готовий завжди допомагати їм отримати найкращі результати. Під час навчання майбутні майстри виробничого навчання отримують теоретичні знання та здобувають практичні навички, вони менше звертаються за допомогою та підтримкою до викладача, що дозволяє викладачеві краще виконувати роль педагога й лідера. Якість та продуктивність зворотного зв'язку принесе тільки користь усім учасникам навчального процесу.

Визначимо деякі правила щодо ефективності зворотного зв'язку під час теоретичних та практичних занять із майбутніми майстрами виробничого навчання:

1. Викладач завжди повинен виходити з того, що студент докладає певні зусилля і час до практичної діяльності. Студент потребує реакції викладача та його зворотного зв'язку, при цьому важлива форма, у якій викладач подає інформацію.

2. Важливо викладачу не нав'язувати власну думку щодо виконання того чи іншого завдання. Треба допомогти студенту вчитися думати та знаходити рішення самостійно.

3. Під час зворотного зв'язку викладач не повинен переходити на особистість та використовувати звинувачення.

4. Щоб зв'язок відбувався в позитивному руслі, викладачу доцільно використовувати такі конструкції:

- «Мені здається, було б краще зробити по-іншому» замість «Що ти наробив, скільки разів я повторював».
- «Твої помилки мене турбують» замість «Ти все робиш неправильно».
- Використовувати заохочувальні вислови «Молодець, ти добре виконав завдання, зверни додатково увагу і на ... Це важливо!»

5. Закінчувати зворотний зв'язок необхідно на позитивній ноті незалежно від того, яким він був:

- «Ти впораєшся, але приділи трохи часу на виконання останнього завдання, у тебе все вийде».

Отже, зворотний зв'язок корисним для всіх учасників навчального процесу та є ключем до успіху кожного.

Список використаних джерел

1. Словотвір. URL: <http://slovotvir.org.ua>
2. Ковальчук В. І., Сергеева Л. М., Ілько І. В., Русанов Г. Г., Магдюк Л. Б. Як стати майстерним педагогом: навч-метод. посіб. / за ред. В. В. Олійника. Київ: ТОВ «СТІС ПЛЮС», 2007. 184 с.
3. Федорчук В. В. Основи педагогічної майстерності. Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д., 2008. 140 с.

Наталія Приходько,
*викладач географії вищої категорії, старший викладач
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий
коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ФОРМУВАННЯ КАРТОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ГЕОГРАФІЇ

Навчальні заняття з географії надзвичайно важливі для кожної людини. Вони формують компетентності, які дозволяють майбутнім педагогам упевнено йти в життя: формується цілісний географічний образ Землі,

картографічна грамотність і культура, розвивається геопросторове мислення, здійснюється накопичення елементів економічних знань, що дають можливість приймати самостійні рішення, робити й відстоювати свій вибір.

Геопросторове мислення є одним з необхідних елементів навчальної діяльності. Це просторове уявлення про взаємне розміщення основних орієнтовних географічних об'єктів на карті, а оскільки карта є зображенням дійсності, то про розміщення об'єктів на поверхні земної кулі. Розвинене геопросторове мислення має велике значення не тільки в процесі вивчення географії, але і в практичній діяльності людини. Воно дає можливість краще розуміти матеріали, що містять хоч якісь географічні відомості. Якщо необхідно уточнити місцезнаходження того чи іншого географічного об'єкта, геопросторове мислення дає можливість без втрати зайвого часу відтворити його за атласами й різними картами.

Однією зі складових успішного навчання географії є формування просторової компетентності, яка включає: територіальний аспект у вивченні природи та господарства, географічний простір, географічне середовище, географічну карту, географічну топоніміку. Тому необхідною умовою формування геопросторового мислення є опанування картознавчої компетентності [3].

Значення географічної карти у повсякденному житті й діяльності людини важко переоцінити. У наш час карта – не тільки наочний посібник. Наповнена різними подробицями і деталями, вона сама є предметом вивчення. Як і книга, карта в багатьох випадках є самостійним джерелом географічних знань. Книга дає словесний опис земної поверхні, а карта є графічним описом. Без уявлення про розміщення предметів і явищ на поверхні Землі, що найкраще передається за допомогою карти, неможливе формування геопросторового мислення майбутніх педагогів.

У процесі занять з географії при вивченні більшості тем, наприклад, «Географія: регіони та країни», «Топографія та картографія», «Загальні закономірності географічної оболонки Землі» тощо студенти постійно

користуються географічними картами, адже знання карти є необхідною умовою для оволодіння основами географічної науки. Курс географії у фаховому коледжі розвиває набуті в процесі вивчення географії картознавчі компетенції, основою яких є знання карти. Знання карти є загальним поняттям, яке охоплює ряд окремих понять: будова карти; її читання; розуміння карти; уявлення про просторове розміщення географічних предметів та явищ на поверхні Землі, яке коротше можна було б назвати геопросторовим мисленням.

Завдяки систематичній роботі з картами різного змісту в студентів формується цілісне уявлення про світ, взаємозв'язок природи, населення, господарства Землі та вміння логічно висловлювати свої думки щодо сучасних процесів у світі [2].

Робота з географічною картою є обов'язковим елементом кожного навчального заняття з географії, адже майбутні педагоги повинні мати досить розвинене і стійке геопросторове мислення. Воно формується в процесі виконання практичних завдань, які розвивають здатність студентів:

- аналізувати та зіставляти карти, у тому числі в різних режимах застосування і формах відображення їх як моделей, наприклад, зіставити тектонічну та фізичну карти світу (або окремих материків), знайти відповідність: платформа, її вік → рівнина, характер її поверхні);

- створювати комплексні економіко-географічні описи окремих об'єктів вивчення за картографічними матеріалами, наприклад, за текстом підручника та тематичними картами атласу порівняти спеціалізацію аграрного сектору однієї з країн Південно-Східної та Західної Азії;

- складати на основі карт комплексні порівняльні характеристики географічних об'єктів вивчення, наприклад, за тематичними картами атласу дати господарську оцінку природно-ресурсного потенціалу Великої Британії. Порівняти з Німеччиною та Францією;

- встановлювати картографічними прийомами взаємозалежності компонентів довкілля, економіки і суспільства, наприклад, проаналізувавши

карту природних ресурсів Азії визначити, які країни мають найбагатшу мінерально-сировинну базу та які виробництва можуть розвиватися на її основі;

– визначати просторові залежності розміщення економіки країн від їх природних умов і ресурсів, наприклад, знайти на економічній карті основні промислові центри Італії. Визначити їх спеціалізацію та чинники, що її зумовлюють;

– виконувати різноманітні картографічно-геоінформаційні завдання конструктивного спрямування, поєднані, наприклад, з перспективами освоєння природних ресурсів, охороною довкілля, транспортним і промисловим будівництвом тощо, наприклад, проаналізувавши карту природних ресурсів Америки визначити, які країни мають значну мінерально-сировинну базу для розвитку чорної металургії, кольорової металургії, хімічної промисловості.

Високий рівень картографічної грамотності є найважливішою умовою успішного засвоєння студентами змісту географії. Карта залишається одним з основних незамінних засобів характеристики будь-яких географічних процесів і явищ, є найбільш досконалим способом передавання просторової інформації [1].

Мислити географічно не можна без карти, яка допомагає уявити місце розташування, розміри, взаємне розташування географічних об'єктів. Геопросторове мислення допоможе усвідомити себе в навколишньому світі, цінності природного і соціально-економічного оточення, сформулювати в студентів географічну культуру, яка пов'язана з розумною поведінкою, відповідальністю кожного з нас за збереження навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Вінніченко Д. В. Непша О. В. Картографічна грамотність як складова частина географічної культури учнів: матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю / упоряд., голов. ред. Б. Є. Жулковський. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. С. 348–350.

2. Географія (рівень стандарту). Програма для 10–11-х класів ЗНЗ. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58909/> (дата звернення: 10.04.2022).

3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392). URL: www.mon.gov.ua (дата звернення: 11.04.2022).

Валентина Сєврюкова,
*старший викладач фахових дисциплін
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Наразі перед вищою освітою стоять якісно нові завдання щодо підготовки до трудового життя молодого покоління. Під час навчальної діяльності зі студентами коледжу, зокрема майбутніми майстрами виробничого навчання швейного профілю, звертаємо увагу на активні форми навчання та індивідуальний підхід до здобувачів освіти. Провідне місце в системі професійної школи належить індивідуальному підходу до студентів. Сутність його в тому, що педагог допомагає здобувачу освіти усвідомити допущені помилки та знайти способи їх виправлення та подальшого запобігання їм, створює для кожного студента умови, що сприяють досягненню успіхів у навчанні та подальшій професійній діяльності. З метою здійснення індивідуального підходу в навчанні викладачі фахового коледжу враховують вікові та індивідуальні особливості молоді, використовують інтегровані завдання за ступенем самостійності. Здійснюючи індивідуальний підхід до здобувачів освіти, викладачі коледжу активізують їхні думки; мотивують до прояву ініціативи під час перевірки результатів своєї роботи й виконання прийнятих рішень; виховують почуття відповідальності, самоконтролю; змушують міркувати над пошуком шляхів вирішення поставлених завдань;

учать обґрунтовувати свою думку, критично ставитись до отриманих результатів.

Як відомо, одним з перевірених і надійних шляхів залучення студентів до творчої діяльності є організація гурткової роботи. Однак способи залучення здобувачів освіти молодших курсів до роботи в студентських конструкторських бюро й технічних гуртках часто не досягають бажаних результатів. Тому дуже важливо так спланувати роботу студентів, щоб кожен отримував завдання відповідно до його можливостей і здібностей [1].

Здобувачі освіти коледжу мають можливість реалізовувати свої творчі здібності, розвивати їх, працюючи в дизайн-студії «Від малюнка до готового виробу», мета якої – створення нового одягу – шитого або в'язаного, його оздоблення та виготовлення аксесуарів; ремонтування старого одягу. На роботу студентів впливають різні негативні й позитивні чинники: задоволення та незадоволення процесом і результатом праці; упевненість і сумніви; настрій, що по-різному може впливати на процес творчості. Питання розвитку творчих здібностей майбутніх майстрів виробничого навчання швейного профілю на заняттях дизайн-студії відкриває нові перспективи для вивчення творчого аспекту діяльності.

Вивчаючи творчий рівень роботи педагога, насамперед звертаємо увагу на відповідність рівня творчої діяльності викладача рівню розвитку творчих можливостей здобувачів освіти.

Наші дослідження засвідчують, що великий вплив на розвиток творчої активності й формування особистості має результативність творчої праці. Якщо студенти виконують непосильну роботу або занадто просту, яка не потребує розумової діяльності, то вони не виявляють до неї особливої зацікавленості, тобто працюють пасивно. Тому дуже важливо так спланувати роботу здобувачів освіти, щоб кожен отримував завдання відповідно до його можливостей та здібностей. Психолого-педагогічні дослідження засвідчують, що одним з основних методів розвитку технічної творчості в студентів є розв'язування ними системи технічних задач. Тому введення їх до програми

занять підвищує ефективність засвоєння здобувачами освіти всього навчального матеріалу і створює сприятливі умови для прояву самостійності, активізації пізнавальної діяльності.

З метою підвищення ефективності навчального процесу ми розробили індивідуальні технологічні завдання, виконання яких включає аналіз, планування та контроль за процесом виготовлення швейних виробів.

Творча форма роботи на заняттях із фахових дисциплін реалізується через завдання розробити модель одягу, оздобити його. Це одна з основних форм організації творчої діяльності студентів. Небагато з них мають художній смак, володіють умінням творчо мислити в конкретних трудових прийомах. Здобувачі освіти, які мають творчі здібності, поставлені в однакові умови навчання з усіма, тому мислять за шаблоном. Моделі, створені ними, позбавлені індивідуальності. Щоб індивідуалізувати підхід до кожного здобувача освіти з урахуванням його творчих здібностей і рівня підготовки, використовуємо принцип добору моделі залежно від здібностей студентів на прикладі моделей-аналогів. Такий підхід дає змогу за короткий час зобразити у вигляді малюнків цілий ряд моделей, що відрізняються одна від одної зовнішніми елементами й оздобленням. Навіть здобувач освіти зі слабкою уявою зможе методом добору представити цілий ряд моделей-аналогів, з яких можна виділити найбільш вдалу. Такий принцип добору моделей дає змогу студентам творчо мислити, не копіювати модель у свого сусіда.

Індивідуальність – це сукупність якостей, особливостей, притаманних окремому індивіду; специфічне, неповторне, особливе в індивіді. Це сукупність психічних властивостей, характерних рис і досвіду кожної особистості, що відрізняють її від інших індивідів; людина як носій індивідуальних властивостей, певних характерних ознак і рис [3].

Індивідуалізація навчальної роботи – це система виховних і дидактичних засобів, що відповідають цілям діяльності й реальним пізнавальним можливостям колективу, окремих студентів і груп студентів і дозволяють

забезпечити навчальну діяльність студента на рівні його потенціальних можливостей з урахуванням цілей навчання [2].

Приділяючи увагу кожному студенту, викладач активізує його думки; спонукає проявити ініціативу в перевірці результатів своєї роботи й виконанні прийнятих рішень; виховує почуття відповідальності, самоконтролю; змушує міркувати над пошуком шляхів вирішення поставлених завдань; учить обґрунтовувати свою думку, критично ставитись до отриманих результатів.

Отже, успіх нашої роботи був забезпечений із самого початку, оскільки самі здобувачі освіти відчули відповідальність за свою роботу. Результатом роботи дизайн-студії є репрезентування творчих робіт студентів, їх участь у різноманітних культурно-мистецьких проєктах, виставках, конкурсах, ярмарках, майстер-класах, науково-творчих конференціях тощо. Таким чином студенти набувають знання та практичний досвід, необхідний їм для утвердження в житті.

Список використаних джерел

1. Горонескуль Т. Проєктний підхід до інноваційного розвитку гімназистів. *Трудове навчання*. 2009. № 3. 70 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004. 200 с.
3. Свищ Л. У пошуках нової педагогічної альтернативи. *Професійно-технічна освіта*. 2005. № 4. 19 с.
4. Шляхова Г. Трудове навчання як засіб розвитку творчих здібностей учнів. *Трудове навчання*. 2009. № 8. С. 13.

Дмитро Синиця,
викладач фахових дисциплін вищої категорії
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

У сучасному суспільстві знання та рівень інтелектуального розвитку людини стають головним стратегічним ресурсом і вагомим фактором розвитку економіки. Найтісніше інтегрована в економіку професійна освіта. Ця ланка в системі освіти відіграє важливу роль у кадровому забезпеченні галузей економіки. На сучасному етапі розвитку професійна освіта зазнає суттєвих змін. Змінюються її структура і зміст, запроваджуються стандарти професійної освіти за компетентнісним підходом, підвищуються вимоги до рівня та якості майбутнього фахівця. Якість професійної освіти визначається рівнем інноваційного потенціалу педагогічного колективу загалом і майстрів виробничого навчання зокрема. Адже майстер виробничого навчання – це ключова фігура освітнього процесу, саме йому належить провідна роль у навчанні та вихованні здобувачів освіти: він керує процесом формування та розвитку особистості майбутніх кваліфікованих робітників.

У розумінні сутності інноваційних процесів в освіті лежать дві найважливіші проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення й поширення передового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів, викладачів і цілих колективів [1].

Отже, інноваційна діяльність педагогів обумовлюється перетворенням педагогічного досвіду для створення нових педагогічних систем, пошуком нових ідей, методів, засобів педагогічної діяльності. Відповідно, інноваційна діяльність майстрів виробничого навчання – цілеспрямована діяльність щодо

використання різноманітних інновацій для підвищення якості професійно-практичної підготовки.

Аналіз змісту та основних функцій сучасного майстра виробничого навчання відповідно до професійного стандарту «Майстер виробничого навчання» уможливив виокремлення таких основних видів його інноваційної діяльності: удосконалення освітнього процесу; створення та доповнення змісту робочих навчальних програм; упровадження інноваційних технологій; власний професійний розвиток; планування кар'єри здобувачів освіти та зв'язок з ринком праці [2].

Діяльність з удосконалення освітнього процесу – це здатність застосовувати різні джерела інформації щодо планування та організації освітнього процесу; підготовка та оновлення навчально-методичних документів з планування професійно-практичної підготовки та ведення звітної документації; формування освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий і духовний розвиток здобувачів освіти.

Упровадження інноваційних технологій (освітніх, виробничих, технологій оцінювання) спрямоване на ефективне використання в освітньому процесі різноманітних освітніх технологій – проблемної, проектної, ігрової, розвитку критичного мислення, кейс-технології тощо. Ефективний і стійкий розвиток підприємств у різних сферах бізнесу в сучасних умовах господарювання досягається за рахунок використання ними інновацій, що забезпечують стратегічні конкурентні переваги на ринку. Змінюються й технології оцінювання результатів навчання, проходить орієнтація не на засвоєння знань, умінь і навичок, а формування компетентностей. Успішність навчання визначається динамікою результатів кожного здобувача освіти, розширюється використання засобів взаємо- та самооцінювання. У майстра виробничого навчання з'являється необхідність використовувати такі сучасні засоби оцінювання, як рейтингова система, експертне оцінювання, самоаналіз, портфоліо тощо [3].

Діяльність щодо власного професійного розвитку спрямована на самоаналіз та коригування власної професійної діяльності, уживання заходів для збереження власного фізичного та психологічного здоров'я, розроблення та реалізацію програм професійного самовдосконалення, забезпечення мережевої взаємодії та академічної мобільності. Забезпечення мережевої взаємодії передбачає участь майстра виробничого навчання в мережевій взаємодії у формі спільних освітніх, дослідницьких, соціальних проєктів. Щодо академічної мобільності, то це спосіб обміну досвідом, засвоєння нових освітніх програм і технологій, підвищення культурного розвитку.

Планування кар'єри здобувачів освіти та зв'язок із ринком праці полягає в забезпеченні майстром виробничого навчання підтримки технічної, творчої, підприємницької активності здобувачів освіти, відстеження динаміки їх професійного становлення, а також взаємодії із соціальними партнерами тощо.

Отже, зазначимо, що інноваційна діяльність майстрів виробничого навчання – це головний аспект якісних змін у професійній освіті. В її основі лежить відмова від стереотипів, креатив, пошук та знаходження творчих підходів до розв'язання професійних завдань.

Список використаних джерел

1. Ковальчук В. І. Впровадження інноваційних технологій навчання у процесі професійної підготовки студентів закладів вищої освіти. *Молодий вчений*. 2018. Вип. № 3. С. 543–547.
2. Про затвердження професійного стандарту «Педагог професійного навчання»: наказ Міністерства освіти і науки від 20.06.2020 р. № 1181. URL: <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&rileId=dc254b6c-3085-493d-a803-989f233a3faa> (дата звернення: 10.02.2022).
3. Радкевич В. О. Принципи модернізації професійно-технічної освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини. Умань, 2011. Вип. 3. С. 331–337.

Зоя Туряниця,
кандидат педагогічних наук, викладач фахових дисциплін
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Сьогодення вимагає від професійної освіти оновлених форм та методів організації освітнього процесу. Майстри виробничого навчання, які забезпечують практичну підготовку кваліфікованих робітників, повинні володіти сучасними технологіями навчання, усвідомлювати необхідність постійного професійного самовдосконалення, вивчати передовий педагогічний досвід, уміти знаходити необхідну інформацію, систематизувати її і творчо застосовувати в навчанні. Освітній процес підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання у фаховому коледжі якраз забезпечує формування необхідних компетентностей для успішної професійної діяльності. Цьому сприяє використання на заняттях із фахових дисциплін елементів ділової гри.

Ділова гра є репетицією професійної діяльності майстра виробничого навчання. Вона розвиває особисту активність; сприяє формуванню вміння триматися перед аудиторією, здійснювати аналіз та синтез; розвиває зв'язне мовлення; дає можливість змодельовати практично будь-яку конкретну ситуацію, що дозволяє краще зрозуміти психологію педагога та учня, стати на їхнє місце, зрозуміти, що ними рухає в той чи інший момент реальної події.

На практичних заняттях із методики професійного навчання під час вивчення тем, пов'язаних з особливостями структури й технологій проведення уроку виробничого навчання, його наповнення, викладачі фахового коледжу використовують ділову гру «Я – майстер виробничого навчання». Спочатку відпрацьовуються окремі елементи: вступний інструктаж, поточний та заключний інструктажі. Студентам пропонують теми уроку виробничого

навчання, і вони отримують завдання змодельовати той чи інший етапи навчального заняття. Щоб виконати завдання, їм потрібно володіти знаннями з раніше вивченого матеріалу, а саме: система виробничого навчання; визначення дидактичної мети й завдань уроку; сучасні вимоги до організації праці та виробничої гігієни; виробничо-технічні, ергономічні та педагогічні вимоги до приміщень для навчальних майстерень; уміння планувати виробниче навчання та здійснювати нормування навчально-виробничих робіт тощо. Тип уроку виробничого навчання вимагає вибору певних методів навчання, обладнання, підготовки інструкційних карток, інструкцій із техніки безпеки тощо.

При підготовці до такого заняття з елементами ділової гри студенти використовують матеріали лекцій, практичних занять; шукають необхідну інформацію в підручниках, фахових періодичних виданнях, інтернеті.

Здобувачі освіти виступають у ролі майстрів та учнів. Після проведення фрагменту уроку здійснюється аналіз – спочатку це роблять студенти, а потім і викладач.

З метою отримання зворотного зв'язку щодо сприйняття студентами матеріалу, що вивчався на практичному занятті, викладач проводить рефлексію. Можна використати прийом «Приріст знань та досягнень», що працює як метод «Мікрофон», де майбутнім майстрам виробничого навчання пропонується назвати два факти, продовживши фрази «я не знав...», «тепер я знаю...». Також можна використати прийом рефлексії «Закінч речення». На попередньо підготовлених картках подається початок речень: «сьогодні я дізнався...», «мені було цікаво...», «мені було важко зрозуміти...», «я виконував завдання...», «я зрозумів, що...», «тепер я можу...», «я відчув, що...», «я навчився...», «у мене вийшло...», «я спробую...», «мене здивувало...», «ці знання я зможу використати...», «мені захотілося...», «тепер я зможу...» [1]. Висловлюючись, майбутній майстер виробничого навчання озвучує свою думку.

За навчальним планом у шостому семестрі студенти складають залік із дисципліни «Організація та методика професійного навчання», що проходить у формі презентації конспекту уроку виробничого навчання, тему якого здобувачі освіти обирають на початку семестру.

Студентам спеціальностей 015.37 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології) та 015.38 Професійна освіта (Транспорт) пропонуються теми уроків виробничого навчання: «Розбирання та складання кривошипно-шатунного і газорозподільного механізму», «Розбирання і складання приладів системи охолодження», «Розбирання і складання приладів системи мащення», «Розбирання і складання карданів, головної передачі, диференціала» та інші. Для студентів спеціальності 015.36 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості) – «Оздоблювальні деталі виробу: оборки, волани, рюші. Їх обробка і з'єднання з виробом», «Обробка у виробках конструктивно-декоративних елементів: виточки, зборки, м'які складки, підрізи», «Обробка переду і спинки при пошитті легкої жіночої сукні», «Обробка горловини і пройми при пошитті легкої жіночої сукні» та інші.

Отже, ділова гра сприяє формуванню професійних компетентностей, необхідних майстрові виробничого навчання, забезпечує практичне засвоєння навчального матеріалу.

Список використаних джерел

1. 8 прийомів для рефлексії освітнього процесу. URL: https://vseosvita.ua/news/8-priyomiv-dlia-refleksii-osvitnoho-protsesu-5984.html?__cf_chl_tk=aaSqNjSRf_LIxqJnKmOJL5GVhrA.bbVC01E_RhSeg.o-1653033411-0-gaNycGzNChE (дата звернення: 13.05.2022).

Сергій Шилко,
*завідувач відділення професійної освіти,
викладач фахових дисциплін вищої категорії, старший викладач
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Професія майстра виробничого навчання визначається особливостями його діяльності. Він виконує різні види діяльності в рамках своєї професії.

Майстер виробничого навчання повинен володіти знаннями, що стосуються професії майбутніх кваліфікованих робітників, їх вікових особливостей, процесом розвитку яких він керує.

Діяльність майстра виробничого навчання в процесі підготовки майбутніх робітників потребує врахування вимог потенційних роботодавців, конкретних виробництв. Сучасний ринок праці досить динамічний, і роботодавець залежно від рівня розвитку конкретного виробництва висуває вимоги, пов'язані як зі знаннями техніко-технологічних, соціально-економічних можливостей і перспектив у виробничих відносинах, так і з характером взаємин між людьми.

Майстер повинен орієнтуватися в запитах потенційних роботодавців, забезпечуючи цим високу ефективність підготовки майбутніх робітників.

Творчий потенціал особистості майстра виробничого навчання формується на основі накопиченого ним соціального досвіду, психолого-педагогічних та спеціальних знань, умінь та навичок, що дозволяють знаходити й застосовувати нові, оригінальні рішення, новаторські форми та методи, удосконалюючи тим самим свої професійні функції.

Досвід творчої діяльності майстра виробничого навчання не вносить принципово нових знань та вмінь у зміст його професійної підготовки, проте

при систематичній творчій діяльності в нього формуються особисті якості, що характеризують таку властивість особистості, як креативність.

Традиційно виокремлюють викладання та виховну роботу як основні види педагогічної діяльності, що здійснюються в цілісному педагогічному процесі. У контексті діяльності викладача фахових предметів із цим можна погодитись, але для майстра виробничого навчання кількість видів діяльності дещо більша.

Велике значення в діяльності майстра виробничого навчання має професійна орієнтація (професійна спрямованість) майбутніх робітників. Вона є складовою орієнтаційного компонента готовності до професійної діяльності, тому має бути обов'язковою складовою процесу підготовки майбутніх робітників.

У практичній діяльності майстра виробничого навчання професійна орієнтація означає таку організацію діяльності учнів, за якої в них формується позитивне ставлення до професії, здійснюється розвиток професійних інтересів та схильностей, виникають можливості професійної самореалізації та самоствердження.

Під професійно-педагогічною компетентністю майбутнього майстра виробничого навчання розумітимемо результат професійно-педагогічної освіти, що полягає в досягненні необхідного рівня підготовленості, для якого характерна професійна самосвідомість, цілісне бачення професійно-педагогічної діяльності, наявність системи потреб, здібностей до самовизначення і творчої самореалізації в життєвих та професійних ситуаціях. Унаслідок самовдосконалення та самостійної роботи професійно-педагогічна компетентність поступово трансформується у професіоналізм, що характеризується високим рівнем професійної майстерності, творчості, глибоким володінням професією.

Професійно-педагогічна компетенція майстра виробничого навчання включає досить багато складових. Проте виділяють, зазвичай, ті компетенції, що мають домінуювальний, системоутворювальний характер.

Компетенція майстра виробничого навчання багато в чому залежить від наявності психолого-педагогічних знань, володіння методикою навчання, умілого використання ефективних технологій, мистецтва передавання і трансформування досвіду, від ефективного оцінювання власних сильних та слабких сторін, здатності вдосконалювати особистісні й професійні якості.

Список використаних джерел

1. Життєва компетентність особистості: наук.-метод. посіб. / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. Київ: Богдана, 2003. 520 с.
2. Заблоцька О. С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2008. Вип. 40. С. 63–68.
3. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2007. Т. 71. С. 3–8.
4. Доценко С. О. Формування готовності майбутніх учителів до прийняття рішень у педагогічній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2009. 20 с.
5. Вайнтрауб М. А. Критерій оцінювання якості навчання в ПТНЗ. *Шлях освіти*. 2010. № 3 (57). С. 27–30.

Лідія Бойко,
*аспірантка кафедри професійної
освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка;
викладач ВСП «Класичний фаховий
коледж Сумського державного університету»*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ З ЕЛЕКТРОНІКИ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Сучасна українська система освіти переживає складний період у зв'язку з особливостями сучасного соціально-економічного стану нашої країни. Істотно змінилися форми і методи навчання у всіх сферах діяльності суспільства. Нині особливої ваги набуло вироблення у здобувача освіти потреби поповнювати знання, формувати і закріплювати практичні професійні вміння та навички.

Для фахівця в галузі електроніки стає необхідним постійне поповнення знань упродовж життя.

В основі підготовки компетентних бакалаврів з електроніки лежать ґрунтовні теоретичні та практичні знання, які є основною умовою для фахівця, щоб конкурувати на ринку праці. Спеціальність «Електроніка» є важливою для сучасного розвитку економіки держави, оскільки вона лежить в основі сучасного конкурентоздатного господарства. Тому формування професійної компетентності здобувача освіти в умовах професійно-практичної підготовки є головним завданням закладів освіти, у яких готують бакалаврів за спеціальністю «Електроніка».

Можна виокремити такі основні види професійної компетентності: спеціальна компетентність, яка забезпечує володіння на високому рівні професійною діяльністю; суспільна компетентність, яка обумовлює володіння груповою професійною діяльністю, педагогічною взаємодією; особистісна компетентність, яка забезпечує вміння свідомо регулювати, контролювати, оцінювати результативність своєї життєдіяльності. Наявність вищезазначених видів компетентностей означає зрілість здобувача освіти в професійній діяльності, забезпечує баланс професійних та особистих інтересів. Формується особистість професіонала, формується його майстерність [2, с. 18].

Складовою освітнього процесу підготовки у закладах вищої освіти технічного напрямку освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» є виробнича практика. Її форми, зміст, методи значною мірою впливають на якість фахової підготовки. Основним завданням практики є формування в умовах виробництва професійних здібностей здобувача освіти на основі використання його теоретичних знань у ситуаціях, які пов'язані з його майбутньою професією [1, с. 199]. Тому професійно-практична підготовка будується у формі самостійного виконання студентом в умовах виробництва визначених програмою реальних технічних завдань.

Високу ефективність практики істотно підвищує доповнення самостійної роботи студента іншими формами навчальної роботи (екскурсії, індивідуальні

завдання тощо), які проводяться безпосередньо на підприємстві з широким залученням фахівців-практиків. Після виконання здобувачем освіти програми виробничої практики значно зростає його зацікавленість у навчанні, усвідомленість у вивченні нових дисциплін, підвищується успішність, активізується інтерес до науково-дослідної роботи [3, с. 68].

Професійно-практична підготовка – це засіб трансформування навчальної діяльності в професійну. Виробнича практика проводиться з відривом від виробництва і структурно пов'язана з майбутньою професією. Процес навчання в рамках виробничої практики має здійснюватись в ефективних умовах, відбуватись у підсистемі навчання, виховання та розвитку здобувача освіти. У подальшому такі організаційні заходи забезпечать цілісне і гармонійне формування компетентного фахівця. Практична підготовка створює умови для збагачення життєвим досвідом, розширення соціальних контактів здобувача освіти, формування навичок самоуправління. Спілкуючись у колективі з фахівцями, беручи участь у вирішенні виробничих проблем, практикант виявляє, розвиває та закріплює спеціальні вміння і цінні моральні якості. Саме в процесі проходження виробничої практики студенти безпосередньо засвоюють визначену систему норм, правил, соціальних ролей та цінностей, які в подальшому допоможуть їм реалізуватись в якості компетентних спеціалістів у своїй сфері діяльності.

Отже, формування професійної компетентності студентів є однією з головних задач закладу освіти, який має створити всі необхідні для цього умови. Однією з найважливіших складових якісної підготовки фахівців, які відповідають запитам сьогодення, є практична підготовка, оскільки вона сприяє глибшому сприйняттю обраної інженерної спеціальності й швидшій адаптації випускників до умов роботи на виробництві в ринкових умовах. Система організаційно-методичного забезпечення професійно-практичної підготовки студентів у сучасних економічних умовах для нарощення ефективності практичної підготовки студентів потребує суттєвої реорганізації.

Список використаних джерел

1. Мокін Б. М., Мізерний В. М., Мензул О. М. Формування професійної компетентності студентів в умовах професійно-практичної підготовки. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2011. № 5. С. 199–203.
2. Михасюк К. Формування професійної компетентності студентів коледжів економічного профілю під час проходження навчально-виробничої практики: навч. посіб. Рівне, 2018. 111 с.
3. Поясок Т. Б., Беспарточна О. І., Костенко О. В. Сучасні технології освітнього процесу: інтерактивний навч. посіб. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2020. 228 с.

Людмила Вовк,
*аспірантка кафедри професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Суспільні, соціокультурні та політичні перетворення сучасного світу визначають необхідність оновлення цільових орієнтирів, завдань та змісту вищої освіти в контексті розвитку креативності майбутніх педагогів професійного навчання. В умовах сьогодення створюється нова освіта, де її здобувач, проєктуючи власне майбутнє, отримує можливість для самовдосконалення, самоосвіти, саморозвитку, самовиховання, де креативність посідає одне з чільних місць.

Усі державні документи, що урегульовують питання реформування сучасної системи освіти, зокрема Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Національна доктрина розвитку освіти України, Загальна декларація прав людини, визначають креативність як невід’ємну складову освітнього процесу.

Науковою базою вивчення проблеми розвитку креативності є здобутки як вітчизняних, так і зарубіжних науковців: В. Ковальчука, М. Ярошевського,

Ч. Гаджієва, В. Карцева, О. Сухомлинського, В. Лернера, А. Маслоу, Е. Торренса, Дж. Гілфорда та ін.

За твердженням В. Ковальчука, поняття «креативність» – синонім інноваційності, поняття, яке визначає здатність особистості до продукування принципово нового, духовного і матеріального, це елемент розвитку культури, важливий чинник творення самобутності нації [2]. Це поняття поєднує в собі швидкість, гнучкість, точність, оригінальність, щоб генерувати велику кількість нестандартних ідей та вміти надавати їм результативну завершеність.

Високий рівень креативності завжди передбачає високий рівень інтелекту і навпаки. Е. Торренс у своїй теорії інтелектуального порогу доводить: якщо IQ нижче за 115–120, то інтелект і креативність напряду залежать один від одного, при IQ вище 120 такий взаємозв'язок відсутній [1]. Іншими словами – немає креативних особистостей із низьким інтелектом, але є інтелектуальні особистості з низькою креативністю.

Вища освіта у змісті своїх освітніх програм повинна давати поштовх для розвитку творчих можливостей студентів, які закладені у кожній особистості природою, педагогічно коригувати, закладати підґрунтя з метою розвитку творчого, креативного потенціалу.

Рівень якості освітнього процесу в майбутньому повинен визначатись перспективою навчального закладу щодо створення умов задля розвитку нетрадиційного мислення, уміння адаптуватись і згодом перетворювати середовище [2].

Огляд освітніх програм показав, що питання підготовки сучасних спеціалістів, що володіють здатністю генерувати та виробляти велику кількість ідей; виявляти проблеми; розв'язувати нестандартні задачі; виявляти семантичну гнучкість; володіти здатністю вдосконалювати об'єкти, додаючи деталі, пропонуючи нестандартні рішення, є одним із пріоритетних у системі професійної освіти.

Результати дослідження дають змогу зазначити, що необхідне розроблення відповідних спеціалізованих технологій, заснованих на

застосуванні техніки стимулювання професійної творчої активності в контексті розвитку ефективної адаптації до зовнішніх і внутрішніх змін; активної адаптації у розв'язанні проблем, що знаходяться за межами досвіду здобувача; пошукової активності, що дозволяє в умовах невизначеності зберегти стресостійкість і змінити ситуацію з найменшим ризиком; щоденній творчості у створенні оригінальних продуктів, ідей, поведінки на основі творчої діяльності як в робочий, так і у вільний час. Це дозволяє адаптуватися до змінних умов і проявити гуманістичну силу, мотив «непереривного зростання і розвитку особистості» майбутнього педагога.

Розвиток креативності майбутнього педагога професійного навчання надзвичайно важливий як для його ефективного навчання, так і майбутньої професійної діяльності. Тому в ході навчання необхідно орієнтувати студентів на глибоке засвоєння і рефлексію системи педагогічних знань; відбір оригінальних творчих ідей; розвиток здатності до виявлення, постановки та вирішення творчих завдань; генерування ідей; пошук оригінальних способів вирішення професійних задач; оцінювання, синтез, аналіз фактів, теорій, досвіду педагогічної діяльності, стимулювання їх участі в наукових дослідженнях різного рівня.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що креативність майбутнього педагога професійного навчання є важливою особистісною характеристикою, яка зумовлена певними психолого-педагогічними умовами та високим рівнем сформованості фахових та індивідуальних якостей. Тому сучасна стратегія підготовки педагогів професійного навчання має ґрунтуватися на основі концепції креативності щодо організації системи освіти у ЗВО з метою забезпечення усвідомлення здобувачами власних особистісних і професійних здібностей та їх розвитку до рівня креативних.

Список використаних джерел

1. Torrance E. P. The Search for Satori and Creativity. Buffalo N. Y.: Creative Education Foundation, 1979.
2. Ковальчук В. І. Феномен креативності у діяльності керівника навчального закладу. *Креативність і творчість. Вісник Київського*

національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка». Тематичний вісник №1. Київ: Гнозис, 2009. С. 89–93.

3. Коновець С. Креативні освітні технології у практиці сучасної школи. *Рідна школа*. 2005. № 3. С. 20–23.

4. Лузік Е. Креативність як критерій якості в системі підготовки фахівців профільних ВНЗ України. *Вища освіта України*. 2006. № 3. С. 77–82.

5. Ігнатенко Г. В. Підготовка майбутніх інженерів – педагогів до розвитку творчого мислення учнів ПТНЗ. *Педагог професійної школи: метод. посіб. (за матеріалами педагогічного подіуму «Авторські методики в підготовці педагога професійного навчання»* / укл. Л. В. Нестерова. Глухів, РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2011. Вип. 3. 164 с.

Сергій Колодяжний,
*аспірант Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗНАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ В КОЛЕДЖАХ

Важливу частину підготовки майбутніх педагогів професійного навчання аграрного профілю до організації позанавчальної роботи в коледжах становить діагностика рівня їхньої готовності до цього виду діяльності. Діагностика – це особливий вид діяльності, що полягає у встановленні ознак, які характеризують стан і результати навчання та виховання. Це дає змогу прогнозувати можливі відхилення, визначати шляхи їх попередження, а також коригувати педагогічний процес з метою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців.

Готовність майбутнього педагога професійного навчання до позанавчальної роботи – це формування готовності студентів педагогічних факультетів до здійснення всіх видів роботи, що здійснюються поза основним навчальним процесом. Зокрема, це може бути виховна робота, предметні заходи, поглиблене вивчення дисциплін тощо.

Готовність до позанавчальної роботи в коледжах – складне інтегроване поняття, що передбачає єдність теоретичної, практичної і морально-етичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання аграрного профілю до здійснення всіх видів виховної та додаткової предметної діяльності зі студентами коледжів у позанавчальний час.

Кінцевим результатом готовності студентів до позанавчальної роботи, на наш погляд, є професійно-виховна компетентність, яка охоплює такі види компетентностей: когнітивно-виховну (у галузі теорії і методики виховного процесу, в галузі фахових предметів); конструктивно-виховну (в галузі процесів прогнозування, планування); регулятивно-оцінну (самооцінювання своєї підготовленості, рівня вихованості, визначення шляхів професійного самовдосконалення). На підставі означених чинників професійно-виховної компетентності педагога професійного навчання ми визначили критерії і показники його готовності до різних видів діяльності в позанавчальний час.

Відповідно до вказаних чинників виділено такі критерії готовності майбутніх педагогів професійного навчання аграрного профілю до позанавчальної роботи: когнітивно-виховний (уміння визначати напрями різних видів позанавчальної роботи, уміння добирати форми і методи позанавчальної роботи, уміння добирати адекватні методики позанавчальної роботи), конструктивно-виховний (уміння планувати різні види позанавчальної роботи і розробляти сценарії, уміння аналізувати результати здійснюваної позанавчальної роботи, уміння реалізовувати заплановані позанавчальні виховні заходи), регулятивно-оцінний (уміння адекватно оцінювати свою виховну компетентність, контролювати і критично аналізувати результати виховної роботи зі студентами, вміння визначати шляхи професійного самовдосконалення, самовиховання) [2, с. 9].

Діагностуючи готовність майбутніх педагогів професійного навчання до позанавчальної роботи в коледжах, необхідно враховувати їхні загальні й спеціальні здібності до організації такого виду діяльності. До таких належать, наприклад, уміння знаходити цікавий та актуальний матеріал, на основі якого

будуватиметься подальша активізація позанавчальної роботи; здатність вчасно привернути увагу до позааудиторного заняття чи виховного заходу і утримувати її протягом екскурсії, квесту, гри тощо. Завдяки загальним здібностям педагог може переходити від однієї діяльності до іншої та успішно їх виконувати. Спеціальними вважають здібності, що виявляються лише в конкретному напрямі діяльності [3, с. 219–220].

Для успішного проходження діагностики щодо вміння організовувати позанавчальну роботу майбутніми педагогами професійного навчання визначено ряд таких первинних умов:

- знання кінцевих компетентностей з аграрної сфери, якими мають володіти їхні студенти після закінчення навчання та покроковий практичний план їх забезпечення шляхом застосування різних методів викладання;
- володіння формами і способами контролю, які дозволять оцінити ступінь досягнення цілі та усвідомлення, на які критерії слід спиратися при організації навчально-пізнавальної діяльності;
- розроблення програми для організації активної свідомої пізнавальної діяльності кожного студента з оволодіння запланованими компетентностями;
- формування в студентів відповідного мотиваційного настрою, інтересу і впевненості у значущості й необхідності отримання вказаних знань, умінь та навичок [1, с. 118].

Отже, діагностика є важливою частиною підготовки майбутніх педагогів професійного навчання аграрного профілю до організації позанавчальної роботи в коледжах. Критеріями готовності майбутніх педагогів професійного навчання до позанавчальної роботи є формування когнітивно-виховної, конструктивно-виховної та регулятивно-оцінної компетентностей.

Список використаних джерел

1. Лакатош М. О. Професійна підготовка фахівців аграрного профілю як психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. соц. робота»*. 2019. № 2 (45). С. 115–119.

2. Стаднік Н. В., Кляйн О. В. Проблема готовності студентів до виховної діяльності. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4427/1/Стаднік%20Н.pdf> (дата звернення: 24.08.2021).

3. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Академвидав, 2006. 520 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/417343.pdf (дата звернення: 13.09.2021).

Роман Кузнецов,
*аспірант кафедри професійної освіти та
технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» У ПРАЦЯХ СУЧАСНИКІВ

Проблема формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності, і педагогічної зокрема, завжди була в полі зору науковців і практиків, а нині, у часи боротьби України за волю і незалежність, це особливо актуальна проблема. Сучасний освітній простір переорієнтовано на віртуальне середовище, що потребує адаптації, розвитку уявного мислення, відчуття сутності професії, яку опановують здобувачі освіти. Процес формування готовності до професійної діяльності в умовах реформаційних змін, дистанційної, змішаної форм навчання ставить перед педагогічною галуззю нові завдання, що потребують перегляду усталених поглядів передусім на поняття «формування готовності здобувачів освіти до професійної діяльності».

Аналіз психолого-педагогічних джерел другої половини ХХ – початку ХХІ ст. (Н. Абашкіна, Н. Авшенюк, Р. Антонюк, Л. Базиль, І. Богданова, В. Борисов, С. Васьківська, Ю. Верби́ненко, Г. Дрогуш-Білоус, К. Дурай-Новакова, М. Євтух, І. Зимня, Л. Кандибович, Л. Кацова, Н. Клокар,

В. Кушнір, О. Падалка, О. Семенов, С. Сисоєва, Г. Швецова та інші) засвідчує, що термін «формування готовності до професійної діяльності» передусім потрактовувався здебільшого з опертям на вітчизняні довідково-енциклопедичні та лексикографічні джерела, перелік яких фактично є сталим і нині. З огляду на це сформульовано своєрідну національну інваріант-аксіому багатозначно-узагальнювального розуміння терміна «готовність особистості», а саме: «складне особистісне утворення, системна характеристика соціальної активності, підготовленість до чого-небудь, схильність, згода робити що-небудь, набуття особливого досвіду, досягнення високої майстерності, бажання зробити що-небудь охоче тощо» [1, с. 194].

Основними складниками означеної семантики дефініції «готовність», що в словниковій статті обґрунтовується через прикметник «готовий», а відтак, потрактовується не цілісно, а як багатозначна лексема, є: «складне особистісне явище», «своєрідна система з уміннями, знаннями, навичками, мотивами, станами, певним досвідом», «здатності особистості», «здібності особистості», «настанови», «бажання особистості», «професійна майстерність».

Поліфункціональність терміна науковці намагаються окреслити певними часовими рамками, що засвідчують діахронію та синхронію його становлення, проєктують подальші шляхи теоретичного обґрунтування на засадах здебільшого досягнень психології, філософії, педагогіки, часткових методик.

Зосібна Ю. Чапюк [6, с. 27–28] здійснює спробу проаналізувати етапи еволюціонування сутності терміна «готовність до педагогічної діяльності», що простежувалися з кінця XIX – до 90-их р.р. XX ст. Дослідниця схиляється до студіювання психологічних підходів, зокрема функціонального та особистісного, і виокремлює початковий етап (кінець XIX – початок XX ст.), де відбувалося виформування семантики терміна «настанова» як психологічного стану (А. Пуні, С. Рубінштейн, Д. Узнадзе), без якого готовність не виникає. На другому етапі конкретизується, уточнюється семантика дефініції «настанова» у мінімальному контексті «соціальна настанова» (Д. Кац, Г. Оллпорт, М. Сміт, У. Томас та інші). На третьому етапі

феномен готовності студіюється в галузі теорії діяльності (А. Ганюшкін, М. Дьяченко, Л. Кандилович, М. Левітов) з оперттям на емоційно-вольовий та інтелектуальний потенціал особистості.

Педагогічні праці початку ХХІ ст. обстоюють думку про те, що готовність до педагогічної діяльності варто обґрунтовувати не лише теоретично, а й у тісному та системному зв'язку із самою педагогічною діяльністю, практичною підготовкою майбутніх фахівців; заторкують значущість комунікативного, психолінгвістичного складників у структурі готовності особистості до професійної діяльності в освітній галузі, зацентровують увагу на ціннісному ставленні до обраної професії (Р. Антонюк, С. Вітвіцька, Н. Волкова, Н. Голуб, С. Занюк, П. Зернецький, Н. Кобзар, А. Кузьмінський, С. Куранова, О. Лук'янченко, Н. Непийвода, Дж. Равен, В. Різун, Т. Туркот, М. Фіцула та інші). Ідеться про формування готовності здобувачів освіти до професійної діяльності на засадах операційно-вправнісного та комунікативного підходів.

Окрім цього, у визначенні означеного поняття простежуються основні напрями, на яких у своїх працях акцентують увагу дослідники й дослідниці, як-от: семантична парадигма поняття залежно від змісту контексту, де воно функціонує (підготовленість, педагогічна майстерність, професійний розвиток, професіограма, педагогічна зрілість тощо); специфіка формування готовності здобувачів освіти (методологічний, теоретичний, теоретико-практичний, практичний підходи); підходи, принципи, засоби, мета, завдання освітньої діяльності (за галузями, спеціальностями, предметними спеціальностями, спеціалізаціями).

Гіперонімом цих напрямів є аспект критеріальності, оскільки рівень сформованості готовності до професійної діяльності окреслюється визначеними критеріями, серед яких, безперечно, превалює мотиваційний як усвідомлена спрямованість особистості на освітній професійний топос. З огляду на означене слушною є думка І. Зимньої: «Готовність передбачає відрефлексовану (усвідомлену і прийняту) спрямованість особистості на професію зразка «Людина – Людина», її світоглядну зрілість, широку і

системну професійно-предметну компетентність, а також дидактичну і комунікативну потреби та потребу в аффіліації (прагнення бути в оточенні людей, бути прийнятим групою, колективом)» [3, с. 156–157, 221], навчитися аналізувати людей, групу, колектив певної професії наживо та у віртуальному середовищі зокрема.

Професії педагогічної галузі належать до соціономічних – таких, що функціонують у педагогічній площині «людина–людина», «людина–соціальна група», «людина–суспільство» та спрямовані на мотивацію до міжособистісного освітнього спілкування з метою опанування майбутнім фахівцем ключових, загальних та фахових компетентностей, необхідних для активної життєвої позиції та успішної адаптації в постійно змінюваному суспільстві.

У цілому, на думку Ю. Вербиненко, процес формування готовності здобувачів освіти до професійної педагогічної діяльності розглядається як складне соціально-педагогічне явище, що об'єднує комплекс індивідуально психологічних якостей особистості та систему професійно-педагогічних знань, умінь, навичок, які забезпечують успішність реалізації професійно-педагогічних функцій [2, с. 1]. Є. Маринченко узагальнює провідний постулат готовності до професійної діяльності, випрацюваний психолого-педагогічною думкою ще у XX ст. та актуальний і нині: «Готовність майбутнього педагога професійного навчання до діяльності у сферах виробництва відповідно до спеціалізації є обов'язковим складником феномену «готовність до педагогічної праці» [4, с. 76].

У працях сучасних дослідників (О. Антонова, В. Багрій, Г. Білецька, І. Гавриш, Н. Голуб, Р. Горбатюк, І. Дичківська, І. Доброскок, У. Дутка, О. Зимовець, Г. Ігнатенко, Н. Канаєва, О. Керницький, В. Ковальчук, Н. Матвеева, Є. Маринченко, Л. Панченко, Дж. Равен, В. Радкевич, Л. Цибульська, Ю. Чапук та інші) простежуємо об'єднувальний вектор спрямованості процесу формування готовності здобувачів освіти до професійної педагогічної діяльності, який ґрунтується на компетентності та

інноваційності. Побуває думка, що саме рівень сформованості компетентностей (загальних та фахових (спеціальних, вузькоспеціальних)) є тим індикатором, який засвідчує готовність випускника вишу до професійної діяльності, до постійного особистісного розвитку, відтак перевірити готовність здобувача освіти до професійної педагогічної діяльності можна за результатами сформованих компетентностей, що й покладено сьогодні в систему оцінювання вищої школи.

Рівень готовності сьогодні визначають і стейкхолдери, зокрібна роботодавці, які намагаються приймати на роботу молодих людей за відповідними характеристиками. Своєрідним трактатом для роботодавців є праця британського психолога Дж. Равена «Компетентність у сучасному суспільстві: вияв, розвиток і реалізація», у якій готовність особистості до професійної діяльності, до життя в соціумі окреслюється переліком гетерогенних характеристик, таких, що є неоднорідними і розпадними на різні підсистеми, які в цілому утворюють структуру організованої діяльності людини. Серед таких характеристик автор виокремлює: інтерес до професійних проблем; уміння аналізувати суспільні процеси і механізми щодо їх впливу на особистість, її професійну діяльність; аналіз власного місця і ролі в колективі, де людина працює; ініціативність та здатність брати на себе відповідальність; спроможність проєктувати соціальну атмосферу в колективі, що сприятиме розвитку інноваційності в діях; розуміння стосунків на засадах усталеної терміносистеми: демократія, рівність, управління, ухвалення рішень; здатність делегувати повноваження, проявляти самостійність; готовність бачити професійні проблеми й шукати шляхи розв'язання їх; уміння аналізувати нові обставини, ситуації, послуговуватися здобутими знаннями для здійснення аналізу; упевненість у собі, здатність уживатися з іншими; самоконтроль, наполегливість, швидке адаптування; готовність і здатність виконувати нові завдання, спонукати колег працювати злагоджено для досягнення цілей [5, с. 24, 40, 281].

Отже, у працях сучасників готовність до професійної діяльності ґрунтується на компетентностях, які можна формувати, перевіряти та оцінювати. Провідними є загальні та фахові компетентності. Серед основних підходів до їх формування, а відтак – і до формування готовності до професійної діяльності – виокремлено функціональний, особистісний, компетентнісний. Розгляду потребує структура готовності здобувачів освіти до професійної діяльності, і в педагогічній освітній галузі зокрема.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
2. Вербиненко Ю. Професійна готовність до педагогічної діяльності. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12274/1/Professional.pdf> (дата звернення: 03.10.2022).
3. Зимняя И. А. Педагогическая психология. Москва: Логос, 2002. 384 с.
4. Маринченко Є. О. Формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до інноваційної діяльності у сільськогосподарському виробництві: дис. ... доктора філософії: 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Глухів, 2021. 308 с.
5. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / пер. с англ. Москва: Когито-Центр, 2002. 396 с.
6. Чапук Ю. Готовність до педагогічної діяльності як наукова проблема URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9141/1/pedagogical%20activity.pdf> (дата звернення: 03.10.2022).

Тетяна Личова,
*аспірантка кафедри професійної освіти
та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІСТУ І СТРУКТУРИ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ

В умовах сьогодення постає потреба у висококваліфікованих спеціалістах аграрного сектора, здатних швидко орієнтуватися в сучасному просторі, адаптуватися до непередбачуваних умов, швидко навчатись та приймати рішення. У пошуку нової освітньої парадигми поширення набувають різні види і форми професійної освіти, яка сприяє всебічному розвитку особистості, збагаченню її творчого потенціалу, є засобом реалізації здібностей, а також сприяє зростанню професійної компетенції, удосконаленню раніше здобутих знань, умінь і навичок [3, с. 543]. Тому постає завдання дослідження змісту і структури фахової компетентності майбутніх агроінженерів. Фахова компетентність обумовлює собою здатність до професійної діяльності на високому рівні, вирішення професійних задач різного рівня складності, аналіз результатів. У час новітніх технологій підготовка майбутніх агроінженерів не повинна базуватися на старих методах навчання, а потрібно використовувати сучасні методи і технології.

Результативність формування фахової компетентності майбутніх агроінженерів залежатиме від реалізації таких психолого-педагогічних умов: позитивна мотивація викладачів і студентів; урахування психологічних особливостей розвитку особистості; використання інноваційних методів навчання; фундаменталізація професійної підготовки майбутніх агроінженерів; організація самостійної пізнавальної діяльності здобувачів освіти у процесі керованої науково-дослідницької роботи [1, с. 48].

Для формування фахової компетентності потрібно створити зміст і структуру. Зміст фахової компетентності визначається завданням і

структурою організації підготовки здобувачів освіти до майбутньої діяльності, що охоплює такі навички: критичне мислення; дослідницькі навички і методи; креативність; ініціативність; комунікація; співробітництво тощо [2, с. 678].

Структура містить такі задачі:

- визначити методи підвищення якості професійної підготовки майбутніх інженерів;
- забезпечити процес функціональними технологіями формування фахової компетентності майбутніх агроінженерів;
- реалізувати можливість контролю формування фахової компетентності майбутніх агроінженерів у процесі навчання;
- об'єктивно оцінювати результат формування фахової компетентності майбутніх агроінженерів у процесі навчання.

Наведені структурні компоненти та навички зумовлюють необхідність формування фахової компетентності в майбутніх агроінженерів. Формування вмінь та навичок, які входять до структури фахової компетентності, потрібно проводити послідовно з урахуванням професійного досвіду на кожному етапі.

Важливу роль у структурі відіграє мотивація, яка підкріплюється інноваційними методами і формами навчання (тренінги, майстер-класи, 3-D моделювання).

Таким чином, зміст і структура формування фахової компетентності зумовлює ряд навичок, якими повинен володіти майбутній агроінженер: розробляти раціональну схему технологічного процесу для конкретних умов виробництва з урахуванням економічної ефективності; регулювати режими роботи машин; обрати технічні засоби для основних і додаткових операцій; розробляти операційні карти процесів; створювати технологічні карти ремонту машин і обладнання; проектувати обладнання промислових зон і майданчиків; проектувати та розраховувати деталі; розробляти та вдосконалювати техніку комплексів, машин та обладнання; організувати обслуговування та діагностику машин; добирати матеріали та режими ремонту та реставрації деталей; контролювати якість виконання механізованих робіт;

добирати машини і об'єднувати машинні агрегати в технологічні лінії виробництва продукції рослинництва і тваринництва; визначати технічний стан тракторів, автомобілів та агрегатів.

Ефективне формування фахової компетентності майбутніх агроінженерів базується на правильно сформованому змісті та чітко організованій структурі, в яких ураховано специфіку майбутньої діяльності фахівців і динаміку розвитку новітніх технологій.

Список використаних джерел

1. Антонець А. В. Психолого-педагогічні передумови формування професійних умінь майбутніх агроінженерів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*: зб. наук. праць. 2016. № 32. С. 109–113.
2. Ковальчук В. І., Федченко М. В. Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в професійному навчанні студентів педагогічних спеціальностей. *Молодий вчений*. 2018. № 11. С. 675–678.
3. Ковальчук В. І., Щербак А. В. Впровадження інноваційних технологій навчання у процесі професійної підготовки студентів закладів вищої освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 3. С. 543–547.

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ НУШ

Олександр Зоря,

*аспірант Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)*

Валентина Цина,

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри загальної андрагогіки та педагогіки
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)*

**ЗМІСТ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЄВОГО
КОНСТРУКТУ «ТЕАТРАЛЬНА ПЕДАГОГІКА В ДІЯЛЬНОСТІ
ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ»**

Нова українська школа потребує нового вчителя, компетентного щодо вирішення питань якості викладання, комунікації з дітьми, здатного вести за собою, який любить свій предмет і фахово його викладає [4, с. 16]. Своєрідність педагогічної творчості полягає в тому, що вчитель, як і актор, використовує власну особистість у реалізації творчого замислу, використовуючи процеси спілкування і взаємодії. У зв'язку із цим актуальності набуває використання театральної педагогіки як теорії і методики артистичної техніки в професійній діяльності педагога.

У контексті теми дослідження з'ясуємо змістову частину складових понять «педагогічна діяльність», «театральна творчість» як провідних складових феномену «театральна педагогіка в діяльності вчителя трудового навчання».

Для побудови сучасної *педагогічної діяльності* важливе значення має розуміння того, що вчителю необхідно вміло, творчо програвати нескінченну кількість ролей, які потребують обраних перевтілень. Ядром педагогічних здібностей є психотехнічна озброєність людини: глибина і точність

сприйняття та оцінювання психічних станів, емоційної атмосфери і міжособистісних відносин, відчуття міри і такту у впливі на вихованців. Стимулом до активізації самостійної творчої навчальної діяльності школярів є пізнавальний інтерес до її предмета. Лише цікавий, привабливий процес навчання може викликати до себе увагу учня і виявити закладені в ньому природою задатки та здібності до певної освітньої галузі. Творчий потенціал особистості вчителя трудового навчання виявляється через його спеціальні здібності ще не посвяченого в предмет школяра виразним, яскравим і емоційно поданим фактом, продемонстрованими навчально-трудовими діями, викликати подив, бажання наслідувати вчителя, прагнення повторити нові для учня трудові прийоми та операції. Педагогічна діяльність у цьому плані є аналогічною акторській.

Своєрідність педагогічної творчості полягає в тому, що вчитель праці, як і актор, використовує власну особистість у реалізації творчого замислу, використовуючи процеси спілкування і взаємодії. У зв'язку із цим актуальності набуває використання системи К. Станіславського як теорії і методу артистичної техніки в професійній діяльності педагога.

Згідно з концепцією К. Станіславського необхідні емоційні переживання викликаються методом фізичних дій [5]. У контексті нашого дослідження категорія *«театральна творчість»* розкриває учінням К. Станіславського про духовність, пластику, мовлення світ яскравого багатства виразів, почуттів і думок, починаючи зі сценічної правди, віри, органічності, уваги, розкріпачення тіла, уяви та фантазії і завершуючи найвищим питанням буття – задля чого і в ім'я чого ми живемо і творимо (надзадача).

Б. Брехт [1], Є. Вахтангов [2], В. Мейєрхольд [3], К. Станіславський [6] відзначали велику роль у розвитку театральної творчості здатності до імпровізації, для якої характерні «гра без попередньої підготовки», збіг у часі процесів створення і відтворення. Ці риси притаманні й педагогічній діяльності. Імпровізаційність акторської й педагогічної творчості є основою взаємозв'язку театрального та педагогічного процесів. Вона полягає в

миттєвому перевтіленні в продуктивній діяльності особистості під час створення варіантів рольового втілення, взаємодії і впливу на аудиторію.

Формуванню професійного вміння вчителя трудового навчання управляти собою сприяє оволодіння основами техніки мовлення та деякими елементами акторської майстерності. Наприклад, уміння користуватися голосом багато в чому визначає придатність до педагогічної праці. Учіння К. Станіславського про природу творчої комунікативної взаємодії, шляхи управління нею, вдосконалення виразності зовнішнього вигляду та творчої поведінки може бути творчо застосовано для формування професійно-педагогічних якостей учителя праці.

Сутність поняття *«театральна педагогіка»* розглядаємо на засадах пошуку шляхів і засобів активізації педагогічного процесу. Однаковість природи сценічних і життєвих дій створює можливість розв'язання сучасних педагогічних проблем. Театральна педагогіка К. Станіславського ґрунтується на об'єктивних законах виявлення, розвитку та збагачення не лише акторських, а й педагогічних здібностей. Театральна педагогіка розкривається в трьох аспектах: 1) мета і завдання театралізації: повідомлення глядачеві про те, що йому потрібно для життєдіяльності та руху вперед; 2) розкриття вимог до моральних, світоглядних і культурних якостей актора; 3) учіння про техніку переживань, перевтілення, елементи психотехніки і фізичних дій у реалізації акторських можливостей.

Умілі навчально-трудова дії, які демонструються та контролюються вчителем трудового навчання, зосереджують увагу школярів, поступово підводять до емоційного стану, який виховує пізнавальний інтерес до навчального предмета. Уміння вчителя праці впливати своїми фізичними діями на учнів викликає в останніх потребу в оволодінні трудовими діями, які демонструються педагогом. Для цього вчителю необхідно оволодіти біомеханікою рухів (В. Мейєрхольд), яка передбачає формування координації моторної поведінки, уміння володіти своїм тілом.

Як бачимо, у структурі педагогічних здібностей є і компоненти

акторських здібностей інтуїтивного розуміння іншої людини (емпатія), які пов'язують воєдино творчий потенціал особистості, здібність до перевтілення і виразні здібності. Здібності до імпровізації і виклику творчого самопочуття як внутрішнього комфортного стану особистості для продуктивної діяльності покладені в основу творчого процесу актора і педагога. Артистизм педагога, здатність індукувати творчість учнів обумовлені сформованістю індивідуального стилю професійної діяльності вчителя.

Професійно-педагогічні предметні компетентності вчителя мають спиратися на ключові для його успішної педагогічної діяльності особистісні якості: творча уява, педагогічна рефлексія, емпатія, мистецтво імпровізації. Саме ці якості зближують учителя і артиста, педагогічну науку і мистецтво, що робить доцільним розвиток педагогічної творчості вчителів трудового навчання на основі театральних систем.

Отже, у результаті аналізу психолого-педагогічних теорій та поглядів поняття *«театральна педагогіка в діяльності вчителя трудового навчання»* розглядаємо як галузь педагогічної науки, що ґрунтується на об'єктивних законах виявлення, розвитку та збагачення акторських та педагогічних здібностей, що відображають мету і завдання театралізації, розкривають вимоги до моральних, світоглядних і культурних якостей актора та вчителя праці, учіння про техніку переживань, перевтілення, елементи психотехніки і фізичних дій у реалізації акторських і педагогічних можливостей, які виявляються у творчій активності та стимулюються позитивними образними почуттями.

Список використаних джерел

1. Брехт Б. Избранное. Москва: Терра-книжный клуб, 1998. 608 с.
2. Вахтангов Е. Б. Документы и свидетельства: в 2 т. Т. 2 / Ред.-сост. В. В. Иванов. Москва: Индрик, 2011. 686 с.
3. Мейерхольд В. Э. Статьи. Письма. Речи. Беседы: в 2 ч. Ч. 2. Москва: Искусство, 1968. 643 с.
4. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL:

<http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf>12

5. Станиславский К. Работа актера над собой. Собр. соч.: в 9 т. Москва: Искусство, 1990. Т. 3. Ч. 2: Работа над собой в творческом процессе воплощения. 508 с.

6. Станиславский К. С. Собрание сочинений: в 8 т. Т. 5. Статьи-речи. Заметки-дневники. Воспоминания: 1887–1958. Москва: Искусство, 1958. 684 с.

Тетяна Куратнік,
*учитель технологій та трудового навчання
ліцею № 14 «Здоров'я» Полтавської міської ради
(м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ НУШ

Сучасний світ змінюється дуже швидко і пропонує щоразу нові виклики, тому нам потрібно змінюватися разом з ним. Українська освіта теж реформується відповідно до запитів сучасності.

2018 року розпочалася реалізація Концепції «Нова українська школа», головною метою якої є створення школи, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувалося донині, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті. Уже цього року вчителі 5-х класів прийняли естафету впровадження реформи НУШ [3].

Реалізація нового Державного стандарту середньої освіти передбачає компетнісний підхід та формування наскрізних умінь учнів задля досягнення обов'язкових результатів навчання. Тож здобувачі освіти мають опанувати такі наскрізні вміння та ключові компетентності:

- вільне володіння державною мовою;
- спілкування рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентність у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;

- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності;
- культурна компетентність;
- підприємливість і фінансова грамотність [2].

Вимоги до результатів навчання учнів визначено за 9 освітніми галузями, для кожної з яких окреслено мету; компетентнісний потенціал, обов'язкові результати навчання учнів; рекомендовану кількість навчальних годин за циклами навчання (5–6, 7–9 класи).

Метою технологічної освітньої галузі є реалізація творчого потенціалу учня, формування критичного та технічного мислення, готовності до зміни навколишнього природного середовища без заподіяння йому шкоди засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження [1].

Держстандартом передбачено, що школярі мають опанувати базові знання технологічної освітньої галузі за такими напрямками:

- проєктування;
- основи графічної грамотності;
- технології виготовлення виробу;
- оцінювання і презентація результатів;
- декоративно-ужиткове мистецтво;
- сучасна техніка і технології;
- самозарадність у побуті.

Передбачається, що на основі здобутих знань школярі опанують такі вміння та навички:

- формулювання ідеї та втілення задуму в готовий продукт за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності;
- творче застосування традиційних і сучасних технологій;
- ефективне використання техніки, технологій та матеріалів без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу;
- турбота про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших осіб.

Для поетапного запровадження з 2022 року реформи НУШ розроблено 4 модельні навчальні програми з технологічної освітньої галузі для 5–6 класів. На основі модельної навчальної програми вчитель розробляє власну, при цьому враховує кількість годин на вивчення предмета, інтереси та здібності учнів, матеріально-технічне забезпечення майстерні, формат навчання.

Метою навчального предмета «Технології» є формування у здобувачів освіти життєво важливих компетентностей, необхідних у самостійному житті, розвиток творчого потенціалу, критичного мислення, духовно-моральних цінностей, реалізація здібностей та інтересів учнів у сфері проєктно-технологічної діяльності [1].

Реалізація змісту технологічної освітньої галузі відбувається через проєктний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, інтегральний підходи до викладання навчального предмета «Технології» з урахуванням принципів: дитиноцентризму і природовідповідності; узгодженості цілей, змісту і очікуваних результатів навчання; науковості та доступності; наступності та перспективності; логічної послідовності та достатності засвоєння учнями предметних компетентностей; творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання.

Формування ключових та предметних компетентностей на уроках технологій відбувається через діяльнісну спрямованість навчання, яка передбачає залучення учнів до різних видів активної навчальної пізнавальної діяльності, а також його практичну спрямованість. Зміст предмета передбачає формування не лише знань і вмінь, але й певних якостей, світогляду, ідейності,

підприємництва, що у свідомості учня має такий вигляд: «Все, що я пізнаю, я знаю, і для чого це мені треба і де я можу ці знання застосувати».

Проектний підхід на уроках технологій передбачає реалізацію соціально значущих та групових проєктів, які сприяють ефективній взаємодії всіх учасників навчального процесу задля розв'язання навчальних завдань, спрямованих на задоволення соціальних потреб суспільства.

Інтегральний підхід дозволяє вчителю встановити міжпредметні зв'язки з іншими навчальними дисциплінами, а учневі – побачити цілісність отриманих знань та вмінь при вивченні різних предметів, можливість їхнього застосування в практичному житті.

Успішна реалізація визначених підходів забезпечується за рахунок використання вчителем сучасних технологій та методів навчання. Актуальними в НУШ залишаються інтерактивне навчання, технологія розвитку критичного мислення, інтегроване навчання, технологія створення успіху. Звичайно ж, у 5–6 класах учителю варто широко використовувати ігрові та цифрові методи навчання. Неодмінно варто спробувати запроваджувати соціальне шкільне підприємство на уроках технологій задля розвитку навичок підприємництва в школярів. Цікавими для учнів будуть STEM-проєкти, які можна реалізовувати в межах однієї навчальної дисципліни або ж міждисциплінарно. На сьогодні особливої популярності серед педагогів набуває DIY-підхід або мейкерство (творча винахідницька діяльність, результатом якої є унікальний продукт, зроблений власноруч), що спонукає учнів до формування ініціативності, творчості, креативності, критичного мислення, інноваційності як важливих життєвих компетентностей.

Ефективна реалізація змісту технологічної освітньої галузі на уроках технологій відбувається на основі вимог Державного стандарту базової середньої освіти і передбачає досягнення учнем обов'язкових результатів навчання, що відбувається через проєктний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, інтегральний підходи до викладання навчального

предмета «Технології» з використанням сучасних технологій та методів навчання.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
3. Модельні навчальні програми для 5–6 класів «Технології». URL: <https://imzo.gov.ua/tekhonolohichna-osvitnia-haluz/>
4. Огляд і розбір Держстандарту технологічної освітньої галузі. URL: <https://naurok.com.ua/post/oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-tehnologichno-osvitno-galuzi>

Галина Гром,
*аспірантка кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

ПРО ВАЖЛИВІСТЬ ОВОЛОДІННЯ ТРАДИЦІЙНИМ ХУДОЖНІМ ТКАЦТВОМ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Інтеграція національної системи вищої освіти в європейський науково-освітній простір зумовлює підвищення вимог до якості фахової підготовки майбутніх учителів. Проте орієнтація освіти лише на різнобічний і гармонійний розвиток людини, навчання відповідно до особистісних запитів лише частково відповідають вимогам суспільства. Освіта, насамперед професійна, визнаючи значущість і необхідність урахування інтересів особистості в процесі навчання, водночас не може ігнорувати потреб суспільства, тому важливим є формування в майбутніх педагогів системи професійної компетентності, що гармонізує як соціальні, так й особистісні запити.

Сучасні вимоги і завдання технологічної освітньої галузі щодо виховання творчої особистості з високим рівнем естетичної культури актуалізують проблеми, пов'язані з відповідною художньо-трудовою підготовкою вчителів

трудового навчання, які повинні мати розвинені творчі здібності й естетичний смак, досконало володіти предметним матеріалом, професійно розв'язувати навчально-виробничі завдання, віднаходити найоптимальніші шляхи і засоби вдосконалення проєктно-технологічної підготовки школярів у галузі декоративно-ужиткового мистецтва.

Практична підготовка студентів з декоративно-ужиткового мистецтва в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка свідчить, що традиційне художнє ткацтво, маючи багатовікову мистецьку історію, сприяє:

1) опануванню духовно-матеріальної та культурної спадщини українського народу, його світоглядних уявлень, звичаїв і традицій, оскільки тканини були невід'ємною складовою життя, побуту, обрядів та вірувань українців;

2) оволодінню технологією створення народних тканин, що дозволяє глибше зрозуміти сучасні технології текстильного виробництва, оскільки принципи виготовлення тканин є традиційними, змінюється лише рівень складності ткацьких пристроїв й обладнання;

3) глибокому пізнанню властивостей текстильних волокон і, відповідно, технологій їх оброблення та застосування, що напряду пов'язане з основами текстильного матеріалознавства;

4) ознайомленню з регіональними особливостями традиційних художніх тканин, що зумовлене вивченням локальної орнаментики, колористики та композиційності;

6) опануванню спеціальних комп'ютерних програм і графічних редакторів, які розроблені з урахуванням традиційної колористики, орнаментики, стилістики традиційних тканин;

5) формуванню вмінь і навичок створення сучасних текстильних творів за власним задумом (проєктом), що, у свою чергу, сприяє розвитку естетичного смаку, уяви та креативності.

На користь оволодіння технологіями традиційного художнього ткацтва майбутніми вчителями трудового навчання потрібно зазначити дуже широкий спектр як самих тканин, що виготовлялись народними майстрами, так і пристроїв та інструментів для їх створення. Крім того, майстерне володіння різними техніками і технологіями традиційного художнього ткацтва та методикою їх навчання забезпечує соціальну захищеність майбутнього педагога, підвищує його конкурентоспроможність на ринку праці.

Зрозуміло, що ефективність процесу навчання учнів різних видів художнього ткацтва залежить від високого рівня художньо-трудової та методичної підготовки майбутнього вчителя технологій до такої діяльності в умовах загальноосвітньої школи та поза її межами. У практиці педагогічних закладів вищої освіти, на відміну від мистецьких вишів, на жаль, не накопичено прогресивного досвіду підготовки вчителів засобами традиційного художнього ткацтва. Аналіз шкільної практики засвідчує, що більшість педагогів має низький рівень естетичної культури, набутих мистецтвознавчих знань, проєктних та художньо-трудових умінь, не враховує особливості художньо-проєктної діяльності школярів, зміст занять вони розробляють без урахування дидактичних і виховних принципів, не використовують раціонального поєднання традиційних й інноваційних форм і методів навчання, недостатньо уваги приділяють творчому розвитку учнів тощо.

До вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у галузі декоративно-ужиткового мистецтва зверталися Є. Антонович, В. Бойчук, Н. Кардаш, М. Курач, Г. Мельник, Л. Оршанський, Г. Разумна, О. Пискун, Б. Прокопович, І. Савчук, Т. Сиротенко, В. Тименко, В. Титаренко, Р. Шмагало та ін. Однак аналіз теоретичних досліджень і практичних напрацювань дозволив з'ясувати, що проблемі формування професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання засобами традиційного художнього ткацтва не приділялося належної уваги. Тому можна стверджувати, що розроблення

методики навчання студентів ткацтва в процесі технологічних практикумів є актуальною науковою проблемою, яка потребує всебічного та ґрунтовного дослідження, а саме:

1) обґрунтування теоретико-методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання засобами традиційного художнього ткацтва;

2) розроблення структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання засобами традиційного художнього ткацтва та відбір педагогічних умов її реалізації в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти;

3) оновлення змісту навчання студентів художнього проєктування тканих виробів, технологій і технік ткання, а також методики організації відповідної творчої художньо-трудової діяльності школярів.

Тетяна Єрмак,
аспірантка
Інституту педагогіки НАПН України,
директорка КЗ «Навчально-виховний комплекс
«Спеціалізована школа І–ІІ ступенів – ліцей» № 157 м. Києва
(м. Київ, Україна)

СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Лідерство є невід’ємною частиною всіх аспектів життя. Для того, щоб добре організовувати свою діяльність та виконувати завдання, спрямовувати та вести інших у правильному напрямку та сприяти власному добробуту та розвитку громаді, людям життєво важливо розвивати лідерські навички. Заклади освіти зобов’язані у своїй діяльності передавати знання та компетентності здобувачам освіти, щоб вони могли підвищити свій життєвий потенціал опановуючи нові лідерські навички. Нині ринок праці вимагає, ефективних працівників на різних посадах, а отже що володіють навичками

лідерства своєї справи.. Проте заклади освіти, особливо середні школи, наголошують на дотриманні стандартів. Для розвитку громади та підвищення фаховості працівників, якості життя людини, заклади освіти вони зобов'язані виховувати в учнів лідерські навички [1].

Важливість розвитку лідерських якостей серед учнів висвітлюється в працях закордонних вчених [2].

Формування і розвиток лідерських навичок учнів є невід'ємною частиною навчання. Педагоги повинні створювати можливості й заохочувати їх до діяльності, яка сприяла б розвитку лідерських навичок. Ці навички дозволяють людям набутти самостійності, і вони з меншою ймовірністю будуть залежати від інших у виконанні різних завдань і діяльності.

Р. Сакс зазначає, що розвиток лідерського середовища в школі безпосередньо впливає на академічну успішність учнів, оскільки учні вважають, що результати їхніх досягнень покращуються, коли існує довіра дорослих в їхній успіх [3].

Стейнберг виявив, що підлітки прагнуть комфортного спілкування з однолітками через приналежність до групи та взаємодію з однолітками [4].

Розвиток лідерських навичок передбачає можливості, які заохочують учнів діяти відповідально. Еклз [5] підкреслював, що «школа може бути життєво важливим середовищем для дітей підліткового віку, де відбувається зростання і становлення». За словами Мосса [6]: «Підлітки повинні почати вчитися концепції лідерства якомога раніше, щоб вони могли відточити свої лідерські навички та розвивати розум, щоб критично мислити про різні ситуації». Це відповідний етап де учні розуміють важливість розвитку навичок для себе та задоволення вимог суспільства. Середня школа є чудовою платформою для учнів брати участь в учнівському самоврядуванні й можливості продемонструвати лідерські якості.

Навички спілкування та емпатії є важливими навичками міжособистісного спілкування для учнів з учителями, групами однолітків, членами сім'ї, родичами, людьми, в майбутньому на робочих місцях і з

суспільством в цілому. Якщо ці навички розвивати, це допоможе учням виражати себе та покращувати міжособистісні стосунки. Треба зрозуміти що концептуальні знання про лідерські навички допомагають учням отримати знання та розуміння навичок, у той час як їх передбачувана поведінка розкриває їхнє сприйняття цих навичок. Наявність навичок міжособистісного спілкування допоможе учням протистояти різноманітним майбутнім викликам, розуміти інших, виражати себе та розвивати впевненість в собі.

Процес створення освітньо-розвивального середовища для формування лідерських навичок має орієнтуватися на необхідність формування стійкої суб'єктної позиції учня, що виявляється в постійній реалізації ним прагнення відкривати свій потенціал, розвиватися, удосконалюватися, змінюватися на краще.

Надзвичайна важливість методичних досліджень проблем інтегрованого підходу до навчання зумовлена ще й тим, що при такому підході змінюється уявлення про навчальне (соціокультурне) середовище. Це вже не просто освітнє середовище (навіть оптимально побудоване), а спеціально організований простір для освоєння різних видів і форм людської діяльності, де учень оволодіває науковими знаннями, досвідом емоційно-ціннісного ставлення до світу, речей і людей, досвідом спілкування, взаємодії, ніби розкриває себе для світу, з яким внутрішньо взаємозв'язаний, не протистоїть йому лише як «пізнавач». Таке навчальне середовище є розвивальним. Однак воно не нав'язує учневі шлях розвитку через нормативну побудову його діяльності, а створює вільніші умови, надаючи йому можливість самому визначати траєкторію індивідуального розвитку.

Сприятливе освітнє середовище – це таке середовище, в якому результатом взаємодії усіх суб'єктів педагогічного процесу є їхнє духовне, інтелектуальне, моральне, естетичне, фізичне взаємозбагачення. Це середовище сприяє розвитку творчого потенціалу, самореалізації особистості, формує готовність до особистісного самовдосконалення, забезпечує реалізацію співтворчості в межах гуманістичної парадигми

Показниками сприятливого освітнього середовища є: залученість у спільну діяльність; гармонійність усіх суб'єктів педагогічного процесу; довіра і висока вимогливість один до одного; інформованість суб'єктів педагогічного процесу про цілі й стан справ; позитивне ставлення до цілей спільної діяльності; задоволеність приналежністю до колективу; позитивне ставлення до оцінки результатів його діяльності; сприятливий психологічний мікроклімат; демократичний стиль управління; стан емоційного задоволення як результат спільної діяльності; гарна матеріальна база [7].

Освітньо-розвивальне середовище – це система умов і впливів, які сприяють активному розвитку, навчанню, вихованню особистості дитини, її здатності до самостійної діяльності, умінню пристосовуватися до змін [8].

На основі аналізу наукових джерел можемо зробити висновок, що освітньо-розвивальне середовище є сукупністю певних умов, які забезпечують навчання, виховання й розвиток особистості, її самоусвідомлення і саморозвиток, це простір, у якому учні можуть успішно розвивати власні здібності й обдарування, реалізувати свою життєву траєкторію, набуваючи при цьому навичок лідера.

За нашим задумом освітньо-розвивальне середовище НВК ліцей №157 містить такі компоненти:

1. Комфортне фізичне середовище.
2. Комфортне емоційне середовище.
3. Наповнення змісту навчальних предметів тематикою, спрямованою на формування лідерських навичок.
4. Майданчики для самореалізації.

Саме в умовах сприятливих для навчання і дозвілля формується і розвивається особистість нового покоління лідерів.

Список використаних джерел

1. Haynes-Tross, E. (2015). The Importance of Developing Leadership Skills in Grades 6-8 Middle School Students from the Perspective of Administrators, Teachers, and Students. St. John Fisher College. URL: https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1231&context=education_etd

2. Aymoldanovna, A.A., Zhetpisbaeva, B.A., Kozybaevna, K.U., & Kadirovna, S.M. (2015). Leadership Development University Students in the Activities of Student Government. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 197, 2131-2136. URL: https://ac.els-cdn.com/S1877042815043372/1-s2.0-S1877042815043372-main.pdf?_tid=01187114-3805-41fe-bfd7-c7d1b85ea405&acdnat=1551751358_5913688bf52d9b770b5f36065b6a2a4d
3. Sacks, R. (2009). *Natural born leaders: An exploration of leadership development in children and adolescents*. Ottawa, Canada: Heritage
4. Steinberg, L. (2005). Cognitive and affective development in adolescence. *Trends in Cognitive Sciences*, 9, 69-74.
5. Eccles, J S (1999): *The Development of Children Aged 6 to 14*, *Future Child*, 9(2), 30-44.
6. Moss, C M (2012): *Learning Targets: Helping Students Aim for Understanding in today's Lesson*. URL: www.ascd.org.
7. Ковальчук В.І. (2011). Створення сприятливого навчального середовища. Тренінги. / за заг. ред. В. Ковальчука, упорядкування Л. Галіцина. К.: Шк.. світ, 128 с.
8. Костюк І. (2016). Формування освітньо-розвивального середовища на уроках літературного читання в початковій школі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 5 (59). с. 314-323.

Давид Кузьмич,
*аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

ЩОДО ВАЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ НАВЧАЛЬНО-ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НУШ

Перехід суспільства до нових форм господарювання актуалізував проблему підготовки підприємливих, ініціативних, відповідальних і компетентних фахівців. Економічна ситуація, спричинена військовою агресією російської федерації, зумовлює необхідність підвищення рівня економічної освіченості населення, а також викликає до неї інтерес з боку учнівської молоді. Значна частина школярів, що закінчують заклади загальної середньої освіти, висловлює бажання пов'язати свою долю з приватним сектором економіки, підприємництвом, відкрити власну справу, у т. ч.

пов'язану екологічним виробництвом, охороною і захистом природних ресурсів, розробленням і впровадженням сучасних технологій подолання екологічних криз тощо. Успіх розв'язання цього завдання напряду залежить як від рівня економічної освіченості, підприємливості й ініціативності випускників школи, так і від рівня їхньої екологічної культури та компетентності.

У Законі України «Про освіту» (2017) зазначено, що «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [1]. Звідси, одне з важливих завдань закладу загальної середньої освіти в нових соціально-економічних умовах – якомога раніше допомогти учням визначити свою освітньо-професійну траєкторію. Завершальний ступінь загальної середньої освіти «покликаний забезпечити професійний вибір, функціональну грамотність і соціальну адаптацію учнів» [1], що стає можливим передовсім за умов реалізації завдань профільного навчання. Профільна екологічно орієнтована навчально-підприємницька діяльність старшокласників має, з одного боку, розвивати такі особистісні якості, як ініціативність, самостійність, підприємливість, формувати морально-ціннісні мотиви й орієнтири підприємницької діяльності, а з іншого – забезпечити розв'язання надважливого завдання сьогодення – формування екологічної культури учнівської молоді задля раціонального використання, збереження та відновлення природних ресурсів.

Розв'язання цієї проблеми залежить передовсім від професіоналізму вчителя технологій, його здатності та готовності передавати своїм учням знання з основ виробництва, екології та підприємництва, навчити розробляти та реалізовувати реальні економічні й екологічні навчальні проекти тощо. Відтак такий педагог має відігравати провідну роль в економічному навчанні та екологічному вихованні учнівської молоді, а отже, виникає необхідність спеціальної фахової підготовки майбутніх учителів технологій до екологічно

орієнтованої навчально-підприємницької діяльності, що повною мірою відповідає вимогам сьогодення. Для того щоб майбутній педагог міг виховувати заповзятливих, активних, соціально адаптованих, відповідальних особистостей, він сам має володіти широким спектром загальнотрудових і спеціальних знань й умінь, комплексом компетентностей у сфері підприємницької й екологічної діяльності, мати високий рівень сформованості ділових якостей та екологічної культури. Отож, учитель технологій повинен уміти на практиці здійснювати екологічно орієнтовану навчально-підприємницьку діяльність, бути психологічно і фахово готовим до її організації в умовах закладу загальної середньої освіти.

З іншого боку, нормативно-правові документи, зокрема закони «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), «Про вищу освіту» (2014) та ін., дозволяють приватним і юридичним особам, у т. ч. закладам освіти, займатися підприємницькою діяльністю. Таке становище має низку позитивних аспектів: по-перше, заклади освіти мають змогу вирішувати проблеми, пов'язані з недостатнім фінансуванням, утриманням приміщень у належному стані, проведенням ремонтних робіт, збереженням і покращенням матеріально-технічної бази, створенням умов для безпечної життєдіяльності тощо, по-друге, у реальних навчально-підприємницьких процесах можуть бути задіяні як педагоги, так і учні.

Натомість практика свідчить, що сучасні заклади загальної середньої освіти зазнають значних труднощів в організації та здійсненні екологічно орієнтованої навчально-підприємницької діяльності. Хоча нині у низці вітчизняних шкіл й існують позитивні приклади реалізації такої діяльності зокрема у Бориславському ліцеї Львівської області, однак найчастіше недостатня кваліфікація організаторів цього процесу, пов'язана з незнанням нормативно-правової бази, особливостей оподаткування, маркетингового вивчення попиту та пропозиції, ведення бухгалтерського обліку, невмінням правильно оформляти документацію, розробляти різноманітні проєкти тощо, призводить до негативних результатів. Очевидно, що однією з головних

причин, які гальмують процес організації екологічно орієнтованої навчально-підприємницької діяльності в школі, є низький рівень готовності до її організації та здійснення з боку самих педагогів, передовсім учителів технологій.

Слід констатувати, що наявна в Україні практика професійної підготовки майбутніх учителів технологій свідчить про можливість ефективної організації навчання в галузях екології та підприємництва, які ґрунтуються на інтеграції гуманітарної та технічної складових. Причому така підготовка, враховуючи суспільні потреби, здебільшого має орієнтуватися на екологічно чисте виробництво, включати широкий діапазон екологічних, економічних, проєктно-технологічних знань й умінь та бути адаптованою до освітньої галузі.

Отже, у процесі підготовки майбутніх учителів технологій до екологічно орієнтованої навчально-підприємницької діяльності основною метою є виховання і розвиток ініціативної, творчої, екологічно свідомої особистості, формування внутрішньої готовності до самовдосконалення, саморозвитку та потенційної здатності до організації й реалізації цієї діяльності на базі закладу загальної середньої освіти. Досягнення зазначеної мети дозволить, по-перше, набутти майбутнім учителям технологій досвіду підприємницької діяльності, а по-друге, уможливить залучення учнів до реальних підприємницьких процесів екологічного спрямування, які узгоджуються з навчальними планами і програмами, регулюються нормативно-правовими документами, забезпечуються навчально-методичним супроводом, унаслідок чого набувають форми навчально-підприємницької діяльності.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

ПРОБЛЕМИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Тетяна Герлянд,
*доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Характерною особливістю дуальної системи є те, що надання знань і навичок майбутнім фахівцям пов'язане з отриманням ними необхідного досвіду практичної роботи. Це гарантує, що навчання проходитиме на тих самих умовах з технічної та соціальної точки зору, з якими стикнеться учень при здійсненні обраної професії. Тільки на роботі він зможе навчитися працювати відповідно до вимог ринку, що постійно змінюються, та оцінювати й адаптуватися до соціальних відносин, що існують у робочому середовищі. Крім того, навчання на практиці дає відчуття досягнення, перспектив розвитку, тобто особливе джерело мотивації для учня.

Упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників активно розпочалося в системі професійної (професійно-технічної) освіти України, але сьогодні ще бракує його належного теоретичного та методичного забезпечення. Вітчизняних теоретичних праць, присвячених проблематиці системного запровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників, не виявлено. Тому для кращого розуміння особливостей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання доцільно, на нашу думку, здійснити SWOT-аналіз упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну

підготовку майбутніх кваліфікованих робітників та виокремити ці елементи для її належного теоретичного і методичного забезпечення [1, с. 45].

Відомо, що провідним принципом, на якому ґрунтується дуальна форма навчання, є взаємний зв'язок теорії з практикою. Це дає можливість учням не лише знайомитися з виробництвом, але й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств промисловості та сфери побуту. Слід зазначити, що така система є унікальним комплексом інтегрованого навчання, оскільки модульно-блочне структурування освітнього процесу передбачає проведення інтегрованих уроків, у яких поєднується теорія з практикою. При цьому основою модульної системи є модуль трудових навичок – характеристика вимог, які робота у вигляді модульних блоків ставить перед виконавцем. Модульний блок – це логічна та прийнятна частина діяльності в межах виробничого завдання, професії, яка має чітко визначені початок та кінець, логіку просування від початку до кінця і, як правило, в подальшому неподільна [3, с. 20]. До того ж основна увага приділяється не викладачу та змісту дисциплін (модулів), а учневі, результатам його навчання та надбаним компетентностям.

За таких умов навчання відбувається через здобуття власного досвіду. Для цього навчальний час розподіляють таким чином: 30 % теоретичного (у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) та 70 % практичного навчання (на виробництві)). Така орієнтація освітнього процесу на виробництво ґрунтується на соціальному партнерстві. У даному контексті розроблення навчальних планів і програм здійснюється спільно представниками ЗП(ПТ)О і підприємств [2].

Варто також зазначити про необхідність суттєвого навчально-методичного забезпечення дуальної форми навчання в ЗП(ПТ)О. До завдань методичного забезпечення підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти належать: підготовка та затвердження методичних рекомендацій щодо розроблення освітніх програм та організації освітнього процесу за дуальною формою здобуття освіти; аналіз результатів дослідно-експериментальної

роботи всеукраїнського рівня означеної тематики та забезпечення впровадження позитивних досягнень цієї роботи; моніторингові дослідження результатів впровадження дуальної форми здобуття П(ПТ)О із залученням роботодавців, які є стороною договорів про здобуття освіти за дуальною формою; організація навчання розробників освітніх програм, підготовка експертів з розроблення освітніх програм за дуальною формою здобуття освіти; розроблення Порядку оцінювання результатів здобуття освітніх та професійних кваліфікацій; розроблення та апробація освітніх програм і навчальних планів в ЗП(ПТ)О за дуальною формою здобуття освіти; проведення моніторингу працевлаштування випускників, які здобули освіту за дуальною формою; навчання, стажування педагогічних, науково-педагогічних працівників ЗП(ПТ)О на підприємствах із застосуванням світового досвіду впровадження дуальної форми здобуття освіти; проведення засідань за круглим столом, громадських обговорень та інших заходів з питань запровадження дуальної форми здобуття освіти з метою інформування різних категорій населення про позитивний досвід підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти; розроблення комплексу методичного забезпечення для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою; вивчення міжнародного досвіду впровадження дуальної форми здобуття освіти, створення кластерів дуальної освіти на базі конкурентоспроможних ЗП(ПТ)О та зацікавлених роботодавців, імплементація кращих практик в освітній процес закладів освіти.

Список використаних джерел

1. Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практ. посіб. / Т. М. Герлянд, І. А. Дрозіч, Н. В. Кулалаєва, Г. М. Романова, М. М. Шимановський; за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. Житомир: Полісся, 2019. 304 с.
2. Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників. Лист Департаменту проф. освіти МОН України від 14.07.2017 р. № 3-545. URL: http://nmkpto.kr.ua/images/documents/Dualna_osvita/list_3_545.pdf
3. Dualna_osvita/list_3_545.pdf

4. Gerliand T.M. Professional training of future skilled workers in professional (vocational) education schools based on modular and competence approach. *Professional Pedagogics*. 2019. № 2 (19). P. 18–23. <https://doi.org/10.32835 / 2223-5752.2019.19.18-23>

Микола Садовий,
*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти
Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені
Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)*

Олена Трифонова,
*доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри природничих наук і методик їхнього навчання
Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені
Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)*

ПРОБЛЕМИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯМИ)

Закони України «Про освіту» [3], «Про вищу освіту» [2], «Про фахову передвищу освіту» передбачають здобуття професійних компетентностей суб'єктами навчання за допомогою різноманітних організаційних форм, у тому числі й дуальної. Упровадження елементів дуальної освіти у заклади вищої освіти (ЗВО) України розпочато Сумським державним університетом, Українською Асоціацією Маркетингу та Представництвом Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні у 2013 р. Уже через рік було організовано 14 пілотних проєктів та розпочато роботу зі створення «Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти», яка була затверджена Кабінетом Міністрів України (Розпорядження КМ від 19 вересня 2018 р. № 660) і передбачає 3 етапи її реалізації (до 2023 р.). Міністерство освіти і науки України наказом від 15 жовтня 2019 р. № 1296 «Щодо запровадження пілотного проєкту в закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» ініціювало проєкт у 44

зкладах освіти. У вказаних документах така форма здобуття освіти передбачає поєднання теоретичного опанування знань суб'єктами навчання безпосередньо в закладах освіти та перетворення їх на виробничу силу на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях. Тоді має місце не просте традиційне закріплення теорії на короточасній практиці, а безпосереднє здобуття певної кваліфікації в умовах поєднання навчання в закладі освіти та виробництва за трудовим договором. Суб'єкти навчання вчаться працювати з технікою, засвоюють технологічні процеси та реально взаємодіють із фахівцями, роботодавцями. У такий спосіб вони свідомо працевлаштовуються. Слід відрізнити дуальне навчання за фахом від ситуативного поєднання навчання суб'єктів освіти з роботою на будь-якому підприємстві, установі заради заробітку.

Дуальна форма навчання була запроваджена в Німеччині та бере витоки з Болонської угоди Європейських країн. Вона передбачає 30 % теоретичних занять і 70 % праці на виробництві. Досвід перехопили канадці, корейці, китайці та ін. Набуває розвитку дуальна освіта і в Україні. Проте Кодекс законів про працю ще не передбачає період перебування здобувача освіти на робочому місці за дуальною освітою. Законом «Про вищу освіту» (ст. 49, ч. 6) окреслено, що навчання на робочому місці на виробництві, установах не може бути нижче 25 % і перевищувати 60 % від загального обсягу освітньої програми. Тут же зазначено: «Дуальна освіта здійснюється на підставі договору між закладом вищої освіти та роботодавцем (підприємством, установою, організацією тощо), що передбачає: порядок працевлаштування здобувача вищої освіти та оплати його праці; обсяг та очікувані результати навчання здобувача вищої освіти на робочому місці; зобов'язання закладу вищої освіти та роботодавця в частині виконання здобувачем вищої освіти індивідуального навчального плану на робочому місці; порядок оцінювання результатів навчання, здобутих на робочому місці».

Таким чином, дуальну форму освіти можна назвати «подвійною», де є поєднання теоретичного навчання в університеті з практичною діяльністю на

місці роботи. Студенти денної форми навчання за розробленим і узгодженим індивідуальним графіком занять і паралельною діяльністю за фахом на підприємстві / організації проходять обов'язкове стажування на робочому місці.

Міністерство освіти і науки України здійснило моніторинг першого та другого року пілотного проєкту [1].

Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» відповідальна за забезпечення науково-методичного супроводу дуального навчання в закладах фахової передвищої та вищої освіти, а також щорічне звітування щодо стану впровадження дуальної форми здобуття освіти в закладах освіти. Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні як партнер Міністерства освіти і науки України з упровадження дуальної форми здобуття освіти впродовж восьми років систематично надає організаційну, методичну, аналітичну та фінансову допомогу щодо розроблення законодавчо-нормативної бази, проведення просвітницьких, інформаційних заходів, дослідження та підготовки звіту.

За результатами моніторингу була з'ясована мотивація ЗВО до запровадження дуальної форми здобуття освіти: «модернізація змісту освіти з метою приведення його у відповідність до сучасного змісту професій та посилення практичної складової підготовки здобувачів; підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, зокрема набуття здобувачами компетентностей відповідно до реальних вимог ринку праці; підвищення конкурентоспроможності та показників працевлаштування випускників; створення оптимальних умов для розвитку потенціалу молоді, яка визначилася з професійною траєкторією; використання сучасної матеріально-технічної бази підприємств для навчання здобувачів і забезпечення можливості стажування науково-педагогічного та педагогічного персоналу на виробництві; історичні традиції співпраці закладу освіти з роботодавцем» [1, с. 29].

У ході моніторингу висловлені узагальнення: заочна освіта практично перетворилася на «роздавання дипломів»; денна форма надзвичайно обмежена у формуванні практичних компетентностей; дуальна освіта має великі можливості не втратити теорію і ефективно перетворити її на безпосередню виробничу силу на підприємстві, в установі і мати фінансове забезпечення.

До застережень віднесено: запобігти виключенню здобувачів, що працевлаштувалися за фахом, з освітнього процесу через переведення їх на заочну форму навчання; від 25 до 60 % загального обсягу освітньої програми дуальна освіта переносить на виробництво, що веде до втрати викладачами навантаження і зменшення заробітної плати. Звідси висновок: необхідно виробити механізм для вирішення проблеми.

Таким чином, у сучасних умовах розвитку українського суспільства окреслені проблеми потребують ґрунтовного дослідження для вироблення процедур перегляду організаційних форм освіти та її модернізації. Підставою до цього є окреслення вимог до рівня підготовки фахівців з вищою освітою. Зокрема, метою підготовки здобувачів за спеціальністю Професійна освіта (за спеціалізаціями) відповідний стандарт [7] визначає: забезпечення формування фахівців, здатних розв'язувати складні задачі і проблеми за спеціалізацією професійної освіти у професійній діяльності та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та / або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Крім цього, глобалізаційні процеси постійно спричиняють нові виклики, коли технології змінюються надшвидкими темпами. Як показують проведені нами дослідження [6], ресурсне забезпечення освітнього процесу у ЗВО значно відстає від рівня здобутків сучасного науково-технічного прогресу. Особливо гостро ця проблема постає під час підготовки фахівців спеціальності Професійна освіта (за спеціалізаціями), які повинні бути готовими до підготовки фахівців певної галузі, що стануть затребувані на ринку праці.

Вирішення цієї проблеми ми вбачаємо в реалізації в освітньому процесі ЗВО форм і методів дуальної освіти. Але реалізація цієї ідеї стикається з рядом

проблем, які необхідно дослідити і зробити обґрунтовані висновки та пропозиції до втілення їх у життя.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт за результатами другого року пілотного проєкту, що реалізується відповідно до наказу МОНУ від 15.10.2019 № 1296 «Щодо запровадження пілотного проєкту в закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» / О. Бучинська, О. Давліканова, Т. Іщенко, І. Лилик, А. Чайковська, О. Яшкіна. Київ, 2021. 188 с.

2. Закон України «Про вищу освіту», 2014, №1556-VIII, стаття 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 27.09.2022)

3. Закон України «Про освіту». 2017, №2145-VIII (зі змінами), статті 9, 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?find=1&text=%D0%B4%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD#Text> (дата звернення: 27.09.2022).

4. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.09.2022).

5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.10.2019 № 1296 «Щодо запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти».

6. Садовий М. І., Резіна О. В., Трифонова О. М. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців комп'ютерних технологій при розв'язуванні фізико-технічних задач. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки (ЦДПУ ім. В. Винниченка)*. Кропивницький, 2019. Вип. 183. С. 29–38.

7. Стандарт вищої освіти України. Спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Другий (магістерський) рівень вищої освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/11/20/015_profesiyna_osvita_mahistr.pdf (дата звернення: 27.09.2022).

Maryna Zahorulko,
*Candidate of Pedagogical Sciences, researcher of
Institute of Pedagogy of the
National Academy of Educational Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

PROBLEMS OF DUAL EDUCATION: RESULTS OF THE FIRST YEAR OF IMPLEMENTATION OF THE PILOT PROJECT

According to the regulation “On the Dual Form of Obtaining Professional (Vocational and Technical) Education”, the dual form of obtaining professional education (dual form of obtaining education) is defined as a method of obtaining professional education, which provides for a combination of person’s training in educational institutions with training at workplaces in enterprises, institutions and organizations to acquire appropriate qualifications on the basis of a contract for obtaining professional education in a dual form [4].

This document offers models for organizing dual education, while not restricting the use of others. A mandatory condition for the introduction of this form of training, the regulation proposes to establish at least 30% of the total volume of ECTS credits for practical training in the workplace [1].

A dual form of professional education is a method of teaching, according to which theoretical material is mastered in an institution with a teacher, and practical training takes place in production. This approach is significantly different from practical training, since it is based not only on consolidating the theory in practice, but also on training in production conditions.

After graduation, students who studied in a dual form are able to work with equipment, understand all technological processes and have experience in interacting with experienced specialists of enterprises. Often they are then offered open vacancies at the same enterprise, so their employment is quite high.

The dual form of education in an educational institution is organized in accordance with educational programs/standards of professional education for specific professions/qualifications and working curricula, which are developed

jointly with the business entity and approved in accordance with the procedure established by law in agreement with the business entity [4].

The real steps for the introduction of dual education were the introduction of a pilot project in institutions of professional vocational and technical and higher education to train specialists in dual education, which approved the list of institutions of professional vocational and technical and higher education identified enterprises and specialties for the implementation of the pilot project during 2019-2023 [3].

The first priority for educational institutions is to find partner employers. At the same time, it is equally important not only to establish partnership with employers, but also to determine the criteria that the employer must meet for organizing dual-form training and to develop mechanisms for their economic interest in these processes.

The Ministry of Education and Science of Ukraine joins forces with enterprises and organizations in the direction of systematic, constructive and mutually beneficial cooperation to ensure high quality of professional training attract additional resources for the development of professional education and its orientation to modern technical and technological conditions.

According to the Ministry of Education and Science of Ukraine, in the 2020/2021 academic year, 217 vocational education institutions applied a dual form of Education.

Admission to dual education in 2020/2021 was 6,660 people in 192 institutions. Of the total number of vocational education institutions, the largest percentage of those that introduced dual education in the 2019/2020 academic year are institutions of Khmelnytsky region (78.6%), Kiev region (75%), Lviv region (63.6%), Kirovohrad and Chernihiv (50% each) regions [2].

In the 2020/2021 academic year, 12,395 people received dual vocational education. The largest number of students who studied in the dual form of education is in institutions of the Khmelnytsky region (877 people), Lviv region (807), Vinnytsia region (529), Kiev (464) [2].

In general, the introduction of a dual form of training will help to increase the competitiveness of graduates in the modern labor market, since the organization of training of specialists in a dual form in the system of higher and professional pre-higher education is a more complex, time-consuming process than the organization at the level of vocational education, since it requires a more careful balancing of the interests of the parties.

Список використаних джерел

1. Дуальна освіта: акценти і «підводні камені» – svit. svit. URL: <https://svit.kpi.ua/2022/01/05/дуальна-освіта-акценти-і-підводні-ка/> (дата звернення: 04.09.2022).
2. Міністерство освіти і науки України. Дуальна освіта. Головна | Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/dualna-osvita> (дата звернення: 04.09.2022).
3. Міністерство освіти і науки України – Щодо запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Головна | Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-zaprovadzhennya-pilotnogo-proektu-u-zakladah-fahovoyi-peredvishoyi-ta-vishoyi-osviti-z-pidgotovki-fahivciv-za-dualnoyu-formoyu-zdobuttya-osviti> (дата звернення: 04.09.2022).
4. Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20#Text> (дата звернення: 04.09.2022).

Андрій Бородин,
*студент Київського національного
університету будівництва і архітектури
(м. Київ, Україна)*

Руслан Калениченко,
*кандидат психологічних наук, доцент
кафедри професійної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури
(м. Київ, Україна)*

ПРОБЛЕМИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Дуальна форма здобуття професійної освіти – це спосіб навчання, за яким теоретичний матеріал опановується в закладі з педагогом, а практичне навчання проходить на виробництві. Звісно, як і всі форми здобуття освіти, дуальна форма має свої переваги та недоліки. Розглянемо основні проблеми такої форми здобуття освіти [1].

Дуальна форма здобуття освіти передбачає поєднання навчання осіб в закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти [2].

Із цього випливає основний ризик, який полягає у можливості забезпечення навчання на робочому місці у провідних компаніях або установах, які використовують сучасні технології та бізнес-моделі. Саме такі компанії можуть забезпечити гарний рівень підготовки студентів на робочому місці. Проте в окремих регіонах таких компаній може не бути або вони будуть не готові брати на роботу багато студентів. Навчання у компаніях, які мають посередній рівень технологій та культури ведення бізнесу або організації процесів, таке навчання може не давати студенту переваг для майбутнього професійного розвитку.

Ще один ризик – недостатня забезпеченість ресурсами викладачів та менторів. Розроблення та викладання нових курсів часто вимагає залучення нових викладачів, навчання наявних викладачів та розроблення ними нових

курсів, що, у свою чергу, вимагає додаткового фінансування. Також криза, пов'язана із епідемією Ковід-19 та війною, вказала на низку ризиків, які можуть виникати при погіршенні економічної ситуації. У такі часи компанії та установи часто змушені скорочувати персонал, тому не готові ані брати на роботу студентів, ані забезпечувати ресурсами їх навчання на робочому місці. Також проблеми можуть виникати при переході на дистанційну роботу. Дистанційна робота може потребувати дистанційного навчання на робочому місці та, відповідно, розроблення нових навчальних планів. У кризу в компаній може бути недостатньо ресурсів для цього [3].

Недоліки для студентів. Незважаючи на те, що академічна література вказує на певні недоліки дуальної системи освіти, зокрема, вузький фокус та орієнтація на технології, які існують зараз у їхнього роботодавця, студенти майже не бачать в ній недоліків. Проте серед відгуків студентів траплялася інформація, яка свідчить, що:

- Після негативного досвіду навчання на робочому місці студент може вирішити змінити професію.

- Навчання на дуальній формі може не давати достатньо знань для вступу до аспірантури.

- Недостатньо часу на навчання. Негативний досвід навчання на робочому місці, можливо, був пов'язаний не з недоліками самої програми, а, скоріш, з тим, що студент не був упевнений у своєму виборі професії. У такому випадку він може прийняти таке рішення і після звичайної освітньої програми. Проте це могло статися і через невдалу організацію навчання на робочому місці, що підкреслює важливість тісної кооперації роботодавця та університету.

Окремі студенти вказували на проблеми з часом для виконання університетських завдань та написання дипломної роботи. Також у випадку, коли пари проводилися ввечері, студенти мали складнощі зі сприйняттям та засвоєнням матеріалу. При цьому не всі викладачі були готові адаптувати

навантаження на курсах під робочий день студентів. Студенти теж не завжди наперед уявляли свій графік та навантаження.

Недоліки для роботодавців. Серед основних недоліків, які називали роботодавці, були такі:

- не всі студенти готові до великих навантажень на роботі та виконання монотонної роботи;
- не всі студенти уважні та швидко виконують завдання;
- не всі студенти відчувають відповідальність за виконання своєї роботи;
- іноді студентам-дуальникам потрібен більший час на адаптацію, ніж випускникам, які вже закінчили навчання.

Проаналізувавши основні проблеми дуальної освіти, можемо дійти висновку, що навчання на робочому місці дійсно сприяє кращому засвоєнню теорії. Студенти одразу можуть застосувати отримані знання на практиці. Прот, таке навчання може мати досить вузький фокус та при структурних змінах на ринку випускник може мати складнощі зі зміною напрямку або спеціалізації.

Список використаних джерел

1. Міністерство освіти і науки України. Дуальна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/dualna-osvita>
2. Гриневич Л. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/koncepciya-pidgotovki-fahivciv-za-dualnoyu-formoyuzdobuttya-osviti>.
3. Київська школа економіки, департамент публічної політики та врядування. Звіт «Дуальна освіта для державних службовців: виклики та перспективи в Україні». URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Zvit_dualna_osvita.pdf

Олександр Луценко,
*студент Київського національного
університету будівництва і архітектури
(м. Київ, Україна)*

Руслан Калениченко
*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури
(м. Київ, Україна)*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Дуальна освіта – це вже не новий термін, адже вперше він згадувався ще в Німеччині в 60-х роках минулого століття. Це поняття відкрило нові можливості для реалізації конкурентоспроможності на ринку праці у будь-якій сфері, особливо технічній. Якщо ж говорити про сьогоднішній день, то в Україні дуальна освіта тільки розпочинає свою активність. Тому зараз виникає багато питань щодо реалізації запроваджених владою планів та методів їх вирішення, які допоможуть повноцінно відкрити нову форму навчальної діяльності у професійній освіті.

Дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти [1].

Тобто це насамперед спосіб навчіння майбутніх кваліфікованих робітників, які знатимуть основну теоретичну базу, а разом із тим матимуть досвід, який навчить їх критичного мислення та допоможе зрозуміти всі нюанси майбутньої професійної діяльності в цілому.

Розглянемо більш детально кожен вид дуальної освіти. У загальному на даний момент їх налічується понад чотири види [3]:

– дуальні освітні напрями з інтегрованим навчанням (Ausbildungsintegrierende);

- дуальні освітні напрями з інтегрованою практикою (Praxisintegrierende dual Studiengänge);
- професійно інтегровані освітні напрями (Berufsintegrierende dual Studiengänge);
- професійне індивідуальне навчання (Berufsbegleitende Studiengänge).

Перший вид – це поєднання ступеня бакалавра із професійно-технічною освітою. Ця система будується на тому, що частину опіки бере на себе заклад освіти, а іншу частину оплачує саме виробництво, яке зацікавлене у новій кваліфікованій робочій силі.

Другий вид – це навчання на бакалавраті із поєднанням практичних блоків. Тобто це програма неповної робочої практики, мета якої – доповнити лекційний курс, а не дати загальну професійну практику.

Третій вид – це навчання та поєднання часткової практики. Це дає змогу підписати трудову угоду, що вимагає від студента виконувати професійні вимоги спеціаліста за неповний робочий день.

Четвертий вид – це навчання, яке поєднується з повною робочою зайнятістю. Нюанс полягає в тому, що роботодавець повинен зменшити стандартні норми від загальної роботи для забезпечення максимальної продуктивності студента як на виробництві, так і в навчанні.

Як вже згадувалося, Німеччина є засновником дуального методу навчання і тому посідає провідну роль успішної економічної країни, на думку деяких експертів минулого та сьогодення.

Одним з таких є Х. Крамер, який вважав, що економіка Німеччини орієнтовувалась на експорт через те, що вона мала якісну технологічну продукцію, для отримання якої потрібні були висококваліфіковані робітники, які знають систему та план розробки певного технічного обладнання. [2]

Таким чином, можемо сказати, що для підвищення технічного збуту недостатньо лише мати добре навчених фахівців, адже щороку змінюються механізми обробки та створення планових систем для державних та приватних

секторів, тому лише постійна практика може дати гарантію якісних та завжди затребуваних технологій.

І щоб це підтвердити, розглянемо основні переваги дуальної форми освіти [3] :

Застосування знань практично. Уже під час навчання студент одночасно є практикантом на підприємстві. Він одразу заглиблюється у процес і навчається того, що в університеті проходив лише теоретично. Як наслідок, після закінчення навчання він уже має достатньо досвіду та знань, щоб легше знайти роботу та мати більш високі конкурентні переваги.

Зарплата. Як і всі співробітники підприємства (фірми), за проходження практики студент отримує зарплату, причому щомісяця, незалежно від того, проходить він зараз практику чи відвідує заняття у ЗВО. Розмір зарплати залежить від розміру фірми та здібностей студента і варіюється від 600 € до 1400 € на місяць. Таким чином, їм простіше фінансувати своє навчання (навчальні матеріали, гуртожиток або квартиру, продукти і т.д.). Також як і будь-який співробітник фірми, студент має право на оплачувану відпустку.

Професія на вибір. Загалом усі програми можна розподілити на три напрями: економічні, інженерні та спеціальності у сфері охорони здоров'я. В останньому випадку йдеться про такі професії, як соціальні працівники або персонал для догляду за людьми похилого віку. Одержати медичну освіту за дуальною системою поки що неможливо [4].

Як бачимо, це доволі вагомі фактори, які провокують у вихованців бажання та стимул на вибір цього шляху, але водночас існують недоліки, які суміжні із деякими перевагами. Тому тепер розглянемо загальні недоліки такого методу навчання:

Зарплати не завжди вистачає на життя. Студентам часто доводиться підробляти, але про це багато хто забуває. Крім того, викладання теорії за такої системи – більш поверхове, а не фундаментальне, як в університеті. Рідко надається можливість одержати зарубіжний досвід.

Оплата праці студентів-співробітників здійснюється за тарифними угодами. Це означає, що зарібок переважно залежатиме від галузі та конкретних обов'язків. «Спеціаліст з механіки у промисловій сфері на третьому році навчання отримує в середньому 925 євро на місяць», – наводить приклад співробітник німецького Інституту профнавчання (Bundesinstitut für Beruf Stimmung – BIBB) Ханнелоре Кресс (Hannelore Kress).

На цьому недоліки закінчуються. Хоч їх і небагато, але вони досить вагомі, що може унеможливити процес повноцінного навчання.

Проаналізувавши переваги та недоліки дуальної системи освіти, можемо розробити певні рекомендації для вищої школи, які поліпшать ефективність реалізації дуальної освіти в Україні [4] :

1. Посилити контроль з боку завідувачів випускових кафедр і кураторів дуального навчання щодо виконання індивідуального навчального плану та програми практичного навчання студентами, які переведені на дуальну форму навчання.

2. Забезпечити ефективність дуального навчання здобувачів вищої освіти університету на підприємствах-партнерах, які увійшли до пілотного проекту із запровадження дуальної форми здобуття освіти.

3. Удосконалити форми індивідуальних навчальних планів і програм практичного навчання для здобувачів вищої освіти, які переводяться на дуальну форму навчання.

4. Забезпечити (за необхідності) корегування освітніх програм і навчальних планів зі спеціальності та навчальних дисциплін з урахуванням вимог роботодавців.

5. Розробити профорієнтаційні відеоролики з дуальної форми навчання на всіх спеціальностях.

Спираючись на досвід зарубіжних країн, не можемо не зазначити той факт, що дуальна система навчання [5]:

– відкриває додаткові можливості підвищення ефективності підготовки робітничих кадрів;

– дозволяє враховувати вимоги роботодавців щодо формування професійних компетенцій та показників оцінювання майбутніх кваліфікованих робітників;

– стимулює роботодавців інвестувати в освіту, оскільки в результаті вони отримують якісно підготовленого робітника;

– сприяє різнобічному професійному розвитку учнів, формує нову психологію молодого фахівця;

– підвищує мотивацію для отримання знань і набуття професійних навичок учнів, забезпечує високий ступінь соціалізації, адаптації у виробничих умовах наближених до реальності;

– сприяє розробленню стандартів нових сучасних професій та організації нових робочих місць, соціалізації молоді.

Основна проблема реалізації дуальної системи в Україні полягає в матеріальному забезпеченні, адже для того, щоб підписати договір між закладом освіти та виробництвом, потрібна передусім зацікавленість роботодавця, якому буде вигідна пропозиція. Але через неповноцінно сформовану систему немає конкретної гарантії для обох сторін щодо якості подання свої послуг.

Тому для глобального впровадження дуальної освіти в Україні потрібно зробити багато реформ, щоб зменшити бар'єри в освітньому середовищі.

Ми виявили основні переваги та недоліки дуальної форми здобуття освіти, а також знайшли методи вирішення низки питань, які перешкоджають реформам освітнього процесу у вищій школі.

Список використаних джерел

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» від 19 вересня 2018 р. № 660\$р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660\\$2018\\$р](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660$2018$р)
2. Nigel Cassidy German apprenticeships: A model for Europe? // BBC NEWS. URL: <http://www.bbc.com/news/business>
3. Suche nach Hochschulen & Unternehmen. URL: <https://www.wegweiserduales-studium.de/>

4. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми першого року запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої освіти України», 22 жовтня 2020 року, Науково-методичний центр ВФПО. Київ, 2020. 116 с.

5. Савченко І. Методологічні підходи і організаційні особливості підготовки кваліфікованих робітників в умовах дуальної системи професійної освіти: досвід країн Євросоюзу та перші етапи реалізації в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/dualna/7-savchenko-170217.pdf>

Анна Шандар,
*доктор філософії з економіки,
доцент кафедри соціоекономіки та управління персоналом
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
(м. Київ, Україна)*

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Реформування системи освіти в Україні відбувається на всіх рівнях освіти, у т. ч. стосується змісту навчальної складової, методів та інструментів викладання, навчально-методичного забезпечення, освітнього середовища загалом тощо. Ці та інші трансформації спрямовані на забезпечення якості надання освітніх послуг.

В умовах динамічного розвитку суспільства у зв'язку з необхідністю підвищення якості підготовки майбутніх працівників набуло значної актуальності здобуття дуальної освіти. Зауважимо, що відповідно до ЗУ «Про освіту» розрізняють такі основні форми здобуття освіти: інституційна, індивідуальна та дуальна [3]. Їх деталізація представлена на рисунку 1.

Є різні підходи до трактування дуальної форми здобуття освіти (навіть у законодавчо-нормативних документах), наприклад:

– «спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору» [3];

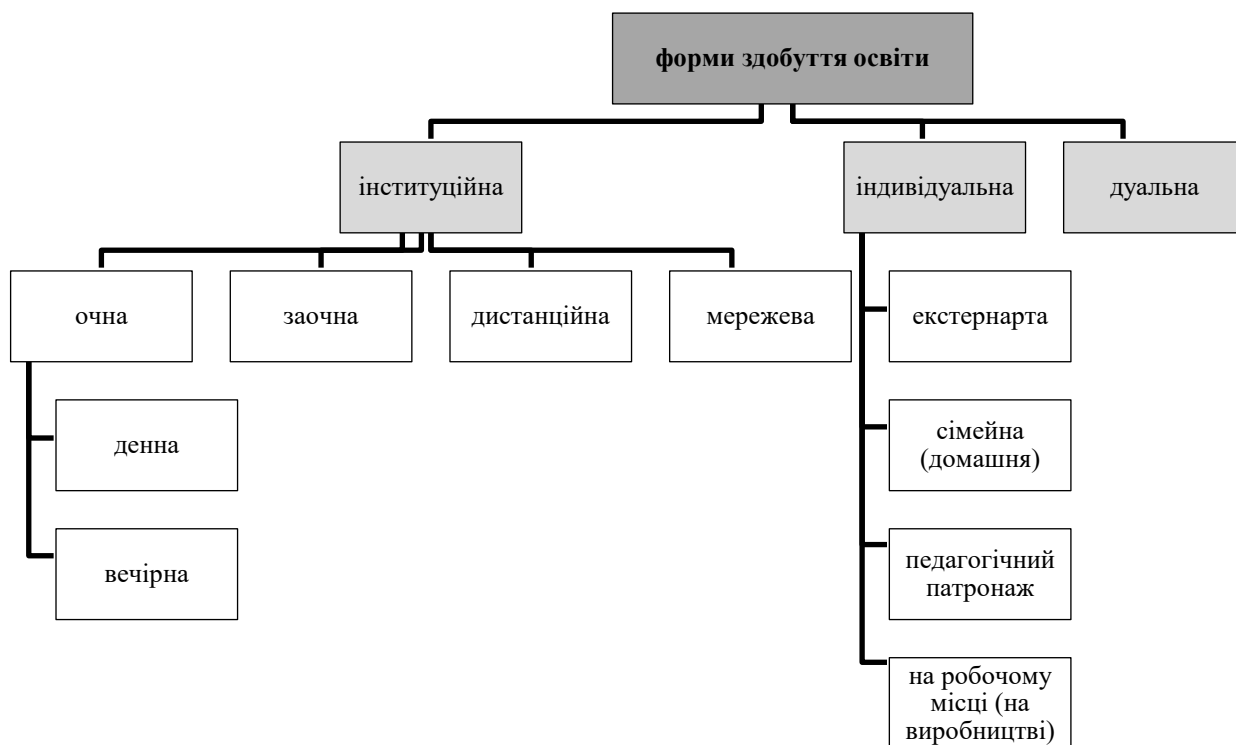

Рис. 1. Форми здобуття освіти в Україні

– «спосіб здобуття освіти здобувачами денної форми, що передбачає навчання на робочому місці на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації обсягом від 25 відсотків до 60 відсотків загального обсягу освітньої програми на основі договору» [1].

Виходячи із зазначеного, не викликає сумнівів, що дуальна форма є ефективним інструментом подолання такого небажаного розриву між академічною теорією, яку забезпечують заклади освіти, та практичною підготовкою здобувача освіти, яка є досить затребувана на ринку праці. Крім того, зазначена форма здобуття освіти посилює взаємодію між стейкхолдерами, дає можливість секторам економіки підготувати працівника відповідно до власних вимог і, що не менш важливо, підвищити якість освіти в Україні.

Дуальна форма є не надто поширена порівняно з іншими формами здобуття освіти. Також зауважимо, що вона частіше трапляється в закладах професійної освіти, ніж у закладах вищої освіти.

Аналіз законодавчо-нормативної бази показав, що основним документами регулювання, функціонування та забезпечення дуальної освіти в Україні є такі:

- Закон України «Про освіту» [3];
- Закон України «Про вищу освіту» [1];
- Закон України «Про фахову передвищу освіту» [5];
- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» [4];
- Наказ МОН України «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти» [2];
- Наказ МОН України «Щодо запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» [6].

Водночас на рівні організацій, діяльність яких пов'язана із освітньою сферою (наприклад, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти), та на рівні закладів освіти є документально-нормативне забезпечення функціонування та реалізації дуальної форми здобуття освіти. Також можуть бути створені відповідні підрозділи для забезпечення вказаної форми.

З огляду на ретроспективу затвердження законодавчо-нормативних документів дуальна форма здобуття освіти в Україні ще тільки починає впроваджуватись. Позитивною детермінантою її поширення є переваги імплементації дуальної освіти для всіх стейкхолдерів в аспекті надання та отримання освітніх послуг (здобувачі, заклади освіти, роботодавці).

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. №1556-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2019 р. №1551 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20#Text>

3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 р. № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text>

5. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 р. № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>

6. Щодо запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.10.2019 р. № 1296. URL: <https://cutt.ly/qCA4p6M>

Олександр Ямковий,
*кандидат педагогічних наук,
заступник директора
з навчально-виробничої роботи
ВСП «Фаховий коледж інформаційних
технологій та землевпорядкування
Національного авіаційного університету»*

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Спрямованість освітнього процесу на відповідність вимогам сучасного виробництва – одна з основних умов підготовки висококваліфікованих фахівців будь-якої галузі народного господарства. Тому шлях розв’язання багатьох проблем, що виникають у процесі професійної підготовки фахівців, сьогодні вбачають у соціальному партнерстві.

Соціальне партнерство в професійній освіті розуміється як особливий тип взаємодії закладів освіти із суб’єктами та інститутами ринку праці, державними і місцевими органами влади, громадськими організаціями, націлене на максимальне узгодження і реалізацію інтересів усіх учасників цього процесу.

Концепція партнерства закладу освіти передбачає здійснення постійного пошуку нових ресурсів для задоволення освітніх потреб здобувачів освіти,

запровадження інновацій, розроблення проєктів та програм, що враховують інтереси закладу і є корисними для соціального розвитку партнерів.

В основі соціального партнерства освіти та бізнесу лежать такі принципи: рівноправність сторін; повага й урахування інтересів сторін; зацікавленість сторін в участі в договірних відносинах; сприяння держави в зміцненні й розвитку соціального партнерства на демократичній основі; дотримання сторонами і їхніми представниками законів та інших нормативних правових актів; повноправність представників сторін; воля вибору під час обговорення питань, що входять до сфери праці; добровільність прийняття сторонами на себе зобов'язань; реальність зобов'язань, прийнятих на себе сторонами; обов'язковість виконання колективних договорів, угод; контроль за виконанням прийнятих колективних договорів, угод; відповідальність сторін, їх представників за невиконання колективних договорів, угод [3, с. 15].

Однак розвитку партнерства бізнесу та закладів освіти в Україні заважає ціла низка бар'єрів для ефективної співпраці. Зокрема, на думку представників навчальних закладів, основними перешкодами співпраці з роботодавцями є: недостатня поінформованість бізнесу про можливості співпраці з навчальним закладом; орієнтованість бізнесу лише на швидке отримання прибутку; складність узгодження правових аспектів інтелектуальної власності; проблеми конфіденційності інформації; не розуміння бізнесом реалій і умов роботи навчального закладу.

На думку представників бізнесу, перешкодами для налагодження співпраці з навчальними закладами є: нерозуміння навчальними закладами реалій бізнес світу; бюрократичність навчальних закладів; недостатня поінформованість про можливості співпраці з навчальними закладами; відсутність у вузів власних ресурсів для розвитку партнерства [1, с. 11–12].

Ураховуючи вимоги сьогодення щодо підготовки фахівців, вважаємо, що одним з основних завдань діяльності закладу освіти має стати активне залучення соціальних партнерів до навчального процесу. Саме налагодження взаємовигідного партнерства з роботодавцями дозволить закладу освіти

залучити додаткові ресурси (як фінансові, так і матеріальні) для свого розвитку.

Сьогодні перспективними напрямками діяльності роботодавців із закладами освіти щодо вдосконалення змісту освіти є такі:

- заклади освіти спільно з роботодавцями розробляють або узгоджують навчальні плани і програми для професійної підготовки фахівців, включаючи в навчальні плани і програми вивчення нової техніки, сучасних виробничих технологій підприємств, роботу студентів під час виробничої практики;

- провідні викладачі спеціальних дисциплін залучаються до роботи в технічних нарадах підприємств з метою використання виробничих показників і рівня технічної оснащеності підприємства в дипломних проєктах студентів. Надаються можливості стажування викладачів спеціальних дисциплін на підприємствах-роботодавцях;

- здійснюється постійний обмін інформацією між партнерами шляхом проведення конференцій, засідань методичних рад «підприємство – заклад освіти»;

- студенти забезпечуються виробничою практикою, а випускники – працевлаштуванням;

- підприємства беруть участь в матеріально-технічному забезпеченні, зміцненні навчально-лабораторної бази навчального закладу;

- підприємствами надаються матеріали та завдання для підготовки студентами реальних дипломних проєктів та науково-дослідницьких робіт;

- участь у підготовці та проведенні спільних заходів (науково-практичні конференції, урочисті вечори, анкетування, виготовлення буклетів тощо) [2, с. 216–217].

Найбільш поширена форма взаємодії закладів освіти та роботодавців – проходження практики студентами на базі підприємства, компанії чи установи. У такий спосіб роботодавці за наявності вакансій мають змогу обрати студентів з огляду на майбутнє їх працевлаштування. Тому після

закінчення терміну практики, як правило, більшість студентів за наявності вакансії влаштовується на постійне місце роботи.

Останнім часом набувають поширення специфічні форми залучення роботодавців до навчального процесу, які можуть мати як короткостроковий характер, так і бути побудовані на довготривалому співробітництві. Наприклад, щоб надати навчальному процесу практичного характеру деякі навчальні заклади залучають для проведення деяких лекцій чи видів практик представників компаній, підприємств, установ тощо. Відповідно, роботодавці у такий спосіб можуть представити себе студентам. Відзначимо, що залучення роботодавців до навчального процесу дає можливість студентам отримати інформацію щодо сучасних технологій чи тенденцій розвитку тієї чи іншої галузі; урізноманітнити навчальний процес; поєднати теорію та практику. Цілком очевидно, що підготувати сучасного фахівця неможливо у відриві від реального виробництва, без забезпечення можливості хоча б ознайомити студентів з новітнім обладнанням чи технологіями. Однак така співпраця вимагає певних витрат (наприклад, часу, фінансів тощо), які не кожна зі сторін може собі дозволити.

Отже, соціальне партнерство є потужним засобом підвищення якості освіти та основною формою взаємодії закладів освіти з сучасним виробництвом. Тому на даному етапі і закладам освіти, і роботодавцям необхідно не тільки підтримувати нинішні форми співпраці, а й здійснювати пошук нових форм, спрямованих на підготовку висококваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел

1. Зінченко А., Саприкіна М., Янковська О., Вінніков О. Якісна вища освіта: роль партнерств. Київ, 2013. 20 с.
2. Каленський А. А., Лузан П. Г., Ваніна Н. М., Пашенко Т. М., Кравець С. Г., Пятничук Т. В. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монографія. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.
3. Молчанова А. О. Соціальне партнерство в діяльності ПТНЗ: конспект лекції з курсу підвищення кваліфікації для керівників професійно-технічних навчальних закладів за очно-дистанційною формою навчання. Київ: ТОК, 2007. 44 с.

Ірина Булах,
*викладач вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист
ВСП «Уманський фаховий коледж
технологій та бізнесу УНУС»
(м. Умань, Україна)*

ДУАЛЬНА ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО ПОЄДНАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Сучасні процеси на ринку праці диктують суттєві зміни в освіті. Для економіки країни загалом та лідерів бізнесових структур зокрема є важливим рівень готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності. Час вимагає від випускників ЗВО вміння продемонструвати роботодавцеві як високий рівень теоретичної підготовки, так і належне володіння практичними вміннями та навичками. Ефективність реформування системи вищої освіти залежить від забезпечення закладом освіти швидкої мобільної переорієнтації на відповідність освітнього процесу професійним потребам тієї чи іншої галузі.

У сучасному закладі освіти навчання має бути спрямованим на формування особистості майбутнього фахівця, виховання готовності до вирішення нестандартних професійних задач, підвищення рівня соціальної та фахової мобільності, професійної відповідальності.

Тож практична підготовка є, безумовно, ваговою складовою освітнього процесу. Дуальна освіта є актуальною педагогічною проблемою в контексті сучасних вимог до фахівця. У зв'язку із цим підкреслюється принципово важливий момент щодо сформованості готовності педагогічного (науково-педагогічного) колективу закладу до новацій в освітньому процесі, орієнтованих на зміну потреб роботодавців та суспільства в цілому. Вибудовуючи сприятливе освітнє середовище підготовки майбутніх професіоналів, дуальна форма навчання є однією з умов його організації.

Головним завданням закладів вищої освіти є формування професійної компетентності майбутніх фахівців відповідно до вимог сьогодення та

розвиток соціально активної особистості майбутнього керівника певної ланки управлінської вертикалі. Дуальна освіта покликана вирішити проблеми, серед яких: невпевненість випускників щодо подальшої роботи за фахом, невідповідність професійної підготовки випускника ЗВО вимогам роботодавця, недостатній досвід самостійної діяльності за фахом.

«У період ринкової трансформації економіки та масовізації вищої освіти відбулось знецінення традицій практичної підготовки здобувачів освіти, поширились імітація та фальсифікація практики, чимало організацій взагалі відмовились працювати зі студентами, посиляючись на збереження комерційної таємниці або складні конкурентні обставини» (Закон України «Про освіту») [2, с. 24].

Невідкладною проблемою сучасності є невідповідність матеріальної бази закладів освіти тенденціям удосконалення сучасного виробництва. Наведені погляди, безумовно, підводять до висновку, що «мало не повсюдними є ситуації, коли підприємство не може інтегрувати випускника вишу, бо на практиці його знання і навички «відірвані» від реальних потреб», як зазначає О. Бегма [1, с. 41].

Однак за умови впровадження до освітнього процесу закладу вищої освіти дуальної освіти в цілому чи її окремих елементів окреслені проблеми не будуть розглядатися як перепони на шляху до отримання якісної освіти. Державно-приватне партнерство ЗВО з виробництвом і бізнес-структурами – це система, що об'єднує зусилля щодо забезпечення для здобувачів освіти її якості. В Україні дуальна освіта здійснює лише перші кроки на шляху до системного партнерства виробничих підрозділів та закладів освіти. Саме тому в нагоді може стати досвід інших країн у цьому напрямі.

В Україні дуальна освіта як інноваційна форма підготовки фахівців у ЗВО є можливою на основі реалізації таких нормативних документів: законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про зайнятість населення», Кодексу законів про працю України, Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, з урахуванням постанови Кабінету

Міністрів України «Про затвердження Порядку укладання договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях і Типової форми договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях» та ін.

Дуальні освітні програми є одним зі стратегічних напрямів модернізації вищої освіти. Вони збільшують шанси вищої освіти на успішне функціонування та розвиток в умовах мінливості ринку освітніх послуг. К. Яковенко вважає, що дуальна освіта сприяє більш глибокому та різнобічному професійному розвитку студентів, що підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці [3, с. 14].

У Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти «важливим є створення умов для поєднання роботи з навчанням як у форматі здобуття освіти за вечірньою або заочною формами навчання, так й у форматі практичної підготовки здобувачів вищої освіти денної форми навчання та здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти на робочих місцях» [4, с. 28].

Забезпечення високого рівня кваліфікації випускників є обов'язковим першочерговим завданням будь-якого рівня освіти. Завдання дуальної освіти – вирішення кадрових питань виробництва і закладів освіти. Набуті у ЗВО знання студент має можливість поглибити та закріпити на виробництві, чітко розуміючи посадові обов'язки та вимоги, висунуті в трудовому договорі.

Для України впровадження дуальної форми освіти є одним з перспективних напрямів розвитку ЗВО, сфери вищої та технічної освіти. Вивчення досвіду європейських країн у цій галузі слугуватиме якісній підготовці кваліфікованих фахівців у нашій державі. У Законі України «Про освіту» зазначено, що «основними формами здобуття освіти є: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві)); «дуальна».

Дуальна форма здобуття освіти – це спосіб її отримання, який поєднує навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах, організаціях на основі договору задля здобуття певного фаху. Здобувачі освіти, перебуваючи в стінах навчальних закладів, мають оптимальну можливість отримати певну фінансову самостійність, адаптуватись до умов професійної діяльності. Дуальну форму навчання мають право обирати здобувачі освіти, які навчаються за денною або іншими формами здобуття освіти та виявили бажання і пройшли відбір у роботодавця. Зі здобувачем освіти укладається тристороння угода: із закладом освіти та роботодавцем щодо навчання за дуальною формою здобуття освіти [5, с. 8].

Для того, щоб реалізувати головні постулати дуального навчання, необхідна готовність суспільства. Дуальна система покликана стати одним із найефективніших способів узгодження принципів вищої та професійної освіти в Україні. Дуальна форма навчання фахівців у ЗВО сприятиме підвищенню рівня мотивації до навчання здобувачів освіти; спонукатиме до системного перегляду освітніх програм із залученням роботодавців, працівників виробничої сфери з метою приведення у відповідність до інновацій виробництва; наближенню набутих випускником професійних компетенцій до вимог ринку праці через залучення роботодавців до організації освітнього процесу; зайнятості молоді; можливості навчання під час професійної діяльності; забезпеченню випускників робочими місцями. Здобувачі освіти, роботодавці та заклад освіти є рівноправними партнерами організації освітнього процесу професійної підготовки майбутнього фахівця. Усвідомлення партнерами своєї рівноправності в цьому напрямі має стати запорукою успішної співпраці зацікавлених сторін.

Імпульсивність сучасних здобувачів освіти не завжди будується на глибокій допитливості. Обґрунтований баланс теорії й практики в освітньому процесі скорочує термін адаптації до професійної діяльності. Дуальні освітні програми – новий стратегічний напрям модернізації вищої освіти.

Не викликає сумніву, що дуальна форма навчання як умова організації ефективного навчання в контексті сучасних вимог до професійної підготовки на часі. Конкурентоспроможність фахівця на ринку праці забезпечується високим рівнем сформованості саме професійної компетентності, його готовності до самостійної професійної діяльності. Використання дуальної форми навчання сприятиме підвищенню якості професійної підготовки фахівців, переходу на якісно новий рівень їх навчання у ЗВО.

Грунтовного наукового дослідження потребують методи, форми, технології здобуття дуальної освіти в Україні. Подальші дослідження передбачають розроблення моделі формування професійної компетентності фахівців в умовах дуальної форми навчання.

Список використаних джерел

1. Бегма О. На виробництво – вже підготовленим. *Сільські вісті*. Київ, 2018. № 15. URL: <http://www.silskivisti.kiev.ua/19562/index.php?n=38199>.
2. Дуальна освіта – ключовий пріоритет українських роботодавців. Федерація роботодавців України. URL: <http://fru.ua/ua/media-center/archive/dualnaosvita-kliuchovyi-priorytet-ukrainskykh-robotodavtsiv>.
3. Ковтун О., Сидоренко С. Незалежне оцінювання якості освітніх послуг здобувачами вищої освіти: досвід та перспективи. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. 2018. № 12. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/12910/17770>.
4. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80/print>.
5. Кримчак Л. Ю. Система дуальної освіти як умова якісної підготовки конкурентоспроможних професіоналів до ринку праці в Україні. 2019. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/11/part_2/20.pdf.

Вячеслав Чалий,
*завідувач відділення агроінженерії,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
ВСП «Глухівський агротехнічний фаховий
коледж Сумського НАУ»
(м. Глухів, Україна)*
Євгеній Авраменко,
*голова циклової комісії агроінженерних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії
ВСП «Глухівський агротехнічний фаховий
коледж Сумського НАУ»
(м. Глухів, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ТА СПЕЦИФІКА ВПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

Одним із чинників конкурентоспроможності кожної країни є кадровий потенціал. Від того, наскільки якісно та сучасно відбувається підготовка кадрів, залежить майбутній розвиток країни, ті реформи, які будуть запроваджуватися, та ті результати, яких можна досягнути в майбутньому. Відповідно, у сучасних умовах глобалізаційних викликів питанню освіти приділяють значну увагу в кожній країні та намагаються застосовувати всі прогресивні методи навчання. Одним з таких методів є дуальна система навчання, яка стрімко поширюється та є популярною в багатьох країнах світу.

Концепції дуальної системи навчання були введені в педагогічну термінологію в середині 60-х років минулого століття в Німеччині з метою поглиблення практичної складової навчального процесу та надання абітурієнтам виробничих навичок. Дуальна система передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфер, коли отримані теоретичні знання підтверджуються практичними навичками на виробництві [5]. Ураховуючи актуальність трансформації системи освіти та необхідність її пристосування до сучасних викликів, значна кількість наукових досліджень присвячені питанням дуальної освіти, її перевагам та можливості запровадження. Так, І. Бойчевська досліджувала роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді у Німеччині [1]. М. Дрозач вивчав розвиток професійного

навчання кадрів на виробництві в контексті зарубіжного досвіду [3]. А. Дроздова аналізувала світовий досвід професійного навчання і розвитку персоналу [4]. Основні вектори щодо особливостей та специфіки впровадження дуальної освіти в українських реаліях відображені у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [7] та у проєкті Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти [8]. С. Соловійова досліджувала європейський досвід запровадження дуальної освіти [9]. Водночас значна кількість питань залишається дискусійною. Наразі вітчизняним вишам, ураховуючи їх фінансовий стан та наявні реформи в освітній сфері, важко швидко пристосовувати до нових викликів, це потребує певного часу. Тож це є перспективним напрямом.

В умовах сучасної інтенсифікації виробництва компанії мають гостру нестачу кваліфікованих працівників, які здатні швидко навчатися та адаптуватися до змін внутрішнього та зовнішнього середовища. Частково проблеми практичного навчання вирішує дуальна система навчання. Відносно світових рейтингів Україна – надзвичайно освічена країна, яка посідає четверте місце у світі за кількістю громадян із вищою освітою. Однак за якістю підготовки персоналу в компаніях та організаціях ми 94-ті. Роботодавці зазначають, що наявність диплома, в тому числі з відзнакою, не завжди свідчить про високий рівень практичної підготовки та готовність відразу працювати [2]. При цьому вони готові брати участь у навчанні студентів та формувати майбутній кадровий резерв для власних підприємств, тобто розвивати дуальну освіту.

В Україні дуальна освіта починає реалізовуватися як у старших класах школи, так і у вишах. Так, у 2015 році за ініціативи ГО «Фундація розвитку інновацій» та підтримки МОН України в старших класах реалізується проєкт «Школяр-програміст». Ураховуючи сучасні глобальні виклики, а саме значний розвиток інформаційних систем, діджиталізацію та автоматизацію виробничих процесів, актуальним наразі є поширення дуальної системи навчання в ІТ-секторі. Так, з 2016 року до проєкту дуальної освіти долучились

освітня платформа «SmartMe University» та Дніпровський міський відділ освіти із проектом «Дніпро ІТ-школа» [6].

Дуальна система навчання дозволяє студентам отримувати теоретичні навички та брати участь у певних виробничих процесах конкретного підприємства. Оскільки студенти залучені до повсякденного життя компанії, їм легше призначати завдання відповідно до їх здібностей і пропонувати практичний досвід з самого початку. Незалежно від того, в якій сфері вони закінчують своє навчання, вони будуть випробувані в реальному робочому середовищі. Крім того, після завершення навчання підприємство може отримати співробітника, який знає виробничий процес. Для студентів ще одним плюсом є те, що вони можуть заробляти гроші під час навчання. Зрештою, система подвійної освіти може надати ринку висококваліфікованих працівників, які мають достатній теоретичний та практичний рівень підготовки.

Аналізуючи стан запровадження дуальної освіти в Україні, слід зауважити, що в цьому напрямі у нас уже є деякі напрацювання та здобутки, але багато чого ще потрібно досягнути. У вітчизняних вишах є досвід проходження студентами практики на підприємствах, де вони мають практично закріпити отримані навички. Водночас у багатьох випадках ця практика є лише формальною. Відповідно є значна кількість нарікань від підприємств щодо низької практичної підготовки випускників вітчизняних вишів.

При реалізації дуальної освіти є різні правила, яких необхідно дотримуватися. Наразі потрібно орієнтуватися на надання студентам широкого кола завдань, щоб вони могли адаптуватися до різних середовищ і світу, який швидко і безперервно змінюється.

Актуальним для України є запровадження європейського досвіду дуальної освіти. Один із способів підготовки до майбутньої професії в країнах-членах ЄС – це програма подвійного професійного навчання, дуальна система навчання. Такі програми пропонують багато можливостей для

навчання на робочому місці і досвіду роботи. Програми зазвичай тривають від двох до трьох з половиною років і містять як теоретичні, так і практичні елементи. Студенти проводять один або два дні на тиждень або кілька тижнів одночасно в професійно-технічному училищі, де вони отримують теоретичні знання, які знадобляться в майбутньому. Решту часу студенти проводять в компанії. Там вони можуть застосувати отримані знання на практиці. Вони дізнаються, чим займається компанія, як вона працює, отримують відповідь для себе чи зможуть працювати там після завершення навчання.

У країнах-членах ЄС студенти, що проходять програму професійної підготовки, отримують щомісячну зарплату від компанії, в якій вони працюють. У середньому стажист може заробляти до 900 євро. Залежно від професії і регіону зарплата може бути вищою або нижчою. Заробітна плата, яку студенти отримують при стажуванні, збільшується з кожним роком навчання. Частина вашої заробітної плати вираховується для внесків соціального забезпечення. Програми подвійної підготовки зазвичай починаються з 1 серпня або 1 вересня кожного року. Вони включають навчання на робочому місці в компанії і заняття в професійно-технічному училищі. Близько двох третин занять присвячено предметам, які важливі для майбутньої професії. Слід зазначити, що економічний розвиток європейських країн доводить ефективність такої системи освіти.

Дуальна система навчання дозволяє студентам отримувати теоретичні навички та брати участь у певних виробничих процесах конкретного підприємства. Таке поєднання теорії та практики дає реальний старт у роботі: на той час, як студент закінчить навчання у нього будуть не тільки необхідні технічні знання, а й практичний досвід роботи. Перспективи працевлаштування для студентів, які закінчили програму подвійної професійної освіти, дуже хороші. Це одна з причин, по якій цей вид навчання дуже популярний серед молодих європейців: близько двох третин усіх учнів, які закінчують школу, продовжують навчання за програмою професійної підготовки.

Наразі досить рано оцінювати результати впровадження дуальної освіти в Україні. Лише деякі виші її запроваджують та починають переважно з окремих спеціальностей. Оскільки ця програма ще досить молода, зараз зарано робити якісь висновки. Водночас ця тенденція поширюється. Нині на підприємствах працює досить високий відсоток випускників, які раніше там стажувалися за системою дуальної освіти.

Список використаних джерел

1. Бойчевська І. Б. Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді у Німеччині. *Порівняльно-педагогічні студії*. Вип. 2. Умань: ПП Жовтий О.О., 2009. С. 68–74.
2. Вчитися на роботі: як працюватиме дуальна освіта в Україні URL: <https://uain.press/articles/vchytysya-na-roboti-yak-zapratsyuye-dualna-osvita-v-ukrayini-943921>
3. Дрозач М. І. Розвиток професійного навчання кадрів на виробництві в контексті зарубіжного досвіду. *Наука та інновації*. 2008. № 3. Т. 4. С. 88–94.
4. Дроздова А. О. Світовий досвід професійного навчання і розвитку персоналу. *Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери*: матеріали X міжнар. наук.-теорет. конф. молодих учених і студентів. Донецьк: ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», 2012. Т. 1. С. 94–96.
5. Дуальна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/dualna-osvita>
6. Дуальна освіта: як втримати ІТ-мізки в Україні. URL: <https://dou.ua/lenta/columns/dual-education-in-ukraine/>
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <http://osvita.ua/legislation/other/36322/>
8. Проєкт Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL: <https://mon.gov.ua/en/news/usi-novivni-povidomlennya-2017-11-21-v-rozdiligrromadske-obgovorennya-rozmishheno-proekt-konczepczyi-pidgotovki-faxivczivza-dual>
9. Соловьева С. В. Дуальная система профессионального образования в Германии. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. Серия: Социальные науки*. 2013. № 4 (32). С. 95–99.

Антон Гребеник,
*аспірант Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка,
(м. Глухів, Україна)*

ДУАЛЬНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ЯК УМОВА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

Роль транспортної галузі в розвитку національної економіки беззаперечна. Варто зазначити, що своєчасність та ефективність її роботи залежить від багатьох факторів. На нашу думку, серед головних – високий рівень професійної підготовки працівників.

К. Гляненко зазначає, що якість професійної підготовки майбутніх фахівців транспортної галузі залежить від успішності реалізації трьох взаємозв'язаних напрямів, а саме: формування професійних знань майбутніх фахівців; необхідної системи професійних умінь на основі розв'язання типових завдань; професіоналізму, компетентності майбутнього фахівця, досвіду професійної діяльності на основі комплексу вмінь [2]. Переконані, що правильний шлях розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту – це рух уперед, нові моделі партнерських стосунків між закладами освіти та роботодавцями галузі.

Слід наголосити, що ретельне вивчення можливих траєкторій організації освітнього процесу дало змогу виокремити дуальну форму здобуття освіти як затребувану сьогоденням. Це не лише мотивація до підвищення власного професійного рівня чи бажання отримати гідну грошову винагороду за свою працю, а й можливість мати бажане робоче місце та бути добре підготовленим до відповідних умов виконання професійних завдань. Це входження в трудовий колектив планово та без стресу.

Наше дослідження окресленого питання свідчить про те, що дуальна форма здобуття освіти є актуальною сьогодні. Заклади вищої освіти, які готують фахівців транспортної галузі, не є винятком. У тимчасовому

положенні (далі – Положення) про проведення експерименту із запровадження елементів дуальної форми здобуття вищої освіти в Українському державному університеті залізничного транспорту зазначено, що «метою проведення експерименту є визначення можливостей та виявлення раціональних шляхів удосконалення якості вищої освіти ... шляхом поглиблення навчально-виробничих зв'язків із підприємствами роботодавців, збільшення обсягу практичної підготовки здобувачів вищої освіти та інтенсифікації впровадження новітніх досягнень науки і техніки у виробництво» [3]. Окрім Положення, серед внутрішніх документів організації освітнього процесу за дуальною формою навчання необхідно назвати наказ про утворення проєктної групи із запровадження дуальної освіти, облікову картку здобувача вищої освіти за дуальною формою навчання та типову заяву здобувача освіти.

В. Гатченко, описуючи досвід упровадження дуальної форми в освітній процес Державного університету інфраструктури та технологій, зауважує, що «за узгодженням з підприємством-роботодавцем можливе гнучке корегування як відсоткової складової практики та теорії в структурі освітньої програми, так і вміст самого навчання» [1, с. 48]. Зазвичай організацією цього питання в закладах вищої освіти займаються фахівці відділу практичної підготовки, дуальної освіти та сприяння працевлаштуванню студентів і випускників. Науковець зазначає, що «тісний взаємозв'язок виробництва та закладів освіти під час підготовки фахівців-залізничників сприятиме створенню нового покоління випускників, повністю адаптованих до умов виробництва, які мають глибокі теоретичні знання, вміють їх застосовувати під час вирішення практичних завдань в процесі трудової діяльності» [1, с. 50]. На наш погляд, позитивною ознакою цього явища є те, що здобуття освіти саме в такому форматі дає змогу в повному обсязі контролювати виконання узгодженого плану освітньої програми підготовки фахівців для галузі залізничного транспорту в частині практичного навчання.

Неможливо не погодитися, що сучасний ринок праці вимагає перегляду традиційних підходів до освітнього процесу. Нині бізнес цікавить готовність

здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності та їх уміння працювати в команді на високий результат. Отже, дуальна освіта – це якісна підготовка фахівців на робочому місці.

Список використаних джерел

1. Гатченко В. Процес формування компетентностей фахівців залізничної галузі під час впровадження дуальної форми навчання. *Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції «Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми першого року запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої освіти України» (22 жовтня 2020 року)*. Київ, 2020. С. 48–50.

2. Гляненко К. Особливості професійної підготовки викладачів практичного навчання в галузі транспорту. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2018. № 17. С. 157–162.

3. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми першого року запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої освіти України» (22 жовтня 2020 року). Київ, 2020. 112 с.

Олена Жданова-Неділько,
доктор педагогічних наук, професор
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)

Олена Промська,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка,
директорка Сем'янівського НВК
Полтавської міської ради
(м. Полтава, Україна)

EDSAMР ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується ускладненням зовнішнього середовища національної системи освіти, стрімкими суспільними змінами, посиленням конкуренції на світовому ринку освітніх послуг. Визначальними є проблеми інтелектуального освоєння соціального простору та його цінностей, формування інтелектуального капіталу національної

системи освіти, вирішення суперечностей між людиною, суспільством та економікою. Вищезазначене зумовлює появу новітніх підходів до вирішення завдань оптимізації соціального простору, зокрема виявлення раціональних методів використання людських ресурсів, розвитку соціальних процесів на основі людського потенціалу, модернізацію системи освіти на засадах людиноцентризму. Водночас, як наголошує В. Кремень, розвиток системи освіти загалом та окремих освітніх процесів вимагає пошуку нових ресурсів підвищення якості професійної підготовки педагогів, розвитку їхнього творчого потенціалу, що потребує залучення більш потужних та ефективних організаційно-управлінських ресурсів [2, с. 9].

Одним з інноваційних форматів підвищення кваліфікації педагогів, що набуває дедалі більшої популярності у світі та в Україні, є формат EdCamp – конференція, орієнтована на учасників, яку, зазвичай, називають «неконференцією».

Уперше EdCamp був організований у США групою педагогів у травні 2010 року [7]. EdCamp створено на зразок BarCamp – одноденних безкоштовних конференцій, орієнтованих на учасників з основним фокусом на новітні освітні технології, відтак провідною темою для EdCamps є практичні аспекти використання інноваційних дидактичних рішень та інструментів для покращення освітнього середовища.

Для допомоги вчителям та іншим зацікавленим особам, які організовують заходи у форматі EdCamp, у грудні 2011 року було створено Фонд EdCamp. Відтоді було проведено понад 2000 заходів по всьому світу. Як вказує засновник руху Д. Каллахан, бачення EdCamp Фонд EdCamp полягає в тому, щоб сприяти органічному, керованому учасниками професійному розвитку вчителів закладів загальної середньої освіти у всьому світі [6].

Як правило, EdCamp – це серія безкоштовних заходів, побудованих на основі активної участі педагогічної спільноти. Зазвичай, EdCamp триває від 3 до 6 сесій. Одним з унікальних аспектів EdCamps є спосіб вибору тем сесій. Теми обирають учасники, а не комітет, який розглядає пропозиції

сесії. Це забезпечує високий рівень релевантності для учасників, а також також підвищує рівень їх залучення під час сесій. Відтак професійне навчання в умовах «неконференцій» є більш ефективним, оскільки воно узгоджується з потребами та вибором учасників [4].

Модель «неконференцій» EdCamp базується на внутрішній експертизі, використанні цифрових мереж, взаємодії, співпраці та співтворчості учасників, формування їх групового навчального і освітнього досвіду. Модель EdCamp побудована на ідеї, що вчителі можуть вчитися та надихати один одного, вдосконалювати свої професійні навички з метою покращення результатів навчання. Як вказує К. Свонсон, EdCamp надає педагогам стійку модель для навчання, розвитку, спілкування та обміну інформацією: під час зустрічей відбувається обмін досвідом та конкретними освітніми стратегіями, а отже, професійний розвиток створюється «вчителями для вчителів» [7]. Фактично вчителі є тими професіоналами, які використовують аудиторію «неконференції» в якості інноваційної лабораторії спільного навчання. Отже, унікальним аспектом EdCamp є те, що заняття проводять практики, а не теоретики. Відтак учасники гарантовано ознайомлюються із прогресивним освітнім досвідом. Цей тип професійного розвитку дуже цінується педагогами, дозволяє отримати за короткий відрізок часу необхідні навички для вдосконалення начального процесу.

Активності в EdCamp різноманітні та еkleктичні, оскільки вони зумовлені інтересами та досвідом учасників. Більшість сесій – це неформальні бесіди або демонстрації. Багато різних людей зазвичай беруть слово під час заходу, щоб поділитися ідеями, продемонструвати приклади або поставити запитання. Попри спонтанність створення розкладу сесій, тематика заходів «неконференцій» охоплює нагальні питання шкільної практики. Так, актуальними є такі проблеми: «Залучення, взаємоповага та партнерство державних/приватних шкіл», «Дизайн-мислення та інновацій», «Письмо в епоху цифрових технологій», «Формування лідерських якостей», «Як звернути увагу на конфіденційність і цифрову ДНК», «Edcamp: ефективне

навчання вдома» тощо. Опитування зарубіжних учасників засвідчили, що 85 % тих, хто відвідав EdCamp, отримали хороший досвід; 49 % оцінили свій досвід як відмінний; і лише 2 % учасників повідомили, що їхній досвід роботи з EdCamp був негативним [5].

Дослідження науковця Дж. Карпентера виявило такі позитивні аспекти формату EdCamp: 1) участь в EdCamp є позитивним досвідом спільного навчання; 2) свобода переміщення між сесіями; 3) наявність широкої мережі та великої кількості неформальних зв'язків; 4) надання нових перспектив та безлічі інноваційних ідей [3, с. 84].

Сьогодні EdCamp – це більше, ніж просто ідея чи теорія; це міжнародний рух. Модель була відтворена більше, ніж у 50 країн світу. Понад 25 тисяч освітян є учасниками регіональних заходів EdCamp. В Україні цей рух розвивається на громадських засадах у руслі міжнародних тенденцій. Так, ГО «ЕдКемп Україна», засноване 2015 року, об'єднує понад 40 000 освітян, з яких більшість працює в закладах загальної середньої освіти. Як вказано на сайті організації, «у кожній другій школі України є вчителька або вчитель, які належать до спільноти «відповідального вчительства», котрі досліджують системи освіти в Україні та світі, вивчають кращий експертний досвід, розробляють зміни до освітнього законодавства, упроваджують ефективні методики, програми, підходи [1].

Таким чином, EdCamp – це формат заходів професійного розвитку, організований учителями-волонтерами, під час якого педагоги діляться власним досвідом організації навчального процесу в невимушеній атмосфері. Модель EdCamp передбачає структуровані неформальні сесії, під час яких відбуваються дискусії та обмін досвідом зацікавлених учасників. Участь в сесіях Edcamp надає педагогам стійку модель для навчання та розвитку, планування поточних змін у викладанні, спілкування та обміну найкращими практиками. На нашу думку, формат «неконференцій» EdCamp дозволяє гнучко реагувати на сучасні тенденції розвитку освіти, а отже, є ефективним

засобом професійного розвитку педагогів та підготовки їх до роботи в умовах Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Про ГО «ЕдКемп Україна». Хто ми. URL: <https://www.edcamp.ua/pro-ho-edkemp-ukraina/> (дата звернення: 20.09.2022).
2. Теорія та практика управління професійним розвитком науково-педагогічних та педагогічних працівників в умовах трансформаційних змін в освіті: кол. монографія / Є. Р. Чернишова, Л. М. Колосова, Н. В. Любченко, М. Е. Морозова. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 296 с.
3. Carpenter J. P. Unconference professional development: Edcamp participant perceptions and motivations for attendance. *Professional Development in Education*. 2016. № 42. С. 78–99. DOI: 10.1080/19415257.2015.1036303
4. Edcamp: Teachers Take Back Professional Development. *ACDS*. 2014. Vol. 71. № 8. URL: <https://www.ascd.org/el/articles/edcamp-teachers-take-back-professional-development/2014>
5. Lamont Moore. EdCamps: The New Professional Development. *Teachhub*. August 8, 2019. URL: <https://www.teachhub.com/professional-development/2019/08/edcamps-the-new-professional-development/> (дата звернення: 15.09.2022).
6. Madda M. J. How EdCamps Break the Rules of Professional Development. Sep 25, 2013. URL: <https://www.edsurge.com/news/2013-09-25-breaking-the-rules-of-professional-development> (дата звернення: 17.09.2022).
7. Swanson K. Why Edcamp? Edcamps are informal sessions by and for teachers, where anyone can present, and the focus is on collaboration and connections, group expertise, tech tools, and instructional design. URL: <https://www.edutopia.org/blog/why-edcamp-kristen-swanson> (дата звернення: 15.09.2022).

Секція № 6

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Іван Нищак,

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

Василь Звоздяк,

*аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРОЄКТНО-КОНСТРУКТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інноваційна виробнича діяльність, пов'язана із створенням, розробленням та вдосконаленням технічних систем, стає однією з найбільш затребуваних у сучасних соціально-економічних умовах. Для неї характерна новітня методологія проєктно-конструкторської діяльності, що ґрунтується на можливостях сучасних комп'ютерних технологіях тривимірного моделювання. Трансформаційні процеси в галузі обробки інформації, розвиток нових технологій конструювання висувають принципово нові вимоги до змісту, рівня і якості проєктно-конструкторської підготовки майбутнього вчителя технологій.

Аналіз реального стану професійної (зокрема проєктно-конструкторської) підготовки студентів педагогічних ЗВО в умовах інформатизації та комп'ютеризації освітнього процесу виявив інтелектуальну, технічну і навчально-методичну невідповідність традиційних методів, організаційних форм та засобів навчання сучасному рівню інформаційно-технологічного прогресу. Традиційні підходи до навчання проєктуванню не можуть повною мірою забезпечити майбутньому фахівцю необхідний рівень

готовності до проєктно-конструкторської діяльності. У зв'язку із цим постає необхідність у розробленні нових педагогічних моделей, що найбільш повно відображають специфіку формування готовності до проєктно-конструкторської діяльності майбутніх учителів технологій в сучасних умовах, пошуку ефективних шляхів формування готовності студентів до проєктно-конструкторської діяльності, зокрема з використанням засобів комп'ютерної графіки.

Готовність учителя технологій до проєктно-конструкторської діяльності доцільно розуміти як складну особистісно-професійну характеристику фахівця, що включає мотиваційний, праксеологічний, емоційно-вольовий та когнітивно-креативний компоненти [2; 3]. Готовність до проєктно-конструкторської діяльності характеризується цілісністю, взаємопов'язаністю компонентів, наявністю потенціалу, що дає змогу самостійно розв'язувати завдання щодо створення та вдосконалення технічних конструкцій з урахуванням інтелектуалізації та інформатизації виробничих процесів.

Важливою складовою проєктно-конструкторської діяльності має стати інтелектуально-творча діяльність, що базується на єдності та взаємодії системи знань, засвоєних методів конструювання та розвинених на їх основі технічних здібностей [4].

Різні види графічних зображень, графічні способи та методи передавання інформації використовуються в проєктно-конструкторській діяльності фахівця як єдиний та необхідний засіб образного вираження, деталізації та конкретизації технічного задуму [1]. Відтак у системі підготовки студентів до проєктно-конструкторської діяльності домінантною має стати спрямованість на оволодіння графічною мовою – спеціалізованою мовою, що репрезентує знання в галузі техніки.

Список використаних джерел

1. Гедзик А. М. Система підготовки майбутнього вчителя технологій до викладання курсу креслення в загальноосвітніх навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2011. 46 с.

2. Джеджула О. М. Теорія і методика графічної підготовки студентів інженерних спеціальностей вищих навчальних закладів: дис. ... д-ра пед. наук. Тернопіль, 2007. 460 с.

3. Нищак І. Д. Аналіз впливу інженерно-графічної підготовки майбутніх учителів технологій на успішність розв'язання проєктно-технологічних задач. *Педагогічні науки*: зб. наук. праць Полтавського нац. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. Вип. 65. Полтава: ПНПУ, 2016. С. 35–41.

4. Нищак І. Д. Методична система навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій: монографія / за наук. ред. проф. Оршанського Л. В. Дрогобич: ВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2016. 264 с.

Іван Нищак,

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

Дмитро Нищак,

*аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується глибокими економічними та соціальними перетвореннями, що ґрунтуються на широкому використанні досягнень науково-технічного прогресу у всіх сферах людської діяльності. Одним з найбільш важливих чинників прискорення науково-технічного прогресу, автоматизації та інтенсифікації виробництва є широке застосування цифрових технологій.

Система освіти та педагогічна наука мають оперативно реагувати на будь-які трансформаційні зміни в суспільстві. На думку більшості вчених-педагогів, реалізація багатьох завдань, що стоять перед системою освіти на сучасному етапі, неможлива без широкого використання цифрових технологій (цифрових освітніх ресурсів). В умовах прийняття Концепції «Нова українська школа»,

впровадження та використання цифрових освітніх ресурсів стає однією з нагальних потреб освітнього процесу й однією з умов модернізації вітчизняної освітньої галузі.

Використання цифрових технологій (цифрових освітніх ресурсів) у галузі освіти, з одного боку, відкриває широкий простір для творчості суб'єктів освітнього процесу, розширює можливості для успішного розв'язання професійно-орієнтованих та дослідницьких завдань, з іншого – висуває якісно нові вимоги до підготовки педагогічних кадрів, зокрема щодо їх готовності до використання цифрових технологій (цифрових освітніх ресурсів) у професійній діяльності.

Аналіз результатів науково-педагогічних досліджень [1; 2; 3] дав змогу схарактеризувати готовність майбутніх учителів технологій до використання цифрових освітніх ресурсів у професійній діяльності як системну, стійку інтегральну властивість особистості, що зберігає здатність до трансформації і розвитку й знаходить відображення у когнітивній, мотиваційній, емоційно-вольовій, рефлексивній та предметно-практичній сферах.

Серед актуальних проблем формування в майбутніх учителів технологій готовності до застосування цифрових освітніх ресурсів у професійній діяльності необхідно виокремити такі:

– *організаційно-технічні* – недостатність матеріально-технічного потенціалу цифрових технологій для реалізації змісту та забезпечення навчальної взаємодії, пов'язана з труднощами доступу до інтернету, недосконалістю каналів зв'язку та ін.;

– *педагогічні* – значний відрив між потенційними та реальними можливостями цифрових освітніх ресурсів, розроблених на інтуїтивно-емпіричній основі без урахування основних дидактичних принципів;

– *психологічні* – відсутність теоретичних досліджень, спрямованих на вивчення цілого ряду психологічних категорій: інтересів, мотивів, потреб, установок, форм психологічної активності при використанні цифрових освітніх ресурсів у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Необхідність успішного розв'язання означених проблем формування у майбутніх учителів технологій готовності до застосування цифрових освітніх ресурсів у професійній діяльності зумовлена такими чинниками:

– потребою в підвищенні якості професійної підготовки висококваліфікованих учителів для Нової української школи, здатних до активного пошуку, обробки, зберігання, конвертування, тиражування, захисту та передавання інформації навчального призначення;

– необхідністю формування в молодого покоління навичок роботи з цифровими обчислювальними засобами з метою оперативного доступу до необхідної навчальної інформації та її ефективного засвоєння.

Список використаних джерел

1. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку*: матеріали методологічного семінару НАПН України (4 квітня 2019 р.) / за ред. В. Кременя, О. Ляшенка. Київ, 2019. С. 188–197.
2. Макаренко Л. Л. Концепція процесу формування інформаційної культури майбутнього вчителя технологій. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2013. Вип. 42. С. 152–163.
3. Нищак І. Д. Дидактичні можливості інформаційних технологій навчання у процесі інженерно-графічної підготовки студентів. *Вісник Черкаського ун-ту*. 2015. № 26 (359). С. 11–17.

Борис Грудинін,
*доктор педагогічних наук, доцент
кафедри фізики Навчально-наукового інституту
автоматики, енергетики і енергозбереження
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НЕПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ

Однією з глобальних цілей сталого розвитку, затверджених у 2015 році на саміті ООН, є забезпечення всеохопної і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. 5 вересня 2017 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про освіту», яким запроваджено нову систему підвищення кваліфікації, що передбачає збільшення та розширення можливостей педагогічних працівників для вдосконалення педагогічної майстерності та професійного зростання впродовж усього життя.

Модернізуючи систему неперервного професійного розвитку педагогічних працівників, європейські країни постійно коригують задачі, що ставляться перед системою освіти, відповідно до потреб суспільства і здобутків науково-технічного прогресу. Це, у свою чергу, зумовлює зорієнтованість системи освіти в цих країнах на «навчання протягом життя», що передбачає систематичне вдосконалення вчителем свого професійного рівня впродовж усього періоду педагогічної діяльності. Так, у теорії та практиці підготовки педагогів Франції, Німеччині, Австрії й багатьох інших європейських країн активно використовується терміни «навчання і підготовка вчителів під час роботи» (IN-service Education and Training of Teachers – INSET, «неперервний професійний розвиток» (Continuing Professional Development – CPD).

Основними шляхами неперервного професійного розвитку педагогів в європейських країнах є: 1) кваліфікаційні курси з психолого-педагогічної, предметно-дидактичної та іншої підготовки (для вчителів, які починають трудову діяльність в закладі освіти); 2) курси додаткового навчання для дипломованих учителів, яка відповідає їх статутним обов'язкам (для вчителів, програми курсів яких зазнали змін); 3) підвищення кваліфікації для виконання нових функцій у професійній діяльності (директора, вчителя-методиста, викладача-тренера тощо); 4) курси додаткового навчання з метою підготовки до викладання нових предметів або виконання інших функцій, які не можна було передбачити під час первинної педагогічної підготовки [54, с. 5]. Окреслені шляхи неперервного професійного розвитку педагогів в європейських країнах ідентичні змісту післядипломної освіти педагогів в Україні.

Аналіз законодавчої бази та наукових джерел з питань модернізації систему неперервного професійного розвитку педагогічних працівників в Україні уможливив чітке бачення питань, які потребують вирішення найближчим часом, а саме:

1. Удосконалення програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників з урахування різноманіття суб'єктів надання освітніх послуг (заклади вищої освіти, інститути підвищення кваліфікації тощо) щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

2. Створення єдиного інтернет-порталу для висвітлення основних ринкових пропозицій, відповідної статистичної і аналітичної інформації, фінансових потоків тощо.

3. Удосконалення системи освітньої статистики й моніторингу щодо підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що уможливить прийняття виважених управлінських рішень в системі освіти.

4. Стимулювання реалізації творчого потенціалу вчителя шляхом зарахування певної кількості кредитів (годин) з підвищення кваліфікації в разі підготовки ним монографії, підручника / науково-методичного посібника,

документів з охорони прав інтелектуальної власності, статті до видань, що є фаховими з педагогіки або видань, що належать до відповідних міжнародних наукометричних баз тощо.

5. Унесення інноваційних форм у систему підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти, а саме: стажування педагогічних працівників у закладах освіти поза межами свого регіону / країни; активна участь педагогічних кадрів у різноманітних профільних громадських об'єднаннях та робочих групах для вирішення важливих педагогічних питань; робота з коучами (досвідченими методистами) та менторами (особливо на початковому етапі професійної діяльності педагогічного працівника; конференції та семінари в інших закладах системи загальної середньої освіти, а також закладах, які не працюють у галузі освіти (наприклад, семінари з розвитку навичок співпраці, з ризик-менеджменту тощо).

Підсумовуючи, слід зазначити, що впровадження запропонованих вище кроків є вкрай важливим для всієї системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Україні. Альтернативи цим процесам немає, якщо ми зацікавлені в реальному реформуванні системи освіти в Україні відповідно до найкращих світових зразків.

Список використаних джерел

1. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с.

2. Підготовка науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти: зміст, організаційні форми, технології: наук. посіб. / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький та ін.; за наук. ред. Є. Р. Чернишової / Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». Київ: ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2014. 318 с.

3. Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства: монографія; за ред. В. Зінченка. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. 199 с.

Віктор Бурдун,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри технологій
виробництва і професійної освіти
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»
(м. Полтава, Україна)*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Якісні зміни в освіті неможливі без успішного, упевненого у собі, компетентного педагога, який користується загальною повагою та має комфортні умови праці.

Як свідчать численні міжнародні дослідження, особистість вчителя є найважливішою для успішного реформування шкільної системи освіти. Критичним елементом, що уповільнює розвиток освіти, є неефективна система професійної підготовки та перепідготовки вчителів. Існує серйозна невідповідність між потребами та реаліями у професійному зростанні, про що свідчить високий рівень незадоволення національними системами підвищення кваліфікації у різних країнах. Учителі вважають цю систему неефективною; недостатньо інтерактивною; такою, що нав'язується кимось, хто не розуміє їхнього досвіду; неактуальною і застарілою; такою, що не враховує їхнього професійного рівня. Система професійного розвитку вчителів потребує оновлення, що ґрунтується передусім на посиленні співпраці.

У Новій українській школі в умовах педагогіки партнерства та компетентнісного підходу розширюється розуміння підвищення кваліфікації вчителів – від обов'язкових, чітко регламентованих курсів в інститутах післядипломної освіти до навчання впродовж життя, неперервного професійного зростання через спілкування, обмін досвідом у професійних спільнотах та впровадження нових підходів до організації співпраці на шкільному чи міжшкільному рівні. Має збільшитися кількість визнаних системою освіти загальнодержавних моделей професійного зростання,

педагогу потрібне право вибирати місце і спосіб підвищення кваліфікації, визначати власну траєкторію вдосконалення професійних компетентностей [1].

Метою дослідження є визначення сучасних форм і видів професійного зростання вчителів технологій.

Методи дослідження: аналіз нормативних документів, узагальнення педагогічного досвіду.

У затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. «Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» зазначено, що педагогічні і науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свою кваліфікацію. Метою підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників є їх професійний розвиток відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти [2].

Також у цьому положенні вказано, що формами підвищення кваліфікації є інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці, на виробництві тощо.

Основними видами підвищення кваліфікації є: навчання за програмою підвищення кваліфікації; стажування; участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо [2].

Виходячи з положень «Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» і задекларованій у проєкті «Нова українська школа» стратегії професійного розвитку вчителів, розглянемо, які ж форми і види підвищення кваліфікацій можуть обрати саме вчителі технологій.

Педагоги можуть самостійно обирати форми, види, напрями та суб'єктів надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації.

Суб'єктом підвищення кваліфікації може бути заклад освіти (його структурний підрозділ), наукова установа, інша юридична чи фізична особа, у

тому числі фізична особа-підприємець, що надає освітні послуги з підвищення кваліфікації педагогічним працівникам.

Результати підвищення кваліфікації в суб'єктів підвищення кваліфікації, що мають ліцензію на підвищення кваліфікації або провадять освітню діяльність за акредитованою освітньою програмою, не потребують окремого визнання чи підтвердження [2].

Процедуру проходження курсів підвищення кваліфікації в інститутах післядипломної освіти і в педагогічних університетах всі добре знають. Цей варіант буде зручним і керівникам ЗЗСО, адже вчителі після успішного проходження курсів привезуть свідоцтво державного зразку з печаткою.

Ми ж розглянемо інші форми і види професійного розвитку, якими можуть скористатись учителі, а саме вчителі технологій.

Результати підвищення кваліфікації в неакредитованих суб'єктів підвищення кваліфікації визнаються рішенням педагогічної ради відповідного ЗЗСО. Також педагогічна рада ЗЗСО встановлює порядок визнання результатів підвищення кваліфікації вчителів.

До формальних моделей професійного зростання вчителів технологій можуть увійти такі види (офлайн і онлайн), як:

- участь у літніх школах;
- участь у конференціях, семінарах, вебінарах, практикумах;
- проходження курсів (наприклад, комп'ютерного моделювання);
- участь у тренінгах (наприклад, з педагогічної майстерності, професійного вигорання тощо);
- майстер-класи (наприклад, з різних видів сучасного декоративно-ужиткового мистецтва);
- перегляд і аналіз уроків інших учителів технологій;
- обмін досвідом на методичних об'єднаннях вчителів технологій;
- самоосвіта та ін.

Такі заходи, зазвичай, проходять поза межами плану підвищення кваліфікації ЗЗСО, але можуть бути визнані як підвищення кваліфікації.

Процедура зарахування цих видів діяльності, їх результатів та обсяг підвищення кваліфікації вчителів визначаються педагогічними радами відповідних ЗЗСО.

Обсяг такого підвищення кваліфікації визначається відповідно до його фактичної тривалості в годинах (без урахування самостійної (позааудиторної) роботи), але не більше ніж 30 годин на рік. Один день зараховується максимум у 6 годин.

Учитель протягом одного місяця після завершення підвищення кваліфікації подає до педагогічної ради ЗЗСО клопотання про визнання результатів підвищення кваліфікації та документ про проходження підвищення кваліфікації (якщо він надавався).

У разі відсутності документа про підвищення кваліфікації, або якщо вона відбувалась шляхом інформальної освіти (самоосвіти) замість документа про підвищення кваліфікації вчитель технологій може подати звіт про результати підвищення кваліфікації або творчу роботу, персональне розроблення електронного освітнього ресурсу, що виконані в процесі (за результатами) підвищення кваліфікації та оприлюднені на вебсайті закладу освіти та/ або в електронному портфоліо педагогічного працівника. Форму звіту визначає відповідний ЗЗСО.

Клопотання протягом місяця з дня його подання розглядається на засіданні педагогічної ради ЗЗСО.

Для визнання результатів підвищення кваліфікації педагогічна рада повинна заслухати вчителя щодо результатів підвищення кваліфікації та прийняти рішення про визнання або невизнання результатів підвищення кваліфікації.

Керівнику і педагогічній раді відповідного ЗЗСО необхідно звертати увагу не стільки на документи про підвищення кваліфікації, скільки на набуті вчителем нові компетенції, удосконалені практичні навички. Керівництву ЗЗСО, на наш погляд, буде більш корисно, якщо вчитель технологій після переглянутих ним в інтернеті майстер-класів навчиться нових технологій

обробки або перетворення матеріалів і застосує їх у навчальному процесі; після засвоєння нових інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій запровадить щось нове в навчальний процес викладання технологій; дізнається про нові проекти та об'єкти праці або нові методики викладання під час відвідування методичного семінару вчителів технологій і також застосує ці новації на уроках, які він проводить.

Таким чином, забезпечення вчителям права обирати різні форми і види підвищення своєї кваліфікації, сприяння цьому керівництва ЗЗСО, посилення співпраці між учителями задля ефективного професійного розвитку сприятиме якійсній освіті.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 26.09.2022).
2. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.09.2022).

Наталія Ваніна,
*кандидат економічних наук, доцент,
науковий співробітник лабораторії
науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ У ВОЄННИЙ І ПОВОЄННИЙ ЧАСИ

Війна змінила плани переважної більшості українських педагогічних працівників освіти. Кожному довелося рятуватися від фізичної небезпеки, а вже після цього оговтуватися та намагатися пов'язати нові реалії зі старим життям.

Сьогодні в Україні складається унікальна ситуація, пов'язана із введенням у суспільну свідомість нових уявлень про загальні проблеми розвитку освіти. У цих умовах і визначається особлива місія сучасного педагогічного працівника – сприяти соціальній стабільності та прогресу, відновленню та розвитку культурного та кадрового потенціалу країни у повоєнний час за допомогою гармонізації відносин у макро-, мезо- та мікросоціумах. Але для цього потрібно прагнути гармонізації передусім провідних орієнтирів, цінностей, парадигм, тенденцій розвитку «освітнього поля» – у цьому проблема визначення стратегічних орієнтирів післявоєнної освіти.

Однак цей процес не вільний від деяких труднощів і характеризується такими особливостями:

- по-перше, відсутнє уявлення про те, яка система миследіяльності може стати провідною та визначати розвиток інших сфер та систем (бізнес, промисловість чи освіта);

- по-друге, відсутнє замовлення на тип освіти, необхідне для еволюціонування українського суспільства;

- по-третє, відсутнє розуміння того, в якому стані виявиться фахова передвища освіта після війни.

Зміни у фаховій передвищій освіті – результат зміни змісту суспільного буття та свідомості. Слідом за цими змінами відбувається зміна традиційних вимог до педагогічного працівника – активного носія сучасної освіти. Він повинен уміти керувати освітніми та виховними процесами, проєктувати і реалізувати на практиці освітні ситуації нового типу, що розвиваються; має бути орієнтований насамперед на розвиток людських здібностей, а не лише на трансляцію традиційних знань, умінь та навичок; він не повинен бути лише носієм сукупності наукових знань і їх передавання, тобто має виступати суб'єктом освітньої діяльності.

Професійне становлення реалізується через використання сукупності розгорнутих у часі прийомів соціального за своїм характером та

індивідуалізованим за формою впливу на особистість здобувача освіти, включення цієї людини до різноманітних видів діяльності (пізнавальної, професійної та ін.). Види діяльності, що використовуються в професійному становленні особистості, спрямовані на формування системи професійно необхідних якостей, форм професійної поведінки та індивідуальних способів виконання складових змісту професійної діяльності.

Дослідники мають рацію, вказуючи, що професійне становлення – це поетапний динамічний безперервний прогресивний процес і результат формування, розвитку, саморозвитку й самовдосконалення особистості, що дозволяє їй відповідати постійно змінюваним вимогами професійно-педагогічної діяльності та забезпечує її успішне здійснення. Досить часто процес професійного становлення ототожнюють з розвитком [1].

Результатом професійного розвитку педагогічного працівника є освіченість, що має кілька рівнів. Перший рівень освіченості – грамотність. «Грамотність – це ступінь знання законів і правил рідної мови, це вміння користуватися цими знаннями для висловлювання своєї думки в усному та писемному мовленні. Грамотність – це не тільки вміння добре писати, ми маємо відходити від того спрощеного розуміння» [3]. Уже це пов'язує їх, з одного боку, з досягнутим суспільством рівнем розвитку, з іншого – з постійною зміною меж грамотності. Якщо сто років тому в певних випадках було достатньо якогось ступеня грамотності, то сьогодні йдеться про складніші її форми (наприклад, комп'ютерна грамотність).

Другий рівень освіченості – функціональна грамотність, що має багато форм прояву (письмова, комп'ютерна, масмедійна, математична, знакова, політична тощо). Функціональна грамотність має кілька ознак: готовність до підвищення рівня освіченості; здатність до вибору професії, орієнтації в політичному житті суспільства; готовність до життя в сучасному світі; здатність до комунікативної діяльності в незнайомому середовищі.

Третій рівень освіченості – компетентність. Вона розглядається як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через

знання, уміння, морально-етичні цінності та інші особистісні якості [2]. Компетентність можна визначити як рівень освіченості, яка характеризується здатністю вирішувати завдання в різних сферах життєдіяльності на основі глибоких спеціальних теоретичних знань.

Аналіз професійної діяльності на високому рівні говорить про наявність трьох рівнів компетентності – загальнокультурної компетентності (визначає здатність особистості орієнтуватися в сучасному соціокультурному просторі й долучатися до взаємодії з іншими членами суспільства); методологічної компетентності (комплексна готовність до теоретичної й практичної діяльності з перетворення педагогічної дійсності, заснована на методологічних знаннях); допрофесійної компетентності (рівень освіченості, достатній для отримання після завершення загальної освіти професійної освіти в обраній галузі). Усі ці рівні мають свої ознаки, загальні та приватні риси, відповідні знання, вміння та навички, напрями функціонування. В основі підготовки фахового бакалавра в повоєнний час покладено п'ять ключових компетентностей, яким надається особливе значення у професійній освіті Європейського співтовариства:

- соціальна компетентність – здатність взяти на себе відповідальність, спільно приймати рішення та брати участь у його реалізації;

- комунікативна компетентність визначає володіння технологіями усного та письмового спілкування різними мовами, включаючи спілкування через інтернет;

- соціально-інформаційна компетентність – це володіння інформаційними технологіями;

- когнітивна компетентність – готовність до постійного підвищення освітнього рівня, здатність до саморозвитку;

- спеціальна компетентність – підготовленість до самостійного виконання професійних дій, оцінювання результатів своєї праці. Як видно, на основі зазначених вище ключових компетентностей має будуватися сучасна

повоєнна фахова передвища освіта. Далі в кожному конкретному випадку вони трансформуються в так звані ключові кваліфікації. До них відносять:

- конвенційність – свідоме дотримання етичних та правових норм та професійна чесність;
- полівалентна професійна компетентність – соціально-економічні та правові знання;
- соціально-комунікативна компетентність – знання та вміння, що забезпечують ефективну взаємодію зі співробітниками;
- наднормативна професійна активність – здатність до прояву професійного ентузіазму та ініціативи, схильність до інновацій;
- корпоративність – здатність ефективно взаємодіяти з членами виробничого колективу;
- креативність – здатність породжувати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення.

Ці ключові кваліфікації багато в чому визначають продуктивність і конкурентоспроможність педагогічного працівника, сприяють його професійному самозбереженню, забезпечують професійну мобільність. На їх основі формується професіоналізм, тобто володіння професією на високому кваліфікаційному рівні. Сутність цього поняття співвідноситься також з індивідуальними особливостями людини, від яких залежить успішність діяльності взагалі та успішність у обраному виді професійної діяльності з тим, що забезпечує людині рельєфні порівняно з іншими переваги в професійному становленні та професійному зростанні.

Професіоналізм виступає концентрованою формою освіченості фахівця. Конкурентоспроможність, компетентність, професіоналізм – нові риси сучасного педагогічного працівника. Сьогодні вони визначають відмінну рису фахової передвищої освіти у воєнний і повоєнний часи, яку можна кваліфікувати як динамізм. Системи освіти України та зарубіжних країн зазнають серйозної і комплексної структурної перебудови, відбувається інтенсивне реформування наявного, розробляються та впроваджуються нові

проекти. Модернізується зміст освіти, методи та засоби навчання, і ці процеси в сучасних реаліях України набувають глобального характеру.

Список використаних джерел

1. Княжева І. А. Професійне становлення майбутніх педагогів в умовах університетської освіти. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*: зб. наук. праць. Педагогічні науки. Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2020. № 1 (68). С. 110–115.

2. Методичні основи стандартизації підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах: метод. посіб. / А. А. Каленський, П. Г. Лузан, Т. М. Пащенко, Н. М. Ваніна, Н. С. Колісник, І. А. Мося, С. Г. Кравець, Т. В. Пятничук, П. С. Прохорчук. Житомир: Полісся, 2020. 192 с.

3. Сербенська О. 2018. *Грамотність як індикатор освіченості: думки знавців українського слова*. URL: <<https://iprosvita.com/hramotnist-iak-indykator-osvichenosti-dumky-znavtsiv-ukrainskoho-slova/>>

Анастасія Вільчовська,
кандидат педагогічних наук, ад'юнкт
Університету Яна Кохановського в Кельцях
(Польща)

Юрій Курач,
народний артист України, доцент
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського
(м. Київ, Україна)

СУЧАСНІ ВИМОГИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПОЛЬЩІ

Серед провідних чинників музичного виховання школярів стрижнем та визначальною умовою успішного функціонування є підготовка висококваліфікованих педагогів. Вони є носіями загальнолюдських і національних цінностей, здійснюють відповідно до завдань музичного виховання і професійних функцій конструктивну, організаторську та комунікативну діяльність з учнями різних вікових груп. Учитель музики різноманітними засобами музичної культури спроможний ефективно

формувати творчу, гармонійну особистість, впливати не тільки на емоційну, а й на інтелектуальну сферу дітей та учнівської молоді. Ускладнення завдань шкільної освіти і функцій педагога на кожному історичному етапі розбудови демократичної Республіки Польщі зумовлює необхідність підвищення вимог до його професійної підготовки, змісту, методів та засобів формування в майбутнього вчителя музики високої психологічно-педагогічної і спеціальної ерудиції.

Нова модель польської школи вимагає від учителя музики постійного самовдосконалення, здатності до розуміння потреб учня, ставлення до нього як до цілісної і незалежної особистості, що має свою гідність, інтереси та погляди. Усе це вимагає від учителя швидкої переорієнтації в плануванні, організації та керівництві навчально-виховним процесом у загальноосвітній школі з цієї навчальної дисципліни [2].

У період 2000–2018 рр. у Польщі відбувається оновлення змісту вищої музичної освіти, модернізація навчальних планів, програм зі спеціальних та загальноосвітніх дисциплін з метою узгодження їх з вимогами реформування музичного виховання в загальноосвітніх школах; дедалі ширшого визнання набувають активні методи навчання, які сприяють інтенсивному формуванню в студентів загальнонаукових, психолого-педагогічних, музичних знань, умінь і навичок. Прогресивні тенденції оновлення системи музично-педагогічної підготовки майбутніх учителів музики характеризує впровадження компетентнісної парадигми освіти, вимоги щодо забезпечення гнучкості та багатоваріантності навчального процесу, дотримання науково обґрунтованих пропорцій у викладанні теоретичних і практичних навчальних дисциплін. Особливо важливого значення надається творчій спрямованості професійної підготовки студентів, зумовленій актуалізацією доктрини креативної освіти [1].

Створення нової моделі польської школи, яка передбачає певні організаційно-структурні зміни в системі шкільної освіти, а також застосування інтегративного навчання в початкових класах, введення

предмета «Історія музики» в ліцєях, зумовило модернізацію змісту підготовки студентів, ознайомлення з основними тенденціями розвитку світової художньої культури [4].

Організація та зміст навчального процесу в музичних академіях на педагогічних відділеннях, музичних факультетах вищих навчальних закладів та університетів Польщі має багато спільного з аналогічним процесом на музично-педагогічних факультетах вищих педагогічних закладів України. Варто підкреслити, що в наш час в Польщі та Україні відбувається суттєве оновлення змісту вищої музично-педагогічної освіти. Усе це знаходить утілення в сучасних навчальних планах, модернізації програм із загальноосвітніх та спеціальних музичних дисциплін; застосування активних методів навчання, які сприяють інтенсивному формуванню в студентів наукових, психолого-педагогічних, музичних знань та вмінь.

Стандартизація змісту вищої освіти, пов'язана з інтеграцією Польщі у Євросоюз, змусила ввести певні корективи в професійну підготовку фахівців різних галузей виробництва, господарства, техніки, освіти та ін. Наприкінці ХХ століття у Польщі набуває визнання концепція двопредметної підготовки вчителів, що відповідає потребам освітнього ринку праці. У цей час ця концепція отримала практичну реалізацію. Найбільш популярними системами підготовки є: виховання музичне з педагогікою початкових класів, що дозволяє вчителю 1–3 класів приділяти належну увагу естетичному вихованню учнів засобами музики; виховання музичне з дошкільним вихованням, що дає вчителю можливість працювати не тільки у дитячому садку, а й викладати цей предмет у загальноосвітньої школі; виховання музичне зі спеціальною педагогікою, що дозволяє вчителю проводити також заняття з музикотерапії; виховання музичне з опікунською педагогікою, у межах якої можна проводити різноманітні форми музичних занять; виховання музичне з культурно-освітньою педагогікою, яка сприяє підготовці фахівців до роботи в осередках культури, де можна широко застосовувати засоби музики [3].

Узагальнюючи аналіз психолого-педагогічної та музикознавчої літератури польських та українських авторів з питань підготовки вчителів різних спеціальностей у вищих навчальних закладах, вважаємо, що дефініція «професійні компетентності» є комплексним поняттям, яке передбачає усвідомлення вчителем музики особистої мотивації до педагогічної діяльності, потреб та інтересів, ціннісних орієнтацій і уявлення про свою роль у формуванні в учнів музичної культури; психолого-педагогічні та спеціальні знання (з педагогіки та теорії виховання, вікової психології, теорії і методики музичного виховання) і фахові вміння; активна соціальна позиція, яка є умовою виховання в учнів позитивних моральних якостей та естетичних почуттів засобами музичного мистецтва; комунікативні якості, толерантність у стосунках учителя музики з учнями, їхніми батьками та колегами, що дозволяє створювати позитивний психологічний клімат в їхніх взаємовідносинах.

Професійна компетентність учителя музики вдосконалюється в процесі його педагогічної діяльності завдяки накопиченню фахового досвіду, сумлінному виконанню своїх обов'язків, систематичному підвищенню музично-фахової майстерності, усвідомленню особистих компетенцій і завдань щодо їх удосконалення і реалізації в музичному вихованні школярів.

Список використаних джерел

1. Вільчковська А. Е. Сучасні вимоги до професійної діяльності вчителя музики у польських загальноосвітніх школах. *Вісник Чернігівського НПУ ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів, 2016. Вип. 137. С. 312–316.
2. Frołowicz E. Współczesne problemy nauczycieli muzyki. *Wychowanie muzyczne*. nr 1. 2019. s. 22–30.
3. Kisiel M. Kompetencje muzyczne nauczycieli wychowania początkowego wyzwaniem współczesnej edukacji. *Pedagogika*. nr 2 (27). 2018. s. 193–205.
4. Mazuk M., Nowak L. Rola nauczyciela wobec kryzysu kultury wysokiej. *Wychowanie Muzyczne*. nr 2. 2017. s. 40–45.

Олександр Гуменний,
*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії електронних навчальних ресурсів
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасні інформаційні технології (ІТ) стають невід'ємною частиною навчального процесу. ІТ-зміни надають йому нових форм, а отже, покращують якість освіти. Проте заклади освіти часто не володіють ІТ-ресурсами. Одним з альтернативних рішень у світі ІТ є технології віртуалізації, які мають значний вплив на процес викладання та навчання. Технології віртуалізації пропонують способи розширення доступності до освіти, особливо в дистанційному навчанні. Студенти та викладачі можуть швидко отримати доступ до різноманітних курсів та ресурсів через віртуальні класи, адже інформатизація освіти, стрімке поширення комп'ютерних технологій актуалізують необхідність ґрунтовної інформаційної підготовки майбутніх фахівців. Відтак в публікації висвітлено питання розвитку цифрової грамотності викладачів закладу професійної освіти шляхом упровадження технології створення віртуальної машини в освітній процес та інсталяцію в неї операційної системи.

Базовими компонентами прикладної віртуальної машини є операційна система, інструменти VMware, а також віртуальні ресурси та обладнання. Керування ними аналогічне, як і компонентами фізичного комп'ютера.

Операційна система. Встановлюється гостьова операційна система на віртуальну машину так само, як встановлюють операційну систему на фізичному комп'ютері. Для цього необхідно мати CD/DVD-ROM або образ ISO, що містить інсталяційні файли від постачальника операційної системи.

Інструменти VMware. VMware Tools – це набір утиліт, що підвищує продуктивність гостьової операційної системи віртуальної машини та покращує керування віртуальною машиною. Він містить драйвери пристроїв

та інше програмне забезпечення, яке є важливим для віртуальної машини. Завдяки VMware Tools збільшується контроль над інтерфейсом віртуальної машини.

Апаратні пристрої. Кожен віртуальний апаратний пристрій виконує для віртуальної машини ту ж функцію, що й обладнання фізичного комп'ютера. Кожна віртуальна машина має центральний процесор, пам'ять і дискові ресурси. Віртуалізація ЦП залежить від продуктивності процесора. По можливості використовуються основні фізичні ресурси.

Технологія створення прикладної віртуальної машини. Віртуальна машина (ВМ) – це програма, що завантажується на комп'ютері, і діє як окремий комп'ютер. Використання віртуальної машини дає змогу створювати програмне середовище для гостьової операційної системи. Однак таке програмне середовище створюється на основі програмного забезпечення базової системи. Воно має бути достатньо надійним, щоб програмно-апаратне забезпечення гостьової системи могло стабільно функціонувати. Віртуальна машина ізолювана від головного комп'ютера, тобто всі дії у віртуальній машині не впливають на головний комп'ютер.

Віртуальні машини часто використовуються для запуску програмного забезпечення на операційних системах, для яких програмне забезпечення спочатку не призначалося. Наприклад, якщо ви використовуєте комп'ютер з операційною системою Windows, а потрібно протестувати навчальну програму на GNU/Linux), то для цього програми Linux завантажуються на віртуальній машині комп'ютера. Віртуальні машини також використовуються для швидкого налаштування програмного забезпечення, поданого файлом ISO, доступу до заражених вірусами даних та тестування інших операційних систем.

Ключовою перевагою роботи віртуальної машини є те, що вона дає змогу запускати програми, які інакше були б недоступні через системні вимоги реального комп'ютера.

Сфера використання прикладної віртуальної машини. Усі ми є членами інформаційного суспільства, яке визначається новими характеристиками, умовами та способом життя. Молоді люди відчують ці відмінності дуже гостро і саме з цих позицій все більше і більше висувають вимоги до змісту, рівня та якості освітнього процесу. Ці вимоги спрямовані на індивідуалізацію навчальних програм, відкритий доступ до освітніх ресурсів, комунікабельність студентів та викладачів, гнучкість та керованість навчального розкладу, наочність та практичну значущість навчального матеріалу тощо. Однак стало помітним, що навчання в наш час перетілилось у суперпродукт, необхідний рівень якості якого має підтримуватися впродовж усього активного життя людини.

У закладах професійної освіти традиційно всі компоненти системи без віртуалізації встановлюються на звичайних комп'ютерах. Усі рівні обчислювального середовища, обладнання, операційні системи, програми та сховище є статичними і підтримують лише конкретні обчислювальні рішення. Програми працюють безпосередньо в операційній системі, яка, у свою чергу, реалізована на фізичному обладнанні комп'ютера. Створення нових потужностей пов'язане зі зміною конфігурації апаратного забезпечення, програмного забезпечення та інтерфейсів, є дорогим і нетривалим. Тому наразі важливо переорієнтуватися на системи з технологіями віртуалізації, які для підтримки елементів інфраструктури виокремлюють різні рівні, звільняють один рівень для іншого, створюють більшу гнучкість їх розширення та оновлення. Розрізняють два основні типи середовищ віртуалізації: у першому – програмне забезпечення віртуалізації працює безпосередньо на базовому обладнанні, без операційної системи (ОС); у другому типі – програмне забезпечення віртуалізації повністю побудоване на основі операційної системи хоста.

Аналіз сучасних підходів до організації навчального процесу підводить до висновку, що впровадження віртуальних машин, реалізованих за допомогою програмних засобів, та різноманітних веб-орієнтованих сервісів,

уможлиблює проведення практичних занять пов'язаних з проектуванням, конфігуруванням, управлінням функціонуванням мережевих сервісів. Крім того, використання веборієнтованих сервісів надає низку можливостей, зокрема задіювання веббраузерів для доступу до віртуальних машин, що уможлиблює використання віртуальних машин за допомогою мобільних пристроїв, створення стендових середовищ для розробки, демонстрації та тестування програмного забезпечення, більш раціонального використання апаратних та програмних ресурсів для подальшого розвитку веборієнтованих сервісів. Віртуалізація системи навчання ефективно здійснюється і поширюється в розвинених країнах світу протягом останнього десятиліття.

Мотивами для цього є три основні чинники:

- збільшення вимог до рівня кваліфікації працівників у зв'язку з технологічним удосконаленням сучасного виробництва та галузі обслуговування населення;
- перехід промисловості на дрібносерійне виробництво при швидкому заміщенні моделей, яке потребує оперативної перепідготовки робітників більшості компаній;
- осмислення в суспільстві ціннісного значення якісної освіти як особистого та національного надбання.

Основними варіантами використання віртуальних машин у інформаційних освітніх середовищах закладів професійної освіти є: створення та розгортання додатків у хмарі; тестування нових операційних систем (ОС), включаючи бета-версії; створення нових середовищ; резервне копіювання наявної ОС; доступ до заражених вірусом даних або запуск старої програми шляхом встановлення попередньої ОС; запуск програмного забезпечення або програм на операційних системах, для яких вони спочатку не були призначені.

Роман Курок,
*кандидат юридичних наук, доцент,
молодший науковий співробітник
лабораторії науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України,
(м. Київ, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЕКОНОМІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Державна політика України у сфері професійної освіти спрямована на реалізацію стратегії підвищення якості професійної підготовки фахівців, що продиктовано вимогами вітчизняного та зарубіжного ринків праці. Тому надзвичайно актуальним і важливим вважаємо прогнозування перспектив професійного розвитку педагогічних працівників фахових коледжів, а це вимагає обґрунтування перспективних напрямів цього процесу. Прогноз в освіті розуміємо як передбачення модернізації змісту навчання в контексті запровадження сучасних кваліфікаційних стандартів, оновлення освітньо-професійних програм та навчальних планів, упровадження інноваційних освітніх технологій, електронних освітніх ресурсів, сучасних засобів діагностики навчальних досягнень студентів тощо.

Прогноз розвитку правової компетентності педагогічних працівників економічних коледжів здійснювався в контексті потреб розв'язання проблем сучасної освітньої практики.

У результаті наукового пошуку стратегічними завданнями підвищення ефективності професійно-правового розвитку педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти, зокрема і економічних коледжів, визначено [3]:

1. Розроблення та впровадження освітньо-професійних програм підготовки педагогічних працівників закладів ФПО (галузь знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)),

що сприятиме поповненню педагогічних колективів коледжів фахівцями, вмотивованими з перших днів університетського навчання на опанування педагогічної діяльності задля отримання відповідної кваліфікації (наприклад, «викладач економічних дисциплін», «викладач сільськогосподарських дисциплін» тощо);

2. Розроблення та затвердження професійних стандартів для посад педагогічних працівників закладів ФПО (згідно з Класифікатором професій ДК 003:2010, посади «232 Викладачі закладів фахової передвищої освіти» [1]), оскільки визначені в стандартах вимоги до компетентностей педагогічних працівників, з одного боку, мають стати підґрунтям для розроблення освітніх стандартів підготовки викладачів професійного навчання, методистів, майстрів виробничого навчання тощо, а з іншого – передбачати додаткові трудові функції педагогічних працівників, зокрема інформаційно-правову, правоосвітню, правовиховну, комунікативно-правову, технологічно-правову, організаційно-правову, інтелектуально-правову, ціннісно-нормативну [4]. Саме професійний стандарт є першоджерелом розроблення стандартів оцінювання кваліфікацій, які визначають, як «... затверджені в установленому порядку критерії оцінювання результатів навчання в термінах компетентностей, перелік засобів вимірювання професійних знань, умінь, навичок згідно з вимогами професійних стандартів» [2, с. 28]. Зазначене буде сприяти посиленню правового компонента професійної діяльності педагогічних працівників закладів ФПО, зокрема й викладачів економічних коледжів;

3. Введення правового компонента до змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників з метою створення безпечного освітнього середовища в економічних коледжах, посилення результативності правового виховання студентів і в цілому якості освітнього процесу. Ми підтримуємо думку О. Радкевича [4] про те, що створення безпечного освітнього середовища в закладі професійної освіти тісно пов'язане з розвитком умінь та навичок викладачів, майстрів виробничого навчання створювати комфортні

умови теоретичного і практичного навчання здобувачів професійних кваліфікацій, формування здатностей протидіяти таким негативним явищам цифрового суспільства, як булінг, мобінг, іншим різним формам цькування та пригнічення людини (наприклад, босинг, харасмент тощо). У зв'язку із цим вагомого значення набуває організація продуктивної методичної роботи в коледжі, де розвиток правової компетентності педагогічних працівників здійснюється із використанням інтерактивних форм та методів (майстер-класи, тренінги, вебінари, сесія «запитання – відповідь», мозковий штурм, ділова гра, аналіз професійно-правових ситуацій, методичні квести тощо). При цьому самоосвітня діяльність педагогічних працівників щодо розвитку правових знань, умінь та навичок має передувати зазначеним формам. Безперечно, для розроблення кожним викладачем власної програми правового саморозвитку в системі методичної роботи коледжу слід мати сучасне навчально-методичне забезпечення.

Обґрунтованість такого педагогічного прогнозу розвитку правової компетентності педагогічних працівників економічних коледжів посилюють такі міркування: сучасна вітчизняна ФПО має розгалужену мережу коледжів (у тому числі й економічного профілю), зорієнтованих на якісне виконання державного і регіонального замовлення; професійну підготовку фахових молодших бакалаврів забезпечує достатня кількість досвідчених педагогічних працівників, наділених ґрунтовними професійними знаннями та вміннями; у системі ФПО (економічному коледжі зокрема) спостерігається органічне поєднання технологій професійної підготовки фахівців середньої управлінської ланки та освітніх традицій поряд з упровадженням інноваційних методів, форм і засобів правового навчання і виховання, сучасного досвіду соціально-приватного партнерства.

Список використаних джерел

1. Класифікатор професій ДК 003:2010. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ST001929.html (дата звернення: 14.08.2022).

2. Коляда М. Г. Педагогічне прогнозування: теоретико-методологічний аспект: монографія. Донецьк: Вид-во «Ноулідж», 2014. 320 с.

3. Курок Р. О. Прогнозування перспектив розвитку правової компетентності педагогічних працівників економічних коледжів. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2022. № 50. Т. 1. С. 154–157.

4. Радкевич О. П. Теоретичні і методичні основи розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2020. 587 с.

Тетяна Хоруженко,
кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дистанційна освіта згідно із Законом України «Про вищу освіту» є однією з основних форм здобуття вищої освіти. Вона передбачає індивідуалізований процес навчання здобувачів освіти на основі інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Ефективність дистанційного навчання визначається одним із педагогічних підходів, обраних викладачем. Перший підхід передбачає засвоєння студентами інформації, яка транслюється педагогом. При цьому вони не набувають особистого досвіду, а навчальна діяльність має репродуктивний характер. Другий підхід передбачає інтерактивну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, навчальна діяльність має продуктивний характер, а обмін інформацією відіграє допоміжну роль.

В умовах дистанційного навчання заняття з методики навчання технологій можуть відбуватися в синхронному, асинхронному або змішаному режимах. Так, взаємодію між студентами і викладачем в режимі реального часу забезпечує синхронний режим занять (відеоконференції, вебінари, заняття в месенджерах, на платформах Google Meet, Zoom, Skype, чат-консультації тощо). Відтерміновану в часі участь педагога і студентів в

освітньому процесі забезпечують асинхронні заняття. При цьому кожен суб'єкт навчання здійснює свою діяльність у зручний для себе час (виконання завдань в Google Class, робота над документами в Google Forms тощо). Поєднання елементів очного і дистанційного навчання забезпечують змішані заняття. Вони передбачають обов'язкове відвідування закладу вищої освіти, а також роботу в онлайн-форматі, в електронних бібліотеках, участь у вебінарах тощо.

Зміст навчальної дисципліни «Методика навчання технологій» передбачає проведення лекційних та практичних занять, організацію науково-дослідної роботи, навчальних консультацій, самостійної роботи студентів.

Лекційні заняття з методики навчання технологій, як правило, проводяться в синхронному режимі згідно з навчальним розкладом. Після проведення заняття в онлайн-форматі за допомогою платформ Google Meet або Zoom, електронний текст лекції викладається у Google Class і студенти, які були відсутні на занятті з поважних причин, можуть самостійно засвоїти її зміст у зручний для себе час.

Проведення практичних занять з методики навчання технологій при дистанційному навчанні в синхронному режимі практично не відрізняється від традиційних очних, тому що викладач і студенти мають змогу спілкуватися через монітори своїх комп'ютерів. При асинхронній формі студент самостійно виконує завдання практичної роботи та надає звітність у вигляді фотозошита в Google Class.

Науково-дослідна робота з «Методики навчання технологій» полягає у написанні курсової роботи, участі студентів в олімпіадах та вікторинах, наукових конкурсах тощо. Частина науково-дослідної роботи студент виконує самостійно відповідно до отриманого ним завдання. Консультації з науковим керівником проводяться як в онлайн-режимі за допомогою вебконференцій, мобільного зв'язку, так і в офлайн-режимі за допомогою чат-програм або електронної пошти.

Можливості самостійної роботи студентів з методики навчання технологій при дистанційному навчанні значно розширюються. Здобувачі освіти мають не тільки самостійно засвоювати зміст лекцій, виконувати завдання практичних робіт, працювати з літературними джерелами, але й самостійно опановувати навчальні програми, інформаційні бази даних тощо. В умовах значного обсягу самостійної роботи студентів при дистанційному навчанні необхідно передбачити постійне надання навчальних консультацій, як у форматі онлайн, так і офлайн.

Контроль знань з методики навчання технологій проводиться за допомогою електронних тестів. За умови дотримання правил складання перевірочних завдань ця форма контролю ефективно відображає рівень засвоєння навчального матеріалу дисципліни.

З метою ефективної організації дистанційного навчання, зокрема й з методики навчання технологій, викладачеві необхідно забезпечити ряд умов, зокрема:

- підвищення комп'ютерної грамотності учасників освітнього процесу;
- оволодіння інформаційними технологіями онлайн-взаємодії;
- адаптацію навчального матеріалу дисципліни для асинхронного навчання;
- доцільний вибір методів дистанційного навчання.

Отже, організація занять з методики навчання технологій в умовах дистанційного навчання відбувається за допомогою можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та передбачає застосування синхронного, асинхронного та змішаного режимів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18?find=1&text=%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC#Text> (дата звернення: 10.10.2022).

Артем Заїка,
*аспірант Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ПЕДАГОГІКИ

На сучасному етапі розвитку суспільства відзначається активне використання цифрових технологій у всіх сферах його життєдіяльності, що приводить до збільшення обсягів переданої та одержуваної інформації. Роботодавці висувають вимоги, пов'язані з наявністю в майбутніх фахівців розвиненої компетентності у сфері роботи з інформацією, у тому числі з використанням для цього цифрових сервісів та програмного забезпечення.

Для підготовки сучасних фахівців нового рівня цифрові технології впроваджуються та застосовуються в закладах освіти різного рівня. Дисципліни цифрового спрямування включаються до програм шкільної, професійної, вищої освіти, курсів професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації. Очевидно, що сучасні цифрові технології не лише підтримують освітній процес сьогодні, а є невіддільною частиною освітніх програм. Застосування цифрових технологій як на базі шкільної, так і професійної освіти необхідно для розвитку загальнокультурної та цифрової компетентностей здобувачів освіти, їхніх навичок роботи з інформацією, засобами для зберігання, передавання та обробки даних. Із цією метою застосовуються системи електронного навчання, необхідні для управління сучасним освітнім процесом та організації дистанційного та змішаного навчання. Таким чином, цифрові технології використовуються як основа для побудови цифрового освітнього середовища, де вони є засобами навчання [4].

Для управління цифровізацією сучасних освітніх процесів потрібна інноваційна цифрова педагогіка. Ця педагогічна наука спочатку зародилася внаслідок проникнення сучасних засобів навчання в освітній процес у вигляді

проекторів, електронних дощок, електронної пошти для обміну інформацією та інших нововведень, створених цифровими технологіями. Однак у процесі становлення цифрової педагогічної науки та її впровадження в сучасну систему освіти неминує виникати низка практичних проблем. Розроблення цифрових педагогічних технологій та формування методологічної бази для впровадження цифрових технологій у освітній процес вимагають постійного підвищення кваліфікації педагогічних працівників, удосконалення їхніх знань та підвищення рівня цифрової компетентності [1].

Ступінь інтеграції нових досягнень у сфері цифрових технологій в інноваційний освітній процес – це головна проблема, яку вирішує сучасна цифрова педагогіка. Темпи розвитку цифрової педагогічної науки та цифровізації освіти, як і цифрового суспільства загалом, стримує проблема «цифрового розриву», що виникає внаслідок різниці доступу до цифрових технологій між країнами та закладами освіти. «Цифровий розрив» проявляється і в тому, що рівень готовності закладів освіти до освоєння та використання у навчанні цифрових технологій є різним.

Розв'язання цієї проблеми вимагає активної участі держави та суспільства. Визначаючи теоретичне місце цифрових технологій у своїй навчально-методичній базі, цифрова педагогіка в основному розглядає інноваційні технологічні досягнення як засоби освітнього процесу, інструменти для формування та розвитку цифрової компетентності здобувачів освіти.

Активізація використання дистанційного формату навчання, популяризація цифрових технологій у системі освіти й, зокрема, у педагогіці на тлі пандемії коронавірусу позначилася практично на всіх учасниках освітнього процесу. Обсяг використовуваних цифрових технологій в освітньому процесі сьогодні такий, що дозволяє стверджувати про зрушення традиційної класичної парадигми педагогіки у бік цифровізації. Проте результат використання цифрових технологій у сучасній освіті залежить від

того, чи зможуть учасники освітнього процесу прийняти нову освітню парадигму [5].

Активне використання сучасних цифрових технологій призвело до нової ситуації в системі освіти, але нікуди не йдуть з освітнього процесу традиційні інструменти взаємодії між педагогом та здобувачем освіти, не применшується роль педагога в освітньому процесі, незважаючи на можливість отримання знань у результаті широкої самостійної роботи здобувачів освіти в інтернеті.

Сучасна цифровізація педагогіки дозволяє формувати всебічний розвиток особистості внаслідок реалізації її творчої ініціативи та широких можливостей. Крім того, цифровізація освіти розширює перспективи випуску фахівців, наділених високим рівнем цифрової компетентності, які вкрай необхідні сучасному суспільству.

Упровадження цифрових технологій в освітній процес сьогодні не можна уявити без вирішення завдань, пов'язаних з модернізацією цифрової інфраструктури, з підготовкою випускників педагогічних вишів з навичками та вміннями у сфері застосування цифрових технологій в освітньому процесі, з підвищенням кваліфікації педагогів з урахуванням освоєння ними шляхів використання цифрових технологій не лише у теорії, а й на практиці. Сучасні педагоги повинні отримувати мотивацію до вивчення організації освітнього процесу з використанням цифрових технологій, розроблення інноваційних рішень задля їх упровадження в освітній процес [3].

Особливості методики цифрової педагогіки полягають у її гнучкості та мобільності, що значно розширює межі для творчості педагогів та здобувачів освіти. Ураховуючи рівень знань та цифрової компетентності здобувачів освіти, важливо застосовувати міжпредметні зв'язки при викладанні фахових дисциплін та формувати індивідуальні освітні траєкторії [2].

Таким чином, цифрова педагогіка веде до необхідності переходу до нової концепції освітнього процесу, що формуватиме в здобувачів актуальні професійні знання та компетентності.

Список використаних джерел

1. Воронова Н. С. Цифрові освітні ресурси в теорії і практиці сучасної зарубіжної освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2019. Вип. 9. С. 37–47.
2. Ковальчук В. І. Застосування цифрової педагогіки в підготовці майбутніх фахівців сфери підприємництва. *Молодий вчений*. 2018. № 5. С. 523–526.
3. Ковальчук В. І. Інноваційні технології навчання – основа модернізації професійної освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 12. С. 425–429.
4. Коломієць Т. Д. Формування готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності із застосуванням інформаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2013. 32 с.
5. Семко М. О., Шаблевська І. Ю. Особливості функціонування системи освіти в умовах сучасних викликів. *Освіта і доля нації. Освіта у викликах сьогодення: світові та українські контексти*: матеріали 22-ї міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25–26 червня 2021 р.). Харків, 2021. С. 48–50.

Анастасія Попелишкіна,
*аспірантка Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)*

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА

Культура є предметом досліджень філософії, культурології, психології, історії, мистецтвознавства, лінгвістики, економіки, педагогіки, політології та інших наук. У науковій літературі є велика кількість різноманітних визначень поняття «культура» залежно від підходів. А розуміння сутності професійної культури викладачів передбачає усвідомлення її як одного з проявів загальної культури. Спробуємо на основі вже накопичених знань з'ясувати уявлення про професійну культуру педагога.

Англійський етнограф Е. Тейлор визначив, що «культура в широкому сенсі складається зі знань, вірувань, мистецтва, моральності, законів, звичаїв і деяких інших здібностей і звичок, засвоєних людиною як членом суспільства» [7].

Філософи культуру розуміють як сукупність матеріальних і духовних цінностей, що представлені у вигляді конкретних результатів і продуктів людської діяльності [1]. У. Беккет розглядав культуру як «міцні вірування, цінності і норми поведінки, що організовують соціальні зв'язки і роблять можливою загальну інтерпретацію життєвого досвіду» [5].

Аксіологія культури представляє собою ціннісну теорію культури та одночасно філософське вчення про культурні цінності. На думку багатьох авторів (О. Арнольдов, Ю. Єфімов, І. Громов, В. Малахов, В. Тугаринов, Н. Чавчавадзе та ін.), сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством, і становить сутність культури. Отже, людина завжди діє в рамках загальнолюдських цінностей, будучи одночасно об'єктом культурних впливів і суб'єктом, творцем цінностей [3].

Культурологічний підхід розглядає феномен культури стрижнем розуміння людини, її свідомості й життєдіяльності, культуротворчості. Це насамперед гуманістична позиція, що визнає людину суб'єктом культури, її головною дійовою особою [3].

З позицій соціологічного підходу культура розглядається насамперед як поняття колективне. Це спільні для певного колективу ідеї, цінності й правила поведінки, за допомогою яких формується колективна солідарність як основа соціальності. Урахування положень цього підходу дає можливість, по-перше, урахувати особливості соціокультурного середовища вищого навчального закладу в процесі формування професійної культури майбутніх педагогів, використовуючи механізми «соціального навчання» (Є. Девіс, К. Клакхом, Ч. Хоккет), по-друге, розглядати процес професійної освіти як керовану культуротвірну діяльність [2].

Зауважимо, що розрізняють культуру суспільства, культуру окремих соціальних груп (субкультуру) та культуру особистості. Культура суспільства – це сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людьми протягом свого існування. Під культурою особистості розуміють знання, вміння, навички; рівень інтелектуального, морального і естетичного розвитку;

світогляд; способи і форми спілкування, а також такі якості, як акуратність, ввічливість, самоконтроль тощо. Отже, у процесі своєї діяльності людина опановує певні цінності, традиції, знання. Цю дію можна назвати формуванням культури особистості, яку можна скерувати, застосовуючи адекватні педагогічні впливи.

Відзначимо, що в педагогіці немає єдиного визначення сутності й змісту професійної культури педагога.

В. Зелюк вважає професійну і педагогічну культуру синонімічними поняттями, стверджуючи, що існує більш широка категорія – «культура майбутнього вчителя», яка поєднує в собі різні види особистісної культури, у тому числі й професійну [4]. О. Рудницька визначає педагогічну культуру як «сукупність сформованих якостей особистості вчителя, які знаходять свою проекцію в його вміннях та проявляються в різних аспектах професійних відносин і діяльності» [6].

В. Радул, В. Кравцов, М. Михайліченко вважають, «що професійна культура вчителя є складовою його загальної культури, складним утворенням у цілісній структурі особистості, що характеризує всю сукупність відносин у сфері педагогічної діяльності та відповідний розвиток індивідуальних професійно значущих здібностей, розумових, психологічних та фізичних якостей, мотиваційної сфери, забезпечує високу якість і позитивне ставлення до професійної діяльності» [6, с. 85].

Як висновок, можна сказати, що професійна культура – це не лише сума професійних знань, умінь і навичок, а й частина загальної духовної культури, яка виявляється в професійній компетентності, готовності до вирішення професійних проблем, прийняття самостійних рішень, комунікативної майстерності, готовності до самоосвіти, саморозвитку, постійного професійного вдосконалення.

На основі сказаного можна сформулювати проміжний висновок про те, що подальшого дослідження потребує питання технології формування професійної культури майбутніх педагогів.

Список використаних джерел

1. Арнольд А. И. Человек и мир культуры. Введение в культурологию. Москва: МГИК, 1992. 299 с.
2. Бабенко Т. Формування професійної культури педагога. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. 2015. Вип. 140. С. 31–34.
3. Винничук Р. В. Аксіологічний та культурологічний підходи як аспекти методології сучасної підготовки фахівців у вищій школі. *Молодий вчений*. 2018. № 2.2 (54.2). С. 93–96.
4. Зелюк В. В. Формування культури майбутнього вчителя засобами української етнопедагогіки: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 1994. 24 с.
5. Полищук В. И. Мировая и отечественная культура. Екатеринбург, 1993. Ч. 1.
6. Радул В. В., Кравцов В. О., Михайліченко М. В. Основи професійного становлення особистості сучасного вчителя: навч. посіб. Кіровоград, Імекс-ЛТД, 2007. 252 с.
7. Тайлор Э. Б. Первобытная культура. Москва: Наука, 1989. 189 с.